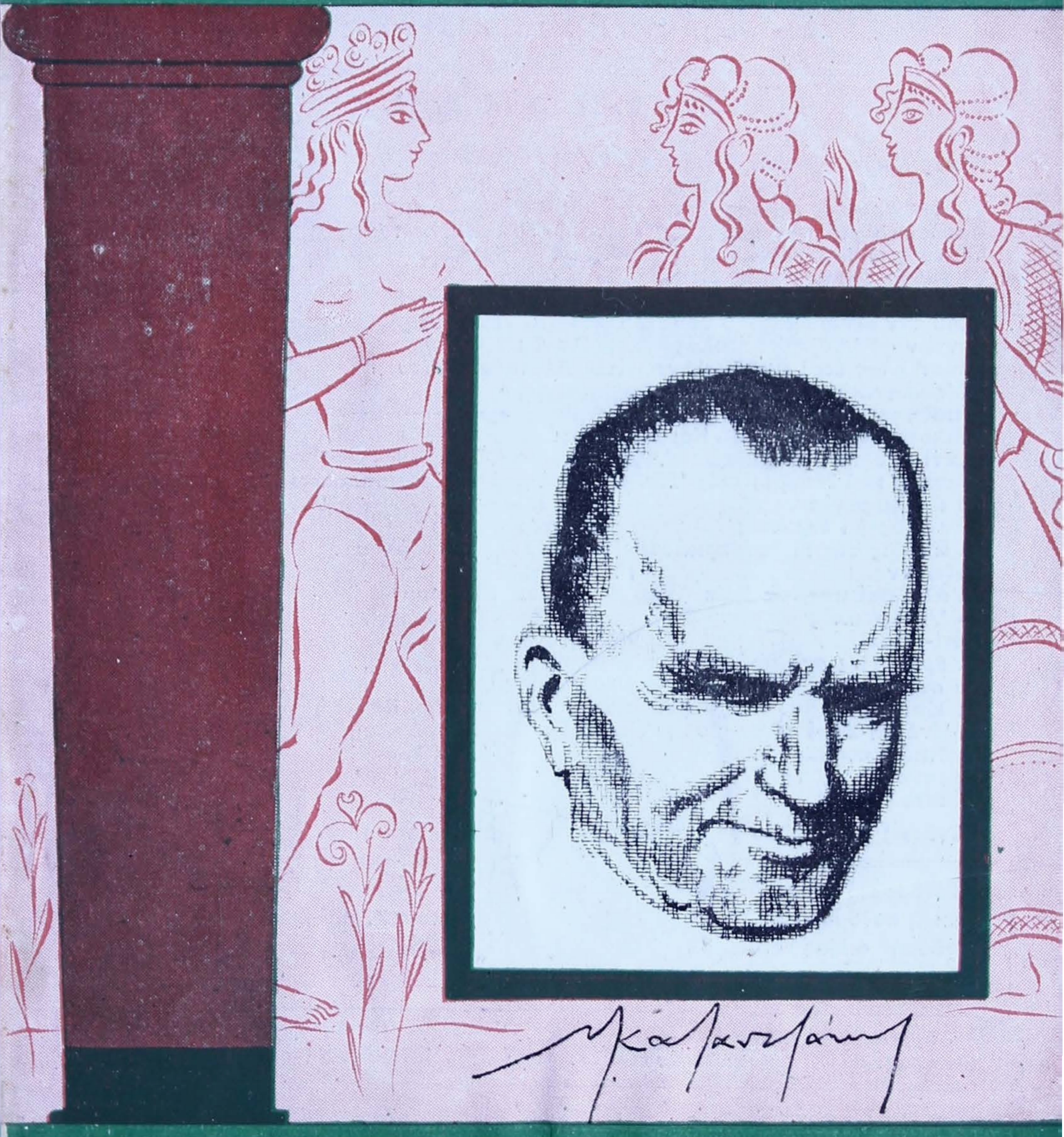
ΕΡΕΥΝΑ – ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ – ΤΕΧΝΗ

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΤΟΣ 2ον ★ ΑΘΗΝΑΙ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1957 ★ ΤΕΥΧΟΣ 8ον

Ἔτος 2ον ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1957 Τεῦχος 8ον

ΙΛΙΣΟΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σύνθεσις ἐξωφύλλου τοῦ καλλιτεχνου Γερ. Γρηγορη

Συνδρομαὶ ἔτους 1958:

Βασική συνδρομή δραχ 30

Συνδομή φιλίας δραχ. 50

Ἐξωτερικοῦ Δολλ. 2

Ταχ. Δ)σις: Κ. Μελισσαρόπουλος

Ἐθν. Τράπεζα — Ἀθῆναι

Συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 6 § 1 Α. Ν. 1092)38 Ἐκδότης, διευθυντης συντάξεως και τυπογραφείου. Κωστὴς Ν Μελισσαρόπουλος, πλατεῖα Ἐθν Τραπέζης 3 Φιλοθέη

ΙΛΙΣΟΣ

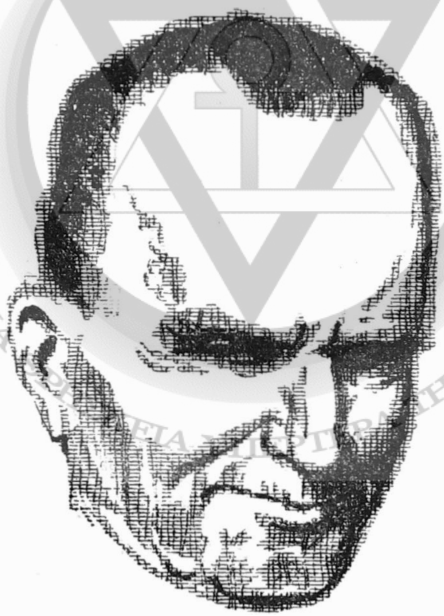
Ἔτος 2ον = ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1957 = Τεῦχος 8ον

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Προφήτης τῆς Πανελευθερίας

Ὁ προφήτης μὲ τὰ φλογοβόλα μάτια φεύγει
χτυπώντας τὸ ραβδί του στὶς κακοτοπιὲς τοῦ ἀπείρου...

Ἀντρέας Καραντώνης
(ἀπὸ τὸ ποίημα «Ὁ Καζαντζάκης ἔφυγε»)

Η ΠΥΡΙΝΗ βούλα σφράγισε τὸ μέτωπό του, ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς θητείας του στὴν πνευματικὴν ὑπηρεσία τοῦ κόσμου : Προφήτης...

Ὅταν, τὸ καλοκαῖρι τοῦ 1927, ἐδημοσίευσε τὴν «Ἀσκητική» του—αὐτὸ τὸ θεμελιακὸ φιλοσοφικό του κήρυγμα, ποὺ τὸ ἀνέλυσε ὕστερα σὲ σταγόνες μέσα στὰ θεατρικὰ ἔργα καὶ τὰ μυθιστορήματα—δέχθηκε βίαιες ἐπιθέσεις ἀπὸ ὅλους τοὺς δογματικούς : Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὸν ἔθεσε ὑπὸ κατηγορίαν, γιὰ πρώτη φορά, ὄχι μόνο γιὰ ὑπονόμευσι «τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως», ἀλλὰ καὶ γενικώτερα γιὰ ἄρνησι «πάσης θρησκείας», ἐνῷ, ἀπὸ τ' ἀριστερά, ὁ Κ. Βάρναλης τὸν ἀποκαλοῦσε «ἐπιτήδειο κατασκευαστὴ εἰδώλων» καὶ ὁ Β. Ρώτας τὸν ἔλεγε εἰρωνικὰ «Προφήτη». Λίγα χρόνια, ὅμως, πρωτύτερα, ὅταν ἡ «Ἀσκητικὴ» ἀκόμα ἦταν χειρόγραφα καὶ διαβαζόταν σὲ στενὸ κύκλο, ὁ Καζαντζάκης ἔλαβε τὸν τίτλο τοῦ Προφήτη, γιὰ πρώτη φορά, ἀπὸ ἀφοσιωμένους πιστούς, ποὺ προσδοκοῦσαν ἀπὸ τὴ σπίθα τῆς ψυχῆς του κάποιο καινούριο φῶς. Ἀφηγεῖται, σχετικά, ὁ Ε.Π. Παπανοῦτσος τὴ συνάντησί του, τὸ φθινόπωρο τοῦ 1924, στὸ Βερολῖνο, μ' ἕναν κύκλο ἀπὸ Γερμανούς, Πολωνοὺς καὶ Ρώσσους, τὸν ἴδιον ἐκεῖνο κύκλο ἀπὸ ὅπου ἐπήγασε ἡ «Ἀσκητικὴ» γιὰ νὰ ἐκφράση τὴν ψυχικὴ ἀγωνία μιᾶς ἰδεολογίας πέρα ἀπ' τὸν κομμουνισμό :

«Ἀπὸ τὸν τρόπο—γράφει—ποὺ ἄρχισαν ὅλοι νὰ μιλοῦν γιὰ τὸν Κρητικὸ συγγραφέα, κατάλαβα ὅτι τὸν τιμοῦσαν σὰν ἄνθρωπο πέρ' ἀπὸ τὰ κοινὰ μέτρα. Σὰν ἕνα εἶδος σοφοῦ μαζὶ καὶ Προφήτη. Ἔτσι περίπου θὰ μιλοῦν οἱ πιστοὶ τῆς Θεοσοφίας γιὰ τὸ μεγάλο δάσκαλό τους Κρισναμοῦρτι».

Ἀπήχησι ὅμοια προκάλεσε τὸ κήρυγμά του καὶ στὴν Ἀθήνα, ὅταν ἐδημοσιεύθηκε τὸ δοκίμιό του. Ἔχομε, σχετικά, τὴν ἔγκυρη μαρτυρία τῆς Γαλάτειας τέως Καζαντζάκη, ἄσχετα ἂν γράφηκε πρόσφατα, πάνω στὸ κορύφωμα τῆς φήμης τοῦ τότε συζύγου της, γιὰ νὰ τὸν σπιλώση μὲ μέσα διόλου καθαρὰ καὶ εὐπρεπῆ. Ἀναφέροντας τὴν πρώτη ἄφιξι τοῦ Ἰνδοῦ φιλοσόφου στὴν Ἑλλάδα, γράφει γιὰ τὸν Καζαντζάκη :

«Ὅπως τότε μὲ τὸν Κρισναμοῦρτι, ἔτσι... ξεσηκώθηκαν πάλι πλῆθος θαυμάστριες, μπορεῖ οἱ ἴδιες, καὶ τὸν περικύκλωσαν».

Τούτη ἡ ἀπὸ δυὸ σημεῖα καὶ ὅμως ταυτόσημη σύγκρισις τοῦ Καζαντζάκη μὲ τὸν Κρισναμοῦρτι, ἔστω καὶ ἀπὸ τὴν ὀπτικὴ γωνία τῶν ἐξωτερικῶν ἐκδηλώσεων, μπορεῖ νὰ εἶναι ἁπλῆ σύμπτωσις. Μολοντοῦτο, ὑπάρχει μιὰ κατὰ βάθος συγγένεια ἀνάμεσά τους, γιατί, καθὼς ὁ Κρισναμοῦρτι, ἔτσι καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἀσκητικῆς» εἶναι ἕνας τρομερὸς ἐπαναστάτης ἐπὶ τοῦ διανοητικοῦ πεδίου, προφήτης νέας θρησκείας—ἂν μὲ τὸν ὅρο θρη-

σκεία έννοοῦμε τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι—θρησκείας θεμελιωμένης στὴν πιὸ ἀπίστευτα ἀπόλυτη ἐλευθερία, στὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κάθε δέσμευσι, ἀπὸ κάθε φόβο, ἀπὸ κάθε ἐλπίδα. Μιᾶς τέτοιας θρησκείας, ἀπρόσιτης στοὺς ταπεινοὺς ποὺ ζητοῦν ἀσφάλεια στὰ κοινωνικὰ δόγματα γι' αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ στὰ θρησκευτικὰ γιὰ τὸν ἄλλον· μιᾶς θρησκείας ἀριστοκρατικῆς, τῶν δυνατῶν πνευμάτων, τῶν ἱκανῶν νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν πίστεων γιὰ τὰ προανθρώπινα, τὰ γήϊνα καὶ τὰ ὑπερβατικά, ὥστε ν' ἀποκαταστήσουν στὸ νοῦ τους τὴν ἀπόλυτη γαλήνη καὶ νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὴν 'Αλήθεια· μιᾶς τέτοιας θρησκείας, φυσικὰ ἀπρόσωπης καὶ ἄσχετης μὲ τὶς ἱστορικὲς παραδόσεις, θρησκείας ποὺ ἐνθυμίζει σὲ πολλὰ τὸν Κρισναμοῦρτι—βέβαια καὶ τὸν Νίτσε—ἦταν Προφήτης.

Θὰ μποροῦσε νὰ ὀνομασθῆ Προφήτης τοῦ λυτρωμοῦ ἀπο κάθε πρωτόγονο φόβο, ποὺ τὸν ἀνακαλύπτουμε στὰ θεμέλια ὅλων τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν· ἀπὸ κάθε προγονικὴ παράδοσι, ποὺ δημιουργεῖ δεσμὰ μνήμης· ἀπὸ κάθε κοινωνικὸ φράχτη, ὅπως οἱ ἰδέες περὶ συμπεριφορᾶς μέσα στὸν ἀνθρώπινο αὐλόγυρο· ἀπὸ κάθε εἴδους προσκόλλησι ποὺ τυποποιεῖ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ μεταβάλλει σὲ εὐτελὲς βιομηχανικὸ προϊόν· ἀπὸ κάθε ὑπολογισμὸ ἐνταῦθα καὶ ὑπερπέραν, ποὺ περιορίζει τὴ σκέψι· τέλος, τοῦ λυτρωμοῦ ἀπὸ κάθε ἐπίκτητη ἰδιότητα τοῦ νοῦ, μετὰ τὴν ὑλικὴ ἐπένδυσί του, ποὺ τὸν ἐμποδίζει νὰ ἐπικοινωνήση μὲ τὴν ἀρχέγονη καὶ αἰώνια οὐσία τῆς καταγωγῆς του: Προφήτης τῆς Π α ν ε λ ε υ θ ε ρ ί α ς.

* * *

Φύσις βαθειὰ θρησκευτική, ἀλλὰ καὶ ἀνικανοποίητη ἀπὸ πᾶν καθεστώς, ματώθηκε στὶς ἀναζητήσεις ἀπὸ πολὺ νωρίς.

«Ἀπὸ τὴ νεότητά μου—γράφει στὸν πρόλογο τοῦ «Τελευταίου Πειρασμοῦ»—ἡ πρωταρχικὴ ἀγωνία μου, ἀπὸ ὅπου πήγαζαν ὅλες μου οἱ χαρὲς κι ὅλες μου οἱ πίκρες, εἶταν τούτη: ἡ ἀκατάπαυτη, ἀνήλεη πάλη ἀνάμεσα στὸ πνέμα καὶ στὴ σάρκα. Μέσα μου παμπάλαιες ἀνθρώπινες καὶ προανθρώπινες σκοτεινὲς δυνάμεις τοῦ Πονηροῦ· μέσα μου παμπάλαιες ἀνθρώπινες καὶ προανθρώπινες φωτερὲς δυνάμεις τοῦ Θεοῦ· κι ἡ ψυχή μου εἶταν ἡ παλαίστρα ὅπου οἱ δύο τοῦτοι στρατοὶ χτυπιούνταν κι ἔσμιγαν».

Καὶ στὴν «'Αναφορὰ στὸν Γκρέκο» γυρίζει πιὸ πίσω ἀκόμη, στὰ παιδικὰ χρόνια, ὅταν προτιμοῦσε νὰ παίζη ὁλομόναχος καὶ ν' ἀποφεύγη τ' ἄλλα τὰ παιδιά, γιὰ νᾶναι δοσμένος ἀποκλειστικὰ στὸν ἐσωτερικὸ κόσμο ποὺ ξεπετοῦσε τὰ πρῶτα μπουμπούκια τοῦ μυστικισμοῦ. Ἔφηβος πιά, μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα πλημμυρισμένη ἀπὸ τὶς πρῶτες σαρκικὲς ἀνατριχίλες, ἄφηνε νὰ τὸν περιγελοῦν αὐτὸν καὶ τὴν παρέα του οἱ κοπέλλες, ποὺ δὲν γύριζαν οὔτε νὰ τὶς κοιτάξουν, ἀπορ-

ροφημένοι ἀπὸ τὴ συζήτησι ἂν εἶναι ἡ ψυχὴ ἀθάνατη..

Εὔγλωττο γιά τὶς πνευματικὲς προσκολλήσεις ἐκείνης τῆς περιόδου εἶναι τὸ ψευδώνυμο ποὺ ἐχρησιμοποίησε γιά τὸ λογοτεχνικό του πρωτόλειο: Κάρμα Νιρβαμή. Εἶνσι φανερό, πὼς μόνο ἡ προτεραιότης τοῦ χρονογράφου Πέτρου Ἀποστολίδη ἐμπόδισε τὸν Καζαντζάκη νά χρησιμοποιήση χωρὶς παραφθορά τὸ ἴδιο ἐπίθετο Νιρβάνα, ὥστε νά δείξη τὴν πνευματική του τάσι μὲ δύο λέξεις τυπικὲς τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων τῆς ἀνατολῆς. Ἡ σανσκριτικὴ λέξις Κάρμα (κατά τὸ λεξικό: πρᾶξις) εἶναι ἡ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Ζωροαστρικῆς καὶ τῆς Ἰνδικῆς φιλοσοφίας, σημαίνοντας ὅτι ὁ ἄνθρωπος, μὲ διαδοχικὲς γεννήσεις, συνδέει μιά ἁλυσίδα ἀπὸ ἀποτελέσματα περασμένων αἰτιῶν καὶ αἰτίες μελλόντων ἀποτελεσμάτων, ὥσπου νά ἐλευθερώση τὴν ψυχή του ἀπὸ κάθε ἐπιθυμία ὑλικῆς προσωπικότητος καὶ νά κατακτήση τὴ Νιρβάνα τῆς ὑπερκόσμιας μακαριότητος.

Στὸ λυρικό του πεζογράφημα «Ὄφις καὶ κρίνο» (1906), ὁ Καζαντζάκης δίνει τὸ ἡμερολόγιο ἑνὸς ζωγράφου κυλισμένου στὴ λαγνεία καὶ τὴν ἀκολασία, ποὺ «τά φτερά τῆς ψυχῆς του καίγονται στὸ καμίνι τῶν πόθων», ποὺ καταντάει νά πῆ πὼς τὸ γυναίκειο κορμὶ εἶναι τὸ ἅγιο βῆμα τῆς μόνης ἀληθινῆς θρησκείας, ὡστόσο ἀκούει μέσα του μιά φωνὴ ποὺ τοῦ ἐμπνέει τὴν «ἀηδία τῶν φιλιῶν καὶ τῶν γονίμων λαγόνων» καὶ τὸν καλεῖ νά στήση στά συντρίμμια τῆς Πανδήμου τὸ ἄγαλμα τῆς Οὐράνιας Ἀφροδίτης. Νοιώθει τότε πὼς ὑπάρχει ἕνας ἐσωτερικὸς ἑαυτός του, ποὺ ἔρχεται «ἀπὸ καλύτερους κόσμους», φορτώθηκε στὴ ζωὴ ἀναμνήσεις, δάκρυα καὶ πόθους, εἶναι ἕνας παραστρατισμένος ὑπνοβάτης μέσα στὸν κόσμο τῆς χονδροειδοῦς ὕλης καὶ προχωρεῖ ἀνάμεσά του «μὲ τὴν ἀγιάτρευτη νοσταλγία τῶν ἄστρων». Νοιώθει πὼς εἶναι ἕνας Ἀδάμ, διωγμένος βασιλῆας, ἀπὸ κάποια ἄλλη πατρίδα· καὶ κλαίει «τὸ ἀπελπισμένο καὶ ὁλόπικρο κλάψιμο τῶν ὀρφανῶν κι ἐξορισμένων». Καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὴν ἐρωμένη του:

«Βαθεια μέσα μου κυριαρχεῖ καὶ κλαίει ἡ Νοσταλγία μιᾶς ἄλλης ὀμορφήτερης Πατρίδας.. Πάνω ἀπὸ τὴν ἀγάπη κι ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς κι ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη κι ἀπὸ τὴ δόξα καὶ πάνω ἀπὸ τ' ἄστρα, νοιώθω εἶνε ἐκεῖνο ποὺ ζητῶ. Μὴ μοῦ κρατεῖς στὴν ἀγκαλιά σου δεμένα τὰ φτερά μου.. Εἶσαι ἕνας ἴσκιος μόνο κι ἕνα χαμόγελο μόνο στὸ μεγάλο ταξίδι τῆς ψυχῆς μου.. Μὴ μὲ κρατᾶς δεμενο. Τὸ αἴνιγμα δὲν εἶνε στὶς Λαγόνες Σου κρυμένο. μηδε στὰ μεγάλα Σου μάτια Καὶ τα χερια Σου εἶνε μικρα κι ἀδύνατα καὶ δεν ἀγκαλιάζουν ὅλη μου τὴν ψυχή. Πανω ἀπὸ τ' ἄστρα ἕνας μαγνήτης στέκεται καὶ μὲ σέρνει. Καὶ το κορμί μου ὅλο φρίσσει μαγνητισμένο ἀπὸ τὴ Μεγάλη Νοσταλ-

για και τὸν Μεγάλο Πόθο
(Μεγαλο Πόθο καὶ Μεγάλη Νοσταλγία ὀνομάζει τὴν κατάστασι τῆς Νιρβάνα, «ὅπου τά κάλλη εἶνε αἰώνια καὶ ὁ ὕπνος γλυκὺς κ' ἡ ἀσάλευτη ἡ ἡδονὴ τῆς Νύχτας δὲν φαρμακώνεται ἀπὸ τὴν πίκρα τῆς αὐγῆς».)
Κάποιος ἀπὸ τ' ἄστρα με σέρνει. Μὴ με κρατᾶς δεμένο. Πάνω ἀπὸ τὴν ἀγάπη κι ἀπὸ τὴ χαρά τῆς ζωῆς εἶνε ἐκεῖνο ποὺ ζητῶ».

Σ' αὐτὴν τὴν περίοδο τῆς ζωῆς τοῦ Καζαντζάκη, ποὺ ἐνοιωθε «ἕνα φθινόπωρο νά βαραίνη τὴν καρδιά του» (κι ἂς ἦταν μόλις 21 ἐτῶν!), ἡ στάσις του ἀπέναντι στὴ ζωὴ ἦταν ἀρνητική. Κι ὁ θάνατος, σάν πορθμεὺς πέραν ἀπὸ τὴ χώρα τῆς ἀπατηλότητος, ἀσκοῦσε πάνω του ἀκατανίκητη γοητεία. Τὸν ἀποκαλοῦσε Μεγάλο Παρήγορο, ἀδελφὸ τῆς 'Αγάπης, αἰώνια 'Ηρεμία, αἰώνια Νύχτα, ἀκόμη «αἰώνιο σάπημα τῶν κοκκάλων καὶ τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν σκέψεων». Ἕνα κρανίο ἀδειανό, τὸ θεωροῦσε σάν «τὸ λαγνότερο στολίδι» γιά ἐρωτικά κρεββάτια. Καὶ λένε πὼς ἀναζητοῦσε τὴν ποιητικὴ ἔμπνευσι ξαπλωμένος στὸ πάτωμα τοῦ δωματίου του, μὲ δυὸ κεριά ἀναμένα, στὸ κεφάλι καὶ στά πόδια του!

Σ' αὐτὴν τὴν περίοδο πρέπει ν' ἀναζητηθῆ ἡ καταγωγὴ ὅλων τῶν ἀρνητικῶν τῆς ὑλικῆς ζωῆς στοιχείων στά κατοπινά ἔργα του, ἕως ὅτου γνωρίση τὸν Ζορμπᾶ καὶ διδαχθῆ τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν ἔντονη ζωή.

Στὴν «'Ασκητικὴ» τοποθετεῖ τὶς πέντε αἰσθήσεις στά «κατώγια» τοῦ ἀνθρώπου. Στὸν «Νικηφόρο Φωκᾶ» τὶς ἀποκαλεῖ «γοῦρνες τοῦ κορμιοῦ», ὅπου βουλιάζει ὁ ἄνθρωπος σά χοῖρος. Στὸν «Προμηθέα Πυρφόρο» συμβολίζει τὸ παραστράτισμα τοῦ πνεύματος ἀπὸ τὸν πειρασμὸ τῆς ὕλης, μὲ τοὺς ἀκόλουθους στίχους στὴν ἐμφάνισι τῆς Πανδώρας, ποὺ σά νά ἔρχεται νά παιξη τὸν ρόλο τῶν Δοκιμαστῶν στά Αἰγυπτιακά Μυστήρια :

Κορμὶ τῆς γυναικός, χνουδάτο θάμα,
πολύ, ψυχανεμίζουμαι, μεγάλη
ἡ γλύκα πού μπορεῖς καὶ θές νά δώσεις!
Τὴ δύναμή μας σύ, τὴν περηφάνεια
καὶ τὸ θυμὸ μπορεῖς, χαμογελώντας,
νά γαληνέψεις, κι ἄνεργο νά σβήσεις
τὸν κεραυνὸ στά νιοπλασμένα στήθη.

Δέ θέλω!
Μὴν ἁπλώσεις, ἀδερφέ μου,
τὸ χέρι σου στὸ σῶμα της ἐπάνω·
παγίδα τοῦ Θεοῦ, καὶ θά μᾶς πιάσει!
Τούς γιούς τοῦ κεραυνοῦ φοβήθη
καὶ στέλνει τώρα αὐτή τὴ σάρκα ὁ Δίας,
νά κάμουμε παιδιά τῆς ἀρεσκειᾶς του·
σκλάβους!

Ἀργότερα ἦρθε ἡ σύνθεσις, μὲ τὴν κατανόησι τῆς δυαδικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ναί, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἕνα «πήλινο γένος», καθὼς λέει στὸν «Κωνσταντῖνο Παλαιολόγο», ἀλλὰ ἔχει ζωντανέψει ἀπὸ τὸ «ἅγιο ἀστροπελέκι», καθὼς λέει στὸν «Προμηθέα Δεσμώτη». Καὶ σὰν ἡ ψυχή, ἀπὸ τὸ ἄφθονο φαγοπότι γίνη «ὅλη κρέας», δὲν μπορεῖ νὰ δῆ μπροστά της «τὸ μέγα ὄνειρο», τὸν Θεό· τότε κυλάει στὴ λάσπη. Ἀλλά, πάλι, τὸ κορμί, αὐτὸ τὸ «ὄχημα» τοῦ πνεύματος, ἔχει κι αὐτὸ τὶς θεμιτὲς ἀπαιτήσεις του. Λέει ὁ Ζορμπᾶς: «Ἔχει καὶ τὸ κορμὶ ψυχή, λυπήσου το. Δόσ' του να φάει, ἀφεντικό. Αὐτὸ 'ναι τὸ γαϊδουράκι μας. Ἂν δὲν τὸ ταΐσεις, θὰ σὲ παρατήσει μεσόστρατα».

«Ἀγωνία μεγάλη — λέει στὸν πρόλογο τοῦ «Μεγάλου Πειρασμοῦ». Ἀγαποῦσα τὸ σῶμα μου, καὶ δὲν ἤθελα νὰ χαθεῖ· ἀγαποῦσα τὴν ψυχή μου, καὶ δὲν ἤθελα νὰ ξεπέσει· μάχουμουν νὰ φιλιώσω τὶς δυὸ αὐτὲς ἀντίδρομες κοσμογονικὲς δυνάμεις, νὰ νιώσουν πὼς δὲν εἶναι ὀχτροί, εἶναι συνεργάτες, καὶ νὰ χαροῦν, νὰ χαρῶ κι ἐγὼ μαζί τους, τὴν ἁρμονία».

Στὸν «Νικηφόρο Φωκᾶ» ἀκούγεται καὶ τῆς σάρκας ἡ συνηγορία:

Μὴ μὲ ἀποπαίρνης πιά, κι Ἀρχάγγελος δὲν εἶμαι
χωρὶς καρδιά, χωρὶς νεφρά, χωρὶς λαχτάρα·
ἄνθρωπος εἶμαι ἐγὼ ζεστός, ψυχὴ καὶ κρέας,
κι εἶναι γεμάτη λάσπη κι αἵματα ἡ καρδιά μου!

Ὅμοια συνηγορία ἀκούγεται καὶ στὸν «Φτωχούλη τοῦ Θεοῦ», ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ βιογράφου τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, τοῦ Φράτε Λεόνε:

«Ὅσο ζοῦσα μὲ το Φραγκίσκο ἔνοιωθα ὅλο καὶ πιὸ καθαρα δυὸ δρόμοι πηγαίνουν στὸ Θεό· ὁ δρόμος ὁ στρωτὸς τοῦ ἀνθρώπου—φτανεις στο Θεὸ παντρεμενος, παιδιωμενος, ξουρισμενος, χορτατος καὶ μυρίζεις κρασί· κι ὁ δρόμος ὁ ἀνηφορος τοῦ ἅγιου—φτανεις στὸ Θεὸ ἕνα κουρέλι, μιὰ φουχτα κόκκαλα καὶ τρίχες καὶ μυριζεις ἀπλυσια καὶ λιβανι»

Στὴν «Ἀσκητική» ὑπάρχει πλήρης διάλογος, ἀνάμεσα Νοῦ καὶ Καρδιᾶς. Ὁ Νοῦς, περιωρισμένος νὰ βλέπη μονάχα τὰ φαινόμενα, ὄχι τὴν οὐσία, κι ὄχι ὅλα τὰ φαινόμενα, μα μονάχα τὰ φαινόμενα τῆς ὕλης, βλέπει τὴ ζωὴ σὰν ἕνα παιγνίδι, «μιὰ παράσταση ποὺ δίνουν οἱ πέντε θεατρίνοι τοῦ κορμιοῦ μας». Ἀντὶ νὰ γυρεύει τὸ ἀδύνατο, δέχεται τὸν περιορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου «μέσα στὸν ἱερὸ περίβολο τῶν πέντε αἰσθήσεων». Ἀλλὰ ἡ Καρδια δὲ βολεύεται σὲ τόσο στενὰ ὅρια. Θέλει νὰ τὰ σπάση. Ναί, εἶναι ὁ ἄνθρωπος «ἕνα ἀσκί, γιομάτο σάρκα καὶ κόκκαλα, αἷμα, νερὸ καὶ δάκρυο, ἐπιθυμίες κι ὁράματα», ἀλλὰ ἡ Καρδιὰ εἶναι ἕνας χορὸς

τῶν πέντε αἰσθήσεων καὶ συνάμα «ἕνας ἀντίχορος ἀπάρνησης τῶν αἰσθήσεων». Ζητάει τὴν οὐσία, τὸ Πῶς, τὸ Γιατί, τὸ Ποῦ.

Ἡ σύνθεσις τῶν συγκρουομένων δυνάμεων βρίσκεται στὴν ἔντονη ζωή. Γιὰ νὰ συμφιλιωθοῦν ἡ σάρκα καὶ ἡ ψυχή—λέει στὸν «Ζορμπᾶ»—πρέπει ἡ σάρκα νὰ γεμίση ψυχὴ κι ἡ ψυχὴ νὰ γεμίση σάρκα· ποὺ θὰ πῆ νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος τέλεια ἄσκησι τῶν αἰσθήσεων, ταυτόχρονα ὅμως ν' ἀξιοποιῆ τὴν ἀνωτερότητά του στὸ ζωϊκὸ βασίλειο, μὲ ἐπιδόσεις ὑπεράνω τοῦ ἐγώ.

Ἔτσι, βλέπει τὴν ὑλικὴ μορφὴ τῆς ζωῆς σὰν στίβο ἀγῶνος τοῦ πνεύματος γιὰ τὴν κατάκτησι συνειδήσεως τῆς φύσεώς του καὶ τὴν προετοιμασία τῆς ἀνοδικῆς του πορείας.

Ὁ ἀγώνας, ἡ στράτευσις, γιὰ τὴν ἀφύπνισι καὶ ἐγρήγορσι τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου εἶν' ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα, τὰ βασικὰ συνθήματα τοῦ Καζαντζάκη.

Ξεκίνημα εἶναι ἡ ἀπόκτησις ὁράσεως, γιατὶ «εἶναι τυφλὸς ὅποιος βλέπει μονάχα τὸν κόσμο τὸν ὁρατό». Ὕστερα εἶναι ἡ προσήλωσις τῶν ἐσωτερικῶν ὀφθαλμῶν στὸ ἀνώτατο χρέος τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ πνεύματος σὰν εἶδος ζύμης γιὰ τὴν πνευματοποίησι τῆς ὕλης, γιὰ τὴν ἐξύψωσι τῆς σάρκας. Ἔρχεται, κατόπιν, ὁ ἀγώνας γιὰ τὴ συμφιλίωσι τῶν δυὸ κοσμογονικῶν δυνάμεων. Οὔτε ἄρνησις τοῦ πνεύματος, οὔτε ἄρνησις τῆς ὕλης.

Σὲ ἡλικία 24 ἐτῶν ἐδημοσίευσε στὸ «Νουμᾶ» τὶς «Σπασμένες ψυχὲς» (1909), ὀνομάζοντας ἔτσι τοὺς νέους, ποὺ πέρνουν τὴ ζωὴ ἐπιπόλαια, ταπεινά, στενά, πρόστυχα, χωρὶς κανένα φτερούγισμα, καμμιὰ φιλοδοξία, κανένα ὄνειρο εὐγενικό, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἰδανικὸ νὰ βγάζουν τὸ ψωμί τους—«φριχτὸ ἰδανικὸ γιὰ ἕνα νέο», ἔγραφε—χωρὶς ὑποψία τοῦ τί σημαίνει ἄνθρωπος καὶ τὶ ἔρχεται νὰ κάμη. Ἐπρόκειτο νὰ γράψη ἀκόμη δυὸ ρομάντσα. Τὸ τελευταῖο τῆς τριλογίας θὰ ἦταν «Ὁ θεάνθρωπος», ἤτοι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔκαμε τὴν ἀνακάλυψι τοῦ ἑαυτοῦ του, γιατί, καθὼς θὰ πῆ ἀργότερα στὸν «Τελευταῖο Πειρασμό», κάθε ἄνθρωπος εἶναι θεάνθρωπος, σάρκα καὶ πνεῦμα.

Ὁ θεάνθρωπος θὰ ξέρει νὰ γεμίζει τὸ ποτήρι του σὲ ὅλους τοὺς κρουνοὺς τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ συγκρατεῖ ὀλύμπια τὸ διονυσιακὸ ξέσπασμα τῶν παθῶν. Ὁ θεάνθρωπος θὰ ἔχει τὸν ἰδανικὸ τρόπο συμπεριφορᾶς:

«Πιὸ ἁρμονικά, πιὸ ἤρεμα κι ἀριστοκρατικά, πιὸ ὀλύμπια—ἔγραφε—πρέπει ν' ἀντικρύζωμε τὴ Ζωή. Μπροστά της, μήτε γονυκλισίες σκλάβων κι ἀνήμπορων, μήτε ἀκαταδεκτοσύνη ἀπαισιοδόξων καὶ ἀσκητάδων, μήτε λύσσα εὐνούχων καὶ σατύρων. Μήτε νὰ σποῦμε ἀνίκανοι, μήτε νὰ χορεύουμε ξεστήθωτοι καὶ μεθυσμένοι. Ὡραῖα καὶ σεμνὰ νὰ περπατοῦμε».

Θά ἀναζητάει μέχρι τά τελευταῖα ἔργα του αὐτὸν τὸν πλήρη ἄνθρωπο. Στὴν «Ἱσπανία» του θά γράψη:

Πῶς νά μπορέσει ποτέ ὁ ἄνθρωπος νά ὑμνήσει, χωρίς κραυγή, τὴν ὀμορφιά τῆς γῆς; Πότε θ' ἀνοίξουμε τά μάτια μας καί νά δοῦμε τό λουλούδι, τό χῶμα, τό νερό, τή γυναῖκα; Νά δοῦμε τό σῶμα μας πού ἔγινε ἐπίτηδες γιά τόν κόσμο; Νά δοῦμε τόν κόσμο πού ἔγινε ἐπίτηδες γιά τό σῶμα μας, καί νά ποῦμε μ' εὐγνωμοσύνη: «Μοῦ ἀρέσεις!»;

Κατά τὸν Καζαντζάκη, δικαιοῦται ὁ ἄνθρωπος, «στὴ μικρὴ ἀστραπὴ ποὺ ζεῖ», νά γευθῆ τὸν κόσμο, ἀφοῦ, ἄλλως τε, ὁ Δημιουργὸς ἔκρινε τα ἔργα του «καλά λίαν». Ἡ ἀσκητική του εἶναι ἀγώνας ἐγκόσμιος. «Μείνετε πιστοὶ στὴ ζωή», καθὼς ἔλεγε καὶ ὁ προσφιλής του φιλόσοφος Μπέρξον. Ἀρκεῖ νά ὁδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ μία πίστι, μιά μεταρσιωτικὴ πίστι, ἐξυψωτικὴ πάνω ἀπὸ τίς τάσεις τοῦ ἐγώ, ἀπὸ μιά ἀ γ α π η, κι ἀς μὴν εἶναι ἀγάπη γιά τὸ Θεὸ κατ' εὐθεῖαν, ἀς εἶναι γιά χαμηλότερες ἰδέες τοῦ κόσμου, ἀς ποῦμε για τὴν πατρίδα, ἡ για τὴν οἰκογένεια, ἀκόμη καὶ γιά τὴ γυναίκα μόνον. Γιατί, καθὼς λέει στὸ «Φτωχούλη τοῦ Θεοῦ», τὸ «μεγάλο μυστικό» εἶναι πὼς ἀκόμη «καὶ στὸ πιὸ χαμηλὸ σκαλοπάτι τῆς ἀγάπης νά νικήσεις, ἀνοίγεις τὸ δρόμο ποὺ σὲ πάει στὸ Θεό», τὸ δρόμο ποὺ ἡ σάρκα μετουσιώνεται σὲ πνεῦμα. Ὄχι τὸ τ ί, παρά τὸ π ῶ ς βαραίνει, λέει στὴν «Ἱσπανία», Βαραίνει ἡ ἀγωνιστικὴ ἐπίδοσις, ἡ ἔξαρσις. Τόσο ποὺ εἶχε πλάσει ἕναν ὁλότερα διαφορετικὸ Παράδεισο ἀπὸ τὸν ἐπίσημο καὶ μιά διαφορετικὴ Κόλαση. Στὸν Παράδεισό του θά ἔμπαιναν οἱ «ζεστοὶ» καὶ στὴν Κόλαση οἱ «κρύοι», ἐνάρετοι ἢ κακοῦργοι. Μάλιστα, θά γκρεμίζονταν στὸν πάτο τῆς Κόλασης οἱ κρύοι ἐνάρετοι. Γιατὶ μόνο μὲ ἀγῶνα, μὲ ἀγῶνα ἔντονο καὶ διαρκῆ θα ἐπιτελεσθῆ τὸ ἀνώτατο χρέος.

Μόνο μὲ ἀγῶνα τὸ πνεῦμα θ' ἀποφυλακισθῆ ἀπὸ τὴ σάρκα μόνο μὲ ἀγῶνα τὸ πνεῦμα θ' ἀναστηθῆ ἀπὸ τὸ σταυρο τῆς σάρκας. Ὅπως λέει στὴν τραγωδία «Χριστός»:

Σταυρός ὑψώνεται, τό σῶμα σας, ὦ Μύστες,
κι ἀπάνω του πονάει τό Πνέμα σταυρωμένο·
κι ἡ πλάση ὁλάκερη—οὐρανός καί γῆ καί θάλασσα—
εἶναι σταυρός σάν τό κορμί, καί σταυρωμένος
πονάει ὁ Θεός καί μές στό φῶς βογκάει: Βοήθεια!
Ψηλά τίς κεφαλές τινάξετε, συντρόφοι,
καί παίχτε σά φτερά τα χέρια τοῦ σταυροῦ σας
μέ τήν ἀγάπη, μέ τόν πόνο, μέ τό θάνατο
δουλεῦτε τό βαρύ κορμί νά γίνει πνέμα.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Καζαντζάκη εἶναι ἀγωνιστής. Δὲν εἶναι ὁ ἐκτὸς κόσμου αἰσθητοῦ Δημιουργός, ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τά τεφτέρια τῶν ἀνθρώπινων πεπραγμένων. Εἶναι ὁ ἐκδηλωμένος μέσα στὸν κόσμο Θεός, πρὸ πάντων ὁ ἐκδηλωμένος μέσα στὸν ἄνθρωπο. Δὲν εἶναι ἕνα καταφύγιο τῶν κουρασμένων καὶ τῶν δειλῶν. Γι' αὐτο καὶ τὸ Πιστεύω τοῦ Καζαντζάκη—καθὼς τὸ διετύπωσε στὴν «Ἀσκητική»—ἀγωνιστικὸ πρόγραμμα εἶναι:

1. Πιστεύω σ' ἕνα Θεό, ἀκρίτα, διγενῆ, στρατευόμενο, πάσχοντα, μεγαλοδύναμο, ὄχι παντοδύναμο, πολεμιστὴ στ' ἀκρότατα σύνορα, στρατηγό, αὐτοκράτορα σὲ ὅλες τὶς φωτεινὲς δυνάμεις, τὶς ὁρατὲς καὶ τὶς ἀόρατες.

2 Πιστεύω στ' ἀναρίθμητα, ἐφήμερα προσωπεῖα πού πῆρε ὁ Θεός στούς αἰῶνες καὶ ξεκρίνω, πίσω ἀπό τὴν ἄπαυτη ροή Του, τὴν ἀκατάλυτη ἑνότητα.

3. Πιστεύω στόν ἄγρυπνο, βαρύν ἀγῶνα Του, πού δαμάζει καὶ καρπίζει τὴν ὕλη - τή ζωοδόχα πηγή φυτῶν, ζώων κι ἀνθρώπων.

4. Πιστεύω στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, τὸ χωματένιο ἁλώνι, ὅπου μέρα καὶ νύχτα παλαίβει ὁ Ἀκρίτας μὲ τὸ Θάνατο.

5 Βοήθεια! Κράζεις, Κύριε. Βοήθεια! Κράζεις, Κύριε, κι ἀκούω.

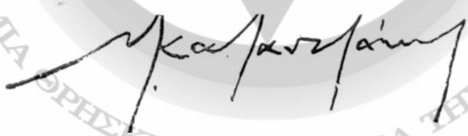
6. Μέσα μου οἱ προγόνοι κι ἀπογόνοι κ' οἱ ράτσες ὅλες κι ὅλη ἡ Γῆς, ἀκοῦμε μὲ τρόμο, μὲ χαρά, τὴν κραυγή Σου.

7. Μακάριοι ὅσοι ἀκοῦν καὶ χύνονται νά Σὲ λυτρώσουν, Κύριε, καὶ λέν: Ἐγὼ καὶ Σὺ μονάχα ὑπάρχουμε.

8 Μακάριοι ὅσοι Σὲ λύτρωσαν, σμίγουν μαζί Σου, Κύριε, καὶ λέν: Ἐγὼ καὶ Σύ εἴμαστε ἕνα.

9. Καὶ τρισμακάριοι ὅσοι κρατοῦν καὶ δὲ λυγοῦν, ἀπάνω στούς ὤμους τους, τὸ μέγα, ἐξαίσιο, ἀποτρόπαιο μυστικό:

ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΑ ΤΟΥΤΟ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ!

Κυριεύεται κανεὶς ἀπὸ δέος, ἀντικρὺ σ' αὐτὸν τὸν Ἐννεάλογο, ποὺ εἶναι γραμμένος μὲ σταλαματιὲς αἷμα, στὴν ἄγρια πνευματικὴ ἀναρρίχησι!

Τί εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ζητᾶμε νά φθάσουμε στὴ θύρα τοῦ Ἀπόλυτου;

Εἴμαστε, ὅπως ἔλεγε ὁ Ζορμπάς, «σκουληκάκια μικρα μικρά» ἐπάνω σ' ἕνα φυλλαράκι—τὴ Γῆ — τοῦ γιγάντιου δέντρου, ποὺ εἶναι τὸ Σύμπαν. Οἱ πιὸ ἄτρομοι ἐρευνηταὶ φθάνουν ὣς τὴν ἄκρη τοῦ φύλλου.

«Ναί, ναί—γράφει στὴν «Ἀσκητική». Δὲν εἶμαι τίποτα. Ἕνας φωσφορισμός ἀχνός ἀπάνω στὴν ὑγρή πεδιάδα, ἕνα ἄθλιο πρᾶμα πού γελάει κι ἀγαπάει, φωνάζει καὶ φωτάει, μιά ὥρα, δυό ὥρες,

κι ὕστερα τὸ στόμα του φράζει μὲ χώματα. Ἄλλη ἀπόκρισι οἱ σκοτεινὲς δυνάμεις δὲ δίνουν».

Θυμίζει ἡ περικοπη αὐτὴ τοὺς στίχους τοῦ Χάϊνε:

Καὶ ρωτοῦμε και ρωτῶ,
ὥσπου μὲ μια φοῦχτα χῶμα
νά μᾶς κλεισουνε τὸ στομα.
Εἶν' ἀπαντησις αὐτο;

Ἀλλά, καθὼς ἐδίδαξε τὸν Καζαντζάκη ὁ Μπέρξον, μπορεῖ νά εἶναι ἀδύνατη ἡ γνῶσις τῆς ἀλήθειας, ἀλλὰ δίνει ἡ Μεταφυσικὴ καποιο κλειδὶ καὶ οἱ ἐρευνηταὶ ἐλπίζουν σὲ κάποια ἀμυδρὴ ὄψι τῆς πραγματικότητος, μὲ μέσον τὴ διαίσθησι. Ἕκτη Δύναμη ἡ Καρδιά, τὴν ἀποκαλεῖ ὁ Καζαντζάκης. Εἶναι ἡ δύναμις ποὺ προχωρεῖ πέρ' ἀπὸ τά ὅρια τῶν αἰσθήσεων, πέρ' ἀπὸ τὶς δυνατότητες τοῦ ὑποταγμένου νοῦ, καὶ ἀνακαλύπτει τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς πέρ' ἀπὸ τά ἐφήμερα σκιρτήματά της.

Μὲ μιά τρομερὴ ἄσκησι τῆς Καρδιᾶς του, ὁ Καζαντζάκης ἔδωσε τὴν κοσμοθεωρητικὴ σύνθεσι τοῦ «Πιστεύω» του.

Δὲν κάνει διακρισι Θεοῦ καὶ κόσμου. Εἶναι ἕνας μονιστής. Ἓν τὸ πᾶν. Ἡ θρησκεία του εἶναι ἕνας μυστικιστικὸς καὶ ποιητικὸς πανθεισμός.

Ἀπὸ τα πρῶτα χρόνια, ἀπὸ τά πρῶτα λογοτεχνικά φτερουγίσματα τον ἐγοήτευε ἡ θεωρία τῶν ἀρχαίων Ἐλεατῶν φιλοσόφων, τῶν φιλοσόφων τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῶν συγχρόνων θεοσοφιστῶν, ποὺ συναντῶνται στὴν κοσμικὴ ἑνότητα τοῦ δημιουργοῦ Λόγου. Στὸ πρῶτο ἔργο του, «Ὄφις καὶ Κρίνο», ἔγραφε:

«Ἄρχιζα νὰ νοιώθω βαθειὰ πὼς εἶμαι κι ἐγὼ ἕνα μέρος ἀπ' ὅλο αὐτὸ τὸ δάσος, ἕνας κορμὸς ποὺ σκέπτεται καὶ περπατεῖ καὶ βγάνει κλάδους καὶ ρίχνει φύλλα καὶ πεθαίνει... Γιατί νἆμαστεν αἰώνιοι; Γιατί τόσον ἐγωισταί; Σὰν μερικὰ ἔντομα γεννηθήκαμε για νὰ φιλήσουμε καὶ να πεθάνομε. Ἡ σκόνη μας σκορπισμένη χάμου θὰ θρέψει καὶ θα γενεῖ στοιχεῖο τοῦ δενδρου καὶ τοῦ βράχου καὶ τοῦ πουλιοῦ που τραγουδεῖ καὶ τοῦ ρυακιοῦ που κλαίει. Ἡ σκέψη μας ἀπαράλλαχτα θα γίνει στοιχεῖο τῆς σκεψης τῶν ἄλλων γενεῶν».

Ἡ φυσιολατρεία του εἶναι κι αὐτὴ πανθειστική.

«...Χαμήλωσε ὁ οὐρανός, ψιλοβρεχει, μυριζει ἡ γῆς. Οἱ λεμονιες στὰ περιβόλια ἄνθισαν, μακριὰ ἕνας κοῦκος λάλησε. Γελοῦν ὅλα τα φύλλα, γ ί ν η κ ε ὁ Θ ε ο ς β ρ ο χ ὴ καὶ βρεχει στὸν κόσμο. Τι γλύκα εἶναι ἐτούτη, Θεε μου, τί εὐτυχία!»

(«Ὁ Φτωχούλης τοῦ Θεοῦ»)

«...Γρίτη τῆς Λαμπρῆς, τώρα τελεψε ἡ λειτουργιά. Γλυκιὰ μέρα, ἥλιος ψιχαλιζει, μύρισαν οἱ λεμονανθοί, μπουμπουκιάζουν τα δεντρα, ἀνασταίνονται τὰ χόρτα, ἀ ν ε β α ί ν ε ι ὁ Χ ρ ι σ τ ὸ ς ἀπὸ καθε σβωλαράκι χῶμα».

(«Ὁ Χριστος ξανασταυρωνεται»)

«...Ἀλήθεια, αὐτὸς θἆναι ὁ Θεός, τὸ κεντημενο μὲ ἀνθούς, πουλια, ἀνθρώπους παραπέτασμα δεν εἶναι ὁ κόσμος ἐτοῦτος τὸ φόρεμα του, ὅπως μια φορα θαροῦσα, εἶναι α ὐ τ ὸ ς ὁ ἴ δ ι ο ς, μορφη κι οὐσία εἶναι ἕνα»

(«Ἀναφορα στον Γκρεκο»)

Γι' αὐτὸ καὶ κράζει ἀδελφὸ κάθε πλάσμα στὸν κόσμο, σ' ὅποιο κι ἂν ἀνήκη βασίλειο. Ἀδελφοὶ ἡ μυγδαλιά, ἀδελφὸς ὁ λύκος, ἀδελφὰ τὰ

πουλιά. Ἀδελφοὶ ὄχι μονάχα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Θεοῦ. Θεϊκὴ καταγωγὴ καὶ οὐσία ἀναγνωρίζει σὲ κάθε πλάσμα.

«Φυτά, ζῶα, ἀνθρῶποι—γραφει στὴν «Ἀσκητική»—εἶναι τα σκαλοπάτια, ποὺ δημιουργᾶ ὁ Θεός, γιὰ να πατήση καὶ ν' ἀνεβῆ». Καὶ στὴν «Ἀναφορὰ στὸν Γκρεκο»: «Ἕνα σπειρὶ σιτάρι, ἕνα σκουλήκι, ἕνα μερμήγκι, θυμᾶται ξαφνικα τὴ θεικιὰ καταγωγή του, κυριέβεται ἀπὸ ἔνθεη μανία καὶ θελει ν' ἀνέβει ἀπὸ σκαλοπατι σὲ σκαλοπάτι καὶ ν' ἀγγίξει τὸ Θεό».

Ἀπρόσωπος εἶναι ὁ Θεὸς τοῦ Καζαντζάκη. Τὰ ὀνόματα στενεύουν τὴν ἔννοια τοῦ Ἀπόλυτου. Τοῦ δίνουν οἱ ἄνθρωποι ὀνόματα γιὰ νὰ τὸν κατεβάσουν στὶς αἰσθήσεις τους καὶ νὰ τὸν δέσουν σὲ λέξεις. Τὸ «τετραπέρατο γένος τῶν ἀνθρώπων»—καθὼς λέει στὰ «Σόδομα καὶ Γόμορρα» — ἐξευτελίζει τὸν Θεό, τὸν μικραίνει, τὸν κάνει «τοῦ μπογιοῦ του» καὶ τοῦ δίνει ἀκόμη καὶ ἰδιότητες βολικὲς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους: ἀγαθότητα, εὐσπλαγχνία, συγχώρησι. Γιὰ νὰ ξεφεύγουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ δικό τους χρέος καὶ ἀπὸ τὶς δικές τους εὐθύνες. Ἐνῶ ὁ Θεὸς τοῦ Καζαντζάκη, ἐκτὸς ποὺ εἶναι ἡ Πνοὴ μιᾶς διαρκοῦς δημιουργίας, μέσα στὴ φύσι—δύναμις καθοδική—εἶναι ταυτόχρονα καὶ ἀνοδικὴ δύναμις—ἡ τάσις τῆς ἐπιγνώσεως μέσα στὸν ἄνθρωπο καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ Θεοῦ. Ὄχι Θεὸς σωτὴρ ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἄνθρωπος σωτὴρ τοῦ Θεοῦ. Λέει ὁ Προμηθέας: «Νοῦ, μὴν ξεχνᾶς Θεὸς καὶ σὺ πὼς εἶσαι!».

Ὄχι γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου—ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ἐφήμερο προσωπεῖο—ἀλλὰ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Θεοῦ παλεύουν ἀδιάκοπα στὸ «χωματένιο ἁλώνι» ὁ Ἀκρίτας μὲ τὸ Θάνατο. Αὐτὸ τὸ ἄρθρο τοῦ ἐννεαλόγου φαίνεται ν' ἀπηχῇ τὴν ἀλληγορία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου: «Ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται». Δὲν ἐπρόκειτο, φυσικά, για τοὺς μέσα στὰ μνήματα νεκρούς, ἀλλὰ τοὺς μέσα στὰ σώματα, ποὺ θὰ ζήσουν, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ θ' ἀκούσουν τὴν φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Καὶ πότε; Καὶ νῦν! Ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Ὁ ἀγώνας συνεχίζεται. Ὁ Θεὸς φωνάζει βοήθεια. Νικάει τὸ θάνατο, αὐτὸς ποὺ θ' ἀκούση.

Τότε — καθὼς λέει στὴν «Ἀσκητική»—θ' ἀνθίση ἕνα μικρὸ λουλούδι πάνω στὸ λίπασμα τῆς σάρκας. Ὅσοι δίνονται στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ λύτρωσι τοῦ ἀνώτερου ἑαυτοῦ τους, εἶναι πραγματικὰ μακάριοι, γιατὶ αὐτοὺς καμμιὰ κοσμικὴ ἀντιξοότητα δὲν τοὺς ἐγγίζει.

Τὸ πρῶτο βῆμα εἶναι νὰ συνειδητοποιήση ὁ ἄνθρωπος τὴν ὕπαρξι τῆς θείας σπίθας μέσα του. Δεύτερο βῆμα εἶναι ἡ συνταύτισις. Τὸ σχετικὸ ἄρθρο τοῦ Πιστεύω τοῦ

Καζαντζάκη ἐνθυμίζει τὴ χαριτωμένη ἀλληγορία τοῦ Πέρση ποιητὴ Ζελαλεντὶν — Ρουμί. «Μιά ἡμέρα —λέει— ἕνας Πιστὸς χτύπησε τὴ θύρα τῆς Λατρευτῆς καὶ μιά φωνὴ ἀπὸ μέσα τὸν ρώτησε: «Ποιός εἶναι;». Ὁ Πιστὸς ἀποκρίθηκε «ἐγώ» Τότε τοῦ εἶπε ἡ φωνὴ ἀπο μέσα: «Δὲν ἔχει θέσι γιά τοὺς δυό μας», καὶ ἡ θύρα ἔμεινε κλειστή. Ὁ Πιστὸς ἐπῆγε στὴν ἔρημο, νήστεψε, ἔπειτα ξαναγύρισε, χτύπησε τὴ θύρα «Ποιός εἶναι;» ξαναρώτησε ἡ φωνή. Καὶ ὁ Πιστὸς ἀποκρίθηκε: «Ἐσὺ εἶσαι» Καὶ ἄνοιξε ἡ θύρα» Ἡ ἀλληγορία αὐτὴ ἐκφράζει τὴν διδασκαλία τῶν Σουφὶ τῆς Περσίας γιά τὸ μυσταγωγικὸ ταξίδι τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς μέχρι νά μὴν ξεχωρίζη ἀπὸ τὸν Θεό. Μακάριοι ὅσοι σμίξουν μὲ τὸ θεῖον. Ὅσοι ἐπιστρέψουν, καθὼς λεει στὴν τραγωδία «Χριστός»:

Ὅσοι ἔχουν μάτια, δέν μποροῦν νά δοῦν τὴν ὄψη του'
νά τὸν ἀκούσουν δέν μποροῦν τ' αὐτιά, κι ὁ πήλινος
ὁ νοῦς συντρίμμια γίνεται, ἄχ! νά τὸν χωρέσει.
Θά 'ρθει ὁ Παράκλητος ν' ἀγγίξει τὴν καρδιά σας
καὶ θά σᾶς γνέψει: «Πᾶμε!». Κι ὡς μαζί του ἀμίλητοι
θά ὁδεύετε στὸ σπίτι τοῦ Πατέρα, ξάφνου
στὴ μνήμη ὁ πηγαιμὸς σάγυρισμὸς θ' ἀστράψει!

Αὐτὴ ἡ ἐπιστροφὴ παρουσιάζεται στὸ Πιστεύω τοῦ Καζαντζάκη σάν ἀνυπαρξία. Καὶ ἡ ἀνυπαρξία εἶναι ἀπο τὴν ἄποψι τῆς προσωπικότητας. Πιστεύει ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἀσκητικῆς» ὅτι ἡ ἐπιβίωσις τῆς προσωπικότητος δὲν εἶναι παρά μία ἀπὸ τὶς αὐταπάτες, ποὺ ἔπλασε ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος γιά τὴν ἀσφάλειά του ἀπο τὸ φόβο, αὐτὸν τον γενεσιουργὸ τόσων θεῶν καὶ τόσων πλασματικῶν κόσμων. Ὅσο ὑπάρχει ἡ προσωπικότης, εἴμαστε ἀκόμη μακρια ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια, γιατι ἡ προσωπικότης εἶναι δεμένη μὲ τὴν ἰδιοτέλεια, μάλιστα μὲ τὴν πιὸ τοκογλυφικὴ ἰδιοτέλεια. Εἶναι νά περιμένη κανεὶς «πολὺ μισθὸν» καὶ γιά μηδαμινὴ προσπάθεια...

«Θεοκατεργαρε! — λεει στον «Τελευταῖο Πειρασμό» — ποὺ ἄνοιξε ἡ ψυχη σου σαράφικο, καθεσαι στὸ κατωφλι, βουτᾶς το χερι στὴ σακκουλα, ἐλεεῖς το φτωχο, δανείζεις τὸ Θεό, κρατᾶς καταστιχο, καὶ γράφεις — τόσες πενταρες ἔδωσα ἐλεημοσύνη στον τάδε τὴν τάδε ἡμερα, τὴν τάδε ὥρα· καὶ παραγγελνεις να σοῦ βαλουν στὸ κιβούρι σου τὸ καταστιχο, να τὸ ἀνοίξεις μπροστα στὸ Θεό, να κάμετε λογαριασμό, να εἰσπράξεις τ' ἀθανατα μιλιούνια»

Ἡ ἀνώτατη μορφὴ τῆς ἁγιωσύνης—λέει στὸν «Φτωχούλη»—εἶναι νά παραιτηθῇ κανεὶς ὄχι μόνον ἀπὸ τά ἐπίγεια, μὰ καὶ ἀπὸ τά ἐπουράνια ἀγαθά «Μήτε Παράδεισο, μήτε Ἀθανασία. Τίποτα, τίποτα, τίποτα!». Γιατὶ τέτοιες προσδοκίες, συνυφασμένες μὲ τὴν προσωπικὴ αἴσθησι, ἐμποδίζουν τὸ «μυστικὸ

γάμο» ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, τὴν ἕνωσι μὲ τὸ Ἕνα, συνεπῶς τὴν ἐξαφάνισι κάθε ἄλλης μορφῆς καὶ κάθε ἄλλης αἰσθήσεως.

«Ὁ Ἕνας—λέει στὸ «Βούδα» του—χωρίστηκε κι ἔγινε Ζωὴ καὶ Θάνατος Πρωτοῦ νὰ γεννηθοῦμε ἦταν Ἕνας. Ἅμα πεθάνουμε, θὰ ξαναγίνη Ἕνας. Μπαίνουμε ἐμεῖς στὴ μέση καὶ τὸν ἐμποδίζουμε. Ἔκλειψη Θεοῦ, αὐτὸ εἶναι ἡ Ζωή». Μιὰ ἔκλειψη, ἀπὸ τὸν ἴσκιο τῆς σάρκας.

Λοιπόν, τὸ «ἐξαίσιο καὶ ἀποτρόπαιο μυστικὸ» εἶναι ἡ ἐξαφάνισις τοῦ ἐγώ. Ἐξαίσιο γιὰ τοὺς λυτρωμένους ἀπὸ τὴν ἀπατηλότητα τῆς προσωπικότητος, ἀποτρόπαιο για τοὺς σκλάβους. Ἡ ἀνυπαρξία καὶ τοῦ Ἑνὸς σημαίνει τὴν μετουσίωσί του στὸ Πᾶν. Τὸ τίποτα καὶ τὰ πάντα εἶναι ἕνα, λέει ἀλλοῦ. Καὶ ὅποιος ζητάει τὸ τίποτα, ζητάει τὰ πάντα. Ἡ πανύψιστη αὐτὴ κορυφὴ εἶναι ἡ ἀνυπαρξία τοῦ ἐγώ· δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ἡ αἴσθησις τοῦ χωριστοῦ· ἡ σπίθα χωνεύτηκε μέσα στὸ καμίνι τῆς φωτιᾶς· ἡ σταγόνα πνίγηκε μέσα στὸν ὠκεανό...

***

Τὸ μέγα τοῦτο ἀνέβασμα τοῦ ἀνθρώπου θέλει ἐλευθερία. Τὴν ἐντολὴ τῆς ἐλευθερίας δίνουν μὲ τὸ στόμα τοῦ Καζαντζάκη καὶ ὁ Προμηθέας καὶ ὁ Βούδδας καὶ ὁ Χριστός. Εἶναι τὸ ἕ ν α σύνθημα ποὺ ἀστράφτει σ' ὅλο τὸ ἔργο του. Ἀπεριόριστη καὶ διαρκὴς ἐλευθερία, ποὺ νὰ σπάη μὲ τὸ Ὄχι της ὅλα τὰ προαιώνια καὶ πολύμορφα δεσμά.

«Ν' ἀρνιέσαι ὅ,τι ἔχεις κάθε μέρα! Ἡ ἀνώτατη ἀρετὴ δὲν εἶναι νᾶσαι λεύτερος, μὰ νὰ μάχεσαι γιὰ λευτεριά»—διδάσκει στὴν «Ἀσκητική». Ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἐλευθερία νὰ μὴν εἶναι μέσον, μὰ αὐτοσκοπός. Γιατί, καθὼς τὸν ἐδίδαξε ὁ Μπέρξον, σὰν ἡ ἐλευθερία σταματήση, ἀκόμη καὶ γιὰ νὰ ξαποστάση, ρίχνει τὸ σπέρμα ἕξεων, ποὺ θὰ τὴν πνίξουν, ἂν δὲν ἀνανεώνεται μὲ σταθερὴ καὶ ἄπαυτη προσπάθεια. Τὸ νᾶναι κανεὶς ἐλεύθερος δὲν εἶναι ἕνα τέρμα, ἀλλὰ συνεχὴς πορεία, δύσκολη, καταπονητική, μ' αὐτὴν ὅμως ἐξαγοράζεται τὸ ὕψιστο προνόμιο καὶ ἐξουδετερώνεται ὁ κίνδυνος ἀποκρυσταλλώσεως καὶ θανάτου.

Τὸ ἄλλο μεγάλο σύνθημα εἶναι ἡ α ὐ τ ο ε λ ε υ θ έ ρ ω σ ι ς. Εἶναι προϋπόθεσις γιὰ τὴν ἐλευθερία ἡ μοναξιά, ἡ ἐρημιά, τεκμήριο τῶν δυνατῶν. Τὸν Προμηθέα μονάχα ἕνας μπορεῖ νὰ τὸν σώση: ὁ Προμηθέας! Κάθε βοήθεια τοῦ ἀνθρώπου ἔξω ἀπὸ τὴν καρδιά του, σημαίνει ὑποταγή.

Στὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου—λέει ὁ Θησέας στὸν «Κοῦρο»—ὑπάρχει ὁ σπόρος τῆς ἐλευθερίας. Ἀλλά, πρέπει νὰ τοῦ ἀφαιρεθοῦν ὅλα τὰ δεσμά, ποὺ ὕφαναν ὁ Φόβος καὶ ἡ Ἐλπίδα. Ὅλα τὰ δεσμά...

«Γιοὺς τοῦ φόβου» ἀποκαλεῖ τοὺς Θεοὺς («Σόδομα καὶ Γόμορρα»). Μαζὶ μὲ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, ποὺ ξεχωρίζουν τὴ Δημιουργία ἀπὸ τὸ Χάος, ὀνομάζει καὶ τοὺς θεοὺς ἕνα «φανταχτερὸ περδικοπάνι» ποὺ σκεπάζει τὴν ὅρασι τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Πραγματικὸ («Βούδας»). Θρησκεία, ἠθική, πατρίδα εἶναι φράχτες «ποὺ ἄσκοσε γύρα του ὁ κακομοίρης ὁ φοβητσιάρης ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ κουτσοπορέψει ἀσφαλισμένα τὴ ζωούλα του («Ζορμπᾶς»). Εἶναι οἱ ταπεινὲς ψυχές, ἀπὸ τρόμο ν' ἀντικρύσουν τὴν ἀλληλουχία ζωῆς καὶ θανάτου, ποὺ σφαλνοῦν τὰ μάτια, ζώντας μιὰν ἀπόλυτα ζωώδη ζωή, ἢ «ρίχνουν κεντημένο, μὲ γιούς, πατρίδες, ἔρωτες, χρυσάφι, περδικοπάνι, νὰ κρύβουν τῆς ἄβυσσος τὸ ἀχόρταγο σκουλήκι» («Προμηθέας πυρφόρος»). Ἡ προγονικὴ παράδοσις, τὰ προνόμια καὶ ἡ ἰδιοκτησία ἐπίσης εἶναι ἁλυσίδες («Ρουσία»). Γενικά, κυκλώνεται ἀπὸ λογῆς λογῆς δεσμὰ ὁ ἄνθρωπος. Στὸ κατώφλι τοῦ νοῦ του συμπλέκονται οἱ ἰδέες τῶν προγόνων καὶ ἐπηρεάζουν τὴν πορεία του («Ἀσκητική»). Καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ Φόβου, σὲ ὅλες τὶς κοινωνικὲς καὶ ἰδεολογικὲς συσσωματώσεις, ποὺ ἀπαλλάσσουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν πανικὸ τῆς μοναξιᾶς, ὑπάρχουν καὶ οἱ ἐκδηλώσεις τῆς Ἐλπίδας, ἐξασφαλίσεις ἐναντίον τοῦ προσωπικοῦ ἀφανισμοῦ. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς περιπεπλεγμένες ἁλυσίδες, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀδυνατεῖ νὰ ἐρευνήση τὴν Ἀλήθεια καὶ νὰ ἐλευθερωθῆ. Αὐτὰ τὰ δεσμὰ εἶναι, πιά, βιωτικὴ ἀνάγκη γιὰ τὸ πλῆθος. Δὲν νιώθουν τὰ δεσμά, γιατὶ δὲν κινοῦνται.

Ὦ, πόσο βολικὰ μπορεῖ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου
τοῦ ταπεινοῦ μὲ τὴν ἀνάγκη νὰ φιλιώσει!
Μὰ δὲ χωράει ἡ τρανὴ ψυχή, στενὸς ὁ κόσμος,
καὶ δὲ βολεύεται, πλαντάει κι ἀρχίζει ἀγώνα,
καὶ θὰ χαθεῖ, καὶ θὰ χαθεῖ, μὰ δὲν τὴ νοιάζει!

(«Ἰουλιανὸς Παραβάτης»)

Ἀλλὰ ἡ Ἀνάγκη δὲν ὑπάρχει «παρὰ γιὰ ταπεινὲς ἢ ἀνήμπορες ψυχὲς («Κοῦρος»). Οἱ δυνατοὶ στὴ θέσι τῆς Ἀνάγκης βάζουν τὴ δικιά τους Βούλησι. Σπάζουν τὰ κάγκελα τῆς Ἀνάγκης, δὲν θολώνει τὸ μάτι τους καμμιὰ προκαθωρισμένη ἰδέα, καὶ προχωροῦν. Κι αὐτοί, ὅμως, ὑποτάσσονται σὲ κάποια ὅρια. Εἶναι ἱκανοὶ νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ «τὶς μικρὲς ἔγνιες, χαρὲς κ' ἐλπίδες» καὶ νὰ αἰσθανθοῦν στὰ στήθη τους ν' ἀνοίγουνε φτερὰ («Χριστός»), ἀλλὰ δὲν ἀντέχουν στὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία καὶ ἀντὶ νὰ μείνουν δεμένοι στὴ λάσπη τοῦ ἐγὼ ἢ νὰ ἐγγίσουν τὸ χάος, σταματοῦν στὰ μισὰ τοῦ δρόμου, σὲ ἕνα

«περιωρισμένο ἁλώνι», καὶ δροῦν ἐκεῖ ὠφέλιμα γιὰ τὴν ἀνθρώπινη κοινότητα («'Αναφορὰ στὸν Γκρέκο»). Εἶναι ἡ προσιτὴ σὲ ἀρκετοὺς ἀνθρώπους σχετικὴ ἀνωτερότης καὶ ἐξύψωσις.

Σὲ διάφορους τόνους ἐπαναλαμβάνει αὐτὸ τὸ κήρυγμα ὁ Καζαντζάκης. Λύτρωσις θὰ πῆ δέσμευσις σὲ κάτι ἀνώτερο. Τὰ δεσμὰ τοῦ ἔθνους εἶναι λυτρωτικὰ ἀπέναντι στὰ δεσμὰ τοῦ ἀτόμου καὶ τὰ δεσμὰ τῆς ἀνθρωπότητος λυτρώνουν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ράτσας («'Ασκητική») «'Ελευθερία θὰ πῆ νὰ νικᾶς τὸ ἕνα πάθος, ὑπακούοντας σ' ἄλλο πάθος ἀνώτερο. Ὅσο πιὸ ψηλὰ στέκεται ὁ ἀφέντης, τόσο καὶ πιὸ μακραίνει τὸ σκοινὶ τῆς σκλαβιᾶς, πηδοῦμε τότε καὶ παίζουμε σὲ πολὺ πλατύχωρο ἁλώνι καὶ πεθαίνουμε χωρὶς νὰ βροῦμε τὴν ἄκρα του, κι αὐτὸ τὸ λέμε ἐλευτερία» («Ζορμπᾶς»). 'Ανεξάρτητα τοῦ τί λατρεύει κανείς, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ πίστι, γιατὶ ἡ πίστις «μεταμορφώνει τὴ ζωὴ καὶ μετουσιώνει τὶς πράξεις καὶ τοὺς στοχασμούς μας σὲ ἀπόλυτη ἁπλότητα» («Ρουσία»). «Γιὰ νὰ χαροῦμε ἔντονα τὴν ἐφήμερη στιγμή μας, ἕνας μονάχα τρόπος ὑπῆρξε καὶ θὰ ὑπάρχει πάντα, γιατὶ αὐτὸς ἐπιστρατεύει κι ὑποτάζει ὅλες μας τὶς δυνάμεις: νὰ ὑποταζόμαστε σὲ ἕνα ρυθμὸ ἀνώτερό μας. Μονάχα ἔτσι μπορεῖ νὰ πάρει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εὐγένεια κ' ἑνότητα καὶ νὰ ξεπεράσει ἡ εὐγένειά του τὰ πνιχτικὰ σύνορα τοῦ ἀτόμου («Ἱσπανία»). Ἡ ἀληθινὰ ἐλευθερία: «νὰ μπῆς στὸ ζυγὸ τοῦ Θεοῦ, θέλω νὰ πῶ τῆς ἁρμονίας» («'Αναφορὰ στὸν Γκρέκο»).

Τέτοιου εἴδους ἐλευθερία, γιὰ τὴν ἁπλοποίησι τῶν προβλημάτων καὶ τὸν ἐξευγενισμὸ τῆς κοινωνίας, μὲ δυνατὴ εὐρεῖα κατανάλωσι, ὁ Καζαντζάκης τὴν ἀνεχόταν, ἀλλὰ δὲν τὴν δεχόταν. Καθὼς εἶπε καὶ ὁ Νίτσε, ποὺ ἐπίσης πολὺ ἐπηρέασε τὸν συγγραφέα τῆς «'Ασκητικῆς», οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ αἰῶνες δὲν κάνουν ἄλλο παρὰ νὰ κρίνουν καὶ νὰ ἀξιολογοῦν, νὰ εἶναι διαφορετικοί, συνεπῶς νὰ εἶναι περιωρισμένοι, πρᾶγμα ποὺ φέρνει λύτρωσι, ἀλλὰ καὶ πόνο. 'Αλλά, μεγαλοσύνη στὸν ἄνθρωπο εἶναι ὅταν μπορῆ «νὰ φωνάζη στὴν ἔρημο», νὰ μένη μόνος, νὰ εἶν' ἐλεύθερος ἀπὸ φόβο, ἑπομένως νὰ τοῦ εἶναι περιττὴ καθε συγκροτημένη ἰδέα ποὺ φέρνει ἀσφάλεια: νὰ εἶναι γυμνωμένος ἀπὸ κάθε «ἕτοιμο ἔνδυμα», γιατὶ ὅποιος εὕρῆκε τὸν Θεό, δὲν μπορεῖ νὰ τὸν βρῆ ἀληθινά· νὰ εἶν' ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε λέξι, γιατὶ στὸ θρόνο τοῦ 'Αόρατου μπορεῖ νὰ πλησιάση κανείς «μονάχα μὲ βαθειὰ Σιγή». Ὁ Καζαντζάκης ἐκήρυττε τὴν χωρὶς ὅρια ἐλευθερία, κι ἂς εἶναι τούτη ἡ ἐλευθερία «φωτιά στὴν κεφαλή σου» («Προμηθέας πυρφόρος»), κι ἂς εἶναι τὸ φαρμά-

κι τῆς οὐρᾶς τοῦ σκορπιοῦ, ποὺ θὰ σὲ φάη («Σόδομα καὶ Γόμορρα»). Αὐτὴ ἡ ἐλευθερία εἶναι «ἡ ἀληθινὴ ἀρχοντιὰ τῆς ψυχῆς», αὐτὸ τὸ ἀνυπότακτο «Ὄχι» εἶναι «ἀρσενικὸς λόγος».

Ὑπάρχει στὸν «Προμηθέα» ἕνας χαρακτηριστικὸς διάλογος μὲ τὸν Ἐπιμηθέα, ποὺ δοξάζει τὴν ἄρνησι τῶν καταστάσεων σὰν τὴν δημιουργὸ δύναμι τῆς προόδου.

Ἐπιμηθέας:

Ἔλα, παιδιὰ νὰ κάμουμεν οἱ δυό μας
πραγὰ καὶ καλοπόταγα, κι ὁ κόσμος
στὴ φούχτα τοῦ Θεοῦ νὰ γαληνέψει!

Προμηθέας:

Σωστά, ἀδερφέ, τὰ λές, 'σοζυγιασμένα·
μὰ ἂν σέ ἄκουγε ἡ ψυχὴ ἡ μεγάλη, ἀκόμα
θὰ σούρνουνταν στὴ λάσπη σὰ σκουλήκι,
χωρὶς ἐλπίδα φτέρουγας ποτέ της·
μὰ γιὰ φτερὰ γεννήθηκεν ὁ κόσμος!

Ἀκόμη πιὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἀνέκδοτο τοῦ Πὼλ Λουΐ Κουριέ, ποὺ τὸ ἀναφέρει στὸν «Τόντα Ράμπα». Ὅταν ὁ Θεός, λέει, ἤθελε νὰ χτίση τὸν κόσμο, οἱ «συντηρητικοὶ» ἄγγελοι τοῦ φώναζαν κλαίγοντας: «Κύριε, μὴν καταστρέψης τὸ Χάος!». Μὰ ὁ Θεὸς δὲν ἄκουσε τοὺς συντηρητικοὺς καὶ προχώρησε στὴ Δημιουργία, καθὼς κι ὁ κόσμος δὲν ἀκούει τοὺς συντηρητικοὺς καὶ προχωρεῖ στὴν Ἐξέλιξι...

«Χαίρουμαι—ἔγραφε στὴν «Ἱσπανία»—νὰ βλέπω τὴ νέα γενεὰ νὰ καταφρονάει τὶς παληὲς ἀξίες καὶ νὰ ἐφευρίσκει νέες. Χαίρουμαι, γιατὶ ἔτσι νοιώθω χεροπιαστὰ τὴ δρασκελιὰ ποὺ ἔκαμε ἡ ζωὴ ἀπὸ τὴ μιὰ νιότη, τὴ δική μου, ἴσια μὲ τὴν ἄλλη, τὴν τωρινή... Μοῦ ἀρέσει ὁ γοργὸς ρυθμός, δὲν ἀνέχουμαι τὸ σίγουρο ἀξεδιάλυτο σάλεμα, θὰ ἤθελα πρὶν νὰ πεθάνω νὰ δῶ νὰ κάνει ἡ ζωὴ ὅσο τὸ μπορετὸ περισσότερη πορεία».

* * *

Προφήτης τῆς συνεχοῦς πορείας, τῆς δημιουργικῆς ἀρνήσεως, τῆς ἀπεριόριστης ἐλευθερίας, ἦταν ὁ Καζαντζάκης. «Ἂν καθήσης ἐδῶ— τοῦ εἶπαν πρὶν ἀπὸ 30 χρόνια στὴ Ρωσία — καὶ διαδώσης αὐτὲς τὶς ἰδέες σου, μπορεῖ καὶ νὰ σὲ κρεμάσουν». Καὶ μόλις γύρισε στὴν Ἀθήνα, γιὰ τὶς ἴδιες ἰδέες τὸν ἐκάλεσε ὁ Ἀνακριτὴς καὶ ὁ Ἱεροεξεταστής! Τοῦ στοίχιζε αὐτὴ ἡ ἐνοχλητικὴ γιὰ ὅλους τοὺς δογματικοὺς ἐλευθερία· μὰ ἐκεῖνος προχωροῦσε τὸ δρόμο του, ζυμώνοντας μὲ τὸ αἷμα του, τὸ μεγάλο, τὸ φοβερὸ ἰδανικὸ τῆς Πανελευθερίας.

ΧΡ. Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Τὸ ὄνειρον τῆς παγίας παγκοσμίου Εἰρήνης μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ μετὰ μίαν γενεὰν

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Γ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

ΑΠΟ ΤΟΤΕ ποὺ ἐσταμάτησαν αἱ ἐχθροπραξίαι τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ἐμεσολάβησαν πολιτικὰ γεγονότα ὑψίστης καὶ ζωτικῆς διὰ τὴν Ἀνθρωπότητα σημασίας. Ἤτοι :

1) Καθιερώθησαν δύο ἰδεολογικῶς, καὶ εἰς ἄκρον ἀντίθετοι, μεγάλοι πολιτικοὶ κόσμοι. Καὶ

2) Ἐγκατεστάθη μόνιμος ἀπειλὴ κατὰ τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ του.

Τὸ τραγικὸν εἶναι ὅτι ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο ἀντιπάλων πολιτικῶν κόσμων, τόση μεγάλη δυσπιστία, ὥστε : Ἀφ᾽ ἑνὸς μέν, καὶ ἂν ἀκόμη μέχρι τινὸς προσεγγίζουν σὲ κάποιαν συμφωνίαν, διὰ τὰ μεγάλα καὶ οὐσιώδη ζητήματα, τῶν ὁποίων ἡ λύσις ἀφορᾷ τὴν ἀποκατάστασιν κάποιας εἰρήνης, ἤ, τουλάχιστον, τὴν μείωσιν τοῦ ἐκ τῆς συγκρούσεως τρόμου, νὰ μὴ μποροῦν νὰ καταλήγουν εἰς τελικὴν συμφωνίαν. Ἀφ᾽ ἑτέρου δέ, ἀσχολοῦνται ἐντατικῶς, μὲ τοὺς ἁρμοδίους ἐπιστήμονας ποὺ διαθέτουν, διὰ τὴν ἰσορρόπησιν τῶν δυνάμεών των, μὲ τὴν ὁλοὲν τελειοποίησιν τῆς ἐκ τῆς διασπάσεως τοῦ ἀτόμου ἀσυλλήπτου ἐκρηκτικῆς δυνάμεως, καὶ μὲ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ ὁλοὲν τελειοποίησιν νεωτέρων καταστρεπτικῶν ὅπλων καὶ μέσων, χημικῶν, βιολογικῶν καὶ μετεωρολογικῶν, τ ὰ ὁ π ο ῖ α ἔ χ ο υ ν ὡ ς σ κ ο π ὸ ν ν ὰ ἐ ξ α φ α ν ί σ ο υ ν τ ὴ ν π α ν τ ὸ ς ε ἴ δ ο υ ς ζ ω ή ν.

Ἀτυχῶς, ὅμως, καὶ ἡ ἰσορρόπησις τῶν δυνάμεων, μοιραίως ὁδηγεῖ εἰς τὴν σύγκρουσιν.

Μὲ ἔκπληξιν καὶ ἀγωνίαν παρακολουθεῖ ἡ Ἀνθρωπότης τὴν ἐξέλιξιν ποὺ πῆραν αἱ σχέσεις τῶν Συμμάχων Κρατῶν, τὰ ὁποῖα ὥμοσαν καὶ ἐπέτυχαν τὴν συντριβὴν τοῦ Ναζισμοῦ καὶ τοῦ Φασισμοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἀνατείλῃ ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθέρας συνειδήσεως τοῦ Ἀνθρώπου...

Ἐλπίζει πάντοτε ἡ Ἀνθρωπότης, ὅτι οἱ λόγῳ θέσεως καὶ ἰσχύος ἔχοντες στὰ χέρια των τὰς τύχας της, θὰ ἀναμετρήσουν κάποτε μὲ καθαρὰν συνείδησιν τὴν ἐκμηδενιστικὴν ἄβυσσον, εἰς τὴν ὁποίαν, —μὲ τὴν ἠλεκτρισμένην πολιτικὴν ἀτμοσφαῖραν, ἀκόμη καὶ ἄθελά των— κινδυνεύουν νὰ κατακρημνίσουν τοὺς Λαούς, καὶ τὴν κάθε εἴδους ζωήν. Καὶ ὅτι θὰ εὕρουν τὸν τρόπον νὰ ἀποτρέψουν τὴν ἀνεπανόρθωτον καταστροφήν.

Ἀλλά, ἀπὸ 12 ὁλόκληρα χρόνια τώρα, ἂν καὶ ἔγιναν πλεῖστα ὅσα Συνέδρια, Διασκέψεις, Συσκέψεις, καὶ διεξήχθησαν ἐπίπονοι συζητήσεις ἐπὶ διαφόρων ἐπιπέδων. Ἂν καὶ οἱ ἑκατέρωθεν πολιτικοὶ ἐνεφανίσθησαν κατὰ καιροὺς μὲ πρόσωπα κατσουφιασμένα καὶ πρόσωπα χαμογελαστά, καὶ μὲ ἀφθόνους ὑποσχέσεις καὶ διαβεβαιώσεις εἰρηνοφιλίας καὶ εἰρηνικῆς συνυπάρξεως, ἡ ὑπόθεσις τῆς εἰρήνης δὲν ἐπροχώρησεν οὔτε κατὰ ἓν βῆμα.

Ἀντιθέτως ἀπεδείχθη ὅτι οἱ τέως Σύμμαχοι δὲν μποροῦν—καὶ δὲν θὰ μπορέσουν ποτέ—νὰ εὕρουν τὴν ἄκρη τοῦ σχοινιοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ πρέπει νὰ πιασθοῦν γιὰ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ σκοτάδι τοῦ λαβυρίνθου, τὸ ὁποῖον ταλαιπωρεῖ καὶ ἐκνευρίζει τὴν Ἀνθρωπότητα, καὶ νὰ ὁδηγηθοῦν εἰς τὴν φωτεινὴν λεωφόρον τῆς Εἰρήνης.

Καὶ ὅπως ἀπὸ μερικὰ χρόνια ἔχουν τὰ πράγματα, ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια ὅλων τῶν λαῶν καὶ ὅλων τῶν ζωϊκῶν πλασμάτων τῆς Γηΐνης Σφαίρας, εἶναι χαραγμέναι μὲ κεφαλαῖα πύρινα γράμματα, καὶ εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, αἱ λέξεις : «Η ΖΩΗ ΕΝ ΚΙΝΔΥΝΩ».

*
* *

Δὲν εἶναι μόνον αἱ, σχετικῶς πρόσφατοι, ἰδεολογικαὶ διαφοραὶ ποὺ χωρίζουν ἐπικινδύνως τὸν Κόσμον. Εἶναι καὶ ὁ ἄκρατος Ἐθνισμός, αἱ Ἐθνικαὶ βλέψεις καὶ τὰ ἀκόρεστα Ἐθνικὰ συμφέροντα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνας τὸν χωρίζουν, πειὸ βαθειὰ καὶ πειὸ ἐπικίνδυνα.

Ὅλων τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀνήκουν στὰ διάφορα Ἔθνη, ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ μέχρι τοῦ γήρατός των, γαλβανίζονται διαρκῶς τὰ μυαλά των, ἀπὸ τὴν Οἰκογένειαν, τὸ Σχολεῖον, τὸ Ἔντυπον καὶ τὴν Ὁμιλίαν, διὰ νὰ δημιουργηθοῦν καὶ νὰ χαλυβδωθοῦν : Ἐθνικὸς φανατισμός, Ἐθνικὴ εὐθιξία, Ἐθνικὰ ἰδεώδη καὶ Ἐθνικὰ μεγαλεῖα. Καὶ ἔτσι, συνεργούντων τῶν Ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ τῶν Ἐθνικῶν βουλιμιῶν, παρασύρονται κάθε τόσον οἱ Λαοὶ εἰς διαδοχικοὺς πολέμους.

Τί στοιχίζουν ὅμως εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα οἱ πόλεμοι, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἐναλλασσομένην τύχην των, συντελοῦν εἰς τὴν ἀλληλοδιαδόχως ἀκμὴν καὶ παρακμὴν τῶν Ἐθνῶν, καὶ εἰς τὴν προσωρινὴν ἀλλαγὴν συνόρων καὶ ὀνομασιῶν Κρατῶν, ἐπὶ τοῦ Γεωγραφικοῦ Χάρτου ὅμως μόνον—διότι ἡ Μήτηρ ὅλων Γῆ, δὲν ἀλλάζει εἰς τίποτε, ἀλλὰ παραμένει πάντοτε ἡ ἴδια στοργικὴ Μητέρα, δι' ὅλα τὰ πλάσματα τῆς Φύσεως ;

Χωρὶς νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς παλαιοτέρους πολέμους, θὰ ἀναφέρωμεν μερικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων. Ἀποτελεῖ σταθμόν, διότι, ἀπὸ τότε, οἱ πόλεμοι συνόρων ἔγιναν πόλεμοι ὁλοκληρωτικοί, καὶ δὲν γίνεται διάκρισις νηπίων ἢ γυναικῶν, γερόντων, ἀσθενῶν, ἢ ἀναπήρων, οὔτε καὶ ἔργων πολιτισμοῦ. Θάνατος, ὄλεθρος καὶ καταστροφή, σκορπίζονται ἀδιακρίτως καὶ ὁμαδικῶς. Ὁ πόλεμος αὐτὸς κατὰ τὸ τέλος του ἀπετέλεσε καὶ τὴν ἀφετηρίαν τοῦ πλήρως ἐξοντωτικοῦ ἀτομικοῦ πολέμου.

Τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ διαφωτιστικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ἔχουν ὡς ἑξῆς :

Ἐκινητοποιήθησαν : 92 ἑκατομμύρια ἀνδρῶν.

Νεκροὶ καὶ τραυματίαι : 30 ἑκατομμύρια ἀνδρῶν.

Νεκροὶ ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ : 2.700.000 ψυχῶν.

Ἀπωλέσθησαν : 1394 πολεμικὰ σκάφη.

Ἀπώλειαι ἄλλων σκαφῶν χωρητικότητος : 31.081.000 τόννων.

Καταστροφαὶ ἀπὸ βομβαρδισμοὺς ἀπὸ ἀέρος καὶ ἐδάφους : Ἀνυπολόγιστοι !

Δαπάναι εἰς χρῆμα : 1 τρισεκατομμύριον καὶ 385 δισεκατομμύρια δολλάρια.

Ἂν ὑπολογίσῃ κανεὶς τὰς εἰς χρῆμα μόνον δαπάνας τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, διαιρῶν τὸ ποσὸν τῶν δαπανῶν ποὺ ἐπραγματοποιήθησαν μὲ τὰ 2 1)2 δισεκατομμύρια ποὺ εἶναι ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς, θὰ βρῆ ὅτι ἀναλογοῦν ἀπὸ 600 περίπου δολλάρια στὸν κάθε ἕνα κάτοικον ὁλοκλήρου τῆς Γῆς !

Δηλαδὴ ἐδαπανήθη ἰλιγγιῶδες ποσόν, δι' αἷμα, πόνον, ταλαιπωρίαν, ὄλεθρον καὶ καταστροφήν. Καὶ ἐδαπανήθη ἀδίκως καὶ ἐγκληματικῶς, μὲ ψευδεῖς ὑποσχέσεις καὶ ὑποκριτικὰς διαβεβαιώσεις, ὅτι πρόκειται περὶ ὑπερτάτου ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Διότι ἡ μεταπολεμικὴ πραγματικότης ἀπέδειξεν ὅτι κηλιδώθηκε καὶ ντροπιάσθηκε ἀκόμη περισσότερον ἡ ἔννοια καὶ ἡ σημασία τῆς ἱερᾶς λέξεως «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ».

Ἐνῷ, ἐὰν τὸ ποσὸν αὐτὸ διετίθετο εἰς ἔργα καὶ σκοποὺς κοινωνικῆς ὠφελείας, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔτρωγαν—κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον—«μὲ χρυσᾶ κουτάλια».

Ἐὰν ὁ Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ἐσημείωσε σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων, ἕνας νεώτερος παγκόσμιος ὁλοκληρωτικὸς πόλεμος, μὲ τὰ σύγχρονα πολεμικὰ μέσα, θὰ σημάνῃ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν.

Ἀκόμη καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι θὰ συμφωνήσουν οἱ ἀντίπαλοι πολιτικοὶ κόσμοι εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν πυρηνικῶν ὅπλων, ἢ καὶ εἰς τὴν ἀχρήστευσίν των, καὶ πάλιν, ἐὰν γίνῃ κάποτε ἕνας καινούργιος παγκόσμιος ὁλοκληρωτικὸς πόλεμος, πάλιν θὰ κινδυνεύσῃ νὰ ἐξαφανισθῇ ὁ Ἄνθρωπος καὶ ὁ πολιτισμός του. Διότι μιὰ καὶ ἔφθασεν ὁ Ἄνθρωπος νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ σημερινὰ πλήρως ἐξοντωτικὰ πολεμικὰ

ὅπλα καὶ μέσα, δὲν ἔχει καμμία σημασία ἡ ἀπαγόρευσις καὶ ἡ ἀχρήστευσις αὐτῶν. Αὔριον θὰ ἀνακαλύψῃ τελειότερα καὶ πολὺ ἰσχυροτέρας ἐκρηκτικῆς δυνάμεως ὅπλα, καὶ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἐθνικῆς ἀνάγκης θὰ ἐντείνῃ ἀκόμη τὰς προσπαθείας του, ἕως ὅτου φθάσῃ μὲ καμμιὰ δοκιμὴ μόνον νὰ ἐκτοξεύσῃ τὸν Πλανήτην μας πέραν τῆς τροχιᾶς του καὶ νὰ τὸν διαλύσῃ.

Καὶ θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀδιστάκτως τὰ οἱαδήποτε ὅπλα, ἐὰν φθάσωμεν εἰς πόλεμον. Περὶ αὐτοῦ δὲν ἐπιτρέπεται καμμία ἀμφιβολία, ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ παλαιὰ καὶ πρόσφατος ἱστορία, ὅπως θὰ ἐπιβάλῃ ἡ ἀνάγκη ἐπικρατήσεως.

Τελευταίως ὠγκώθησαν αἱ διεθνεῖς ἀνησυχίαι, ἀπὸ τὰς δοκιμὰς πυρηνικῶν ὅπλων καὶ τὴν διαβρωτικὴν τῶν ζωϊκῶν κυττάρων ραδιενεργὸν τέφραν ποὺ σκορπίζουν, χιλιάδες μίλια μακρυὰ ἀπὸ τοὺς τόπους ὅπου γίνονται αἱ δοκιμαὶ αὐταί. Διαδηλώσεις, διαμαρτυρίαι καὶ ἀθρόα ψηφίσματα ὑπεβλήθησαν, διὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἀπαισίων αὐτῶν δοκιμῶν. Τὰς διαμαρτυρίας δὲ καὶ τὰ ψηφίσματα τῶν ἀτομικῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν διαφόρων ὀργανώσεων, ἠκολούθησε καὶ ψήφισμα τῆς κάτω Βουλῆς τῶν Ἰνδιῶν, διὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν πυρηνικῶν δοκιμῶν.

Ἐξαίρετοι εἶναι αἱ πρωτοβουλίαι αὐταί, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀποτελεσματικαί. Διότι παρὰ τὰς διαμαρτυρίας, τὰς διαδηλώσεις καὶ τὰ ψηφίσματα, αἱ πυρηνικαὶ δοκιμαί, ἀτυχῶς, συνεχίζονται. Ἴσως ὅταν ὀγκωθοῦν οὐσιωδῶς αἱ διαμαρτυρίαι καὶ τὰ ψηφίσματα, ἀναγκάσουν τὰ κατασκευάζοντα πυρηνικὰ ὅπλα Μεγάλα Κράτη, νὰ κάμουν καμμιὰ ἐντυπωσιακὴ χειρονομία, γιὰ νὰ διαλύσουν προσωρινῶς τὰς ἀνησυχίας.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον κατὰ κύριον λόγον ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ ἐξευρεθῇ πρακτικὸς καὶ ἐφαρμόσιμος τρόπος διὰ τὴν ἀποκατάστασιν παγίας ἀνὰ τὸν Κόσμον εἰρήνης.

*
* *

Μετὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον, ζήτημα ἐμπεδώσεως παγίας παγκοσμίου εἰρήνης, ἔθεσεν ὁμὰς διανοουμένων Ἀνθρωπιστῶν, τῶν καλουμένων Φεδεραλιστῶν. Ἵδρυσαν Φεδεραλιστικὰς Ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι ταχέως ἐξηπλώθησαν εἰς ὅλα τὰ Φιλελεύθερα Κράτη καὶ μία τούτων ὠργανώθη εἰς τὴν Ἑλλάδα : εἰς Μυτιλήνην. Αἱ Φεδεραλιστικαὶ Ὀργανώσεις περιλαμβάνουν, εἴτε ὡς μέλη, εἴτε ὡς ὑποστηρικτάς, ἀρκετὰς διεθνοῦς φήμης προσωπικότητας, καὶ ἀγωνίζονται νὰ πείσουν τὰ Κράτη μέλη τοῦ Ὀργανισμοῦ τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ὅπως ἀναθεωρήσουν τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως τροποποιηθοῦν ὡρισμέναι διατάξεις, καὶ θεσπισθοῦν ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι θὰ διευκολύνουν τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν πολέμων καὶ τὸν σχηματισμὸν Ὁμοσπόνδου Παγκοσμίου Κυβερνήσεως.

Ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ὑπογραφεὶς εἰς τὰς 26 Ἰουνίου 1945, ἔπρεπε νὰ ἀναθεωρηθῇ κατὰ τὴν σύνοδον

τοῦ Ο.Η.Ε. τοῦ παρελθόντος ἔτους 1956. Κατὰ τὴν ἀναθεώρησιν ὅμως, θὰ ἐτίθεντο ζητήματα ἐνοχλητικὰ διὰ τὰ Μεγάλα καὶ Μικρὰ Ἐθνικὰ Κράτη, ὅπως εἶναι ἡ κατάργησις τοῦ περιφήμου ΒΕΤΟ, καὶ ἡ θέσπισις διατάξεων αἱ ὁποῖαι κατὰ κάποιον τρόπον θὰ θίγουν τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῶν Κρατῶν. Γι' αὐτὸ ἡ πλειοψηφία τῶν Κρατῶν μελῶν τοῦ Ο.Η.Ε., δὲν ζυγώνει εἰς τὴν τροποποίησιν τοῦ Καταστατικοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποφασισθῇ ἡ τροποποίησις, εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν θὰ ἐπιτραπῇ νὰ θιγοῦν τὰ ἄρθρα ποὺ ἐνδιαφέρουν τὰ Μεγάλα Κράτη, ἢ νὰ θεσπισθοῦν διατάξεις θίγουσαι τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τῶν Κρατῶν.

Ἑπομένως, ὅλαι αἱ φιλότιμοι προσπάθειαι τῶν παγκοσμίων Φεδεραλιστῶν, αἱ ὁποῖαι μέχρι τινὸς προωθήθησαν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν, τελικῶς εἶναι καταδικασμέναι νὰ ἀποτύχουν.

Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἀπελπισθῶμεν, ἢ νὰ δέσωμεν τὰ χέρια μας ἐγκαταλείποντες κάθε προσπάθειαν Ἀντιθέτως, αὐτὸ πρέπει νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὰς κρατούσας συνθήκας, καὶ τὴν ὑφισταμένην νοοτροπίαν. Καὶ νὰ μὴ ζητᾶμε τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, μὲ μέσα τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Ἀλλὰ νὰ στραφῶμεν πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, βραδυτέρου μὲν ρυθμοῦ, ἀλλ' ἀσφαλοῦς διὰ τὸν σκοπόν.

Νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἡ ἰδική μας γενεὰ ματαιοπονεῖ ἐπιδιώκουσα ἄμεσον καὶ πρὸ πάντων εἰλικρινῆ συνεννόησιν, γιὰ ἕνα τόσο μεγάλο ζήτημα, ὅπως εἶναι τὸ ζήτημα τῆς ἀποκαταστάσεως παγίας παγκοσμίου εἰρήνης καὶ παγκοσμίου Κυβερνήσεως.

Ὄχι διότι δὲν ὑπάρχουν αἱ δυνατότητες, ἀλλὰ διότι εἴμεθα ἀπαράσκευοι. Εἶναι βέβαιον ὅτι ὅλοι ἡμεῖς, οἱ ἄνθρωποι τῆς γενεᾶς μας, εἴμεθα ποτισμένοι ἕως τὰ κόκκαλα, εἴμεθα δηλητηριασμένοι ἀπὸ Ἐθνικὸν φανατισμόν.

Τὰ Ἔθνη δὲ εἰς τὰ ὁποῖα ὁ καθένας μας ἀνήκει, ἀλληλοϋποβλέπονται, ἀλληλοκατασκοπεύονται καὶ ἐπιβουλεύονται τὸ ἓν Ἔθνος τὸ ἄλλο. Ὑπὸ τὰς πραγματικὰς αὐτὰς συνθήκας, εἶναι πολὺ φυσικὸν νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν Ἐθνικῶν Κρατῶν, καὶ κατ' ἐπέκτασιν μεταξὺ τῶν δύο πολιτικῶν κόσμων, τόσον βαθειὰ ἀνειλικρίνεια καὶ ἀκόμη πιὸ βαθειὰ δυσπιστία, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν νὰ συμφωνήσουν στὰ μεγάλα ζητήματα, ἢ καὶ ἂν συμφωνήσουν σὲ κάτι καὶ ὑπογράψουν πρωτόκολλα καὶ συνθήκας, νὰ μὴ ἐμπνέῃ καμμιὰ ἐμπιστοσύνη ἡ συμφωνία των, διότι δὲν δεσμεύονται εἰλικρινὰ καὶ πραγματικά. Εὐκολώτατα καὶ μὲ ἐλαφρὰν τὴν συνείδησιν, εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἀθετοῦν τὰς συμφωνίας των, καὶ τὰ πρωτόκολλα καὶ αἱ συνθῆκαι, «πᾶνε περίπατο».

Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀντικειμενικοὶ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους εἰς τὴν γενεάν μας δὲν μπορεῖ νὰ εὐδοκιμήσῃ καμμία προσπάθεια, διὰ τὴν ἀποκατάστασιν παγίας εἰρήνης.

Διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ σκοπὸς διὰ παγίαν εἰρήνην, μὲ βραδὺν ἔστω, ἀλλ' ἀσφαλῆ ρυθμόν, χρειάζεται ἀπαραιτήτως προπαρα-

σκευὴ τῶν λαῶν.

Ἡ γενεά μας δὲν εἶναι παρεσκευασμένη.

Ἀνάγκη νὰ στραφῶμεν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς προπαρασκευῆς τῆς νέας, τῆς διαδόχου μας γενεᾶς, διὰ νὰ βάλωμεν γερὰ τὰ θεμέλια τοῦ οἰκοδομήματος τῆς παγίας εἰρήνης.

Καὶ ἐὰν ἡ γενεά μας ἐπιτύχῃ εἰς τὴν προσπάθειάν της, νὰ προπαρασκευάσῃ καταλλήλως τὴν διάδοχον γενεάν, θὰ ἔχῃ ἐπιτελέση εἰς τὸ ἀκέραιον, καὶ κατὰ θετικὸν τρόπον τὸ καθῆκον της, ὑπὲρ τῆς «ΠΑΓΙΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΕΙΡΗΝΗΣ».

Διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῆς νέας γενεᾶς, ἐνδείκνυται ὅπως αἱ προσπάθειαι στραφοῦν κατ' ἀρχὴν πρὸς τὴν Ἐκπαίδευσιν: Τὴν Στοιχειώδη καὶ Μέσην Ἐκπαίδευσιν, μὲ τὴν καθιέρωσιν διὰ τὰ Ἐκπαιδευτήρια ὅλων τῶν Χωρῶν, ὁμοιομόρφου Ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος καὶ ὁμοιομόρφου Ἐκπαιδευτικῆς ὕλης.

Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ὁμοιομόρφου διεθνοῦς Ἐκπαιδεύσεως, εἶναι ἀπαραίτητος ἕνας εἰδικὸς Διεθνὴς Ὀργανισμός, παρὰ τῷ Ὀργανισμῷ τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

Διὰ τὴν σύστασιν παρὰ τῷ Ο.Η.Ε., τοῦ εἰδικοῦ Ὀργανισμοῦ διεθνοῦς Ἐκπαιδεύσεως, ἀρκεῖ ἡ προσθήκη μιᾶς καὶ μόνης διατάξεως εἰς τὸν ἰσχύοντα Καταστατικὸν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Ἐὰν τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη συγκατατεθοῦν εἰς τὴν προσθήκην τῆς διατάξεως αὐτῆς, τότε περιττεύει καὶ ἡ ἀναθεώρησις καὶ ἡ τροποποίησις τοῦ ὑφισταμένου Καταστατικοῦ.

Ἡ προσθήκη διατάξεως εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῶν Η. Ε., περὶ ἱδρύσεως παρὰ τῷ Ο.Η.Ε., «ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ», οὔτε κυριαρχικὰ δικαιώματα τῶν Κρατῶν θίγει, οὔτε τὸ Βέτο καταργεῖ.

Ἑπομένως καὶ οἱ Ἡγέται τῶν δύο πολιτικῶν κόσμων, καὶ οἱ ἐν γένει Κυβερνῆται τῶν Κρατῶν μελῶν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ἐὰν πράγματι ἐπιθυμοῦν—ὅπως κάθε τόσο δηλώνουν καὶ ὅπως ἀναμφισβητήτως ἐπιθυμοῦν ὅλοι οἱ Λαοὶ τῆς Γῆς—τὴν ἐξεύρεσιν θετικοῦ καὶ πρακτικοῦ τρόπου, ὁ ὁποῖος θὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν παγίας εἰρήνης, θὰ ἀποδείξουν τὴν καλὴν καὶ εἰλικρινῆ θέλησίν των, ἀποδεχόμενοι τὴν προσθήκην εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν, τῆς ἀναφερθείσης διατάξεως, τῆς ὁποίας ἀπώτερος σκοπὸς εἶναι ἡ παρὰ τῇ νέᾳ γενεᾷ δημιουργία καὶ ὡρίμανσις ἰδεῶν καὶ σκέψεων διὰ παγίαν εἰρήνην.

Τὸ ἔργον καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ὀργανισμοῦ Παγκοσμίου Παιδείας καὶ Προσεγγίσεως τῶν Λαῶν, ὁ ὁποῖος θὰ πρέπει νὰ ἀναπτύξῃ δρᾶσιν, ἀνεξαρτήτως τῆς δράσεως τῆς UNESCO, θὰ ἀφορᾷ τὴν δημιουργίαν ἀμέσου πνευματικῆς ἐπαφῆς, καὶ συγχρόνου ψυχικῆς προσεγγίσεως, μεταξὺ τῶν Ἐθνῶν. Καὶ ἐφόσον κατηργήθησαν αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐπυκνώθησαν αἱ συγκοινωνίαι καὶ αἱ ἐπαφαὶ μεταξὺ τῶν λαῶν, θὰ πρέπει νὰ καθιερώσῃ προοδευτικῶς ὑποχρεωτικὴν ἑνιαίαν γλῶσσαν, διὰ νὰ

δύνανται οἱ λαοὶ οἱασδήποτε Χώρας νὰ συνεννοοῦνται εὔκολα μεταξύ των, καὶ διὰ νὰ γίνῃ δυνατὸν ὅπως, τὰ πρὸς χρῆσιν τῶν Ἐκπαιδευτηρίων ὅλων τῶν Χωρῶν βιβλία, ἐκτυπώνωνται εἰς τὴν γλῶσσαν ποὺ θὰ καθιερωθῇ.

Αἱ ἁρμοδιότητες καὶ αἱ δικαιοδοσίαι τοῦ Ὀργανισμοῦ, αἱ ὁποῖαι θὰ καθορισθοῦν ἀπὸ τὸν Κανονισμὸν τοῦ Ὀργανισμοῦ, θὰ πρέπει νὰ συνίστανται:

α) Εἰς τὴν ρύθμισιν ὁμοιομόρφου Σχολικῆς Παιδείας, δι' ὅλα τὰ Κρατικὰ καὶ τὰ Ἰδιωτικὰ Ἐκπαιδευτήρια Δημοτικῆς καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως τῶν Κρατῶν μελῶν, ἢ καὶ μὴ εἰσέτι μελῶν τοῦ Ο.Η.Ε., ἀλλ' ἀποδεχομένων τὴν σύστασιν καὶ λειτουργίαν τοῦ Παγκοσμίου Ὀργανισμοῦ Παιδείας καὶ Προσεγγίσεως τῶν Λαῶν. Καὶ

β) Εἰς τὴν διὰ διαφόρων προσφόρων μέσων ἀνάπτυξιν παρὰ τοῖς λαοῖς τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ἀλληλεγγύης καὶ συναδελφώσεως.

Ἰδιαιτέρα προσοχὴ πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὰ Ἀναγνωστικὰ βιβλία, καὶ τὰ βιβλία Ἱστορίας ποὺ θὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς τὰ Ἐκπαιδευτήρια. Τὰ βιβλία αὐτὰ θὰ πρέπει νὰ συγγράφωνται κατὰ τρόπον μὴ θίγοντα κανὲν Ἔθνος.

Ἡ Ἱστορία δὲν μπορεῖ, οὔτε ἐπιτρέπεται νὰ ἀλλοιωθῇ. Τὰ πολεμικὰ γεγονότα, ὅμως, τῶν Ἐθνῶν θὰ πρέπει νὰ ἀναγράφωνται ἀντικειμενικῶς, χωρὶς νὰ χρωματίζωνται καὶ νὰ ἐξυμνοῦνται πολεμικὰ ἔπη. Νὰ χρωματίζωνται καὶ νὰ τονίζωνται αἱ ἀπώλειαι, αἱ καταστροφαί, ἡ ἀπόγνωσις, οἱ θρῆνοι καὶ οἱ ὀδυρμοὶ τῶν πολέμων. Καὶ γενικῶς οἱ πόλεμοι νὰ παριστάνωνται ὡς ἀξιοθρήνητα γεγονότα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ προατομικοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὁποῖα καταδικάζει ἡ συνείδησις τοῦ συγχρόνου μεταατομικοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς δὲ τὰ Ἀναγνωστικὰ βιβλία νὰ κυριαρχῇ πνεῦμα ἀνθρωπισμοῦ, τὸ ὁποῖον νὰ καλλιεργῆται καταλλήλως.

Ἐὰν μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἱδρυθῇ καὶ ἀρχίσῃ νὰ λειτουργῇ ὁ «Παγκόσμιος Ὀργανισμὸς Παιδείας καὶ Προσεγγίσεως τῶν λαῶν», ὡς πρῶτα εὐεργετήματα θὰ ἔχωμεν τὰ ἑξῆς:

1) Σταθερὰν χαλάρωσιν τῆς πολιτικῆς ἐντάσεως.

2) Ὁριστικὸν τερματισμὸν τοῦ ψυχροῦ πολέμου. Καὶ

3) Διακοπὴν τῶν πυρηνικῶν δοκιμῶν, καὶ ἀδίστακτον μείωσιν τῶν πολεμικῶν ἐξοπλισμῶν.

Ὁπότε, ἀπὸ τὰς οἰκονομίας ποὺ θὰ πραγματοποιηθοῦν εἰς τὰς ἰλιγγιώδεις δαπάνας ποὺ γίνονται σήμερον δι' ἐξοπλισμούς, ἕνα μεγάλο ποσοστόν, θὰ πρέπει νὰ διατίθεται διὰ τὴν διοργάνωσιν κάθε ἔτος κατὰ τὰς ἐποχὰς τῶν σχολικῶν διακοπῶν, ἀμοιβαίων ἐκδρομῶν τῶν μαθητῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν σπουδαστῶν τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν, μετὰ τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ ὅλων τῶν Χωρῶν, ἐναλλάξ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, τὰ σήμερον δαπανώμενα ἀστρονομικὰ ποσά, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ὁλοὲν μεγαλυτέρου ὀλέθρου

καὶ καταστροφῆς, θὰ δαπανῶνται —καὶ ὄχι ὅλα— διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἀλληλογνωριμίας, καὶ διὰ τὴν σύσφιγξιν εἰρηνικῶν σχέσεων, μεταξὺ τῶν πολιτῶν ποὺ ἔχουν αὔριον σειρὰν νὰ κυβερνήσουν τὸν Κόσμον.

Μὲ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ «Παγκοσμίου Ὀργανισμοῦ Παιδείας καὶ Προσεγγίσεως τῶν Λαῶν», ὕστερα ἀπὸ 20 ἕως 30 χρόνια, θὰ ξεπροβάλη μιὰ ἀποτοξινωμένη ΝΕΑ ΓΕΝΕΑ, τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας.

Ἡ νέα γενεὰ θὰ ἔχη νὰ ἀντιμετωπίση καὶ αὐτὴ τὰ προβλήματα ποὺ δὲν βρίσκουν τὴν λύσιν των σήμερα. Ἤτοι :

α) Τὰς ἁλυσσιδωτὰς καὶ ἀτελειώτους ἐθνικὰς διαφορὰς καὶ ἐθνικὰς βουλιμίας αἱ ὁποῖαι, ὅπως θὰ μάθη ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν, κατὰ κανόνα ὁδηγοῦν εἰς τὸν πόλεμον, διὰ νὰ εὕρουν μίαν ἐντελῶς προσωρινὴν λύσιν, περιέχουσαν ἄφθονα τὰ σπέρματα διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς ρήξεως. Καὶ

β) Τὰς ἰδεολογικὰς καὶ κοινωνικὰς διαφορὰς τῶν δύο πολιτικῶν κόσμων, μὲ τὰ συστήματά των — Κεφαλαιοκρατικὸν καὶ τὸ λεγόμενον Κομμουνιστικόν — τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι γενικῶς ἀρεστά.

Ἴσως ἕως τότε νὰ ἔχουν ἀμβλυνθῆ, αἱ λόγῳ τῶν ἀνωτέρω ἀκανθωδῶν προβλημάτων πολιτικαὶ ὀξύτητες. Παγία παγκόσμιος εἰρήνη ὅμως δὲν θὰ ἔχη ἀποκατασταθῆ. Διότι ἡ παγία παγκόσμιος εἰρήνη προϋποθέτει τὴν διαμόρφωσιν νέας τάξεως πραγμάτων καὶ συστημάτων, τὰ ὁποῖα νὰ εἶναι γενικῶς ἀρεστά, καὶ σύμφωνα μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας μεταατομικῆς ἐποχῆς.

Εἰρηνικὴ συνύπαρξις, τῶν δύο ἰδεολογικῶς ἀντιθέτων πολιτικῶν κόσμων, δὲν νοεῖται. Διότι ὁ πειρασμὸς τῆς διεισδύσεως δὲν θὰ λείπη καὶ ἀπὸ τοὺς δύο πολιτικοὺς κόσμους.

Πάντως, ἡ νέα γενεά, καθὼς θὰ εἶναι παρεσκευασμένη, θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξετάση ὅλα αὐτὰ τὰ ζητήματα μὲ νηφαλιότητα, μὲ ρεαλισμὸν καὶ μὲ ἀγαθὰς καὶ εἰλικρινεῖς διαθέσεις, διότι θὰ ἔχη ἐξανεμισθῆ ὁ Ἐθνικὸς φανατισμός, καὶ ὁ πυκνὸς πέπλος τῆς σημερινῆς δυσπιστίας θὰ ἔχη παραχωρήσει τὴν θέσιν του εἰς ἀλληλοκατανόησιν. Θὰ προχωρήση σταθερὰ καὶ ἀποφασιστικά, εἰς τὴν ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῶν παραγόντων καὶ συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι συντελοῦν εἰς τὴν ταλαιπωρίαν καὶ κακοδαιμονίαν τοῦ Ἀνθρώπου. Καὶ δὲν θὰ δυσκολευθῆ νὰ εὕρη εἰρηνικὴν διέξοδον, ρυθμίζουσαν τὴν πλέον ἐνδεδειγμένην τάξιν πραγμάτων καὶ συστημάτων.

Ἤδη ἔχουν συντελεσθῆ θαυμασταὶ πρόοδοι εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς. Στὴν ἐποχή μας ὁ Ἄνθρωπος κατέκτησε τοὺς Αἰθέρας. Κατήργησε τὰς ἀποστάσεις. Ἠμπορεῖ τὴν ἴδια στιγμὴ νὰ ἐπικοινωνῆ μὲ ὅλας τὰς Ἠπείρους καὶ ὅλας τὰς θαλάσσας. Ἀνεκάλυψε τὴν διάσπασιν τοῦ ἀτόμου. Ἐξαπέλυσε δορυφόρους καὶ ἑτοιμάζει σχέδιον διαστημοπλοίων, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἐπιχειρήση ταξείδιον εἰς ἄλλους

πλανήτας! Μὲ τὰς σημερινὰς τεχνικὰς προόδους, ὁ Κόσμος στένεψε πολύ. Τόσον ὥστε ἠμπορεῖ ἀδίστακτα νὰ λεχθῇ ὅτι ὅλος ὁ Κόσμος σήμερα, μπορεῖ νὰ κυβερνηθῇ εὐκολώτερα ἀπὸ ὅ,τι ἐκυβερνᾶτο μιὰ Ἐπαρχία ἑνὸς Κράτους πρὸ 1000 ἐτῶν. Ἑπομένως σήμερον ὑπάρχουν ὅλαι αἱ δυνατότητες, εἰς τὸ νὰ διαμορφωθῇ ὅλη ἡ Ἀνθρωπότης εἰς ἕνα μεγάλο Ἔθνος, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἀπειλῆται ἀπὸ κανένα, καὶ νὰ καταργηθοῦν αὐτομάτως οἱ πόλεμοι.

Χάρις δὲ εἰς τὸ γόνιμο μυαλὸ τοῦ συγχρόνου Ἀνθρώπου, αἱ δυνατότητες θὰ ἀναπτυχθοῦν πολὺ περισσότερον, εἰς τρόπον ὥστε διὰ τὴν νέαν γενεὰν νὰ εἶναι κάτι τὸ πολὺ ἁπλοῦν, νὰ συγχωνεύσῃ ὅλα τὰ Ἔθνη εἰς ἕν, μὲ κοινὰ ἰδανικά, κοινὰς ἐπιδιώξεις, καὶ κοινὰ συμφέροντα πανανθρώπινον Ἔθνος, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἔχῃ ἀντίπαλον, ἢ ἀνταγωνιστὴν ἄλλο Ἔθνος. Ὅπως ἐπιβάλλει καὶ ἡ νέα ἐποχή. Ἡ ἐπαναστατικὴ μετααtομικὴ ἐποχή, εἰς τὴν ὁποίαν πλησίστιοι εἰσήλθομεν, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νὰ προσαρμοσθῶμεν.

Καὶ ὅταν ἐπιτευχθῇ ἡ προσέγγισις τῶν Ἐθνῶν, μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀποτελέσουν ὅλα, ἓν πλήρως ἐξησφαλισμένον Ἔθνος, τότε καὶ μόνον τότε, θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκαθιδρυθῇ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ, ἡ ὁποία νὰ ἀπολαμβάνῃ τῆς γενικῆς ἐκτιμήσεως, καὶ νὰ χαίρῃ γενικῆς ἐμπιστοσύνης. Ἑπομένως νὰ εἶναι βιώσιμος καὶ ἱκανὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀπολύτως ΠΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΑΔΙΑΤΑΡΑΚΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΕΙΡΗΝΗΝ, μὲ τὰ συναφῆ εὐεργετήματα διὰ τὸν προσωρινὸν φιλοξενούμενον τοῦ πλανήτου μας, τὸν Ἄνθρωπον, οἱασδήποτε φυλῆς καὶ οἱουδήποτε πρώην Ἔθνους.

Ἀρκεῖ ἡ γενεά μας νὰ συγκρατήσῃ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν εἰς ὕφεσιν, καὶ νὰ κάμῃ τὸ μόνον θετικὸν καὶ ρεαλιστικὸν καθῆκον της διὰ τὴν Εἰρήνην, τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Γ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Προσευχὴ ἑνὸς ἁπλοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν πυρηνικὴ δύναμη

Θεέ μου,
μᾶς φόβισε πολὺ ἡ πυρηνικὴ ἐνέργεια,
περπατᾶμε μόνοι
στοὺς δροσεροὺς δρόμους,
μὲ τὶς ἀκακίες
καὶ σκεφτόμαστε τρομαγμένοι τὸ ἄτομον,
ὁδοιποροῦμε ζευγαρωμένοι
στὴ γλύκα τῆς νυχτιᾶς
στοὺς δρόμους μὲ τὶς κερασιὲς
καὶ σκεφτόμαστε φοβισμένοι
τὸ οὐράνιον,
ἕνα στοιχεῖο ποὺ σκοτώνει τὴ ζωὴ
καὶ τὴν ἀγάπη,
ποὺ μαραίνει τὰ λουλούδια, τὸν ἄνθρωπο,
τὸν ἔρωτα.
Θεέ μου,
Εἴμαστε σὰν τὰ τρομαγμένα σπουργίτια
σὰν τὰ φοβισμένα παιδιὰ
ἐμεῖς οἱ ἁπλοῖ ἄνθρωποι
τοῦ αἰώνα τῆς προόδου
καὶ τῆς πανανθρώπινης εὐτυχίας!
Τὴ γῆ μας αὐτὴ τὴν καρπερὴ
ποὺ τὸν χειμῶνα μᾶς χαρίζει τὴ δροσιά,
τὴ γλύκα τῶν πορτοκαλιῶν,
τὸ καλοκαῖρι τὸ καρπερὸ λιοπύρι,
τὶς εὐωδιαστὲς μυρουδιὲς
τῶν περιβολιῶν,
λὲν πὼς θὰ τὴν κάνουν στάχτη
μὲ μιὰ γροθιὰ πυρηνενέργειας
μὲ μιὰ φούχτα ὑδρογονικὴ δύναμη
μ' ἕνα μικρὸ ποσὸ διασπασμένου ἀτόμου,
μά, Θεέ μου,
ἐσὺ ποὺ εἶσαι ἡ δύναμη, τὸ φῶς, ἡ πηγή,
ἡ κάθε ἐνέργεια,
φύλαξέ μας ἀπ' αὐτὰ τὰ σκοτεινὰ σημεῖα
φωτίζοντας τοὺς σκουριασμένους ἐπιστήμονες,
τοὺς σκοτισμένους ἀρχηγούς μας.
Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι οἱ ἁπλοῖ δὲν θέλουμε
νὰ πεθάνουμε φριχτά,
αὐτὴ ἡ ζωὴ εἶναι γλυκειὰ
μὲ τὶς ἀγριαχλαδιές, τὰ φιλιὰ
καὶ τὸν καθημερινὸ μόχθο,
τούτη ἡ ζωὴ εἶναι μεγάλη, Θεέ μου,
μὲ τα ἐλάτια, τοὺς κέδρους
καὶ τὰ ὡραῖα λευκάνθεμα,
εἶναι ἁμαρτία
νὰ σκορπίσουμε τόση ὀμορφιὰ
μὲ μιὰ φούχτα διαβολικὴ δύναμη,
μ' ἕνα πυραχτωμένο ποσὸ σατανικῆς ἀπανθρωπιᾶς
μὲ μιὰ γροθιὰ
καταραμένο πυρηνικὸ φῶς.

(«Βραδυνή», 9.10.57)

ΠΑΝΟΣ Ν. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥΝΗΣ

Μὲ τὸ Φῶς τοῦ Ἀστέρος

Χριστουγεννιάτικες σκέψεις
τοῦ JOY MILLS (*Discovery, Wheaton*)

ΑΠΟ ΟΛΑ τὰ σύμβολα τῆς ἱστορίας τῶν Χριστουγέννων, σὰν τὸν Ἀστέρα ὄμορφο στὴν ἁπλότητά του κανένα δὲν εἶναι. Μιὰ ἥσυχη τρυφερότητα, μιὰ ἀκτινοβόλα ὀμορφιὰ ἐφώτιζε τὴν πορφυρῆ νύχτα, καθὼς ὁ Ἀστήρ, σύμβολο φωτός, «προῆγε τοὺς σοφοὺς εἰς τοὺς πόδας τοῦ τεχθέντος Βασιλέως».

Ποιὸς δὲν ἔνοιωσε κάποιο ἤρεμο βράδι, καθὼς τὸ δειλινὸ μεταβάλλεται σὲ λυκόφως καὶ τὸ λυκόφως σβήνει στὴ νύχτα, τὸ θαυμάσιο αἴσθημα ν' ἀντικρύση τὸ πρῶτο λαμπερὸ ἀστέρι στὰ οὐράνια ψηλά; Ἐπὶ γενεὲς ὁλόκληρες, τὰ παιδάκια ψελλίζουν τὴν πίστι τους πρὸς τὸ ἀπίστευτο, πρὸς τὴ δύναμι τοῦ «πρώτου ἄστρου» νὰ πραγματοποιήση τὴν εὐχή τους... Ἀνανεώνεται πάντα τὸ θαῦμα καὶ μᾶς ἐνθυμίζει, καθὼς ξαναδιαβάζουμε τὴν ἱστορία τῶν Χριστουγέννων, πὼς ὑπάρχει ἕνας στενὸς δεσμὸς ἀνάμεσα στὴν καρδιὰ τοῦ παιδιοῦ ποὺ παρατηρεῖ τὸν νυχτερινὸν οὐρανὸ καὶ τῆς καρδιᾶς τῶν σοφῶν ποὺ χάραξαν πρὶν δεκαενιὰ αἰῶνες τὴν πορεία τους μὲ τὴν πορεία ἑνὸς ἀστέρος.

Πόσο κοντὰ κεῖνται τὸ θαῦμα μὲ τὴ σοφία! Στὸ παγκόσμιο σχέδιο τῶν πραγμάτων μιὰ ψιλὴ κλωστὴ ἑνώνει τὴν ἁπλῆ σοφία τοῦ παιδιοῦ μὲ τὴν σοφὴ ἁπλότητα τῶν αἰώνων.

Κατὰ τὴν θεοσοφικὴ ἀντίληψι, κάθε ἄνθρωπος στὴν ἐσώτερη ὕπαρξί του εἶναι μιὰ ἀντανάκλασις τοῦ Δημιουργοῦ του, ἕνα λαμπερὸ ἀστέρι, ποὺ ἀνατέλλει καὶ δύει πολλὲς φορὲς πάνω στὴ γήϊνη ζωὴ σὲ ρυθμὸ γνωστὸ ὡς μετενσάρκωσις καὶ σὲ ὑπακοὴ στὸ νόμο τῆς ἰσορροπίας, γνωστὸν ὡς κάρμα. Ἐνδεχομένως, ὅταν φθάση σὲ ὑψηλὴ λαμπρότητα, ἀπαλλαγμένο ἀπὸ προσκόλλησι σὲ περιωρισμένη ἀνθρώπινη προσωπικότητα, παίρνει τὴ θέσι του στὰ οὐράνια «γιὰ νὰ μὴ φύγη πλέον». Καὶ ὅσοι ἐπετέλεσαν αὐτὸν τὸν προορισμὸ ἀποτελοῦν τὴ δόξα τοῦ πνευματικοῦ μας οὐρανοῦ· εἶναι οἱ Κύριοι τῶν μεγάλων θρησκειῶν καὶ μὲ τὴ λαμπρότητά τους φωτίζουν τὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἔλευσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, λοιπόν, δὲν σημαίνει μοναχὰ τὴν γέννησι τοῦ ἱστορικοῦ καὶ παγκόσμιου Χριστοῦ, ἀλλὰ εἶναι κι'

ἕνα θαυμάσιο σύμβολο γιὰ τὴν γέννησι μέσα στὸν καθένα τοῦ «πνεύματος Χριστοῦ», τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἀστέρος τῆς θείας ὑποστάσεως κάθε ἀνθρώπου, ὁρατῆς μέσα στὰ σκοτάδια κάθε προσωπικῆς ζωῆς. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπεν ὅτι «ἐγεννήθη ἐν Χριστῷ». Ὁ Χριστὸς αὐτῆς τῆς ἀντιλήψεως εἶναι μέσα στὸν καθένα μας, κυοφορεῖται στὴ μοναξιά, καὶ ἡ γέννησίς μας στὸν κόσμο τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἀέρος εἶναι τὸ ἄνοιγμα τοῦ λουλουδιοῦ τῆς ψυχῆς—ἑνὸς ἄστρινου λουλουδιοῦ ἁπλῆς ὀμορφιᾶς. Ὅσο ἀμυδρὸ καὶ νἆναι αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα, δίνει διέξοδο μέσα στὸ ἐσώτερον δῶμα τῆς ὑπάρξεώς μας στὸ ἀσθενὲς ἀστροφῶς ποὺ ὅλο μεγαλώνει καὶ λαμπραίνει, στὸ φῶς τῆς αἰώνιας μας μοναδικότητος.

Ἀπὸ τοὺς Εὐαγγελιστάς, ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκᾶς μᾶς ἀφηγοῦνται τὴν ἱστορία τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ σύγκρισις τῶν περιγραφῶν τους. Ὁ Λουκᾶς μᾶς μιλάει γιὰ τοὺς ποιμένας, ποὺ τοὺς περιέλουσε ὁ ἄγγελος Κυρίου μὲ φῶς, καὶ τρόμαξαν.

...Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ...

Ἡ ἀφήγησις τοῦ Ματθαίου ἀναφέρεται στοὺς σοφούς, τοὺς «Μάγους», ποὺ ἐκίνησαν ἀπὸ τὴν ἀνατολή—σύμβολο πάντα τοῦ φωτός—γιὰ νὰ φθάσουν στὴν ταπεινὴ φάτνη.

...Ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ... καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον· ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα...

Οἱ ποιμένες ἀντιπροσωπεύουν ἐκείνους ποὺ δὲν διέκριναν ἀκόμη τὴν ἀλήθεια τῆς ἐσώτερης ὑπάρξεώς των, τὴν φύσι τῆς ἀνθρωπίνης θειότητος καὶ τὴν ἔλευσι τῆς συνειδητότητος Χριστοῦ, εἶχαν ὅμως συνείδησι τοῦ ἐκτυφλωτικοῦ φωτός. Στοὺς σοφούς, ποὺ ἀντελαμβάνοντο καὶ κατανοοῦσαν, καὶ στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας ἐρευνοῦσαν γιὰ τὴν αὐγινὴ ἀλήθεια, τὸ φῶς ἔγινε ἀστέρι, ἕνας φάρος στὴ νύχτα.

Ἐδῶ μᾶς δίδεται καὶ τὸ μάθημα τοῦ σκοταδιοῦ, γιατί στὴ σκοτεινὴ νύχτα τῆς ψυχῆς μονάχα μαθαίνουμε νὰ διακρίνουμε τὸ ἄστρινο φέγγος τῆς ὀμορφιᾶς καὶ τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ γιατί ἡ νύχτα; Ἡ νύχτα πέφτει γιὰ νὰ πυκνώση μὲ χίλιους τρόπους ἐπάνω μας τοὺς πέπλους τῆς ἀγνοίας, γιὰ νὰ σκορπίση ὁμίχλη φόβου ἢ μίσους, νὰ σκοτεινιάση τοὺς ἴσκιους τῆς μοναξιᾶς... Γιατί λοιπὸν ἡ νύχτα; Κάθε εἰκοσιτέσσαρες ὧρες δίνει τὴν ἀπάντησι ἡ φύσις, καθὼς τὸ λυκόφως ἀποκαλύπτει τὴν «πολιτεία τοῦ Θεοῦ», καθὼς ἡ νύχτα ἀποκαλύπτει τὰ ἄστρα. Γιατὶ μόνον τὸ σκοτάδι κηρύττει

τὴν πραγματικότητα τοῦ φωτός· τὴ νύχτα μονάχα εἴμαστε βέβαιοι πὼς ὑπάρχουνε τὰ ἄστρα. Τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἱστορίας τῆς γεννήσεως τὸ δίδει ὁ Ἰωάννης :

...καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει... Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον...

Σὲ ὅποιο στάδιο κι᾽ ἂν βρισκόμαστε, τὸ δρᾶμα τῶν Χριστουγέννων εἶναι ἕνα δρᾶμα ὅπου μπορεῖ ἕκαστος νὰ συμμετάσχῃ. Πόσες φορὲς δὲν ἀφήσαμε, ἀτενίζοντας τὸ Ἀστέρι ἑνὸς ὑψηλοῦ ἰδανικοῦ, νὰ μᾶς καταθλίψῃ τὸ σκοτάδι τῆς ἀμφιβολίας ; Πόσο συχνὰ δὲν ἐπιζητήσαμε εὐτυχία στὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς προσωπικότητος, ἀντὶ στὴν Βηθλεὲμ τοῦ Πνεύματος ; Καὶ πόσες φορὲς δὲν εἴπαμε πὼς δὲν ὑπάρχει χῶρος μέσα στὴν καθημερινή μας δραστηριότητα γιὰ τὴν συνείδησι πνευματικῶν θεμάτων, ἀντὶ ν᾽ ἀποσυρθοῦμε στὸ σπήλαιο τῆς καρδιᾶς καὶ νὰ παρουσιάσουμε τὸ παιδίον, τὸν Ἐμμανουήλ, τὴν εἰρήνην ἡμῖν, τὸ σύμβολο τῆς θειότητός μας ; Τὸ μυστήριο τῶν Χριστουγέννων ἀποκαλύπτεται στὸν καθένα μας, καθὼς σταθμίζουμε αὐτὰ τὰ πράγματα στὶς καρδιές μας ὅπως ἔπραξε ἡ Μαρία, διότι μόνον σὲ Μαρίες—ψυχές, μὲ τὴν ἁγνότητα στὴν καρδιά, γεννιέται τὸ Ἀθάνατο Πνεῦμα. Ἔτσι ἂς βαδίζουμε—ἀδιάφορο ἂν σκεπάζουν τὴ νύχτα τὰ σκοτάδια τῆς μοναξιᾶς—μὲ τὸ μήνυμα τῶν Χριστουγέννων, μὲ τὸ φῶς τοῦ Ἀστέρος...

Σωτήρη Σκίπη

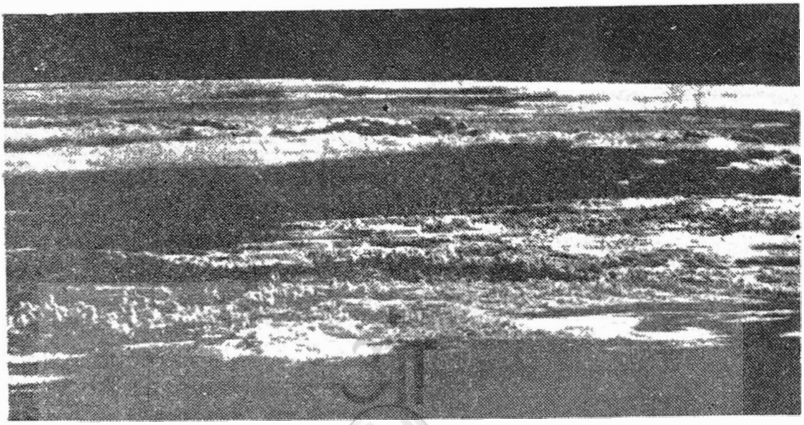
Τὸ σπόρο τῆς λατρείας Σου...

Τὸ σπόρο τῆς λατρείας σου, Χριστέ μου, ποιὸς σπορέας
φύτεψε κι ἀγριολούλουδα σὲ χρόνια ἀρχαῖα στὴ Γῆ μου
ἀνθοβολήσαν ; Ὁ Ἄδωνις, ἡ Κόρη, ὁ Προμηθέας ;
Πρὶν εὐωδιάσης, μυστικὲ Κρῖνε καὶ λυτρωτή μου ;

Σὲ ποταμοὺς καὶ κρύα νερά, σὲ περιγιάλια γαλανά,
ποὺ λούζονταν οἱ Σάτυροι, οἱ Νύμφες, οἱ Αἰγιπᾶνες,
ἕνας λαὸς ἁρμονικὸς σὲ βάφτισε, Χριστέ, ξανὰ
καὶ σὲ τροπάρια καὶ ψαλμοὺς ἀλλάξαν οἱ παιᾶνες.

Κι ἔγινε ἡ Φύση ἡ Ἑλληνικὴ ἀπέραντη ἐκκλησιά σου,
κάθε βουνό της, βράχος της, πλαγιά της παρεκκλήσι.
Τὸ ἀηδόνι, ὁ σπῖνος, ὡσαννά ! τονίζουν στ᾽ ὄνομά σου
τὸ πεῦκο, ἡ δάφνη, ὁ πλάτανος, ἡ ἐλιά, τὸ κυπαρίσσι.

(«Προμηθέας»)

Φωτογραφία τῆς γῆς ἀπὸ ὕψος 35.400 μέτρων

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΕΙΔΕ ΤΟΝ "ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ,,

Ἀπὸ ὕψος 36.000 μέτρων, μέσα σὲ ἀερόστατο, ὁ Ἀμερικανὸς ἐπίατρος Ντέηβιντ Σίμμονς περιέγραψε τὸ μεγαλειῶδες θέαμα τοῦ στερεώματος

Ἀπὸ τὸ περιοδικὸν **VISTO** τοῦ Μιλάνου

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ. (Ἀνταπόκρισις). Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ποὺ ἐπλησίασε στὸ Διάστημα εἶναι ὁ ἐπίατρος τοῦ ἀμερικανικοῦ στρατοῦ Ντέηβιντ Σίμμονς, 35 ἐτῶν, ἔγγαμος καὶ πατέρας 4 τέκνων. Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του, ἔγινε στὸ σπίτι του ἡ ἑξῆς χαριτωμένη σκηνή. Διηγεῖτο στὰ παιδιά του, ποὺ ἦσαν ἀπληροφόρητα γιὰ τὸ ἐξαιρετικὸ αὐτὸ γεγονός:

«Ὑπάρχει ἕνας ἄνθρωπος ποὺ πέταξε ψηλὰ ἀπὸ τὴ Γῆ, πολὺ ψηλά, ἔφθασε στὸ Διάστημα, ἔμεινε ἐκεῖ σχεδὸν δύο ἡμέρες καὶ ἔβλεπε πῶς ἡ Γῆ μας εἶναι στρογγυλή, γύρω του ἔβλεπε ἀστέρια νὰ τρέχουνε σὰ φίδια ἢ νὰ καίνωνται. Βρέθηκε κοντύτερα στὸν Παράδεισο, παρὰ στὴ Γῆ. Ὕστερα κατέβηκε γιὰ νὰ ἀγκαλιάση τὰ παιδάκια του».

«Μπαμπάκα—πετάχθηκε τὸ μικρότερο—ἐγὼ τὸν ξέρω αὐτὸν τὸν τύπο. Εἶναι ὁ βαρῶνος Μυνχάουζεν!».

Ὁ Σίμμονς καὶ ἡ γυναῖκα του δὲ μπόρεσαν νὰ κρατήσουν τὰ γέλια. Ἐπενέβη ὅμως ὁ Ντόναλδ, ἕνδεκα ἐτῶν, καὶ εἶπε στὸ ἀδελφάκι του: «Μά, δὲν διαβάζεις ἐφημερίδα, Πήτ; Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ ντάντυ (μπαμπάκας) μας!».

Πραγματικά, ὁ Σίμμονς ἀνέβηκε σὲ ὕψος 35.400 μέτρων κι' ἔμεινε 32 ὧρες συνέχεια στὸν θάλαμο ἑνὸς γιγάντιου ἀερόστατου, ἀποδεικνύοντας ἔτσι πὼς «μποροῦν ἀνθρώπινα ὄντα

νά ζήσουν ἀσφαλῶς στὸ ἐξωτερικὸ διάστημα». Μὲ αὐτά τὰ λόγια ἀνήγγειλε τὴν τολμηρὴ ἐπιτυχία ὁ συνταγματάρχης Τζῶν Στάππ, ὀργανωτὴς τῆς «Ἐπιχειρήσεως: Ἄνθρωπος Διαστήματος», ποὺ εἶχε σκοπὸ νά μελετήση τὶς προϋποθέσεις γιά τὴν μεταφορά ὄχι σκυλιῶν, ἀλλά ἀνθρώπων ἀπὸ ἀστροσκάφη τοῦ μέλλοντος. Ἡ ἐπιχείρησις πραγματοποιήθηκε ἀπὸ μιά βάσι στὸ Κρόσμπυ τῆς Μιννεσότας. Ὁ Σίμμονς φόρεσε—τοῦ φόρεσαν δηλαδή—τὸ εἰδικὸ χονδροειδὲς σκάφανδρο τοῦ διαστήματος καὶ κλείσθηκε στὴν ὑπὸ ὡρισμένην ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν καμπίνα τοῦ ἀεροστάτου. Ἦταν ἕνας θάλαμος ἀπὸ ἀλουμίνιο 2.5Χ1 μέτρα ὅπου μποροῦσε μὲ δυσκολία νά καθήση. Στά πόδια του 25 κιλά ξηροῦ πάγου γιά τὴν διατήρησι σταθερῆς ὑγρασίας. Μπροστά του δεκάδες μανομέτρων καὶ ἄλλων ὀργάνων καὶ δύο ραδιοπομποί. Μοχλοὶ γιά τὸ πέταγμα σαβούρας καὶ γιά τὴν κατανομὴ τοῦ ἀέρος. Ἕνα κουτὶ μὲ χάπια συμπαμίνης γιά τὴν κατανίκησι τοῦ ὕπνου.

Ὁ Σίμμονς ἔμεινε δέκα ὧρες ἀκίνητος μέσα στὴν «κάψουλα» γιά νά ἐγκλιματισθῆ στὸ ἀσυνήθιστο σύστημα ἀναπνοῆς μὲ βάσι κρᾶμα διαστήματος. Ἡ δοκιμὴ ἐπέτυχε. Οἱ ἄνδρες φούσκωσαν μὲ ἥλιον τὸ ἀερόστατο, διαμέτρου 60 μέτρων, καὶ τὸ ἐλευθέρωσαν.

Σύντομα ἔφθασε στὴν τ ρ ο π ό σ φ α ι ρ α, δηλαδὴ στὶς πρῶτες δέκα χιλιάδες μέτρα καὶ μπῆκε στὴν στρατόσφαιρα, ὅπου κατέρριψε τὸ ρεκὸρ τοῦ 1932, τοῦ Ἑλβετοῦ ἐπιστήμονος Αὐγουστου Πικκάρ (16.770 μέτρα) ἕνα θαῦμα τῆς ἐποχῆς.

Η «ἐπιχείρησις» εἶχε ἀρχίσει μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Κατά τὸ μεσημέρι, οἱ ἄνδρες τοῦ «Ἀεροϊατρικοῦ κέντρου» ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἄκουσαν τὴ φωνὴ τοῦ Σίμμονς, ποὺ εἶχε φθάσει στὶς 25 χιλιάδες μέτρα: «Βλέπω τὴ Γῆ στρογγυλή! Μπορῶ νά διακρίνω τὴν κυρτότητα!»

Ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό, ζητοῦσαν ἀπὸ τὸν ἐξερευνητὴ τῆς στρατοσφαίρας διάφορες λεπτομέρειες χωρὶς ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον, χρήσιμες ὡστόσο γιά τὴν ἐλάττωσι τοῦ νευρικοῦ ἐρεθισμοῦ του. Ἀλλά ὁ Σίμμονς θυμήθηκε τὴν ἀποστολή του κι' ἄρχισε νά σημειώνη ἀριθμούς. Στὶς 15.30 ἀνήγγειλε ὅτι εἶχε φθάσει στὶς 29 χιλιάδες μέτρα καὶ εἶχε ξεπεράσει τὸ προηγούμενο ρεκὸρ γιά ἀερόστατα κάθε τύπου, ποὺ τὸ εἶχεν ἐπιτύχει ὁ συνάδελφός του Τζόσεφ Κίττιγκερ, πρὶν λίγους μῆνες. Ἡ ἀναγγελία πάλι ἐρέθισε τοὺς πειραματιστὲς τοῦ Κέντρου.

«Ἀλλό, Ντέηβιντ—τὸν ρώτησε ὁ συνταγματάρχης Στάππ τί βλέπεις ἀπὸ 30 χιλιάδες μέτρα καὶ πάνω;».

Ὁ Σίμμονς εἶχε ὀπτικὸ πεδίο τριακοσίων χιλιομέτρων στὸ ἀμερικανικὸ ἔδαφος. Ἔπαιρνε συνεχῶς φωτογραφίες. Ὅταν ἔφθασε στὶς 32 χιλιάδες μέτρα ξέσπασε ὁ ἐνθουσιασμός του: «Μοῦ φαίνεται πὼς εἶμαι στὸν παράδεισο. Τ' ἀστέρια δὲν λαμπυρίζουν, ἀλλα φ λ έ γ ο ν τ α ι. Μοιάζουν σά μάτια θηρίων. Δὲν διακρίνω μαρμαρυγὴ ἢ τρεμούλιασμα, ἀλλά ἕνα φέγγος ζωηρότατο».

Σ' ὅλη τὴν περιοχή, οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν ἀεροδρομίων στοὺς πύργους ἐλέγχου παρακολουθοῦσαν μὲ τὶς δυνατὲς ραδιοφωνικὲς ἐγκαταστάσεις κι' ἂς μὴν εἶχαν σχέσι μὲ τὴν «Ἐπιχείρησι: Ἄνθρωπος Διαστήματος». Ὁ Σίμμον ἐσυνέχισε: «Ταινίες φωτὸς χρώματος βιολέττας σκίζουν τὸν οὐρανό, ποὺ εἶναι σκοῦρος, ἀλλά μὲ λαμπρὲς ἀνταύγειες ὅπως ἡ θάλασσα μὲ σεληνόφως. Εἶναι ἀπερίγραπτη ἡ ὀμορφιά του. Στὶς 20 χιλιάδες μέτρα ὁ οὐρανὸς ἦταν ἀκόμα ἀχνογάλανος, ὕστερα ἔγινε λεπτὸς σκοῦρος ἕως μπλέ—μαρὲν καὶ τώρα μαῦρος με ἐναλλαγὲς ἀντανακλάσεων καὶ σκοταδιοῦ».

»Προετοιμάζομαι νά περάσω τὴ νύχτα. Ἐξακολουθῶ νά βλέ-

πω θαύματα: Ἕνα ἐξαίσιο βόρειο σέλας. Προσπαθῶ νά φωτογραφήσω. Κάνει κρύο. Στὴν καμπίνα ἡ θερμοκρασία ἔπεσε στοὺς δύο βαθμοὺς πάνω ἀπὸ τὸ μηδέν».

Ἀπὸ τὸ ἔδαφος τὸν ὁδηγοῦσαν πότε ἔπρεπε νά παίρνη καὶ πόσα χάπια συμπαμίνης. Στὸ ἔδαφος ἔκαναν ἁπλῶς βάρδιες. Ὅλη τὴν νύχτα ὁ Σίμμονς ἔδινε πληροφορίες, ἐπὶ πλέον τῶν παρατηρήσεων ποὺ ἐσημείωνε μὲ τά ὄργανα. Τὸ πρωῒ ἀνεβηκε στὶς 35.400 μέτρα. Τότε τοῦ ἔδωσαν διαταγὴ νά κατέβη. Δέκα χιλιάδες μέτρα χαμηλότερα βρέθηκε πάνω ἀπὸ θύελλα καὶ εἶδε τοὺς κεραυνοὺς νά πέφτουν. «Εἶναι ἀλησμόνητο», εἶπε.

Ἐξακολουθώντας νά κατέρχεται, πλησίασε στὴ γῆ, ὁ οὐρανὸς καθάρισε, φάνηκαν ποτάμια καὶ χωριά, ὕστερα δρόμοι καὶ δέντρα. Ὅταν ἔφθασε στὸ ἔδαφος, τὸν ἔβγαλαν ἀπὸ τὴν καμπίνα χλωμό, ἀλλὰ γελαστόν. Στὸν δημοσιογράφο μιᾶς τοπικῆς ἐφημερίδος ἐτόνισε τὴν πιὸ ζωηρή του ἐντύπωσι ἀπὸ τὸ ταξίδι του πρὸς τὸ διάστημα: τά ἀστέρια στά σύνορα τῆς στρατόσφαιρας δὲν ἐλαμπύριζαν, ἀλλὰ ἐφλέγοντο...

Ὁ Σίμμονς παρεδόθη στὶς ἐξετάσεις αἵματος καὶ ἄλλες τοῦ Κέντρου βιολογίας τοῦ διαστήματος, ποὺ εἶναι διευθυντής του. Ἀνεβηκε πάλι στὸν ἀέρα, τὴ φορά αὐτὴ ὅμως σὲ ἀεροπλάνο καὶ σὲ ἀπόστασι 400 χιλιομέτρων ἀπὸ τὸ σημεῖο τῆς καθόδου του συνήντησε τὸν συνταγματάρχη Στάππ. Μιά θερμὴ χειραψία.

«Διαταγάς, συνταγματάρχα!».

«Μία μόνη: ὕπνος 24 ὧρες».

Πρὶν ὅμως πέση στὸ κρεββάτι ἔπρεπε ν' ἀφηγηθῆ στὸν Πὴτ καὶ τὸν Ντόναλδ καὶ τ' ἄλλα παιδιά του δυὸ λόγια ἀπὸ τὴν θαυμάσια περιπέτεια τοῦ πρώτου ἀνθρώπου τοῦ διαστήματος...

Luciano Ferrari

ΑΠΟ ΤΟΝ «ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ»

Ὅσα βουνὰ κι ἂν ἀνεβῆτε,
ἀπ' τὶς κορφές τους θ' ἀγναντεῦτε ἄλλες κορφὲς
ψηλότερες, μιὰν ἄλλη πλάση ξελογιάστρα·
καὶ στὴν κορφὴ σὰ φτάστε τὴν κατάψηλη,
πάλε θὰ καταλάβετε πὼς βρίσκεστε
σὰν πρῶτα κάτω ἀπ' ὅλα τ' ἄστρα.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΙΣ ΦΩΤΕΙΝΟΤΕΡΟΥΣ ΚΟΣΜΟΥΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Γ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ τὸν δρόμον, κατὰ τὸν Ἡσίοδον, οἱ ἀθάνατοι θεοὶ ἐχάραξαν μακρὸν καὶ ἀπότομον καὶ τραχύν...

Τὸν δρόμον αὐτὸν ἐβάδισεν εἰς ὅλην τὴν ζωήν του ὁ Ἀντώνιος Γ. Ἀδριανόπουλος, πιστεύοντας ὅτι ἐν ἀρχῇ ἦν ἡ Πρᾶξις.. Κάθε διδασκαλία καταντᾶ κενὴ περιεχομένου χωρὶς τὸ προσωπικὸ παράδειγμα. Ἔγινε ὁ πυρσοφόρος μιᾶς πνευματικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ δὲν ἔκανε κήρυγμα. Ἔκανε βίωμα. Οἱ λόγοι του, αἱ πράξεις του καὶ ἡ ἐν γένει συμπεριφορά του ἀπεδείκνυαν τὴν ἁρμονία μεταξὺ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Γεννήθηκε στὸ Ναύπλιο, στὶς 17 Ἰανουαρίου 1876. Τὸ μόνο ἀγόρι ποὺ ἐπέζησε στὴν οἰκογένεια τοῦ πατέρα του. Ἕνα ἔφθανε γιὰ νὰ τὴν ἐξυψώση.

Ἔδειξε ἀπὸ πολὺ μικρὸς ἐπίδοσι στὰ γράμματα. Πῆγε στὸ σχολεῖο πρὶν συμπληρώση τὰ 6 χρόνια καὶ πηδοῦσε τάξεις, ὥστε σὲ ἡλικία 10 ἐτῶν εἶχε τελειώσει τὸ Σχολαρχεῖο καὶ μπῆκε στὸ Γυμνάσιο. Ἀλλὰ ὅταν ἐτελείωσε τὸ σχολικὸν ἔτος, ἔνοιωσε πὼς δὲν εἶχε προοδεύσει ἀρκετὰ καὶ βαθμολόγησε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του, ὅτι ἔπρεπε νὰ μείνῃ στὴν ἴδια τάξι! Τοῦ κάκου ὁ καθηγητής ἤθελε νὰ τὸν προβιβάση, διότι τὸν ἔκρινε ἱκανόν, μάλιστα σὲ σύγκρισι μὲ ἄλλους μαθητάς· αὐτὸς ἐπέμενε σταθερὰ νὰ παρακολουθήση ξανὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὰ μαθήματα τῆς πρώτης τάξεως. Καὶ ὑπεχώρησε ὁ καθηγητής, σκεπτόμενος ὅτι ὁ περίεργος μαθητής του ἦταν ὁπωσδήποτε νεώτερος ὅλων καὶ δὲν θὰ ἔβλαπτε νὰ χάση ἕνα χρόνο. Θὰ ἐθεμελίωνε καλύτερα τὰς σπουδάς του.

Αὐτὸ τὸ περιστατικὸν ἐφανέρωσε νωρὶς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἀντωνίου Ἀδριανοπούλου. Ἤθελε νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν αὐτοβελτίωσί του. Νὰ γίνεται «κρείσσων ἑαυτοῦ».

Ἦταν 15 χρονῶν ὅταν ἐτελείωσε μὲ ἄριστα τὸ Γυμνάσιο καὶ ἦλθε στὴν Ἀθήνα νὰ σπουδάση.

Όλοι νόμιζαν πώς θά γίνη φιλόλογος. Στίς τελευταΐες τάξεις τοΰ Γυμνασίου κατέπλησσε τούς καθηγητάς του μέ τίς φιλολογικές καί φιλοσοφικές συζητήσεις. Μά διάλεξε τίς θετικές έπιστήμες καί είσήλθε στό Πολυτεχνεΐο. Πήρε τό δίπλωμα τοΰ πολιτικοΰ μηχανικοΰ σέ ήλικία 20 έτών.

Ήταν τότε άδύνατος καί φιλάσθενος. Έλεγε πώς δέν ύπήρχε άσθένεια πού νά μή τήν πέρασε.. Έτσι βγήκε στή ζωή νά παλαίψη.

Ένα χρόνο άργότερα διορίσθηκε στό ύπουργεΐο Έθνικής Οίκονομίας. Έργάσθηκε κυρίως στήν ϋπαιθρο. Χαρτογραφήσεις δασών, κατασκευή δρόμων, τοπογραφικές μετρήσεις. Τό έργον του έκείνης τής περιόδου «Τά δάση τής Κεφαλληνίας» είναι μοναδικό στό εΐδος του. Ή έπαφή μέ τήν Φύσι δυνάμωσε τό σώμα του καί τήν ψυχή του. Άφησε τόν έαυτό του στήν άγκαλιά της κι' έκείνη τοΰ έδωσε ύγεία καί ρώμη. Άπό έκείνη τήν έποχή τής ζωής μέσα στή Φύσι χρονολογοΰνται τά ένδιαφέροντά του γιά τά προβλήματα τοΰ κόσμου, τά ψηλά καί τά μεγάλα. Έκτός άπό τήν φιλολογική κατάρτισι, ή γνώσις τών φυσικών καί τών μαθηματικών στάθηκαν πολύτιμα έφόδια.

Μετά ένα—δύο χρόνια έγνώρισε τόν Σπυρίδωνα Νάγο, τόν μεγάλο διανοητή καί φιλοσοφημένο άνθρωπο. Αύτή ή γνωριμία στάθηκε άποφασιστική γιά τήν ζωή του, τήν έξέλιξί του, τήν άνοδό του. Μαζί έπλησίασαν περισσότερο τήν φύσι. Ρίχνονταν στή θάλασσα χειμωνιάτικα, έπαιρναν συχνά τό λουτρό τους σέ γάργαρες πηγές, γύριζαν λαγκαδιές κι' άνέβαιναν βουνά. Άπό τούς πλατύτερους όρίζοντας πού άντίκρυζαν ήθελαν κάτι νά μεταδώσουν καί στούς άλλους. Δέν έκρυψαν τόν λύχνον ύπό τό μόδιον, ούτε έθαψαν τό τάλαντον μέσα στή γή. Έργάστηκαν μέ κάθε μέσον, μέ διαλέξεις, μέ δημοσιεύματα, μέ δημιουργία φιλοσοφικών έργαστηρίων καί όμίλων, γιά τήν πνευματική λάξευσι τών άνθρώπων. Άρχισαν άκρεωφαγική δίαιτα. Μαζί μέ τόν ίδεολόγο κοινωνιστή Πλάτωνα Δρακούλη ΐδρυσαν τόν Σύλλογο «Άθηνά Ύγιεία». Τά βιβλία τοΰ Άδριανοπούλου «Συνθήκαι τοΰ βίου», «Λουτρά, άερόλουτρα, ήλιόλουτρα» καί «Τό κάπνισμα» μπορεΐ νά θεωροΰνται τώρα ξεπερασμένα, μά έκείνη τήν έποχή (1906—1912) ήσαν ήχηρά σαλπίσματα πρός τόν άνθρωπο, πού τόν έκαλοΰσαν νά έπιστρέψη στήν μητέρα φύσι γιά μιά ύγιεινή καί πνευματική ζωή, καί, φυσικά, έκαμαν έντύπωσι μέ τόν πρωτοποριακό τους τόνο.

Έν τώ μεταξύ ένυμφεύθη, άπέκτησε τέκνα, γιά νά έκπληρώση τό φυσικό του χρέος καί νά δώση τήν λαμπάδα τής ζωής πιό πέρα. Ήταν άφιερωμένος στήν οίκογένειά του, χωρίς νά χαλαρώνη τό έπιστημονικό καί πνευματικό του έργον, χωρίς νά παραμελή τά ύπηρεσιακά του καθήκοντα. Ήταν άξιοθαύμαστος.

Μετά τήν άπόσπασι διαφόρων άρμοδιοτήτων άπό τό ύπουργεΐον Έθνικής Οίκονομίας, ό Άδριανόπουλος μετετάγη είς τό νεοΐδρυθέν ύπουργεΐον Γεωργίας. Έκεΐ είχε νά πολεμήση μέ τήν άδράνεια, τόν έγωϊσμό καί τήν κακία άκόμη. Καί όλα αύτά, διότι πάσχιζε νά φυσήξη νέα πνοή στίς δημόσιες ύπηρεσίες, άνεπηρέαστος άπό συμφέροντα καί παρεμβάσεις, δοσμένος άποκλειστικά στήν ίδέα τοΰ Συνόλου. Ρώτησαν κάποτε τόν ύπουργό Γεωργίας: «Γιατί ό Άδριανόπουλος συναντά τόση άντίδρασι στό έργο του;». Ή άπάντησις τοΰ ύπουργοΰ ήταν χαρακτηριστική: «Διότι, άποτελεΐ δυσμενή όρον συγκρίσεως».

Τό 1914 μετέβη στή Βιέννη κατ' έντολήν τής κυβερνήσεως πρός μετεκπαίδευσιν στά δασικά θέματα. Έμεινε δύο χρόνια. Μετά τήν έπιστροφή του έργάσθηκε γιά τήν διάσωσι καί τήν άνάπτυξι τοΰ δασικοΰ πλούτου τής Έλλάδος: άναδασώσεις τών βουνών, περιορισμός τής αίγοβοσκής, διευθετήσεις χειμάρρων κλπ.

Τό 1926 έξελέγη καθηγητής τής Άνωτάτης Γεωπονικής Σχολής. Τά συγγράμματά του «Γεωργική

ὑδραυλική» καὶ «Ἀρδεύσεις» εἶναι πολύτιμα ἐφόδια τῶν φοιτητῶν γιὰ τὴν μόρφωσί τους. Προσπάθησε νὰ διαδώση ἕνα πρωτότυπο καὶ ἀποδοτικὸ σύστημα ἀρδεύσεων, ὥστε τὸν καιρὸ τῆς ἀνομβρίας νὰ μὴ θρηνοῦν οἱ παραγωγοὶ τὴν ἀπώλεια τοῦ μόχθου των. Στὴν Ἀνωτάτη Γεωπονικὴ Σχολὴ ὑπηρέτησε μέχρι τοῦ 1946, ὁπότε κατελήφθη ἀπὸ τὸ ὅριον ἡλικίας καὶ ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν δημόσια ὑπηρεσία. Οἱ φοιτηταί του δὲν ξεχνοῦν τὸ πατρικό του ἐνδιαφέρον γι' αὐτούς, οὔτε τὸν ἀνθρωπισμό του. Καὶ τὰ φῶτα του ἐξακολουθοῦν νὰ φωτίζουν πάντοτε τοὺς νέους γεωπόνους.

Ἔκτοτε ἀφιερώθηκε ὁλοκληρωτικὰ πλέον στὶς προσφιλεῖς του πνευματικὲς ἀσχολίες. Μελετητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ ἰδίως τῶν Μυστηρίων, ἔφθασε στὶς πηγὲς τῆς Ἀλήθειας. Αἰσθάνθηκε ἀπὸ πολὺ νωρὶς τὴν ἀνάγκη νὰ ἑνώση τὴν προσπάθειά του στὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ πνευματικοῦ «ναοῦ τῆς ἀρετῆς» καὶ μὲ συμμετοχή του ἐλάμπρυνε τὶς ὀργανώσεις, ποὺ μεταλαμπαδεύουν στὸν τόπο μας τὰ φῶτα τῆς ἀρχαίας σοφίας, μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα ἀπόλυτης ἐλευθερίας σκέψεως καὶ σεβασμοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1904 ἐμυήθη στὸν Τεκτονισμὸ καὶ ἔφθασε στὰ ὕπατα ἀξιώματα, ἀναγνωρισμένος ὡς σοφὸς διδάσκαλος καὶ ὑποδειγματικὸς ἀδελφὸς καὶ φίλος. Ἐπίσης πολὺ ἐνωρὶς εἶχεν ἀναμιχθῆ εἰς τὴν θεοσοφικὴν κίνησιν, ὡς μέλος ἀρχικῶς τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας τῆς Γαλλίας καὶ ἀκολούθως τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι, ἱδρύσας τῷ 1938 τὴν στοάν «Ὀρφεύς», ἡ ὁποία ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν του, ἠσχολεῖτο ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Ἀπεχώρησε τῷ 1952 διὰ λόγους ὑγείας.

Κατὰ τὴν περίοδο μετὰ τὸν β' πόλεμο, ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀποκορύφωσι τοῦ πνευματικοῦ του ἔργου, ἐξέδωσε δύο περισπούδαστα βιβλία: «Τί εἶναι Τεκτονισμός» καὶ «Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ζωή». Ἐπίσης ἀφῆκε ἕνα ἀνέκδοτο ἔργον, μὲ τὸν τίτλο «Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι».

Ὁ Ἀδριανόπουλος κηρύττει ὅτι ἔχει γίνει ἀξιοθρήνητη ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδίου καὶ ὅτι στὸ χέρι του εἶναι νὰ κατακτήση τὴν εὐδαιμονία, διὰ προσαρμογῆς πρὸς τὴν κοσμικὴ τάξι, τελειοποιήσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, ἁρμονίας αἰσθήσεων καὶ πνεύματος, ὑγείας σωματικῆς καὶ ψυχικῆς, ποὺ δημιουργοῦν τὸ συναίσθημα τῆς ἀνέσεως, τῆς γηθοσύνης, τῆς μακαριότητος.

«Μακάριος καὶ εὐδαίμων—γράφει—εἶναι ἐκεῖνος ποὺ βαδίζει τὸν ἀληθῆ δρόμον τῆς ζωῆς, ἀποστρέφων τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὰς ἐφημέρους ἀπολαύσεις καὶ τὰ νομιζόμενα ἀγαθά, πέραν τῶν ἀναγκῶν του καὶ τοῦ μέτρου... Ἀκόμη περισσότερον εὐτυχὴς εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἔχει πάντοτε κατὰ νοῦν ὅτι ἡ ὕπαρξίς μας δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν, ὅτι εἴμεθα ὄντα προωρισμένα νὰ ζήσωμεν ἀπείρως εἰς τὸν ἄπειρον χρόνον καὶ ὅτι πραγματικὰ ἀγαθὰ εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀποκομίζομεν μαζί μας εἰς τὴν πέραν τοῦ τάφου πνευματικὴν ζωήν. Ἀκόμη εὐτυχέστερος καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις κατώρθωσε ν' ἀναπτύξη εἰς τὴν ψυχήν του ὡς νόμους τὴν ἀγαθότητα, τὴν ἀγάπην πρὸς πᾶν ὄν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὡραίου».

Ἔζησε ἔτσι εὐτυχὴς καὶ μακάριος ὁ Ἀντώνιος Γ. Ἀδριανόπουλος. Ἡ ὡραία ψυχή του πέταξε σὲ κόσμους φωτεινότερους.

Ὁ «Ἰλισός», γιὰ νὰ δώση στοὺς φίλους του μιὰ ἀμυδρὴ ἐντύπωσι τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τοῦ Ἀδριανοπούλου, περιλαμβάνει σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος δύο ἀναδημοσιεύσεις ἄρθρων καὶ μελετῶν του ἀπὸ τὸ «Θεοσοφικὸν Δελτίον» καὶ τὸν τεκτονικὸ «Πυθαγόρα», ἐπίσης δὲ δημοσιεύει—ἀπὸ τὰ χειρόγραφα ποὺ παρεχώρησε ἡ κόρη του Κα Καλυψὼ Παναγιώτου—μία ἀνέκδοτη ὁμιλία του σὲ φιλοσοφικὸ ἐργαστήριο.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Γ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Γένοι᾽ οἷος ἐσσί μαθών

ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΣΕ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

«ΓΕΝΟΙ᾽ ΟΙΟΣ ἐσσὶ μαθών».

Τὴν φράσιν αὐτήν, ἥτις φαίνεται νὰ εἶναι ἀρχαιότατον ρητόν, ἀναφέρει ὁ Πίνδαρος εἰς τὸν Β΄ ἐπίνικον τῶν Πυθιονικῶν ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ Τυράννου τῶν Συρακουσῶν Ἱέρωνος, νικητοῦ ἁρματοδρομιῶν. Ὁ Ἱέρων ἐκοσμεῖτο ὑπὸ ἀρετῶν, ἃς ὅμως ἤσχυνεν ἡ ὑπέρμετρος αὐτοῦ φιλαρχία καὶ πλεονεξία, δι᾽ ὧν ἤγετο εἰς κακὰς πράξεις βοηθούμενος καὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν κολάκων, οἵτινες τὸν περιεστοίχιζον. Μεταξὺ τῶν ἐγκωμίων ὁ Πίνδαρος παρεμβάλλει πλῆθος ἠθικῶν ὑποθηκῶν ἐν τῷ ἐπινίκῳ τούτῳ καὶ προτρέπει τὸν ἰσχυρὸν τύραννον, ὑπενθυμίζων μὲ πολλὴν τέχνην τὸν Ραδάμανθυν, ὅστις διὰ τῆς δικαίας καὶ ἐναρέτου διακυβερνήσεώς του, ἐχρίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Διὸς κριτὴς εἰς τὸν Ἅδην μαζὶ μὲ τὸν Μίνωα καὶ τὸν Αἰακόν.

Ἡ ἀνωτέρω ρῆσις σημαίνει «Γίνου οἷος εἶσαι ἀφοῦ μάθῃς τοῦτο» καὶ εἶναι συναφὴς πρὸς τὸ δελφικὸν ρητὸν «Γνῶθι σαὐτόν», μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν περιορίζεται ὡς αὐτό, εἰς τὸ «μάθε οἷος εἶσαι», ἀλλὰ προτρέπει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐκδηλώσῃ ἐνεργῶς αὐτό, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐντὸς αὐτοῦ ἐν λανθανούσῃ καταστάσει. Τὸ ρητὸν ἔχει βαθυτάτην σημασίαν καὶ χρήζει ἀναλύσεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ Ι : Εἶναι ἐκείνη, ἣν ἀποδίδει εἰς αὐτὸ ὁ Πίνδαρος εἰς τοὺς ἐν συνεχείᾳ στίχους τοῦ ἐπινίκου, δηλαδὴ νὰ εἶσαι εἰλικρινής, νὰ μὴ ὑποκρίνεσαι, νὰ φαίνεσαι αὐτὸς πού εἶσαι εἰς τὴν πραγματικότητα. Ὁ ἄνθρωπος δὲν γνωρίζει τὸν χαρακτῆρα του διότι δὲν τὸν ἔχει μελετήσει, δὲν γνωρίζει τὰς ἰδιότητάς του, οὔτε τὰ ἐλαττώματά του, οὔτε τὰς ἐλλείψεις του, διότι ἐξ ἐγωϊσμοῦ δὲν ἀναγνωρίζει εἰς τὸν ἑαυτόν του τοιαῦτα μειονεκτήματα. Ἡ Φύσις μᾶς ἐπροίκισε μὲ τὴν ἰδιότητα τῆς ἐπιζητήσεως τοῦ καλλιτέρου, μὲ τὴν τάσιν νὰ γίνωμεν «κρείσσονες ἑαυτῶν». Ἀλλ᾽ ἡμεῖς φροντίζομεν νὰ φαινώμεθα καλλίτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Τὸ οὐσιῶδες καὶ ὠφέλιμον ὅμως δὲν εἶναι νὰ φαίνεται κανεὶς ἐνάρετος, ἀλλὰ νὰ εἶναι τοιοῦτος, οὔτε νὰ κρύπτῃ τὰ ἐλαττώματά του ὑπὸ τὴν μάσκαν τῆς ὑποκρισίας, ἀλλὰ νὰ μὴν ἔχῃ τοιαῦτα, ἢ ἐὰν ἔχῃ νὰ φροντίζῃ νὰ τὰ διορθώνῃ. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται μόνον διὰ τῆς εἰλικρινείας ἀπέναντι ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων, διότι

ὅστις δὲν παραδέχεται, ὅτι ἔχει ἀτελείας ἀποκλείεται καὶ νὰ τὰς θεραπεύσῃ. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως δὲν ζῇ τὸν παρόντα μόνον βίον, ἀλλ᾽ ὑπάρχει στὴν αἰωνιότητα· καὶ ἐφ᾽ ὅσον δὲν φροντίζει νὰ καλλιτερεύῃ τὰς ἐλλείψεις του, τίθεται ἐναντίον τοῦ ἐξελικτικοῦ Νόμου τῆς Φύσεως, εἶναι καταδικασμένος νὰ ἔχῃ αὐτὰς μέχρις ὅτου τὰς ἀποβάλῃ διὰ τῶν δοκιμασιῶν, ἃς μοιραίως θὰ ὑφίσταται κατὰ τὰς διαδοχικὰς ἐνσαρκώσεις του. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ εἶναι εἰλικρινὴς καὶ ἀγαθὸς εἰς τὰς πράξεις του, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἁγνότητα σκέψεων τοιαύτην ὥστε, ὅπως λέγει ὁ Μ. Ἀντωνῖνος (Γ' 4) «καὶ ἐθιστέον ἑαυτὸν μόνα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἴ τις ἄφνω ἐπανέροιτο τί νῦν διανοῇ, μετὰ παρρησίας παραχρῆμα ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ καὶ τὸ» κ.λ.π. Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ κανεὶς συμβιβασμοὺς πρὸς τὴν συνείδησίν του, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς πεποιθήσεις του, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἀμιγὴς καὶ συνεπὴς πρὸς τὸν ἑαυτόν του.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΙΙ: Αὕτη εἶναι ἡ τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου Παναιτίου (180—110 π. Χ.) ὅστις λέγει ὅτι «παρ᾽ ἑκάστου δέον νὰ ἀπαιτῶμεν, ὅπως πραγματοποιῇ τὸ ἐν αὐτῷ ἰδανικὸν συμφώνως πρὸς τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ προδιάθεσιν». Ὁ Ἀχιλλεύς, λέγει, πρέπει νὰ εἶναι πλήρως Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τέλειον βαθμὸν Ὀδυσσεύς». Ἀλλὰ ἡ βάσις αὕτη διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτομικοῦ χαρακτῆρος εἶναι ἐσφαλμένη· διότι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ κακὰς ἢ καὶ ἐγκληματικὰς προδιαθέσεις, ἃς δυνατὸν ὁ ἴδιος νὰ κρίνῃ ὡς ἀρετάς, θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Παναιτίου νὰ ἐξωθήσῃ ταύτας εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν. Εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ συστήματός του ὁ Παναίτιος διορθώνει κάπως τὴν ἐλαττωματικὴν αὐτὴν ἄποψιν τῆς ἀρχῆς του, λέγων ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ θέσῃ ὡς σκοπὸν τοῦ βίου του τὸ τέλειον ἰδανικόν, διότι τοῦτο δὲν εἶναι ἐφικτὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ τείνῃ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ προδιαθέσεων, ἃς δέχεται ἀγαθάς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΙΙΙ: Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Ζῶον λογικὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ὅπως ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι. Δηλ. λογικὸν ὄν, μὲ σκέψιν, θέλησιν καὶ ἐλευθερίαν. Εἴμεθα ὅμως πραγματικῶς τοιοῦτοι; Χρησιμοποιοῦμεν τὴν λογικὴν καὶ κριτικήν μας ἱκανότητα ἐν παντί; Δρῶμεν καὶ ὁμιλοῦμεν συνειδητῶς ἀφοῦ προηγουμένως ἐσκέφθημεν κανονικῶς βάσει ὀρθῶν δεδομένων; Καὶ ἀπεφάσισεν ἡ συνείδησις τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πορίσματος τῆς σκέψεως; Καὶ κάθε ἀντίληψίς μας προέρχεται ἀπὸ σκέψεις ἃς ἐκάμαμεν χωρὶς προκαταλήψεις; Ἢ μήπως ἀπεδέχθημεν ἀσυζητητὶ ψευδεῖς ἰδέας καὶ ἐνεργοῦμεν βάσει προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν; Ἐφ᾽ ὅσον ἡ Φύσις μᾶς ὥρισε νὰ ζῶμεν ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου, συμφέρον πάντων θὰ ἦτο νὰ διατελῶμεν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἁρμονίᾳ μεταξύ μας καὶ ὡς Κράτη καὶ ὡς ἄτομα. Ἀντ᾽ αὐτοῦ ὅμως οἱ πόλεμοι, τὸ μῖσος, τὸ ψεῦδος, τὰ ὁποῖα μαστίζουν τὴν ἀνθρωπότητα, ἀποδεικνύουν, ὅτι οὐδόλως χρησιμο-

ποιοῦμεν τὰς λογικάς μας ἰδιότητας. Πρέπει λοιπὸν, σύμφωνα μὲ τὸ ρητόν, τὸ ὁποῖον ἀναλύομεν, νὰ πραγματοποιήσωμεν καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ λογικεύεσθαι, ἣν ἔχομεν ἐκ φύσεως καὶ νὰ μὴ ἀφήνωμεν τὰς ζωτικὰς αὐτὰς δυνάμεις ἀχρησιμοποιήτους, διότι ἔτσι ἀπονεκρώνονται. Ἡ Φύσις ζῇ διαρκῶς μετατρέπουσα καὶ ἐξελίσσουσα τὰ πάντα, ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος διάγει ἐν ραστώνῃ μίαν ζωὴν ἄγονον καὶ νεκράν, ἐνῷ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπωφελῆται κάθε ὥρας τοῦ βίου του διὰ νὰ ἐξελίσσῃ καὶ ἀναπτύσσῃ τὰς ἰδιότητας αὐτοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μία ζωϊκὴ μορφή, ὑποκειμένη εἰς τοὺς νόμους τῆς Φύσεως. Τὸ ρητὸν προϋποθέτει, ὅτι οὗτος ἐξέφυγε τῆς τροχιᾶς του καὶ δι᾽ αὐτὸ τὸν προτρέπει νὰ ἐπανέλθῃ ἐντὸς αὐτῆς καὶ νὰ ἐπανεύρῃ τὸν ἑαυτόν του. Διότι, μὴ πραγματοποιῶν αὐτό, δι᾽ ὃ ἔχει προορισθῆ, δὲν εἶναι τίποτε τὸ ἀληθινὸν πλέον. Διὰ τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν, ἃς ἐθεσπίσαμεν, ἐτέθημεν ἀντιμέτωποι πρὸς τὴν ἰδίαν ἡμῶν Φύσιν καὶ ἢ ἀντιμαχόμεθα πρὸς αὐτήν, τὴν διαστρέφομεν καὶ ἀποκτῶμεν πάθη, ἢ νικώμεθα ὑπ᾽ αὐτῆς. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ δὲν θέλομεν νὰ φανῇ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ὡς ἀντιτιθέμενον εἰς τὰς κοινωνικὰς ἀντιλήψεις, φοροῦμεν τὴν μάσκαν τοῦ ὑποκριτοῦ καὶ γινόμεθα Φαρισαῖοι ἢ Ταρτοῦφοι, ὁμοιάζοντες μὲ τοὺς κεκονιαμένους τάφους τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ὁποῖοι ἀπ᾽ ἔξω εἶναι ἀσβεστωμένοι καὶ φαίνονται ὡραῖοι, μέσα δὲ εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ ὀστᾶ καὶ ἀκαθαρσίας.

Ὁ Φαρισαῖος εἶναι ὁ ὑποκριτής, ὁ πλήρης παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ἐμφανίζεται ὡς ἐφαρμόζων πιστῶς τὸν νόμον. Ὁ δὲ Ταρτοῦφος εἶναι ὁ νικηθεὶς ἀπὸ τὴν Φύσιν του ἄνθρωπος, ὅστις ὅμως θέλει νὰ φαίνεται ὡς αὐστηρὸς τηρητὴς τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν. Ἂν ἤθελε κανεὶς ν᾽ ἀλληγορήσῃ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος, θὰ ἔπρεπε νὰ εἰκονίσῃ ἕνα Ταρτοῦφον δίδοντα τὴν χεῖρα εἰς ἕνα Φαρισαῖον.

Πρέπει ὅμως νὰ παύσῃ ἡ ὑποκρισία, ν᾽ ἀντικρύσωμεν τὴν πραγματικότητα μὲ ἀνοικτὰ μάτια, νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι αἱ κοινωνικαὶ συνθῆκαι εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὐτὰς ν᾽ ἀλλάξωμεν, ἀντὶ νὰ ἐπιζητοῦμεν ν᾽ ἀλλοιώσωμεν τοὺς Νόμους τῆς Φύσεως. Ἡ ζωὴ εἶναι κάτι αὐθύπαρκτον, ἀΐδιον, ἐλεύθερον, ἀποτελεῖ κάτι ἀσυμβίβαστον μὲ ὅσα ἔχει καθιερώσει ὁ ἀτελὴς νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν δέχεται αὕτη περιορισμούς, ἐμπόδια καὶ προσχήματα. Ὁ διαρκὴς ἀγὼν ὃν διεξάγομεν ἐναντίον τῶν ἀρχῶν αὐτῶν τῆς ζωῆς, ἁπλῶς συντρίβει τὰς δυνάμεις μας καὶ ἐμποδίζει τὴν ἐξέλιξίν μας. Ζητοῦμεν τὴν ἀλήθειαν, δὲν δυνάμεθα ὅμως ν᾽ ἀντικρύσωμεν αὐτὴν μὲ τὸ ψεῦδος ἐπὶ τῶν χειλέων. Οἱ ἄνθρωποι, ἐκ παρανοήσεως τῶν φυσικῶν λειτουργιῶν, ἀνέπτυξαν ἕνα τεχνητὸν σύστημα ζωῆς ποὺ τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν τροχιὰν τῆς φυσικῆς των ἐξελίξεως καὶ κρατεῖ αὐτοὺς μέσα εἰς ἕνα λαβύρινθον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθουν, ὑφιστάμενοι συνεχῶς δοκιμασίας λόγῳ τῆς παρεκτροπῆς

των ἀπὸ τὴν φυσικήν των κατάστασιν. Πρέπει συνεπῶς νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὸν λαβύρινθον αὐτὸν τῆς τεχνητῆς καὶ ψεύτικης ζωῆς καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν πραγματικήν, τὴν ἀληθινὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ζωῆς. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν πρῶτον τί εἶναι ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος καὶ εἰς τὴν μελέτην τούτου πολὺ ἐπιμένομεν. Οὗτος εἶναι ἀνεπιτήδευτος, δὲν φορεῖ τὴν προσωπίδα τῆς σοβαροφανείας, εἶναι ἀνυπόκριτος καὶ εἰλικρινὴς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ πρὸς ἑαυτόν, φιλαλήθης, ἁπλοῦς, λιτός, ἀφελής. Διότι αὐταὶ εἶναι αἱ ἰδιότητες μὲ τὰς ὁποίας μᾶς ἐπροίκισεν ἡ Φύσις, ἀλλ᾽ ἡμεῖς τὰς διεστρέψαμεν. Ὁ φυσικὸς ἄνθρωπος κατὰ πρῶτον λόγον διαμορφώνει τὸν χαρακτῆρα του καὶ καλλιεργεῖ τὰς πνευματικάς του ἀνάγκας, ἀλλὰ συγχρόνως θεραπεύει ὄχι μόνον τὰς πνευματικάς του ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ τὰς ζωϊκὰς τοιαύτας, μὴ ἐπιζητῶν νὰ κοσμήσῃ ἑαυτὸν μὲ ψιμύθια καὶ τεχνητὰ κοσμήματα, ἀλλὰ νὰ εἶναι κόσμιος καὶ ὡραῖος κατὰ τὴν ψυχήν. Ἐμβαθύνοντες ἀκόμη εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ρητοῦ, θὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἴμεθα πραγματικά εἶναι τὸ ἐσωτερικόν, οὐσιαστικὸν Εἶναι μας, ὅπερ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ζωϊκῶν λειτουργιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ μας, ὡς πιστεύει ὁ ὑλισμός. Αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν ὑπόστασιν, τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζομεν, πρέπει νὰ μελετήσωμεν καὶ ὅταν ἐννοήσωμεν τὴν φύσιν καὶ τὸν προορισμόν της, θὰ δυνηθῶμεν νὰ πραγματοποιήσωμεν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς μας. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἔχει λανθανούσας ἰδιότητας καὶ δυνάμεις. Ὑπῆρξαν ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς ποὺ ἐκαλλιέργησαν καὶ ἐφήρμοσαν αὐτάς, ὡς ὁ Μωϋσῆς, ὁ Πυθαγόρας καὶ ἄλλοι. Αὐτὰς τὰς δυνάμεις ὁ κόσμος χαρακτηρίζει ὡς ὑπερφυσικάς, ἐνῷ εἶναι φυσικαὶ τοιαῦται, αἵτινες ὅμως πρέπει νὰ διαγνωσθοῦν καὶ καλλιεργηθοῦν. «Θεοὶ ἐστὲ» λέγει ὁ Δαυὶδ καὶ ὁ Ἰησοῦς, δηλ. ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ γίνῃ Θεὸς σὺν τῇ ἐξελίξει.

Ἀλλ᾽ ὄχι μόνον δὲν φροντίζομεν νὰ προαχθῶμεν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ ὑποβιβαζόμεθα εἰς αὐτὴν τοῦ κτήνους. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων δὲν γνωρίζουν κἂν διατί ζοῦν, διατί βασανίζονται καὶ ἀποροῦν πῶς δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ αὐτοκτονήσουν διὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς. Τὰ ἔνστικτα τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ζωῆς (διαιωνίσεως τοῦ εἴδους) ἔχουν μεγίστην σημασίαν διὰ τὰς ζωϊκὰς μορφάς, καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ μελετήσωμεν διὰ νὰ ἐννοήσωμεν οὕτω τὴν σκοπιμότητα τῆς ζωῆς, τὴν ἔννοιαν αὐτῆς καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ.

Δὲν εἴμεθα μόνον ζωϊκὰ ὄντα, ἀλλὰ κάτι πολὺ ὑψηλὸ καὶ μεγάλο, διότι ἔχομεν τὴν ἰδιότητα τοῦ συνειδητοῦ ὄντος, εἴμεθα ἡ «συνείδησις τῆς Φύσεως». Ὅταν ὅμως «γνώσωμεν ἑαυτοὺς» θὰ ἀντιληφθῶμεν, ὅτι δὲν ἐγίναμεν ἀκόμη ἐκεῖνο, ὅπερ κυρίως εἴμεθα, μία αἰωνία ὕπαρξις, ἡ ὁποία ὠθεῖται ὑπὸ τῆς φύσεως πρὸς τὴν τελειοποίησιν. Ὁ ἀνώτερος ἄνθρωπος γεννᾶται διὰ τῆς ζητήσεως ἑαυτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας φθά-

νει εἰς τὴν αὐτογνωσίαν, δι᾿ αὐτῆς δὲ ἀποκτᾷ τὸ κριτήριον τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Τοῦτο ἔγκειται εἰς τὴν συμφωνίαν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ ἐσώτερα βάθη τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως, πρὸς τὸν ἐν ἡμῖν «δαίμονα» τῶν Στωϊκῶν, ὅστις εἶναι ἀπόσπασμα τοῦ Θεοῦ.

Τὸ «γένοιο»... κατ᾿ αὐτὴν τὴν ἐκδοχήν, σημαίνει «γίνε θεῖος» διότι τοιοῦτος εἶσαι κατὰ βάθος, ἀλλὰ πρέπει νὰ μελετήσῃς πρῶτα τὸν ἑαυτόν σου, νὰ μάθῃς ποία εἶναι ἡ σύστασις, ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς σου, τὰς ἰδιότητας καὶ δυνατότητας αὐτῆς, νὰ καλλιεργήσῃς αὐτάς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐνεργῇς συμφώνως πρὸς τὸν ἐν ἡμῖν Λόγον.

Τοιουτοτρόπως παρασκευάζεται ὁ ἄνθρωπος ὄχι μόνον διὰ τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν «αἰωνίαν ζωήν», ὅπου δὲν χωροῦν ἐπιτηδεύσεις καὶ ὑποκρισίαι.

Ὁ Πλάτων λέγει, ὅτι ὅποιος θέλει νὰ ζήσῃ μετὰ Θεῶν πρέπει ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν νὰ γίνῃ ἄξιος πρὸς τοῦτο. Δὲν δυνάμεθα ν᾿ ἀποσπασθῶμεν ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὕλης καὶ τῆς Γῆς, ἐὰν δὲν ἐπιτύχωμεν τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ ἑαυτοῦ μας. Τοῦτο ὅμως δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον, ἐὰν ταυτισθῶμεν πρὸς τὸν φυσικὸν νόμον καὶ ἐναρμονίσωμεν τὴν ζωήν μας πρὸς αὐτόν. Ἡ τελεία αὕτη ἐναρμόνισις ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκδήλωσιν τῶν ἀγνώστων ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἀλλὰ τεραστίων δυνάμεων καὶ ἱκανοτήτων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἀνεκτίμητον θησαυρὸν κρυμμένον εἰς τὰ βάθη τοῦ Εἶναι μας. Κάθε ψυχὴ ποὺ ἔφθασεν εἰς τὴν αὐτογνωσίαν καὶ ἐγνώρισε τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας κρύπτει μέσα της, ποὺ ἐγνώρισεν ἐντὸς αὐτῆς ὅλην τὴν ὡραιότητα, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τῆς συνειδητῆς ψυχῆς, δύναται νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ἐκδηλώσῃ τὰς δυνάμεις αὐτὰς καὶ νὰ καταστῇ κατ᾿ αὐτὸν τὸν τρόπον, τέλειον πνεῦμα, σοφόν, φωτεινόν, ἰσχυρὸν καὶ ἐλεύθερον ἐν τῇ Φύσει. Ἡ ψυχὴ αὕτη δὲν ὑπόκειται εἰς τὰς συνθήκας τοῦ περιβάλλοντος τῆς Γῆς καὶ οἱαδήποτε περίστασις δὲν δύναται νὰ κλονίσῃ τὴν γαλήνην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται.

Τὸ Δελφικὸν ρητὸν ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τῆς ρήσεως τοῦ Πινδάρου, καὶ δι᾿ αὐτοῦ ὁ Θεὸς τοῦ Φωτὸς προτρέπει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυτόν τους, τὴν θείαν καταγωγήν των, τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον ἔχουν εἰς τὴν ζωήν, νὰ ἐπιτύχουν τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ νὰ καταστοῦν θεῖοι.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Γ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΕΟΣΟΦΙΑ

ΑΠΟ ΤΟ "ΘΕΟΣΟΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ,, ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1938

ΕΑΝ ΜΕ τὴν λέξιν Θεοσοφία ἐννοοῦμεν τὴν περὶ τὰ θεῖα γνῶσιν, τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἦτο γνωστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας πολλὰς ἑκατονταετηρίδας πρὸ τῆς ἀφετηρίας τῆς καθ' ἡμᾶς χρονολογίας. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι ὑπὸ τοὺς Ἑλληνικοὺς περὶ Θεῶν μύθους ἐκρύπτοντο ἀλήθειαι, εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων μόνον οἱ τελείως μεμυημένοι ἠδύναντο νὰ φθάσουν, τότε ἡ Θεοσοφία ἤνθει ἐν Ἑλλάδι χιλιετηρίδας τινὰς πρὸ τῆς χρονολογικῆς ταύτης ἀφετηρίας. Κατὰ τὴν γνώμην μας, οἱ περὶ Θεῶν μῦθοι τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦσαν ἀποκύημα τῆς φαντασίας ἀφελῶν ἀνθρώπων, ζητούντων διὰ τούτων νὰ ἑρμηνεύσουν κατὰ πρωτόγονον τρόπον τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἀλλ' ἀλληγορικὴ παράστασις ἀληθειῶν ἐνυπαρχουσῶν ἐν τῇ φύσει τοῦ πνεύματος ἢ λειτουργιῶν τῆς καθόλου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ὑπῆρξαν δὲ ἀνέκαθεν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας σοφοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οἵτινες κατεῖχον τὰς θείας ταύτας γνώσεις, τὰς ὁποίας μετέδιδον πρὸς τοὺς ζητοῦντας νὰ τὰς μάθωσι εἰς τὰς ὀργανώσεις ἐκείνας, τὰς ὁποίας ὠνόμασαν «Μυστήρια». Τὰ πρόσωπα ταῦτα οἱ μεταγενέστεροι φιλόσοφοι ὠνόμασαν «θεοφιλεῖς», «ἐγγὺς Θεῶν οἰκοῦντας», κλπ.

Ἐάν, κατὰ τὸν Ἐδουάρδον Συρέ, ὁ πολιτισμὸς ἑκάστης χώρας εἶναι ἡ ἀνταύγεια τῶν Μυστηρίων, ἅτινα ἐν αὐτῇ ἐλειτούργησαν, τὰ Ἑλληνικὰ Μυστήρια ὑπερεῖχον ὅλων τῶν ἄλλων Μυστηρίων τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, διότι αἱ ἐκδηλώσεις αὗται τοῦ πολιτισμοῦ ἔφθασαν ἐν Ἑλλάδι εἰς ἄφθαστον ὕψος. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο. Ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ διακρίνει πρὸ παντὸς τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἶναι ὅτι οὗτος εἰς τὰς ἐκδηλώσεις καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐνσαρκώνει τὸ ἀνθρωπιστικὸν ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον οὐδένα ἄλλον πολιτισμὸν χαρακτηρίζει, καὶ ἰδία τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ λειτουργία τῶν Ἑλληνικῶν Μυστηρίων δὲν ἀφεώρα μόνον τὴν μετάδοσιν τῶν ἀληθειῶν περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Σύμπαντος καὶ τῆς τροχιᾶς τὴν ὁποίαν διαγράφει πᾶν ψυχικὸν ὄν, ἀλλὰ καὶ τὴν λύτρωσιν τῶν ψυχῶν διὰ τῶν λειτουργιῶν τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, τὰς

ὁποίας παρέστησαν ἀλληγορικῶς εἰς τὰς εἰκόνας τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει Ἕλλην φιλόσοφος, ποιητὴς ἢ ρήτωρ, ὅστις νὰ ἐμνημόνευσε τῶν Ἑλληνικῶν Μυστηρίων καὶ ὅστις νὰ μὴ ὑπηνίχθη τὸ μέγα τοῦτο δῶρον τὸ παρασχεθὲν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ τῆς Δήμητρος, θεᾶς τῶν Μυστηρίων.

«Δήμητρος γὰρ ἀφικομένης εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὅτε ἐπλανήθη, τῆς Κόρης ἁρπαχθείσης, καὶ πρὸς τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους εὐμενῶς διατεθείσης ἐκ τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς οὐχ᾽ οἷόν τ᾽ ἄλλοις ἢ τοῖς μεμυημένοις ἀκούειν, καὶ δούσης δωρεὰς διττάς, αἵπερ μέγισται τυγχάνουσιν οὖσαι, τούς τε καρπούς, οἳ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἴτιοι γεγόνασι, καὶ τὴν τελετήν, ἧς οἱ μετέχοντες περί τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν», εἶπεν ὁ ρήτωρ Ἰσοκράτης εἰς τὸν περὶ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν «Πανηγυρικόν» του.

Ἀτυχῶς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα τὰ Μυστήρια ἔκλεισαν ὑπὸ τὸ κῦμα τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ σκότους καὶ οὐδὲν περὶ αὐτῶν ἀκριβὲς δυνάμεθα νὰ πληροφορηθῶμεν. Κα διὰ τοῦτε σήμερον προσπαθοῦμεν ν᾽ ἀποκτήσωμεν «γνώσεις περὶ τὰ θεῖα» διὰ τῆς μελέτης παντὸς ὅ,τι σώζεται ἐκ τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ παντὸς ὅ,τι ἔχει περισωθῆ ἐκ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων εἰς χώρας, εἰς ἃς ἔχουν καταφύγει γνῶσται τινὲς τῶν ἀληθειῶν. Οἱ δὲ ἐρευνηταὶ τῆς Ἀληθείας δὲν πρέπει νὰ παραλείψουν κανένα τρόπον, δι᾽ οὗ δύνανται νὰ φθάσουν μέχρι τῶν ἀληθειῶν τούτων. Ἓν τοιοῦτον μέσον εἶναι καὶ ἡ μελέτη τῆς Ἑλληνικῆς Παραδόσεως. Εἰς τὴν παρωχημένην Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα οἱ γνῶσται τῶν ἀληθειῶν τῆς Φύσεως ὠνομάσθησαν «Σοφοί». Ὁ μέγας ὅμως Πυθαγόρας εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν, εὑρίσκων τὴν προσωνυμίαν ταύτην πολὺ βαρεῖαν, καθόσον καὶ ὁ μεγαλύτερος σοφὸς γνωρίζει πολὺ ὀλιγώτερα τῶν ὅσων ἔχει ἀνάγκην νὰ μάθῃ, ὠνόμασε τοὺς ἐρευνητὰς τῆς Ἀληθείας «Φιλοσόφους» καὶ ἔκτοτε ἐδόθη ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος εἰς τοὺς ζητοῦντας τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐδημιουργήθη ὁ ὅρος «Φιλοσοφία». Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἀρχικοὶ δημιουργοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, Πυθαγόρας, Θαλῆς, Δημόκριτος, Παρμενίδης, Ἡράκλειτος, Ἐμπεδοκλῆς, Πλάτων καὶ ἄλλοι εἶχον μυηθῆ εἰς τὰ Μυστήρια τῆς Ἀνατολῆς ἢ εἶχον σχέσεις πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῶν Ἑλληνικῶν Μυστηρίων. Τὰ δὲ συστήματα, ἅτινα διετύπωσαν, εἶχον κοινὴν βάσιν, τὴν διδασκαλίαν τῶν Μυστηρίων, καὶ διὰ τοῦτο ὅλα τὰ συστήματα ταῦτα, δι᾽ ἕνα προσεκτικὸν παρατηρητήν, δὲν διαφέρουν παρὰ μόνον κατὰ τοὺς ὅρους καὶ τὰς λεπτομερείας καὶ ἀποτελοῦν ἓν ἑνιαῖον σύνολον, ὅπερ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ὡς «Ἑλληνικὴν Φιλοσοφίαν», ἥτις καὶ ἀποτελεῖ τὴν προπαιδείαν διὰ τὴν ἔρευναν τῶν ἐνδοτέρων λειτουργιῶν τῆς Φύσεως.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Γ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ὑποθῆκαι Βιωτικῆς

ΑΠΟ ΤΟΝ "ΠΥΘΑΓΟΡΑ" ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1923

“ΑΝΕΞΕΤΑΣΤΟΝ βίον μὴ ζῆν» ἔλεγεν ὁ Σωκράτης. Δηλαδή, ἂν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὄντως λογικὸν ζῶον, δὲν πρέπει νὰ παρέρχεται τὸν βίον χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ, ἂν οὗτος ἔχῃ προορισμόν τινὰ καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τούτου.

Οἱ τρόποι, καθ' οὓς ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ διαγάγῃ τὸν βίον εἶναι βεβαίως ἄπειροι, ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, τῶν ἀντιλήψεών του, τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ καταστάσεως κλπ., πρὸ παντὸς δὲ ἀναλόγως τῆς ἠθικῆς του μορφώσεως. Ὑπάρχει ὅμως καὶ εἶδος τι βίου, τὸ ὁποῖον δύναται πᾶς ἄνθρωπος νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ ἄ ρ ι σ τ ο ν πάντων, δηλαδὴ τὸ τελειότερον παντὸς ἄλλου, ὡς προσαρμοζόμενον περισσότερον πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ πρὸς τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου ὡς λογικοῦ ὄντος, ἔχοντος ἐκ φύσεως τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ πολλαπλασιάζῃ ἐπ' ἄπειρον τὰς ἰδιότητας καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ.

Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ βίου ἀποκαθιστᾶ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀρίστην κατάστασιν, τὴν ὁποίαν οὗτος δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ὁποίαν ἡ ἀρχαία φιλοσοφία τῶν Ἑλλήνων ὠνόμασεν ε ὐ δ α ι μ ο ν ί α ν.

Διὰ τὸν μελετῶντα βαθέως τὴν ζωὴν ἄνθρωπον ἡ εὐδαιμονία δὲν συνίσταται εἰς τὴν ὕπαρξιν τῶν λεγομένων ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν, πλούτου, χλιδῆς, δόξης, δυνάμεως κλπ. διότι ταῦτα προσκαίρως τέρπουσι τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρίστην διάθεσιν ἀπὸ ἀπόψεως αἰσθηματικῆς, διανοητικῆς καὶ σωματικῆς, εἰς τὴν ἰσορροπίαν, τὴν γαλήνην καὶ τὴν ὡς ἔνεστι πληρεστέραν τῆς ψυχῆς ἱκανοποίησιν, τῆς ὁποίας εἶναι δεκτικὸς ὁ ἄνθρωπος. Ἡ εὐδαιμονία ἔγκειται κυρίως οὐχὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' εἰς τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ εἶναι καὶ νὰ μένῃ πάντοτε ἀγαθὸς καὶ σοφός, ἵνα ζῇ μὲ ἐνδόμυχον διαρκῆ γαλήνην καὶ εὐχαρίστησιν.

Ἡ εὐδαιμονία ἀναφέρεται εἰς κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου ὁ λ ο κ λ η ρ ω τ ι κ ῶ ς. Ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μόνον ψυχή, ἀλλὰ καὶ σῶμα. Ἐξ ἀμφοτέρων τούτων συνίσταται καὶ εἶναι γνωστὴ ἡ ἀλληλεπίδρασις, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ ψυχῆς καὶ σώματος. Εἶναι πλάνη λοιπὸν νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι δύναταί τις νὰ εὐδαιμονῇ ζῶν μεταξὺ κοινωνίας ἀγρίων, ἢ ὅταν εἶναι ἐστερημένος τῶν πάντων καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας ἀκόμη, ἢ ἂν λόγῳ νόσων ἢ ἄλλων ἐξωτερικῶν αἰτίων διάγῃ μονίμως βίον πλήρη ὀδυνῶν καὶ στερήσεων.

Ἀπαιτοῦνται λοιπὸν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν πολλὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα συντελοῦσιν εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, ἥτις ἐπίσης εἶναι ἀπαραίτητον στοιχεῖον εὐδαιμονίας. Τὰ στοιχεῖα δὲ ταῦτα δύνανται νὰ καθορισθῶσιν ὡς ἑξῆς:

Α΄ Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σ ῶ μ α. Ἡ πλήρωσις ὅλων τῶν ἀναγκῶν του κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν

καὶ ἡ διατήρησις αὐτοῦ ἐν ὑγιείᾳ καὶ εὐεξίᾳ.

Β΄ Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάνοιαν. Ἡ ἐγκύκλιος καὶ ἡ ἠθικὴ μόρφωσις, ὥστε νὰ εἶναι αὕτη ἱκανὴ μετὰ λόγου καὶ εὐρυθμίας νὰ χρησιμοποιῇ τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ γνωρίζῃ τὰς αἰτίας τῶν φαινομένων καὶ τοὺς νόμους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ταῦτα συντελοῦνται.

Γ΄ Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψυχήν. Ἡ ἁρμονικὴ ἀνάπτυξις ὅλων τῶν φυσικῶν συναισθημάτων καὶ τῆς θελήσεως, εἰς τρόπον ὥστε διὰ τῆς χρήσεως τῆς διανοητικῆς δυνάμεως καὶ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν νὰ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατάστασιν ἐκείνην, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ καὶ πλήρη αἴσθησιν τῆς ζωῆς, τὴν πραγματικὴν εὐδαιμονίαν.

Ἐκ τῆς ἀπὸ αἰώνων ἐπικρατούσης κοινωνικῆς συγχύσεως δὲν ὑφίστανται οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι, οἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ βοηθήσουν πάντα ἄνθρωπον νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. Οὐδεὶς δύναται νὰ προσπελάσῃ τὴν εὐδαιμονίαν. Δύναται ὅμως ν' ἀποκτήσῃ πᾶς τις τὸ δυνατὸν μέτρον τῆς κατ' ἄνθρωπον εὐδαιμονίας ἐὰν ἀκολουθῇ ὡρισμένας ἀρχὰς ὑπαγορευομένας ὑπὸ τῆς Βιωτικῆς καὶ ἐὰν ὑποβοηθῆται εἰς τοῦτο ὑπὸ περιβάλλοντος δημιουργουμένου τῇ συνδρομῇ καὶ ἄλλων ἀτόμων ἐπιδιωκόντων τὸν αὐτὸν σκοπόν, μετὰ τῶν ὁποίων ἔρχεται εἰς σχέσεις ἀλληλεγγύης. Τὸ περιβάλλον δὲ τοῦτο δύναται νὰ δημιουργηθῇ μόνον ἐν τοῖς μυστηρίοις.

***

Μόνον ἡ ἀρετὴ καθιστᾷ τὸν βίον εὐτυχῆ, εἶπον ὅλοι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ἀπὸ τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Πυθαγόρα μέχρι τῶν Στωϊκῶν καὶ τῶν Νεοπλατωνικῶν.

***

Ἡ ἄσκησις τῆς ἀρετῆς δὲν σημαίνει ἄσκησιν εἰς τὴν σκληραγωγίαν, τὴν νηστείαν, τὴν ἀθλιότητα. Ἀρκεῖ εἰς τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἰσχυροποιήσῃ τὴν ψυχήν του, ὥστε νὰ ὑποφέρῃ καὶ σκληραγωγίαν καὶ πτωχείαν, ἂν δὲν δύναται νὰ τὴν ἀποφύγῃ, χωρὶς νὰ παραβῇ τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ τὸν ἀτίμητον πλοῦτον τῆς ἠθικῆς καὶ ἀτομικῆς του ἐλευθερίας. Διὰ νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ ταύτην δὲν χρεωστεῖ νὰ εἶναι πένης ὡς ὁ Σωκράτης, ἢ νὰ κατοικῇ εἰς οἰκίαν γυμνὴν ἐπίπλων ὡς ὁ Ἐπίκτητος· ἀρκεῖ νὰ προετοιμάζεται, ἂν ἡ τύχη τὸν βάλῃ εἰς ὁμοίας περιστάσεις τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Ἐπικτήτου, νὰ προκρίνῃ τὴν μεγαλοπρεπῆ πενίαν, παρὰ νὰ ἀμαυρώσῃ τὸ ἠθικόν του, ὥστε νὰ πωλήσῃ τὴν συνείδησίν του, τὴν τιμήν του, τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς γνώμης του κλπ. διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν πενίαν. Ἡ ἀρετὴ συγχωρεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅλας τὰς ἀβλαβεῖς ἡδονάς, ἐὰν δύναται νὰ τὰς ἀπολαύσῃ, χωρὶς νὰ βλάψῃ τινὰ καὶ χωρὶς νὰ τὰς πληρώσῃ μὲ τὴν χρυσῆν ἐλευθερίαν του.

***

Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ζήσῃ τελείαν ζωήν, ἂν μὴ γεύηται ὅλων τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις παρέχει εἰς τὸ πνεῦμα, ἵνα τέρπηται ἐν τῇ καθόλου αὐτοῦ ἐξελίξει. Ἐὰν ἠκολουθοῦμεν ἐν παντὶ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς Φύσεως, θὰ εἴμεθα εὐδαίμονες.

Ἡ ἀπάθεια τῶν Στωϊκῶν, ἡ πλήρης ἀδιαφορία πρὸς τὴν χαρὰν καὶ πρὸς τὴν λύπην εἶναι καὶ θεωρητικῶς ἀβάσιμος καὶ πρακτικῶς ἀνεφάρμοστος. Ἡ ἐκμηδένισις τῆς χαρᾶς στερεῖ τὴν ζωὴν τοῦ κυριωτέρου θελγήτρου της. Εὐδαιμονία τοῦ πνεύματος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ἄνευ χαρᾶς. Ἡ λύπη εἶναι δοκιμασία, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ὑποβάλλει ὁ νόμος τῆς φύσεως διὰ τὰς ἀπέναντι αὐτοῦ παραβάσεις, ἵνα μᾶς ἐκπαιδεύῃ. Ἡ ἔλλειψις χαρᾶς εἰς τὴν ζωήν μας δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπογοητεύῃ, οὔτε πρέ-

πει νὰ ἐξαρτῶμεν τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματός μας ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον νὰ μᾶς διδάσκῃ τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν τὰ μέσα τῆς διαρκοῦς χαρᾶς. Ἡ διαρκὴς γαλήνη καὶ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος προϋποθέτουν ἀνάπτυξιν τῆς ἀντιλήψεως, μεγάλην ἔντασιν τῆς θελήσεως καὶ ἐκπαίδευσιν τῆς ψυχῆς διὰ μέσου τῶν δοκιμασιῶν.

***

Οὐδεὶς δύναται νὰ μεγαλουργήσῃ, ἂν μὴ βαπτισθῇ εἰς τὸ θερμὸν ἐκεῖνο φῶς, τὸ ὁποῖον καλεῖται ἐνθουσιασμός, ἐφ' ὅσον μάλιστα οὗτος ἀποβλέπει εἰς ἰδέας ἀνωτέρας τάξεως. Ὁ ἰδεολόγος ἐνθουσιασμὸς ἐνισχύει τὴν πνευματικὴν ὑγείαν.

Καὶ εἰς τὰ ἄτομα καὶ εἰς τοὺς λαούς, ὅταν τὸ ἰδανικὸν ἐκλείψῃ ἀπὸ τὰς βλέψεις των, ὅλαι αἱ ὑποθέσεις των ἀκολουθοῦν τὴν πτῶσιν τοῦ ἰδανικοῦ. Ἀκολουθεῖ ἡ διαφθορά, ἡ ἀποσύνθεσις, ἡ κατάρρευσις.

Ἡ ἐλάττωσις τῆς ψυχικῆς ἐνεργείας εἶναι πάθος, εἶναι νόσος τοῦ πνεύματος καὶ δύναται νὰ παρασύρῃ πρὸς τὸν ψυχικὸν θάνατον. Ἡ ὑπερτάτη δυστυχία δι' ἓν ὂν εἶναι ν' ἀπελπισθῇ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, νὰ χάσῃ τὴν πρὸς ἑαυτὸ πεποίθησιν.

***

«Εἰ βούλει ἀγαθὸς εἶναι, πρῶτον πίστευσον ὅτι κακὸς εἶ», ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος. Ὅστις, δηλαδή, θέλει ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, νὰ τελειοποιήσῃ ἑαυτόν, πρέπει νὰ λάβῃ ὡς ἀφετηρίαν τὴν σκέψιν καὶ τὴν πεποίθησιν, ὅτι εἶναι ἀτελὴς καὶ πλήρης ἐλαττωμάτων. Ἐὰν πιστεύῃς, ὅτι ἀποτελεῖς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος, θὰ μείνῃς ὅπως εἶσαι, ἀποκλείεις τὴν πρόοδον, καταδικάζεις σεαυτὸν εἰς στασιμότητα, μὲ μίαν λέξιν μωραίνεις, διότι δὲν λαμβάνεις ὑπ' ὄψει, ὅτι παντὸς πράγματος ὑπάρχει ἄλλο τελειότερον.

Ἐὰν θέλῃς νὰ καταστῇς ἀγαθός, μὴ διστάζῃς πρὸ παντὸς εἰς πᾶσαν περίστασιν τοῦ βίου σου νὰ θέτῃς ἐνδομύχως σεαυτὸν εἰς τὴν θέσιν τοῦ κατηγορουμένου. Μὴ ζητήσῃς ποτὲ νὰ δικαιολογήσῃς σεαυτὸν διὰ ποταπῶν δικολαβικῶν σοφισμάτων. Τοῦτο δὲν εἶναι γενναῖον. Ἐὰν εἰλικρινῶς ἐφαρμόσῃς τὴν συμβουλὴν αὐτήν, θὰ ἴδῃς, ὅτι πάντοτε εἰς κάτι θὰ ἔπταισες, πάντοτε θὰ ἔχῃς κάτι νὰ διορθώσῃς ἀπὸ τὸν ἑαυτόν σου καὶ θὰ γίνεσαι ἑκάστοτε τελειότερος, ἐὰν αἱ παρατηρήσεις αὗται σὲ διδάσκουν.

Ἡ μεταβολὴ αὕτη δὲν εἶναι τόσον εὔκολος. Διὰ τοῦτο «ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἀρετὴν εἶναι κατὰ πρῶτον ἀνάντης καὶ τραχεῖα». Αἱ παλαιαί σου ἕξεις καὶ ἀντιλήψεις σὲ σύρουν πρὸς τὴν πρώτην σου κατάστασιν. Δημιουργεῖται ἐν σοὶ μία πάλη τῶν παλαιῶν στοιχείων πρὸς τὰς νέας τάσεις, πάλη τρομερᾶς ἐπικρατήσεως. Ἂν θέλῃς ὅμως νὰ βαδίσῃς ἐμπρός, μὴ στρέψῃς ὀπίσω. Ἡ σύζυγος τοῦ Λὼτ φεύγουσα ἀπὸ τὰ Σόδομα καὶ Γόμορα, κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν παράδοσιν, ὁ Ὀρφεὺς σύρων ἐκ τοῦ ἅδου τὴν ψυχὴν τῆς Εὐριδίκης, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν παράδοσιν, παριστάνουν τὴν εἰκόνα τοῦ πνεύματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διεξάγεται ἡ πάλη αὕτη. Καὶ οἱ δύο ὅμως ἡττήθησαν, διότι ἐστράφησαν ὀπίσω πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ χάους. Ἐὰν ἐξεδήλουν τὴν ἀπαιτουμένην ἐπιμονὴν καὶ θέλησιν, θὰ ἐνίκων.

***

Ἡ διαρκὴς ἐγρήγορσις τῆς συνειδήσεως, ἡ προσοχὴ καὶ ἡ συνεχὴς ἄσκησις ἐντείνουν τὴν θέλησιν καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν ἀκατάβλητον. Ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς θελήσεώς σου ἐργάζου μεθοδικῶς, ἐφαρμόζων αὐτὴν διαδοχικῶς ἐκ τῶν μικρῶν εἰς τὰ μεγάλα. Η ἐξοικείωσις τῆς σκέψεως πρὸς τὴν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν ποθοῦμεν νὰ ἀποκτήσω-

μεν, ἐντείνει τὴν θέλησιν καὶ βοηθεῖ αὐτήν, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ποθούμενον.

* * *

Ἡ ὕπαρξις σωματικῆς, διανοητικῆς καὶ ψυχικῆς ὑγιείας εἶναι ἀπαραίτητος προυπόθεσις διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν λανθανουσῶν δυνάμεων καὶ τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου. Μεταξὺ σώματος καὶ ψυχῆς ὑπάρχει τοιαύτη σύνδεσις καὶ ἀλληλεπίδρασις, ὥστε ἀναποτρέπτως ἡ καλὴ ἢ κακὴ κατάστασις τοῦ ἑνὸς δὲν δύναται ἢ νὰ ἐπιφέρῃ ἀνάλογα ἀποτελέσματα ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἐπιτυγχάνονται τὰ ἄριστα τῶν ἀποτελεσμάτων μόνον διὰ τῆς ἁρμονικῆς ἀναπτύξεως τῶν τριῶν τούτων στοιχείων τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως.

Ἡ ἀταραξία, ἡ γαλήνη τοῦ πνεύματος καὶ τῆς συνειδήσεως, ἡ συναίσθησις τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, ἡ ἔλλειψις ἐξαρτήσεως ἀπὸ τῆς θελήσεως καὶ τῆς γνώμης τῶν ἄλλων, ἡ διαρκὴς φαιδρότης, ἡ ἀνάμνησις τῆς ὑψηλῆς πνευματικῆς μας καταγωγῆς, ἡ ἀποφυγὴ ὀργῆς καὶ ἐρεθισμοῦ κατὰ τῶν ἄλλων, ἡ ἔλλειψις ἀνυπομονησίας διὰ τὴν ἀπόκτησιν οἱουδήποτε πράγματος, ἡ γαληνιαία, ἤρεμος προσπάθεια πρὸς αὐτοβελτίωσιν, εἶναι μέσα πρὸς ἀδιάκοπον διατήρησιν τῆς ψυχικῆς ὑγιείας καὶ τῆς ἰσορροπίας τοῦ πνεύματος.

Ἡ διαρκὴς φαιδρότης, ἡ εὔθυμος ζωή, προδίδουν φυσικὴν ὑγιείαν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἠθικὴν ἰσορροπίαν.

* * *

Σκέπτου πάντοτε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἂν τις αἰφνιδίως σὲ ἐρωτήσῃ «τί σκέπτεσαι;», νὰ δύνασαι νὰ τοῦ τὸ εἴπῃς. Διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ μὴ προβαίνωμεν εἰς πράξεις, διὰ τὰς ὁποίας νὰ ἐντρεπώμεθα, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀπασχολοῦν καὶ τὸν νοῦν μας σκέψεις ἐπαίσχυντοι.

Ἔσο εἰλικρινὴς πρὸς σεαυτόν. Μὴ ζήτει νὰ δικαιολογῇς ἐνδομύχως τὰς κακάς σου πράξεις διὰ δικολαβικῶν ἐπιχειρημάτων, διότι ἀπατᾷς τότε σεαυτόν. Ὅταν ἐλλείπῃ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ἡ εὐθύτης καὶ ἡ πρὸς ἑαυτὸν εἰλικρίνεια, ἡ ψυχική του ὑπόστασις ὁμοιάζει μὲ κίβδηλον νόμισμα ἐστερημένον πάσης ἐσωτερικῆς ἀξίας.

Ἀπόφευγε νὰ λέγῃς ἢ νὰ πράττῃς οὐ μόνον ὅ,τι δύναται νὰ βλάψῃ τινά, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι δύναται νὰ τὸν ἐξερεθίσῃ.

Ἔσο πάντοτε πρᾶος καὶ ψύχρσιμος. Ἡ ψυχικὴ ταραχή, ἡ ὀργή, ὁ ἐρεθισμὸς τῶν νεύρων βλάπτουν πρὸ παντὸς σὲ τὸν ἴδιον, διότι σοῦ συσκοτίζουν τὸν νοῦν, διαταράσσουν τὴν ψυχικήν σου ἰσορροπίαν, τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματός σου.

Τὰ περιστατικὰ τοῦ βίου παρουσιάζουν κατὰ τὸ πλεῖστον σύνθετον, περίπλοκον ὄψιν· εὑρισκόμεθα δὲ πάντοτε εἰς δυσκολίαν νὰ δίδωμεν εἰς τὰ ζητήματά μας ἀπόλυτον λύσιν. Διαρκῶς τιθέμεθα πρὸ διλημμάτων, ὁπότε ὑποχρέωσις ἡμῶν εἶναι νὰ πράττωμεν τὸ μὴ χεῖρον.

Μηδέποτε μεταχειρίσθητι τὴν βίαν, ἥτις ἀνατρέπει πάντοτε τὴν ἰσορροπίαν τῶν δυνάμεων, αἵτινες κινοῦσι τὸν κόσμον. Μόνον ὅπλον πρὸς διάδοσιν τῆς ἀληθείας, πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς δικαιοσύνης καὶ πρὸς ἐπίτευξιν τῆς προόδου ἔστω ὁ διαφωτισμὸς τῶν συνειδήσεων διὰ τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς πειθοῦς. Ἐναντίον τῆς βίας τῶν ἄλλων ἀντιτάσσετε πάντοτε τὴν διαμαρτυρίαν διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως.

Ἐν τέλει ὁ σοφὸς δὲν ζητεῖ μόνον νὰ χρησιμοποιῇ τὸν βίον καλῶς, ἀλλὰ καὶ δὲν διστάζει, ἂν χρεία καλέσῃ, νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐπίσης καλῶς καὶ ἀξιοπρεπῶς τὸν βίον. Ἐπιζητῶν νὰ εἶναι πάντοτε συνεπὴς πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὰς ἀρχάς του εἰς πᾶσαν περίστασιν τοῦ βίου, δὲν φοβεῖται καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἀκόμη, ἵνα μείνῃ συνεπὴς πρὸς ἑαυτὸν καὶ πιστὸς εἰς τὸ καθῆκον.

Κρισναμοῦρτι

Ἁπλότης τῆς καρδιᾶς

Ἀπὸ τὸ νέο του βιβλίο «Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ»*

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ἦταν ὁλάνοιχτος καὶ ὁλοκάθαρος. Οὔτε ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα πουλιὰ μὲ τὶς πλατειὲς φτεροῦγες, ποὺ πετοῦν μὲ τόσην ἄνεσι ἀπὸ κοιλάδα σὲ κοιλάδα, δὲν φαινόταν στὸν οὐρανό, οὔτε κὰν ἕνα περαστικὸ σύννεφο. Τὰ δέντρα ἦταν ἀκίνητα καὶ οἱ καμπυλωτὲς πτυχὲς τῶν λόφων ἦταν πλούσιες σὲ σκιά. Τὸ ἀνήσυχο ἐλάφι, γεμᾶτο περιέργεια, μᾶς παρατηροῦσε προσεκτικὰ καὶ ξαφνικὰ πετάχτηκε μακρυὰ καθὼς πλησιάσαμε. Κάτω ἀπὸ ἕνα θάμνο, τὸ ἴδιο χρῶμα μὲ τὴ γῆ, βρισκόταν ἀκίνητος ἕνας μεγάλος βάτραχος μὲ λαμπερὰ μάτια. Κατὰ τὴ δύσι, τὰ βουνὰ διαγράφονταν πολὺ καθαρὰ στὴν ἀνταύγεια τοῦ ἥλιου ποὺ βασίλευε. Κάτω, μακρυά, ἦταν ἕνα μεγάλο σπίτι. Εἶχε μιὰ πισίνα καὶ μερικοὶ ἄνθρωποι κολυμποῦσαν μεσα σ' αὐτήν. Ἕνας θαυμάσιος κῆπος περιέβαλλε τὸ σπίτι. Ὁλόκληρη ἡ περιοχὴ φαινόταν εὔπορη καὶ ἀπομονωμένη καὶ εἶχε ἐκείνη τὴν ἰδιαίτερη ἀτμόσφαιρα τῶν πλουσίων. Ἀκόμα πιὸ πέρα, κοντὰ σ' ἕνα σκονισμένο δρόμο, ἦταν ἕνα μικρὸ καλυβάκι μέσα σ' ἕναν ξερὸ ἀγρό. Ἡ φτώχεια, ἡ βρωμιὰ καὶ ὁ μόχθος φαινόντουσαν καθαρα, ἀκόμα κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπόστασι. Καθὼς τὰ βλεπαμε ἀπὸ κεῖνο τὸ ὕψωμα, τὰ δυὸ σπίτια δὲν τὰ χώριζε μεγάλη ἀπόστασις. Ἡ ἀσχήμια καὶ ἡ ὀμορφιὰ ἄγγιζαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη.

Ἡ ἁπλότης τῆς καρδιᾶς ἔχει πολὺ μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὴν ἁπλότητα τῶν λίγων ἀποκτημάτων. Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς εὐχαριστημένος μὲ ἐλάχιστα πράγματα εἶναι σχετικῶς εὔκολο Τὸ ν' ἀπαρνηθεῖ κανεὶς τὴν ἄνεσι, ἢ νὰ κόψει τὸ κάπνισμα, ἢ ἄλλες συνήθειες, δὲν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὑπαρχει ἁπλότης καρδιᾶς Τὸ νὰ φοράει κανεὶς ἕνα τρίχινο σάκκο, μέσα σ' ἕναν κόσμο ποὺ δίνει ὅλη του τὴν προσοχὴ στὰ ροῦχα, στὶς ἀνέσεις καὶ στὶς διασκεδάσεις, δὲν δείχνει ὅτι εἶναι κανεὶς ἕνα ἐλεύθερο ὄν. Κάποτε ζοῦσε ἕνας ἄνθρωπος ποὺ εἶχε ἐγκαταλείψει τὸν κόσμο καὶ τα ἀγαθὰ του, ἀλλὰ ποὺ τὸν ἔτρωγαν οἱ ἐπιθυμίες καὶ τὰ πάθη του Εἶχε φορέσει τὸ ράσο τοῦ μοναχοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐγνώρισε τὴ γαλήνη Τὰ μάτια του διαρκῶς ἀναζητοῦσαν καὶ ὁ νοῦς του ἦταν κομματιασμένος ἀπὸ τὶς ἀμφιβολίες καὶ τὶς ἐλπίδες του. Ἐξωτερικά, ἐπιβάλλετε στὸν ἑαυτό σας τὴν πειθάρχησι καὶ τὴν ἀπάρνησι, σημειώνετε τὴν πορεία σας, βῆμα πρὸς βῆμα γιὰ να φθάσετε στὸ τερμα. Μετρᾶτε τὴν πρόοδο τῆς ἐπιτεύξεώς σας σύμφωνα μὲ τὸν γνώμονα, με τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀρε-

* Μόλις ἐκυκλοφόρησε καὶ πωλεῖται στὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεῖα

τῆς, πῶς ἐγκαταλείψατε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, πόση αὐτοκυριαρχία ἔχετε στὴ συμπεριφορά σας, πόσο ἀνεκτικὸς καὶ εὐγενὴς εἶσθε καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἔχετε μάθει τὴν τέχνη τῆς αὐτοσυγκεντρώσεως καὶ ἀποσύρεσθε μέσα σ' ἕνα δάσος, σ' ἕνα μοναστήρι ἢ σ' ἕνα σκοτεινὸ δωμάτιο γιὰ νὰ διαλογισθεῖτε. Περνᾶτε τὶς μέρες σας μὲ προσευχὲς καὶ παρατηρητικότητα. Ἐξωτερικὰ κάνετε τὴ ζωή σας ἁπλῆ καὶ ἐλπίζετε ὅτι, μ' αὐτὴν τὴν καλοζυγισμένη καὶ ὑπολογισμένη τακτοποίησι, θὰ φθάσετε σ' ἐκείνη τὴν εὐδαιμονία ποὺ δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ μπορεῖ νὰ φθάσει κανεὶς τὴν πραγματικότητα μὲ τὸν ἐξωτερικὸ ἔλεγχο καὶ τοὺς κανονισμούς; Μολονότι ἡ ἐξωτερικὴ ἁπλότης, ἡ παραμέρισις τῶν ἀνέσεων, εἶναι φανερὸ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη, ἐν τούτοις εἶναι δυνατὸν αὐτὴ ἡ χειρονομία νὰ μᾶς ἀνοίξει τὴ θύρα τῆς πραγματικότητος; Ὅταν κανεὶς ἀσχολεῖται μὲ τὶς ἀνέσεις καὶ τὴν ἐπιτυχία, ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά του εἶναι φορτωμένα καὶ γιὰ νὰ ταξιδεύσει κανεὶς πρέπει νὰ ὑπάρχει ἐλευθερία. Ἀλλὰ γιατί ἐνδιαφερόμαστε τόσο πολὺ γι' αὐτὴ τὴν ἐξωτερικὴ χειρονομία; Γιατί μὲ τόση θέρμη ἀποφασίζουμε νὰ δώσουμε μιὰν ἐξωτερικὴ ἔκφρασι στὴν πρόθεσί μας; Εἶναι ὁ φόβος τῆς αὐταπάτης ἢ τοῦ τί θὰ πεῖ κάποιος ἄλλος; Γιατί θέλουμε νὰ πείσουμε τὸν ἑαυτό μας γιὰ τὴν ἀκεραιότητά μας; Ὅλο αὐτὸ τὸ πρόβλημα δὲν βρίσκεται μέσα στὴν ἐπιθυμία νὰ εἴμαστε ἀσφαλεῖς, νὰ εἴμαστε πεπεισμένοι γιὰ τὴν σπουδαιότητά μας μέσα στὸ γίγνεσθαι;

Ἡ ἐπιθυμία νὰ εἴμαστε κάτι, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν περιπλοκῶν. Σπρωγμένοι ἀπὸ τὴν διαρκῶς αὐξανομένη ἐπιθυμία νὰ εἴμαστε κάτι, ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικά, συσσωρεύουμε ἢ ἀπαρνούμεθα, καλλιεργοῦμε ἢ ἀρνούμεθα. Βλέποντας ὅτι ὁ χρόνος καταστρέφει τὰ πάντα, προσκολλούμεθα στὸ ἄχρονο. Αὐτὴ ἡ πάλη νὰ γίνουμε κάτι, εἴτε θετικὰ εἴτε ἀρνητικά, διὰ τῆς προσκολλήσεως ἢ ἀποσπάσεως, ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ πάψει μὲ μιὰ ἐξωτερικὴ χειρονομία, πειθάρχησι ἢ πρακτικὴ ἐξάσκησι. Ἀλλὰ ἡ κατανόησις αὐτῆς τῆς πάλης θὰ φέρει, φυσικὰ καὶ αὐθόρμητα, τὴν ἀπελευθέρωσι ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ καὶ τὴν ἐσωτερικὴ συσσώρευσι μὲ ὅλες τὶς συγκρούσεις της. Τὴν πραγματικότητα δὲν μπορεῖτε νὰ τὴν φθάσετε διὰ τῆς ἀποσπάσεως. Δὲν μπορεῖτε νὰ τὴν ἐπιτύχετε μὲ κανένα μέσον. Ὅλα τὰ μέσα καὶ οἱ σκοποὶ εἶναι μιὰ μορφὴ προσκολλήσεως καὶ πρέπει νὰ παύσουν γιὰ νὰ ὑπάρξει ἡ πραγματικότης.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Γιατί βαθειά μου δόξασα

Γιατί βαθιά μου δόξασα καὶ πίστεψα τὴ γῆ
καὶ στὴ φυγὴ δὲν ἅπλωσα τὰ μυστικὰ φτερά μου,
μὰ ὁλάκερον ἐρρίζωσα τὸ νοῦ μου στὴ σιγή,
νὰ ποὺ καὶ πάλι ἀναπηδᾶ στὴ δίψα μου ἡ πηγή,
πηγὴ ζωῆς, χορευτικὴ πηγή, πηγὴ χαρά μου...

Γιατί ποτὲ δὲ λόγιασα τὸ πότε καὶ τὸ πῶς,
μὰ ἐβύθισα τὴ σκέψη μου μέσα στὴν πᾶσαν ὥρα,
σὰ μέσα της νὰ κρύβονταν ὁ ἀμέτρητος σκοπός,
νὰ τώρα πού, ἢ καλοκαιριὰ τριγύρα μου εἴτε μπόρα,
λάμπ' ἡ στιγμὴ ὁλοστρόγγυλη στὸ νοῦ μου σὰν ὀπώρα,
βρέχει ἀπ' τὰ βάθη τ' οὐρανοῦ καὶ μέσα μου ὁ καρπός!...

Γιατί δὲν εἶπα: «ἐδῶ ἡ ζωὴ ἀρχίζει, ἐδῶ τελειώνει..»,
μὰ «ἂν εἶν' ἡ μέρα βροχερή, σέρνει πιὸ πλούσιο φῶς...
μὰ κι' ὁ σεισμὸς βαθύτερη τὴ χτίση θεμελιώνει,
τὶ ὁ ζωντανὸς παλμὸς τῆς γῆς πού πλάθει εἶναι κρυφός...».
νὰ πού, ὅ,τι στάθη ἐφήμερο, σὰ σύγνεφο ἀναλιώνει,
νὰ ποὺ κι ὁ μέγας Θάνατος μοῦ γίνηκε ἀδερφός!...

(«Λυρικὰ» Α')

ΑΣΠΡΟΙ & ΜΑΥΡΟΙ

στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες

Ἡ νεολαία ὑπερνικᾶ τὸν φυλετικὸ διαχωρισμὸ

ΛΙΤΛ ΡΟΚ: Πρωτεύουσα τῆς πολιτείας Ἄρκανσω. Πληθυσμὸς 120.000, Ὑψόμετρο 291, 3 σιδηροδρομικὲς γραμμες, 34 γραμμὲς αὐτοκινήτων, 32 ἀεροπορικὰ δρομολόγια πρὸς 5 κατευθύνσεις ἡμερησίως, 250 ἐκκλησίες, 8 τράπεζες, ὑποκατάστημα τῆς ὁμοσπονδιακῆς ἐκδοτικῆς, 5 ταμιευτήρια, ἀνεπτυγμένη ἐλαφριὰ βιομηχανία. Εὑρίσκεται σχεδὸν στὸ μέσον τῆς πολιτείας καὶ στὴ «ραχοκοκκαλιὰ» τῆς συμπολιτείας. Μιὰ ἥσυχη καὶ εὐχάριστη πόλις, ὅπου φυτρώνουν βιολέττες καὶ νάρκισσοι τὴν ἄνοιξι, χρυσάνθεμα τὸ φθινόπωρο. Λένε γιὰ τὸ Λίτλ Ρόκ: «Δὲν ὑπάρχει ἡσυχότερη πόλις γιὰ τὸ Σαββατοκύριακο». Προσοχή. Τιμωρεῖται μὲ πρόστιμο 5 δολλαρίων τὸ ἀσκόπως περιπατεῖν. Τὰ 23 ο)ο τῶν κατοίκων εἶναι νέγροι. Τὸ Λίτλ Ρὸκ ἀγαπάει τὴν ἡσυχία. Κατὰ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο παρεδόθη ἀμαχητὶ στὰ Ἑνωτικὰ στρατεύματα καὶ τὰ περιποιήθηκε. Ὅλα ἦσαν ἥσυχα πρὶν ἀπὸ τὸν κυβερνήτη Φώμπους. Ἄσπροι καὶ Μαῦροι ζοῦσαν εἰρηνικά, πλάι—πλάι. Εἰργάζοντο μαζὶ στὶς βαμβακοφυτεῖες, ἐπέβαιναν στὰ ἴδια λεωφορεῖα, ἔστελναν τὰ παιδιά τους στὰ ἴδια σχολεῖα. Ὄχι πὼς ὁ πληθυσμὸς εὐνοεῖ τὴν ἀνάμιξι ἄσπρων καὶ μαύρων, ἀλλὰ ἀφοῦ τὸ λέει ὁ Νόμος... Τὸ Λίτλ Ρὸκ εἶναι μιὰ νομοταγὴς πόλις.

Καὶ ξαφνικα, τὸ ὄνομά της ἔγινε σύμβολο τῆς ἀνταρσίας ἐναντίον τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, ἐσήκωσε τὸ μπαιράκι τοῦ φυλετικοῦ διαχωρισμοῦ, ἐπεχείρησε νὰ ἀναβιώσῃ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἔκαμε τὸν κόσμο νὰ μιλάῃ γι' αὐτήν, ἐστιγμάτισε τὸ πρόσωπο τῆς Ἀμερικῆς.

Τί συνέβη στὸ Λιτλ Ρὸκ ἀκριβῶς; Συνοπτικά. Μιὰ ἀποτυχημένη ἀπόπειρα φασιστικῶν στοιχείων, στὴν ὁποία δὲν ἀντέδρασε μόνον ἡ ὁμοσπονδιακὴ ἐξουσία, μὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ τοπικὸς πληθυσμός, μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν νεολαία. Στὸ τέλος ἀπεδείχθη ὅτι μπορεῖ νὰ διατηροῦνται σὲ λανθάνουσα κατάστασι οἱ φυλετικὲς διακρίσεις στὶς νότιες πολιτεῖες, ἀλλὰ δὲν ἔχουν τὴ δύναμι νὰ ἀναπτυχθοῦν μόλις ἐκδηλωθοῦν δημοσίᾳ. Οὔτε τὸ Λίτλ Ρὸκ ἀντιπροσωπεύει τὴν Ἀμερική, μὰ οὔτε μιὰ δημαγωγικὴ μειοψηφία ἀντιπροσωπεύει τὸ Λίτλ Ρόκ.

Ὅταν τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον τῆς Οὐάσιγκων ἐξέδωσε ἀπόφασι περὶ συμφοιτήσεως λευκῶν καὶ νεγρων στὰ ἀνώτερα σχολεῖα, ὁ κυβερνήτης τῆς πολιτείας Ἄρκανσω, Ὄρβαλ Φώμπους, ἀπεφάσισε νὰ ἐμποδίσῃ τὴ συμφοίτησι στὴν πολιτεία του κ' ἔστειλε τὴν Ἐθνοφρουρὰ νὰ φρουρήσῃ τὸ ἀνώτερο σχολεῖο τοῦ Λίτλ Ρόκ. Ἦταν ἕνα ἡλιόλουστο πρωϊνό. Ἕνας ἀπὸ τοὺς συγκεντρωμένους περιέργους ρώτησε τὸν ἀνθυπολοχαγὸ τῆς φρουρᾶς: «Τί θὰ κάμετε ἂν ἔλθουν οἱ νέγροι;».—

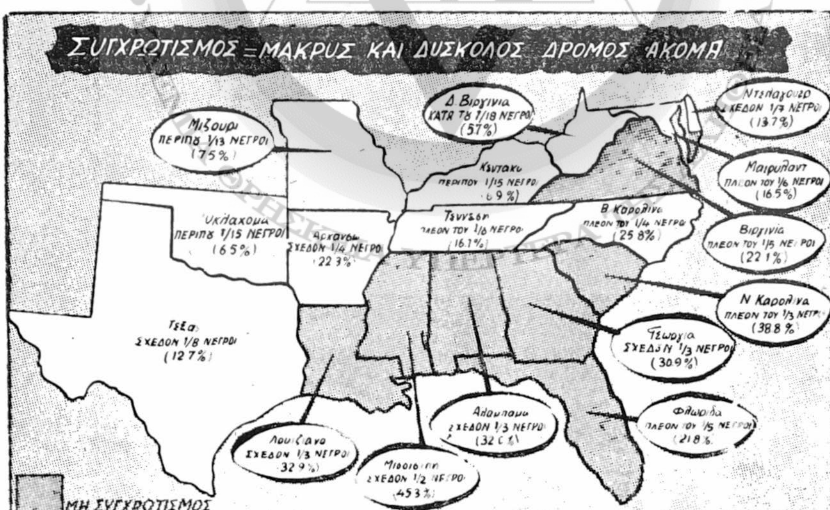
«Ἱστορία!» ἦταν ἡ ἀπάντησις. Καὶ προσέθεσε, ὑπὸ τὶς ἐπιδοκιμασίες τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν πολιτῶν: «Ἂν καὶ θὰ προτιμοῦσα, τέτοια μέρα, νὰ πάρω τὸ καλαμίδι μου καὶ νὰ πάω γιὰ ψάρεμα!».

Δὲν εἶχε καμμιὰ ὄρεξι γιὰ φασαρίες οὔτε ὁ στρατός. Ὑπήκουε ἁπλῶς σὲ διαταγές. Ἐκεῖνο τὸ πρωῒ κατέφθασε στὸ σχολεῖο καὶ ἀγέρωχα ἐπλησίασε τούς ἐνόπλους φρουρούς, μιὰ νεαρὴ νέγρα, ἡ Ἐλισάβετ Ἔκφορδ, 15 ἐτῶν, σωστὸ μουλαράκι πείσματος. «Φύγε! Μὴ πατήσης τὸ πόδι σου στὸ σχολεῖο μας!» τῆς ἐφώναζαν μερικοὶ ταραχοποιοί. Ἐκείνη προχωροῦσε. Ὅταν ἀναγκάσθηκε νὰ γυρίση πίσω, μερικοὶ προσπάθησαν νὰ τὴν καταδιώξουν, ἀλλὰ τὴν προστάτευσε ἡ λευκὴ κυρία Λὸς καὶ τὴν ὡδήγησε ἀσφαλῶς στὸ λεωφορεῖο. «Θὰ σᾶς πνίξη ἡ ντροπὴ γιὰ ὅσα κάνετε, τούς ἐφώναξε. Τὸ πολύ σ' ἔξη μῆνες θὰ τελειώση αὐτὴ ἡ ἀνόητη ἱστορία καὶ οἱ νεγροι θὰ πηγαίνουν ἥσυχα στὰ σχολεῖα μαζί σας»

Ὁ τοπικὸς τύπος προσπαθοῦσε νὰ ἐρεθίση τὸν κόσμο, με μεγάλους τίτλους: «Ὁλόκληρο τὸ Λὶτλ Ρὸκ ἀποκρούει τὴν εἴσοδο νέγρων στὸ σχολεῖο! Ὁ κυβερνήτης Φώμπους ἀμύνεται τῶν δικαιωμάτων τῆς πολιτείας! Ἡ Ἐθνοφρουρὰ προστατεύει τὸ Ἄρκανσω!».

Ο ἴδιος ὁ κυβερνήτης Φώμπους ἔστειλε στὸν Ἀιζενχάουερ ἕνα ἐμπρηστικὸ τηλεγράφημα, πού ἐφρόντισε νὰ δημοσιευθῆ σε πολλὲς νότιες πολιτεῖες. «Ἡ κατάστασις ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν καθίσταται ἐκρηκτική, συνεπεία τῆς ἀνεπιθυμήτου ἐπεμβάσεως τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως. Ἀπεκδύομαι πασης εὐθυνης διὰ τα συμβησομενα.»

Οἱ τρομοκράται τῆς Κού—Κλούξ—Κλὰν ἔκαιγαν σταυρούς τὴν νύχτα μπροστὰ στα σπίτια δημαρχων και δικαστῶν πού πίστευαν ὅτι οἱ νόμοι πρέπει να ἐφαρμόζωνται, ἕνα σχολεῖο στὸ Νάσβιλ (Τέννεση) ὅπου εἶχαν γίνει δεκτοὶ νεγροι, τινάχθηκε στὸν ἀέρα, ἄλλες βόμβες ἔπεσαν σὲ ἄλλες πόλεις, φυσίγγια δυναμίτιδος πετάχθηκαν ἔξω ἀπὸ

Παραστατικὸς χάρτης γιὰ τὴν σημερινὴ ὄψι τοῦ προβλήματος τῶν νέγρων στις νότιες ἀμερικανικὲς Πολιτεῖες

σπίτια νέγρων, πολλοὶ τραυματίσθηκαν σὲ συμπλοκές...

Ὁ Ἀϊζενχάουερ δὲν ἐπενέβη ἐντυπωσιακῶς, καθὼς τοῦ συνιστοῦσαν μερικὲς ἐφημερίδες, παίρνοντας ἀπὸ τὸ χέρι δύο νεγράκια νὰ τὰ ὁδηγήση ὁ ἴδιος στὸ σχολεῖο τοῦ Λὶτλ Ρόκ. Ἔκαμε κάτι θετικώτερο. Ἀφοῦ ὁ Φώμπους τοῦ ἐδήλωσε ὅτι ὅσα ἔκαμε τὰ ἔκαμε «πρὸς προστασίαν τῆς τάξεως», ἀπεφάσισε νὰ ἐξασφαλίση ὁ ἴδιος τὴν τήρησι τῆς τάξεως, ἀλλὰ τῆς «τάξεως τοῦ νόμου». Νὰ στείλη ὁμοσπονδιακὰ στρατεύματα, ἐκινδύνευε νὰ τὰ μπλέξη σὲ ρῆξι μὲ τὴν τοπικὴ Ἐθνοφρουρά. Τότε σκέφθηκε κάτι ἔξυπνο: Ὑπέγραψε τὴν ὑπ' ἀριθ. 10730 ἀπόφασι, διὰ τῆς ὁποίας ὅλοι οἱ ἄνδρες τῆς Ἐθνοφρουρᾶς τῆς πολιτείας Ἄρκανσω ἐκαλοῦντο ὑπὸ τὰ ὅπλα στὸν Ὁμοσπονδιακὸ στρατό! Ἔτσι, ἔθεσε τὴν πολιτοφυλακὴ ὑπὸ ὁμοσπονδιακὴ διοίκησι. Ἐν συνεχείᾳ ἔστειλε ἀεροπορικῶς τὴν 101η μεραρχία ἀλεξιπτωτιστῶν στὸ Λὶτλ Ρόκ. Ὁ κυβερνήτης Φώμπους εὑρέθη γυμνωμένος ἀπὸ κάθε δύναμι ἀντιστάσεως. «Μὲ ἔπαυσαν, εἶπε, σὰν τὸν συμπατριώτη μας τὸν Μὰκ Ἄρθουρ ἄλλοτε».

Ὀκτὼ ὧρες μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς ἀποφάσεως ἀπὸ τὸν Ἀϊζενχάουερ, ἔφθασαν στὸ Λὶτλ Ρόκ τὰ πρῶτα ὀχήματα μὲ τοὺς ἀλεξιπτωτιστάς. Ἕνα ἀπόσπασμα κατευθύνθηκε ἀμέσως στὸ Κεντρικὸ ἀνώτερο σχολεῖο. Ἦταν μιὰ πολὺ θλιβερὴ στιγμή. Πρώτη φορὰ θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο στρατεύματα τῶν ΗΠΑ σὲ φυλετικὴ κρίσι τοῦ Νότου, μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ τὴν Ἀνασυγκρότησι. Ἦταν ἀνάγκη, ἀλλιῶς θὰ ἐπικρατοῦσε ἡ ἀναρχία.

Στὶς 8.45 χτύπησε ὁ κώδων τοῦ σχολείου. Ἔφθασαν οἱ πρῶτοι νέγροι φοιτηταί, συνοδευόμενοι ἀπὸ ἡλικιωμένους καὶ ἀπὸ στρατιῶτες. Μερικοὶ ταραχοποιοί, φερμένοι καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι, δοκίμασαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ ἐπενέβησαν καὶ τοὺς ἔσπρωξαν. Ἕναν τὸν ἔρριξαν χάμω. Ἑνὸς ἄλλου, τοῦ ἄνοιξαν τὴ μύτη. Μὲ τὴ λόγχη τοὺς ἀπώθησαν σὲ ἀπόστασι ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Μιὰ ὁμάδα ταραχοποιῶν, μ' ἐπικεφαλῆς τὸν ἀρχηγὸ ἀθλητικοῦ σωματείου, ἐπέμεναν. «Διαλυθῆτε!» τοὺς ἐφώναξε ὁ ταγματάρχης Τζέημς Μέγιερς, «ἀλλιῶς θὰ σᾶς διαλύσουμε ἐμεῖς!». «Ἀγαπητικὲ τῶν νέγρων!», ἀκούσθηκε μιὰ φωνή. «Ρῶσσε!», μιὰ ἄλλη. Μιὰ τρίτη: «Μπλοφάρουν! Μὴν κινηθῆτε καθόλου καὶ θὰ δῆτε ποὺ δὲν θὰ κινηθοῦν!». Τότε, ὁ ταγματάρχης Μέγιερς διέταξε μιὰ διμοιρία μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην νὰ προχωρήσουν. Ὅταν οἱ παλληκαράδες εἶδαν πὼς οἱ λόγχες ἐπλησίαζαν στὰ στήθη τους, ἐσκόρπισαν πανικόβλητοι καὶ χάθηκαν μέσα στὸ πλῆθος.

Ἐν τῷ μεταξύ, πρὶν μποῦν στὴν αἴθουσα οἱ νέγροι, ὁ περιφερειακὸς στρατιωτικὸς διοικητὴς στρατηγὸς Γουῶκερ ἀπὸ τὸ Τέξας (ὅπου καὶ γιὰ τοὺς πιὸ εὔπορους λένε ὅτι «σκοτώνουν μοναχοὶ τὰ φίδια τους») μίλησε πρὸς τοὺς λευκοὺς μαθητάς: «Δὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε σὲ τίποτε τοὺς στρατιῶτες μου. Δὲν θὰ ἐπέμβη κανεὶς στὸν ἐρχομό σας, τὴν ἀναχώρησί σας, τὴν εἰρηνικὴ παρακολούθησι τῶν μαθημάτων σας... Μιὰ τελευταία λέξις γιὰ τοὺς στρατιῶτες μου. Βρίσκονται ἐδῶ, ἐπειδὴ διετάχθησαν νὰ ἔλθουν ἐδῶ. Εἶναι ὥριμοι ἄνδρες, καλὰ γυμνασμένοι, πολλοὶ εἶναι καὶ ἀπόμαχοι τοῦ πολέμου. Σὰν στρατιῶτες, εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ ἐκτελέσουν τὰς διαταγάς».

Σὲ λίγο μπῆκαν στὴν αἴθουσα ἐννέα νεγροι. Νεκρικὴ σιγὴ ἐπεκράτησε. Τὸ μάθημα ἄρχισε. Τὸ βράδι οἱ νέγροι ἀφηγήθηκαν στὰ σπίτια τους ὅτι οἱ λευκοὶ τοὺς εἶχαν φερθῆ καλά. Τὸ μεσημέρι, δυὸ λευκοί, ἕνας φοιτητὴς καὶ μιὰ φοιτήτρια, ἀρχηγοὶ τάξεως, εἶδαν ἕνα νεγράκι νὰ τρώη μοναχό του σὲ μιὰ ἄκρη. Τὸ ρώ-

τησαν: «Θὰ ἤθελες νὰ ἔλθης στὸ τραπέζι μας;». Τὸ παιδὶ χαμογέλασε: «Ναί, θὰ ἤθελα». Ἕνα ἄλλο νεγράκι εἶπε: «Τὰ ἄσπρα παιδιὰ ἔσπασαν τὸν πάγο. Μᾶς μίλησαν πρῶτοι». Οἱ νεαροὶ φοιτηταὶ ἀπεδεικνύοντο καλλίτεροι πολῖται ἀπὸ τοὺς ἠλικιωμένους κατοίκους τοῦ Λὶτλ Ρόκ.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ Λὶτλ Ρὸκ μόνον 10 ο)ο ἔλαβαν μέρος στὶς διαδηλώσεις. Καὶ ἀπὸ αὐτοὺς μόνον 300 ἄτομα εἶχαν πάρει «ζεστὰ» τὴν ὑπόθεσι. Στὴν πραγματικότητα μιὰ μειοψηφία 300 ἀτόμων διετάραξαν τὴν ἡσυχία τῶν 120 000 κατοίκων καὶ ἐζημίωσαν τὴν Ἀμερική, δίνοντας ὅπλα στὴν προπαγάνδα τῶν ἀνατολικῶν.

Μιὰ μικρὴ μειοψηφία συντηροῦσε τὴν ἔξαψι. Μιὰ τέτοια μειοψηφία προσπάθησε νὰ τρομοκρατήση ἀκόμη καὶ τοὺς ἱερεῖς, ποὺ μιλοῦσαν στὸ κήρυγμά τους γιὰ τὴν ἰσότητα ὅλων τῶν ἀνθρώπων μπροστὰ στὸ Χριστό. Στὸν αἰδ. Ὄγδεν, ὁ ὁποῖος συνώδευσε νέγρους στὸ σχολεῖο, ἔγιναν ἀπειλητικὰ τηλεφωνήματα. «Πῶς αἰσθάνεσθε, αἰδεσιμώτατε;», τὸν ρώτησε ἕνας τέτοιος ἄνανδρος τρομοκράτης. «Πολὺ καλά, ὡς συνήθως», ἀπήντησε. Ὁ καλῶν, τότε εἶπε: «Ἐλπίζω προτοῦ νυχτώση νὰ εἶσθε νεκρός».

Ἐλάχιστοι λευκοὶ φοιτηταὶ ἐγκατέλειψαν τὸ σχολεῖο καὶ ἐκεῖνοι προσωρινῶς.

Βέβαια, δὲν ἐλύθη τὸ πρόβλημα. Ὑπάρχουν ἀκόμη πολιτεῖες ποὺ δὲν δέχονται νέγρους στὰ σχολεῖα τῶν λευκῶν (Φλωρίδα, Αλαμπάμα.- Λουιζιάνα Μισσισιπῆ, Τζιόρτζια, Νότιος Καρολίνα, Βιρτζίνια). Στὴν Οὐάσιγκτων τὴν ἴδια, μερικὰ σχολεῖα ὅπου ἐφηρμόσθη ἡ συμφοίτησις, κατήντησαν σχολεῖα νεγρων ἀποκλειστικῶς, διότι ἔφυγαν οἱ λευκοί. Στὰ ἰδιωτικά, ἡ συμφοίτησις ἀποκλείεται καὶ ἡ πολιτεία ἀδυνατεῖ νὰ ἐπεμβη. Ἄλλως τε, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κήρυκας τῆς συμφοιτήσεως, τὴν κηρύττουν, σὰν γνήσιοι χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς: γιὰ τοὺς ἄλλους... Ἀνεφέρθη τὸ ὄνομα τοῦ δικαστοῦ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου Γουΐλιαμ Μπρένναν, ὅτι τὰ παιδιά του φοιτοῦν στὸ λύκειο τῆς «Ἁγίας Καρδίας», ποὺ δὲν δέχεται νέγρους. Ὑποκρισία.

Θὰ περάσουν πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ κατανικηθῆ τὸ πνεῦμα τῶν ὀπαδῶν τοῦ μὴ συγχρωτισμοῦ, ποὺ μόνον ἡ δύναμις τῆς κρατικῆς ἐξουσίας τοὺς κάνει σήμερα πειθαρχικούς. Ὑπάρχει ἀκόμη δρόμος μακρὺς καὶ δύσκολος...

Ὡστόσο, στὸ Λὶτλ Ρόκ—σύμφωνα μὲ τηλεγράφημα τοῦ πρακτορείου Γιουνάιτεντ Πρες—ἀπόλυτη ἁρμονία ἀποκατεστάθη. Οἱ μαθηταί, λευκοὶ καὶ μαῦροι, ὄχι μόνον παρακολουθοῦν μαζὶ τὰ μαθήματα, ἀλλὰ καὶ παίζουν μαζὶ στὸν κῆπο τοῦ σχολείου. Ἡ κατάστασις εἶναι —λέγει χαρακτηριστικὰ ὁ ἀνταποκριτής—τόσο εἰρηνική, ὥστε κανεὶς δὲν θὰ ὑποπτευόταν ὅτι ἐκεῖ ἔγιναν οἱ γνωστὲς ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες βίαιες σκηνές... Ἡ νεολαία πρωτοπορεῖ στὴν καταδίκη τοῦ φυλετικοῦ διαχωρισμοῦ...

ΟΔ. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΑΚΡΕΩΦΑΓΙΑ

Ἀπὸ τὴν ἄποψι τῆς ὑγείας, ἠθικῆς, οἰκονομίας καὶ ἀποκρυφισμοῦ

Τοῦ D. BUXEY (Βαρανάσι Ἰνδιῶν)

ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ἑβδομάδα τοῦ Νοεμβρίου συνῆλθε στὴ Βομβάη τὸ 15ον διεθνὲς συνέδριο χορτοφάγων, μὲ συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων ἀπὸ 30 χῶρες.

Εἶναι, λοιπόν, ἐπίκαιρο νὰ προσέξουμε τὰ γεγονότα ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ὑπόθεσις τῆς ἀκρεωφαγίας

Πνευματικὴ ἄποψις

Ἡ Ἕλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ, στὸ «Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας» λέγει : «Ἕνας μεγάλος ἐπιστήμων ἀπέδειξε ὅτι κάθε εἶδος ζωϊκοῦ ἱστοῦ, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν μαγειρευθῆ τὸ κρέας, διατηρεῖ εἰσέτι ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ ζώου. Ὅταν ἡ σάρκα τῶν ζώων ἀφομοιώνεται ὡς τροφὴ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, τοῦ μεταδίδει, φυσιολογικά, μερικὰ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ζώου ἀπὸ τὸ ὁποῖον προέρχεται. Τοῦτο τὸ διδάσκει καὶ τὸ ἀποδεικνύει στοὺς σπουδαστάς της ἡ ἀπόκρυφος ἐπιστήμη, ἡ ὁποία, ἐπὶ πλέον, καταδεικνύει ὅτι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς «τραχύνσεως» ἢ «κτηνοποιήσεως» ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι βαρύτερα ἀπὸ τὴν σάρκα μεγαλυτέρων ζώων, λιγώτερα ἀπὸ πουλιά, ἀκόμη λιγώτερα ἀπὸ ψάρια καὶ ἄλλα ψυχρόαιμα ζῶα, καὶ ἐλάχιστα ὅλων ὅταν τρώγη μόνον χορταρικά.

Ἡ Κυρία Μπλαβάτσκυ ἀναφέρει περαιτέρω ὅτι ἡ κρεωφαγία δὲν εἶναι ἔγκλημα, «μόνον θὰ καθυστερήση λίγο τὴν πρόοδό του», διότι πολὺ μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὶς καθαρῶς σωματικὲς πράξεις ἔχει γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸ τί σκέπτεται, αἰσθάνεται καὶ προωθεῖ πρὸς ἀνάπτυξι τὸ νοῦ του. Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς χορτοφάγος φανατικὸς εἶναι ἡ ἄλλη ἀκρότης.

Ὑγιεινὴ ἄποψις

Πάλι στὸ «Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας» λέγει : «Πιστεύομε ὅτι πολλὴ ἀδιαθεσία καὶ εἰδικὰ αὐτὴ ἡ μεγάλη τάσις γιὰ ἀδιαθεσία, ποὺ κατήντησε χαρακτηριστικὸ τῆς ἐποχῆς μας, ὀφείλεται εὐρύτατα στὴν κρεωφαγία καὶ εἰδικῶς στὴν χρῆσι διατηρημένων κρεάτων. Ἀναφέρεται στὰ «Οὐπανισάντ» ὅτι ὅταν σ' ἐκείνους τοὺς παλαιοὺς καιροὺς ἄρχισε ὁ κόσμος νὰ τρώγη κρέας, ὁ ἀριθμὸς τῶν γνωστῶν ἀσθενειῶν ἀνέβηκε ἀπὸ 3 σὲ 72. Ἡ ὑγιεινὴ ἄποψις εἶναι γιὰ μερικοὺς μεγαλυτέρας σημα-

σίας ἀπὸ τὴν ἠθική, ἀλλὰ κι' ὅταν ἀκόμη ἐξετάζουμε τὴν κρεωφαγία σὲ ἠθικὸ ἢ ἄλλο ἐπίπεδο θὰ εἶναι σωστὸ νὰ δώσουμε τὴν δέουσα προσοχὴ στὴν ἄποψι τῆς ὑγείας.

Ἡ χορτοφαγία δὲν εἶναι καθαυτὸ ἀπουσία τροφῆς ἀπὸ σάρκες. Περιλαμβάνει ἐπίσης ἀρχὰς γενικῆς τροφικῆς ἀναμορφώσεως. Φθάνει ἕως τὰ λιπάσματα καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴν φυτικὴ κόπρο κλπ. Ἐν συντομίᾳ μπορεῖ ν' ἀναφερθῆ ὅτι μιὰ ἰσορροπημένη δίαιτα ἀπὸ σαλάτες καὶ φροῦτα εἶναι οὐσιώδης γιὰ μιὰ ὑγιεινὴ ζωή. Πολλοὶ ὅμως χορτοφάγοι στὶς Ἰνδίες δὲν τρώγουν ἀρκετὲς ὠμὲς τροφές, σαλάτες καὶ φροῦτα. Δυστυχῶς, πλέον τοῦ ἑνὸς τρίτου τῆς παραγωγῆς μας σὲ χορταρικὰ καὶ καρποὺς καταστρέφονται διότι δὲν ἔχομε στὶς Ἰνδίες ἀποθῆκες ψυγείων ἢ μέσα ταχείας μεταφορᾶς. Ἐξ ἄλλου, οἱ γιατροὶ ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ἄσπρη ζάχαρη καὶ τὸ κοσκινισμένο ἄσπρο ψωμὶ εἶναι οἱ κύριοι ἐχθροὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Θὰ ἔπρεπε νὰ προτιμοῦμε ἐπίσης τὸ ἀγυάλιστο ρύζι, παρὰ τὸ γυαλισμένο. Δὲν εἶναι μιὰ τροφικὴ μονομανία, ἀλλὰ ζήτημα κακῆς διατροφῆς.

Σὲ μιὰ πρόσφατη συζήτησι τοῦ Βρετανικοῦ Κοινοβουλίου, οἱ Λόρδοι Χάνκυ, Ντώγκλας, Τήβιοτ καὶ Μπάλφουρ ἐπετέθησαν κατὰ τῆς ἄσπρης φραντζόλας, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλεσαν «φραντζόλα σοφατισμένη, γελοιογραφία ψωμιοῦ, ἐκφυλισμένη, στερημένη ἀπὸ τὸ πίτουρο, αὐτὸ τὸ πολύτιμο συστατικό, ποὺ ἀντικατεστάθη μὲ χημικὰ συνθετικά». Πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν τὸ Βρετανικὸν Συμβούλιον Ἰατρικῶν Ἐρευνῶν εἶχε κηρυχθῆ κατὰ τοῦ ἄσπρου ψωμιοῦ, τὸ ὁποῖον ἀσπρίζει μὲ χημικα συστατικὰ «γιὰ νὰ γίνη σὰν κοκκαλόσκονη» καὶ ἐπεκρίθη ἡ Βρετανικὴ κυβέρνησις, διότι ἐπέτρεψε, ἔστω καὶ σὲ μικρὴ κλίμακα, τὴν χρῆσι ἄσπρου ψωμιοῦ, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Λόρδου Χάνκυ, εἶναι προωρισμένο νὰ προκαλέση «λιγώτερα δόντια, περισσότερες στοματικὲς παθήσεις, εὔθραυστα κόκκαλα, περισσότερη δυσπεψία, περισσότερες δερματικὲς παθήσεις, περισσότερες ἀδιαθεσίες καὶ ἀντιβιοτικά, περισσότερες ἐγχειρήσεις, περισσότερα νοσοκομεῖα καὶ ψυχιατρικὲς κλινικές, τέλος περισσότερους ἐργολάβους κηδειῶν».

Οἱ διορατικὲς ἔρευνες τοῦ Ρούντολφ Στάϊνερ ἐφώτισαν περισσοτερο τὸ γενικὸ θέμα. Ἐπίσης ὁ Κ. Λεντμπῆτερ στὸ βιβλίο του «Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἀτραπὸς» θεωρεῖ τὴν τέλεια φυσικὴ ὑγεία ὡς τὴν πρώτη ἀπὸ τὶς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις πρὸς τὴν Μαθητεία. Ἀναφέρει ὅτι καὶ ὁ Βούδδας εἶχε πῆ ὅτι ἡ πρώτη ἀπαίτησις γιὰ νὰ φθάση κανεὶς στὴν Νιρβάνα εἶναι ἡ φυσικὴ ὑγεία.

Ἠθικὴ ἄποψις

Στὶς Ἰνδίες, ἀντίθετα μὲ τὸ τί γίνεται σὲ ἄλλες χῶρες, δὲν ἔχομε ἀνθρώπινες μεθό-

δους σφαγῆς. Εἶναι ἀληθινὰ κρῖμα ὅτι λείπουν ἀπὸ τὰ σφαγεῖα μέσα στιγμιαίας θανατώσεως, σὰν τὰ ἐργαλεῖα ποὺ χρησιμοποιοῦνται σὲ ἄλλες χῶρες. Τρώγοντας, λοιπόν, κρέας συντελοῦμε στὸν βασανισμὸ τοῦ ζώου κατὰ τὴν διαδικασία τῆς σφαγῆς καὶ στὶς φρικαλέες στιγμὲς ἀγωνίας τῶν ζώων κατὰ τὴν μεταφορά καὶ τὸν περιορισμό τους. Σὲ ἄλλες χῶρες οἱ ὠμότητες εἶναι λιγώτερες καὶ ἀπὸ τὶς μισὲς δικές μας, ὡστόσο ὑπάρχουν παντοῦ. Δὲν μποροῦμε νὰ τὶς δικαιολογήσουμε λέγοντας ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτες. Τὸ Κάρμα δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τέτοιες δικαιολογίες. Τρώγοντας κρέας ὅσο καὶ νὰ λέμε ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ κάμουμε ἀλλοιῶς, συντελοῦμε στὴν ὕπαρξι ὅλων αὐτῶν τῶν ὠμοτήτων. Ἡ Φύσις δὲν προώρισε τὸν ἄνθρωπο ὡς σαρκοφάγο, καθὼς ἀναφέρουμε πιὸ κάτω, καὶ δὲν εἶναι καθόλου ἀναπόφευκτες αὐτὲς οἱ ὠμότητες.

Φυσική ἄποψις

Ἐξετάζοντας τὰ δόντια τῶν σαρκοφάγων ζώων, βλέπουμε ὅτι οἱ κοπτῆρες εἶναι λίγο ἀνεπτυγμένοι, οἱ κυνόδοντες προεξέχουν καὶ εἶναι μυτεροί, οἱ τραπεζῖτες ἐπίσης εἶναι μυτεροὶ καὶ τοποθετημένοι ἔτσι ὥστε νὰ διαχωρίζουν τὰ νεῦρα. Τὰ παμφάγα ζῶα, ὅπως οἱ ἀρκοῦδες, ἔχουν κοπτῆρες ἀσυνήθως ἀνεπτυγμένους, τοὺς κυνόδοντες ὅπως τὰ σαρκοφάγα καὶ τοὺς τραπεζῖτες πλατεῖς καὶ μὲ δύο μύτες. Τὰ χορτοφάγα ζῶα ἔχουν τοὺς κοπτῆρες ὅπως τὰ παμφάγα, τοὺς κυνόδοντες κολοβωμένους, τοὺς τραπεζῖτες πλατεῖς καὶ ντυμένους μὲ σμάλτο στὰ πλάγια. Στὰ καρποφάγα ζῶα τὰ δόντια ἔχουν τὸ ἴδιο ὕψος, οἱ κυνόδοντες εἶναι λίγο προβεβλημένοι, κωνικοὶ καὶ ἀμβλεῖς, ἔχουν δύναμι καὶ δὲν προορίζονται γιὰ τὴν σύλληψι τῆς λείας ὅπως οἱ κυνόδοντες τῶν σαρκοφάγων. Οἱ τραπεζῖτες εἶναι πλατεῖς, ὄχι μυτεροὶ γιὰ νὰ βοηθοῦν τὸ μάσσημα σαρκῶν, ντυμένοι μὲ σμάλτο γιὰ νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τὴν φθορὰ κατὰ τὴν πλαγινή τους κίνησι. Ἡ ἐξέτασις τῶν δοντιῶν τοῦ ἀνθρώπου ἄγει στὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν μοιάζουν μὲ τὰ δόντια τῶν σαρκοφάγων, τῶν παμφάγων ἢ τῶν χορτοφάγων, ἀλλά μοιάζουν ἀκριβῶς μὲ τὰ δόντια τῶν καρποφάγων ζώων. Ἡ Φύσις προώρισε τὸν ἄνθρωπο γιά δίαιτα φρούτων.

Στὸ ἴδιο συμπέρασμα καταλήγουμε μελετώντας τὴν ἀνατομία τῶν διαφόρων εἰδῶν. Ἂς πάρουμε τὸν πεπτικὸ σωλῆνα. Τὰ ἔντερα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι 10 ἕως 12 φορὲς τὸ μῆκος τοῦ σώματος, μετρώντας ἀπὸ τὸ στόμα ἕως τὰ ὀπίσθια, ποὺ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀναλογία τοῦ καρποφάγου ζώου, ἐνῶ τὰ ἔντερα τῶν χορτοφάγων ζώων εἶναι 20—28 φορὲς τὸ μῆκος τοῦ σώματός των καὶ 3—5 φορὲς τῶν σαρκοφάγων. Ὁ στόμαχος τῶν σαρκοφάγων εἶναι σφαιρικός, ἐνῶ τῶν καρποφά-

γων εἶναι μᾶλλον πλατὺς καὶ ἔχει συνέχεια πρὸς τὸν δωδεκαδάκτυλον, ποὺ χρησιμεύει ὡς δεύτερος στόμαχος, τῶν δὲ χορτοφάγων εἶναι ἑνιαῖος καὶ περισσότερο ἐκτεταμένος παρὰ τῶν σαρκοφάγων. Ὁ στόμαχος τοῦ ἀνθρώπου μοιάζει ἀκριβῶς μὲ τῶν καρποφάγων ζώων. Ἐπίσης ὅλα τὰ ὄργανα τῶν αἰσθήσεων, ὁράσεως, ἁφῆς, ὀσφρήσεως κλπ., ἂν καὶ δὲν ἔχομε ἐδῶ ἀρκετὸ χῶρο πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ὁμοιοτήτων, ἐπιβεβαιώνουν τὸ ὅτι ἡ φύσις οὐδέποτε προώρισε τὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ τρώγη κρέας. Ὁ ἄνθρωπος θὰ «βελτιώση» τὴν ἐργασία τῆς Φύσεως ἢ θ' ἀλλάξη τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ;

Οἰκονομικὴ ἄποψις

Ἕνα στρέμμα γῆς ποὺ τρέφει ἕναν ἄνθρωπο μὲ ζωϊκὴ τροφή, ἐὰν χρησιμοποιηθῆ γιὰ δημητριακά, φροῦτα, χορταρικὰ κλπ. τρέφει 20 ἀνθρώπους. Κάθε γεωργὸς γνωρίζει αὐτὸ τὸ πόρισμα τῶν στατιστικῶν. Ἑπομένως, ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἐπιμένει γιὰ ζωϊκὴ τροφή, στερεῖ τὴν τροφὴ ἀπὸ ἄλλους 19 ἀνθρώπους. Σὲ παλιὲς περιόδους τῆς ἱστορίας, ἡ διατροφὴ τοῦ, αὐξανομένου πληθυσμοῦ ἀντιμετωπίζετο μὲ τὴν καλλιέργεια ἀδεσπότων γαιῶν. Σήμερα, ἡ μεγάλη αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ μπορεῖ ν' ἀντιμετωπισθῆ μόνον μὲ τὴν αὔξησι τῆς ἀποδόσεως τῶν ἤδη καλλιεργουμένων γαιῶν. Ὁ σὲρ Τζῶν Σκὸττ Οὐάτσον, ἐπιστημονικὸς σύμβουλος τοῦ βρετανικοῦ ὑπουργείου Γεωργίας, ἐδήλωσε στὸ παγκόσμιο συνέδριο διατροφῆς ὅτι «ἡ χορτοφαγικὴ δίαιτα εἶναι ἱκανοποιητικὴ ἀπὸ θρεπτικῆς ἀπόψεως καὶ συνάμα μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίση σχεδὸν τὴν αὐτάρκεια».

Κοινωνικὴ ἄποψις

Εἶναι περιττὸν νὰ λεχθῆ ὅτι ζῶντας μὲ ἀκρεωφαγικὴ δίαιτα θὰ σταματούσαμε τὴν ἐκμετάλλευσι τῶν ζώων μὲ τὴν τεχνητὴ γονιμοποίησι καὶ τὴν ἐκμετάλλευσι τῶν σεξουαλικῶν των συνηθειῶν κλπ., καὶ δὲν θὰ παρεδίδαμε πλέον τοὺς κατώτερους καὶ μειονεκτοῦντας ἀδελφούς μας στὴν ταπεινωτικὴ ἀσχολία τοῦ χασάπη. Σὲ μερικὲς χῶρες ἔχει ἀναγνωρισθῆ ὅτι ὁ χασάπης γίνεται ἄκαρδος καὶ ἀναίσθητος, γι' αὐτὸ δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ μετάσχη σὲ ὁρκωτὸ δικαστήριο.

Ὁ ἄνθρωπος, καθὼς καὶ τὸ καρποφάγο ζῶον, δὲν ἀρέσκεται στὴν μυρωδιὰ τῶν σφαγείων καὶ ἐξ ἐνστίκτου ἐγκαθιστᾶ τὰ σφαγεῖα μακριὰ ἀπὸ τὶς πόλεις. Τὸ ξερρίζωμα τῶν σφαγείων θὰ ἔκανε τὶς πόλεις καθαρώτερες καὶ ὀμορφότερες, τόσο γιὰ μᾶς, ὅσο καὶ γιὰ τὰ παιδιά, ποὺ εἶναι περισσότερο εὐαίσθητα καὶ εὔκολα ἐπηρεάζονται ἀπὸ τοὺς κραδασμούς, οἱ ὁποῖοι ἐκπέμπονται ἀπὸ τὰ σφαγεῖα.

Ἡ κατάργησις τῶν σφαγείων θὰ συντελοῦσε στὸ ἀνέβασμα τοῦ ἐπιπέδου ὑγείας τοῦ ἔθνους. Στὸν πρῶτο παγ-

κόσμιο πόλεμο, ἡ Δανία δὲν μποροῦσε νὰ εἰσαγάγη τροφὴ καὶ ἀνσγκαστικῶς ἔσφαξε ὅλα τὰ ζῶα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κατακτήση τὴν πρωτοκαθεδρία ὡς χορτοφάγο ἔθνος. Οἱ στατιστικὲς ὑγείας καὶ ζωτικότητος ὑπερέβησαν κάθε δεδομένον καὶ ἔφθασαν στὸ ἀνώτερο ἐπίπεδον τῆς Εὐρώπης.

Θὰ ἤθελα ν' ἀναφέρω ἀκόμη ὅτι τὸ 1932, ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν κατήρτισε διεθνῆ ἐπιτροπὴ (μὲ συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων Μ. Βρετανίας, Ἡν. Πολιτειῶν, Γαλλίας, Ρωσσίας, Σουηδίας κ.ἄ.) στὴν ὁποία ἀνέθεσε νὰ ἐρευνήση καὶ ν' ἀναφέρη ποιὰ εἶναι ἡ ἐλάχιστη μερίδα κρέατος ποὺ ἀπαιτεῖται για τὴν διατήρησι τῆς ἱκανότητος καὶ ἰσχύος ἑνὸς μαχίμου στρατιώτου. Ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξε: «Καμμιά». Καὶ προσετέθη ὅτι δίαιτα δημητριακῶν, φρούτων καὶ κηπουρικῶν εἰναι ἐπαρκὴς γιὰ τέλεια ὑγεία.

ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΟΥΓΚΩ

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

ΝΙΩΘΩ ΜΕΣΑ ΜΟΥ βαθειὰ μιά ζωή μελλοντική Εἶμαι σάν τὸ δάσος ὅπου τὄχουνε πολλές φορές κομμένο. Τά χτυπήματα τά νέα εἶναι δυνατότερα ἀπό τὸ παλιά, κάθε φορά. Ξέρω πώς ὑψώνουμαι κατά τὸν Οὐρανὸ καὶ νιώθω πάν' ἀπὸ τὴν κεφαλή μου τή λιακάδα τὴν καυτή. Βέβαια ἡ γῆ μοῦ δίνει τὸ ψωμί μου, μά ἐπάνωθέ μου λάμπει ὁ Οὐρανός, ἀντικαθρεφτίζοντας κόσμους ἄγνωστους.

Ἐσεῖς λέτε πώς δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἡ ψυχή ἀπό τ' ἀποτέλεσμα γήϊνης αἰτίας. Γιατί ὅμως ἡ ψυχή μου εἶναι πάντα ζωντανή ὅσο κι ἄν ἀρχίσανε νά λιγοστεύουν οἱ δυνάμεις μου οἱ φυσικές; Ὁ χειμώνας ἐθρονιάστηκε στὴν κεφαλή μου, ὅμως στέκει ἀκόμα στὴν καρδιά μου ἡ αἰώνια ἄνοιξη Καὶ ὅλα τοῦτα δῶ τά γεράματά μου, νιώθω ν' ἀνασαίνω τή γλυκειά τὴν εὐωδιά ἀπ' τά γιασεμιά, τούς μενεξέδες καὶ τά ρόδα, ὅπως ὅταν ἤμουν νέος εἴκοσι χρονῶν. Κι ὅσο προχωρῶ, καὶ στὸ τέλος μου ζυγώνω, τόσο καθαρώτερα ἀκούω ὁλόγυρά μου συμφωνίες κόσμων ὅπου μὲ καλοῦν. Κι αὐτό εἶναι θαυμαστό ὅσο καὶ ἀληθινό Φαίνεται πώς εἶναι αὐταπάτη, κι ὅμως εἶναι κάτι ἐντελῶς πραγματικό

Κι ὅταν εἶναι πιά νά κατεβῶ στὸ μνῆμα, θά μπορῶ νά πῶ ὅπως εἶπαν κι ἄλλοι: «Τέλειωσα καὶ τουτησδά τῆς ἡμέρας τή δουλειά», ὅμως δέ θενα μπορῶ νά πῶ πώς τελείωσα καὶ τή ζωή μου Ἡ δουλειά τῆς ἡμέρας μου θά ξαναρχίσει τ' ἄλλο τὸ πρωΐ, ποὺ εἶναι νάρθει.

Ὄχι, δέν εἶν' τὸ μνῆμα δεντροσειρά κλειστή, μά εἶν' ὁλάνοιχτο λειβάδι. Θαμπώνει ἡ σκοτεινιά τῆς νύχτας, πάντα ὅμως φέρνει τὴν αἰώνια τή λιακάδα.

Μετάφρ. Τιμ. Τ. Βρατσάνου

Κωστῆ Μελισσαροπούλου

Ἡ ἄποψις τῆς Μετενσαρκώσεως

ΟΜΙΛΟΥΜΕΝ συχνὰ περὶ «Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς», χωρὶς νὰ ἀναλογιζώμεθα πόσον δύσκολον θέμα θίγομεν. Διότι οὔτε τί εἶναι ἀθανασία γνωρίζομεν, οὔτε τί εἶναι ψυχή. Καὶ τὰ δύο μόνον τὰ φανταζόμεθα. Οὐδαμῶς τὰ γνωρίζομεν. Ἀθανασία ἴσον αἰωνιότης ὑπάρξεως, δηλ. ἔννοια ἀσύλληπτος διὰ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Καὶ ψυχή: Τί εἶναι ψυχή; Δυνάμεθα, ἄραγε, μὲ τὸ κατώτερον νὰ συλλάβωμεν τὸ ἀνώτερον; Μὲ τὴν σκέψιν νὰ συλλάβωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς ψυχῆς,

Δύσκολα πράγματα, πολὺ πιὸ δύσκολα, ἐφ' ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται. Ἂς προσπαθήσωμεν νὰ ἁπλουστεύσωμεν τὸ θέμα. Ἀντὶ νὰ λέγωμεν «ἀθανασία τῆς ψυχῆς», ἂς εἴπωμεν «ἐπιβίωσις τῆς ἀτομικότητος». Ἴσως ἔτσι εἶναι εὐκολώτερον νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν καὶ νὰ τὸ μελετήσωμεν.

Ὁ ἄνθρωπος θνήσκει. Τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου τοῦ φυσικοῦ σώματος μᾶς εἶναι—φεῦ—πάρα πολὺ γνωστόν. Ἀλλὰ τί γίνεται μὲ τὰς ψυχοδιανοητικὰς ἰδιότητας, αἱ ὁποῖαι, πέραν τοῦ φυσικοῦ σώματος, ἀποτελοῦν τὴν ἀτομικότητα ἑκάστου ἀνθρώπου; Δηλαδὴ μὲ τὰ συναισθήματα, τὰς ἐπιθυμίας, τὰς σκέψεις, τὴν βούλησιν, τὴν αἴσθησιν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἐγὼ ὡς ξεχωριστοῦ ὄντος μέσα στὸ σύνολον τῆς φύσεως; Ὅλα αὐτὰ χάνονται μὲ τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς τοῦ φυσικοῦ σώματος ἢ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν καὶ μετὰ τὴν φθορὰν αὐτοῦ;

Ὁ Γκαουτάμα Βούδδας, ἐρωτηθεὶς ἐὰν ὑπάρχῃ ἐπιβίωσις τοῦ Ἐγώ, ἠρνήθη ν' ἀπαντήσῃ. «Ὁ Μεγάλος Ἅγιος, δὲν ὡμίλησε». Καὶ ὅταν ὁ μαθητής του Ἀνάντα, τὸν ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς σιωπῆς του, εἶπεν: «Ἂν ἀπαντοῦσα ὅτι ὑπάρχει, θὰ ἐδικαίωνα ἐκείνους ποὺ πιστεύουν εἰς τὴν διαρκῆ ὕπαρξιν τῆς ζωῆς. Ἂν ἀπαντοῦσα ὅτι δὲν ὑπάρχει, θὰ ἐδικαίωνα ἐκείνους ποὺ πιστεύουν εἰς τὴν ἐκμηδένισιν». Μ' ἄλλα λόγια κατηγορηματικὴ ἀπάντησις εἰς τὰ μεταφυσικὰ προβλήματα δὲν εἶναι σκόπιμον νὰ δίδεται, διότι ὠθεῖ εἰς παρεξηγήσεις.

Δυνατὸν πολλοὶ νὰ φρονοῦν ὅτι τὰ ψυχοδιανοητικὰ φαινόμενα εἶναι ἀποκλειστικὸν ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας τοῦ φυσικοῦ σώματος. Αὐτὴ εἶναι ἡ μία ἄποψις, σεβαστὴ ὅπως καὶ κάθε ἄλλη. Καθένας εἶναι ἐλεύθερος νὰ δέχεται τὰ συμπεράσματα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα αἱ μελέται του καὶ ἡ σκέψις του τὸν ἔχουν ὁδηγήσει. Ἄλλοι,

ὅμως, τὴν ἄποψιν αὐτὴν δὲν τὴν δέχονται. Διότι προβάλλουν—πλὴν ἄλλων θεωρητικῶν ἐπιχειρημάτων—ὅτι πλεῖστα γεγονότα καὶ περιστατικὰ ἀποτελοῦντα τὴν ὀγκωδεστάτην βιβλιογραφίαν τοῦ Πνευματισμοῦ, ὁδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ ψυχοδιανοητικαὶ ἐκδηλώσεις συνεχίζονται καὶ μετὰ τὴν φθορὰν τοῦ φυσικοῦ σώματος, καὶ μετὰ τὸ φαινόμενον τοῦ λεγομένου θανάτου. Κατὰ τούτους, ἡ συγκεκριμένη ἀτομικότης, ἡ ὁποία ἐξεδηλοῦτο εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον διὰ μέσου ἑνὸς συγκεκριμένου φυσικοῦ σώματος, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ καὶ μετὰ τὴν φθορὰν τοῦ ἐν λόγῳ φυσικοῦ σώματος. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπιβίωσις τῆς ἀτομικότητος.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὸ εἶδος αὐτῆς τῆς ἐπιβιώσεως καί — μοιραίως — τὴν διάρκειάν της. Ἄσχημος σκόπελος. Ὑπάρχει. ἄραγε, ἡ αἰωνιότης εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιβίωσιν, ὅπως πολλοὶ παραδέχονται: Ἢ ἡ ἐπιβίωσις αὐτὴ ἔχει κάποιαν διάρκειάν, ἕνα γίγνεσθαι, μίαν ἐξέλιξιν; Ἂς ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα ἀμερολήπτως καὶ μὲ ἐλευθέραν σκεψιν.

Αἰωνιότης ἐπιβιώσεως. Δηλαδὴ μία συντομωτάτη ἐν σχέσει πρὸς τὴν αἰωνιότητα—χρονικὴ περίοδος ἐπιγείου ζωῆς, διερχομένη ὡς σκιᾶς ὄναρ καὶ διανυομένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνευθύνως καὶ συμπτωματικῶς, ἡ ὁποία ὅμως ἀποφασίζει διὰ μίαν αἰωνίαν κόλασιν ἢ ἕνα αἰώνιον παράδεισον, κατὰ κρίσιν ἡ ὁποία θὰ λάβῃ χώραν εἰς μίαν ἱστορικὴν στιγμήν, μὲ τεκμήρια τὴν ἐν γένει ἐπίγειον δρᾶσιν, μολονότι ἀνεύθυνον καὶ συμπτωματικὴν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἰδίως ὡς πρὸς τὴν μεγάλην πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι θὰ καταδικασθοῦν διὰ πράξεις ἢ παραλείψεις, τὰς ὁποίας ἐν πλήρει συγχύσει ἐξετέλεσαν καὶ τῶν ὁποίων το ἀξιόποινον πλειστάκις ἠγνόουν. Ἐνῷ ἄλλοι, κατὰ σκανδαλώδη τῆς τύχης εὔνοιαν, μόνον καὶ μόνον διότι δὲν ἐπέζησαν τῆς νηπιακῆς ἡλικίας, θὰ ἀπολαμβάνουν τῶν ἀγαθῶν τοῦ παραδείσου, μὴ προφθάσαντες νὰ περιπέσουν εἰς τῆς ἁμαρτίας τοὺς γαμψοὺς ὄνυχας. Μία ἄποψις καὶ αὐτή, τὴν ὁποίαν ἀσπάζονται ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, σεβαστὴ βεβαίως, ἀλλὰ μὲ τόσον ἀσθενῆ λογικὰ ἐπιχειρήματα, ὥστε νὰ δικαιολογῆται πᾶσα ἀμφιβολία.

Τρίτη ἄποψις: Αἰωνιότης ἐπιβιώσεως τῆς ἀτομικότητος, ἡ ὁποία δρᾷ καὶ ἐξελίσσεται χωρὶς τὸ φυσικὸν σῶμα, ἀποκλειστικῶς ἐντὸς τῆς σφαίρας τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ τότε, πρὸς τί ἡ ἐπίγειος ζωή; Καὶ πόσον μηδαμινὴ καταντᾷ ἡ σημασία της! Αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰ συναισθήματα, ποὺ ὀφείλονται εἰς τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωὴν λειτουργίαν τοῦ φυσικοῦ σώματος, δὲν θὰ ἀτροφήσουν σὺν τῷ χρόνῳ, κατόπιν τῆς φθορᾶς καὶ ἐξαφανίσεως τοῦ φυσικοῦ σώματος;

Καὶ ἄνευ αὐτῶν, δὲν θὰ ἀτροφήσουν ἐν συνεχείᾳ αἱ σκέψεις, καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ συναίσθησις τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως ὡς ξεχωριστῆς ὀντότητος ἐν τῇ φύσει; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λειτουργοῦν εἰς τὸ διηνεκές, μὲ τὰς φευγαλέας ἐντυπώσεις τῆς συντομωτάτης, ἀνευθύνου καὶ συγκεχυμένης ἐπιγείου ζωῆς;

Τετάρτη ἄποψις: Ἐπιβίωσις τῆς ἀτομικότητος, ἡ ὁποία δρᾷ καὶ ἐξελίσσεται μετὰ φυσικοῦ σώματος, ἀλλὰ πέραν τῆς γηΐνης σφαίρας, εἰς ἄλλα οὐράνια σώματα. Τότε, ὅμως, διατί ὄχι καὶ ἐπὶ τῆς Γῆς;

Οὕτω φθάνομεν εἰς τὴν τελευταίαν ἄποψιν, τῶν διαδοχικῶν ἐνσαρκώσεων ἐπὶ τῆς Γῆς, δηλαδὴ τῆς Μετενσαρκώσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἔκφρασιν τοῦ θεμελιώδους Νόμου τῆς Περιοδικότητος ἢ Ἀνακυκλήσεως, λαμβάνουσα χώραν κατὰ τὸ μακροχρόνιον στάδιον τῆς ἐξελίξεως μέσῳ ἀνθρωπίνων μορφῶν.

Τὸ νὰ θεωρῶμεν τὴν ἰδέαν τῆς Μετενσαρκώσεως — καὶ ἑπομένως τῆς προϋπάρξεως — ὡς ἐξω-

φρενικὴν καὶ ἀπαράδεκτον, ὀφείλεται εἰς τὰς προκαταλήψεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν δημιουργηθῆ ἀπὸ τὰς διαχύτους ὑλιστικὰς ἀντιλήψεις.

Ἡ ἄποψις τῆς Μετενσαρκώσεως, τὴν ὁποίαν ἔχουν ἀσπασθῆ φιλόσοφοι ὁλκῆς, εἶναι ἡ μόνη ἡ ὁποία μᾶς δίδει λογικὴν ἐξήγησιν εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ θέματος τῆς ἐπιβιώσεως τῆς ἀτομικότητος προκύπτοντα προβλήματα καὶ ἀποκαθιστᾷ τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τάξεως ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, αἱ ὁποῖαι, χωρὶς τὴν Μετενσάρκωσιν, διασαλεύονται ἐκ θεμελίων.

Πράγματι, πῶς θὰ ἐξηγήσωμεν, χωρὶς τὴν προΰπαρξιν, τὴν τεραστίαν διαφορὰν ποὺ παρουσιάζουν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλας ἐν γένει τὰς ψυχοδιανοητικὰς των ἰδιότητας, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τὰ φυσικὰ σώματά των λειτουργοῦν ὁμοιοτύπως; Πῶς ὁ ἕνας ἔχει ζωώδη αἰσθήματα, ἐνῷ ὁ ἄλλος λεπτὰ καὶ ἐξευγενισμένα; Πῶς ὁ ἕνας ἔχει ἀσθενεστάτην τὴν διάνοιαν, ἐνῷ ὁ ἄλλος παρουσιάζει καταπληκτικὴν εὐφυΐαν; Πῶς ὁ ἕνας ἔχει κακοῦργα ἔνστικτα, ἐνῷ ὁ ἄλλος εἶναι ἁγνὸς καὶ ἀνίκανος νὰ κάμῃ κακόν; Πῶς ὁ ἕνας ἔχει τόσον ἐλαστικὴν τὴν συνείδησιν, ἐνῷ ὁ ἄλλος εἶναι ἀδαμάντινος χαρακτήρ; Πῶς ἐξηγοῦνται αὐταὶ αἱ τεράστιαι διαφοραί, ποὺ παρουσιάζουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικήν των ἀνάπτυξιν, ἐνῷ φυσιολογικῶς εἶναι τόσον ὅμοιοι; Πῶς ἄλλως δύνανται νὰ ἐξηγηθοῦν αὐταὶ αἱ κολοσσιαῖαι διαφοραί, ἐὰν μὴ εἰς τὴν διαφορετικὴν ἡλικίαν τῶν ψυχῶν: Ἡ θεωρία τῆς κληρονομικότητος, ἢ ἡ θεωρία τῆς ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος, δὲν ἀρκοῦν. Δὲν λέγω ὅτι δὲν ἔχουν ἐπίδρασιν —καὶ σημαντικήν—ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦν, διότι ὑπάρχουν περιπτώσεις, ποὺ ἀποδεικνύουν, ἀναντιρρήτως τὴν ἀνεπάρκειάν των. Καὶ πῶς θὰ ἐξηγηθοῦν αἱ ἔμφυτοι καλλιτεχνικαὶ ἰδιοσυγκρασίαι ἢ αἱ ἰδιοφυΐαι καὶ τὰ «παιδιά—θαύματα», ἐὰν ὄχι διὰ τῆς Μετενσαρκώσεως; Δὲν εἶναι, λοιπόν, ἡ κληρονομικότης καὶ τὸ περιβάλλον, ποὺ διαμορφώνουν τὸν ἕνα εἰς ἔκφυλον ἢ ἐγκληματίαν, καὶ τὸν ἄλλον εἰς μεγαλοφυᾶ ἢ ἅγιον. Εἶναι ἡ διαφορὰ ψυχοπνευματικῆς ἡλικιας, εἶναι ἡ διαφορὰ βαθμοῦ ἐξελίξεως, εἶναι ἡ διαφορὰ ἀριθμοῦ ἐνσαρκώσεων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀξιοποίησίν των.

Ἀλλ' ἂς ἐξηγήσωμεν ἀναλυτικώτερον τὸν τρόπον λειτουργίας τῆς Μετενσαρκώσεως. Καὶ πρὸς ἄρσιν πάσης παρεξηγήσεως, ἂς γίνῃ σαφὴς ἡ διάκρισις μεταξὺ Μετενσαρκώσεως καὶ Μετεμψυχώσεως. Μετεμψύχωσις συνήθως ὀνομάζεται ἡ θεωρία, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή, μετὰ θάνατον, φυλακίζεται ἐνίοτε εἰς σῶμα ζώου. Μία τοιαύτη ἀντίληψις εἶναι ἀπαράδεκτος διὰ τὴν ἄποψιν τῆς Μετενσαρκώσεως, ἀρνουμένης ἕνα τοιοῦτον τεράστιον πρὸς τὰ ὄπισθεν ἅλμα τῆς ἐξελίξεως, ὀπισθοδρομούσης ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου σταδίου ἐκ νέου εἰς τὸ ζωϊκόν. Διότι ἡ ἐξέλιξις προχωρεῖ προοδευτικῶς, ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων μορφῶν πρὸς τὰς τελειοτέρας.

Κατὰ τὴν ἄποψιν τῆς Μετενσαρκώσεως, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ὂν πολυσύνθετον, καὶ συνεπῶς εἶναι χονδροειδὴς ἡ διαίρεσίς του εἰς ὑλικὸν σῶμα καὶ εἰς ἄϋλον ψυχήν. Τὸ ὑλικὸν σῶμα εἶναι ὁ ἐξωτερικώτερος φορεὺς τῆς συνειδήσεως. Ὅταν διὰ τοῦ θανάτου ἀποβληθῇ, ἡ ζωὴ συνεχίζεται μὲ ἐξωτερικώτερον φορέα ἢ περίβλημα τὸ λεγόμενον ἀστρικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἕδρα τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν συγκινήσεων καὶ τῶν συναισθημάτων. Συνεπῶς, τὸ ἀνθρώπινον ὂν ἐξακολουθεῖ κατὰ κάποιον τρόπον, καὶ μετὰ θάνατον νὰ ἐπιθυμῇ, καὶ νὰ συναισθάνεται. Καὶ ἐφ' ὅσον αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰ συναισθήματα ἀναφέρονται εἰς λειτουργίας τοῦ ὑλικοῦ σώματος, εἶναι προφανὲς ὅτι, πα-

ραμένουσαι ἀνικανοποίητοι. δημιουργοῦν δυσάρεστον κατάστασιν, παρατεινομένην μέχρι τῆς φθορᾶς καὶ διαλύσεως καὶ τοῦ ἀστρικοῦ σώματος. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἕνα δεύτερον θάνατον. Καὶ τότε ἡ συνείδησις—ἡ ψυχή—συνεχίζει τὴν ζωήν της, μὲ ἐξωτερικώτερον φορέα τὸ νοητικὸν σῶμα, ἕδραν τῶν σκέψεων, τῶν ἀπηλλαγμένων ἐπιθυμίας. Τὸ νοητικὸν σῶμα ἐπεξεργάζεται τὴν πεῖραν τὴν ἀποκομισθεῖσαν ἐκ τῆς διανυθείσης ἐπιγείου ζωῆς. Μέχρις ὅτου καὶ τὸ νοητικὸν σῶμα ἢ περίβλημα φθαρῇ καὶ ἀποθάνῃ

Τοιουτοτρόπως ἡ δρᾶσις εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον τελειώνει μὲ τὴν φθοράν τοῦ φυσικοῦ σώματος. Ἡ συναισθηματικὴ ζωὴ τελειώνει ἀργότερον μὲ τὴν φθοράν τοῦ ἀστρικοῦ σώματος. Καὶ ἡ διανοητικὴ ζωὴ τελειώνει μὲ τὴν φθοράν τοῦ νοητικοῦ σώματος.

Τότε, ἡ συνείδησις τῆς ἀτομικότητος, ἀπηλλαγμένη καὶ τῶν τριῶν φορεων τῆς ἐπιγείου ἐνσαρκώσεώς της, ἀφομοιώνει τὴν ἐκ ταύτης ἀποκομισθεῖσαν καὶ ἐπεξεργασθεῖσαν πεῖραν, καὶ τοιουτοτρόπως ἐπιτελεῖ εἰς τὴν ἐξέλιξίν της ἕνα μικρὸν ἢ μεγαλύτερον βῆμα, ἀναλόγως τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος τῆς ἐκ τῆς ἐπιγείου ζωῆς ἀποκομισθείσης καὶ ἀφομοιωθείσης πείρας.

Δηλαδὴ ἡ ἐπὶ τῆς Γῆς ἐνσάρκωσις χρησιμεύει διά τὴν ἐξέλιξιν τῆςὅπισθεν τῆςἐμφανιζομένης προσωπικότητος ὑποκρυπτομένης ἀτομικότητος ἢ ψυχῆς.

Ἀκολούθως, ἡ ἀτομικότης θά περιβληθῇ ἐκ νέου διαδοχικῶς ἕνα νέον περίβλημα ἐκ νοητικῆς ὕλης, ἕνα νέον περίβλημα ἐξ ἀστρικῆς ὕλης, ἕνα νέον περίβλημα ἐκ φυσικῆς ὕλης, καὶ τοιουτοτρόπως γεννᾶται ἕνας νέος ἄνθρωπος, περικλείων τὴν ἰδίαν παλαιάν ψυχήν. Ἡ βαθυτέρα ψυχοσύνθεσίς του. ὁ ἔμφυτος χαρακτήρ του, ποὺ εἶναι ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν μόρφωσιν καὶ τάς συνθήκας τῆς ζωῆς, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ παρελθόντος, δηλαδὴ τῶν προγενεστέρων ἐνσαρκώσεων τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ αἱ σκέψεις, αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τά συναισθήματα εἶναι χάρτης ἄγραφος. καὶ θά διαμορφωθοῦν ἀπὸ τάς περιστάσεις τῆς νέας ἐνσαρκώσεως.

Μία νέα ἡμέρα ἀνατέλλει, τῆς ὁποίας ἡ παιδικὴ ἡλικία εἶναι τὸ πρωϊνόν, ἡ ὥριμος εἶναι ἡ μεσημβρία, καὶ ἡ γεροντικὴ ἡ ἑσπέρα. Θά ἐπακολουθήσῃ ἡ ἀναπαυτικὴ νύκτα τοῦ λεγομένου θανάτου καὶ μία νέα ἡμέρα καὶ πάλιν θά ἀνατείλῃ.

Καὶ οὕτω, μέσῳ ἀλλεπαλλήλων ἐπὶ τῆς Γῆς ἐνσαρκώσεων, ἀκολουθεῖ ἡ διά τούτων ἐξελισσομένη ἀτομικότης—ἡ ψυχή—τὴν ἐξελικτικήν της πορείαν πρὸς τὸν προορισμόν της, νά ἀποβῇ Θεῖον Ὄν, δηλαδὴ νά πραγματοποιήσῃ μίαν κατάστασιν Ἐλευθερίας, Εὐδαιμονίας καὶ Ἀληθείας, ἀσυλλήπτων διά τὴν σημερινὴν περιωρισμένην ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν.

Ὥστε ἡ ἀτομικότης — ὅπως τόσον παραστατικῶς γράφει ἡ Μπλαβάτσκυ—σάν ἕνας ἠθοποιός παίρνει διάφορες προσωπικότητες, παίζει πολλοὺς ρόλους στὸ θέατρο τῆς ζωῆς, χωρὶς βεβαίως οἱ ρόλοι ποὺ ἑκάστοτε ὑποδύεται ν' ἀποτελοῦν τὸ Ἐγὼ τοῦ ἠθοποιοῦ. Κάθε βίος εἶναι καὶ μία θεατρικὴ παράστασις, ποὺ παίζεται γιά μιά μόνον βραδυά. Ὁ ἠθοποιὸς ἀρχίζει ἀπὸ μικροὺς ρόλους κομπάρσου, ρόλους στρατιώτου ἢ ἀκολούθου. Ἔπειτα ὑποδύεται τὸν Ἄριελ καὶ τὸν Πούκ. Ἔπειτα παίζει τὸν Μάκβεθ καὶ τὸν Σάϋλωκ. Ἀκολούθως τὸν Ρωμαῖο, τὸν Ἄμλετ, τὸν Βασιλέα Λήρ. Καὶ ἐγκαταλείπει τὴν σκηνὴν ἀφοῦ παίξει καὶ τὸν ρόλο τοῦ μάγου Πρόσπερ.

Ἔτσι, ὅπως ἡ μέλισσα ἀπὸ κάθε λουλούδι, συλλέγει ἡ ψυχὴ ἀπὸ κάθε γηΐνην προσωπικότητα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐνσαρκοῦται, τὸ νέκταρ ἀπὸ τάς πνευματικάς ἱκανότητας ποὺ ἀναπτύσσονται, καὶ τὸ ἀφομοιώνει

εἰς ἕνα σύνολον.

Νά διερωτηθῶμεν διατί δὲν ἐνθυμούμεθα τάς προγενεστέρας μας ἐνσαρκώσεις; Μήπως ἐνθυμεῖται κανεὶς τὰ γεγονότα τοῦ α' ἔτους τῆς ζωῆς του; Τοῦτο, ὅμως, δὲν σημαίνει ὅτι δὲν τὸ διήνυσεν. Ἀλλά καὶ ἄλλα σημαντικὰ γεγονότα τοῦ βίου συμβαίνει νά κοιμῶνται εἰς τά βάθη τῆς μνήμης. Δὲν ἕπεται ὅτι δὲν ὑπάρχουν. Πλὴν τούτων ὅμως, ἄλλος εἶναι ὁ λόγος διά τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει μνήμη. Ποῖος θά ἔπρεπε νά ἐνθυμῆται; Ἡ μνήμη εἶναι λειτουργία τοῦ νοητικοῦ σώματος, μεταβιβαζομένη διά τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ φυσικοῦ σώματος. Ἀλλά ὅπως τὸ φυσικὸν σῶμα, οὕτω καὶ τὸ νοητικόν, διά τοῦ ὁποίου λειτουργεῖ ἡ σκέψις, ἡ μνήμη καὶ αἱ ἄλλαι νοητικαὶ ἐνέργειαι, εἶναι—ὅπως εἴπομεν—νέον, καινουργές, δι' ἑκάστην ἐνσάρκωσιν. Κατά συνέπειαν μνήμη γεγονότων προγενεστέρας ἐνσαρκώσεως δὲν εἶναι δυνατὸν νά ὑπάρχῃ. Ὑπάρχει ὅμως ἡ ἐπίδρασις τῶν γεγονότων ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἀφομοιώνει τὴν ἐκ τῶν γεγονότων πεῖραν, μετουσιουμένην εἰς διάπλασιν χαρακτῆρος, εἰς ἐμφύτους τάσεις, εἰς αὐθορμήτους ἕλξεις καὶ ἀποστροφάς.

Ὥστε ἡ μνήμη, λογικὸν εἶναι νά μὴ ὑπάρχῃ, ἐκτὸς ἐάν, μολονότι ὑφίσταται τὸ φυσικὸν σῶμα, ἡ συνείδησις κατορθώσῃ νά ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τά ἐσώτατα βάθη τῆς ψυχῆς, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ζῶσα ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τοῦ παρελθόντος. Ἀλλ' αὐτὴ εἶναι μία σπανιωτάτη περίπτωσις.

Ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Μετενσαρκώσεως τὸ φοβερὸν πρόβλημα τοῦ θανάτου προσλαμβάνει μίαν τελείως διαφορετικὴν ὄψιν. Δὲν ὑπάρχει πλέον θάνατος, ὑπὸ τὴν συνήθη του ἔννοιαν, δὲν ὑπαρχει τέρμα τῆς ζωῆς, ἀλλά μία αἰωνία ἀνανέωσίς της ἐπάνω στὴ Γῆ, μία συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπος ἐξέλιξις τῆς ψυχῆς. Ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἐξαφανίζεται, παραχωρῶν τὴν θέσιν του εἰς μίαν χαρωπὴν ἐνατένισιν τοῦ αἰωνίου μέλλοντος, εἰς μίαν χαρωπήν, ἀλλά σοβαράν, ἐνεργητικὴν καὶ γόνιμον ἀντιμετώπισιν τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι τὸ σχολεῖον τῆς ψυχῆς. Καμμία προσπάθεια διά τὴν Ἀλήθειαν, τὴν Δικαιοσύνην καὶ τὸν Ἀνθρωπισμὸν δὲν χάνεται, διότι μετουσιώνεται εἰς ἐξευγενισμὸν τῆς ψυχῆς. Καμμία θυσία, ὑπὲρ σκοποῦ γενναίου καὶ ὑψηλοῦ, δὲν εἶναι ματαία καὶ ἄσκοπος, διότι δικαιώνεται εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον. Ὁ ἄνθρωπος δρᾷ ἐλεύθερος, διότι ἀπελευθεροῦται ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ θανάτου, ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ ἐκμηδενισμοῦ καὶ τῆς ἀνυπαρξίας.

Ἡ Μετενσάρκωσις δὲν εἶναι δυνατὸν νά κατανοηθῇ καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ βάθος, ἄνευ μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου μελέτης. Ἐνταῦθα ἐπεχειρήθη προσπάθεια ἁπλῆς σκιαγραφήσεώς της. Ὁ ἐπιθυμῶν δύναται νά μελετήσῃ ἐκτεταμένως τὸ θέμα, ἐλεύθερος νά συναγάγῃ τά ἴδικά του συμπεράσματα. Ἡ ἐλευθερία τῆς σκεψεως πρέπει νά εἶναι πάντοτε ἀπεριόριστος.

ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ

ΑΖΩΤΟΝ

Στὶς φλέβες μου μέσα, στά νεῦρα μου ἀπάνω,
ἕνα μόριο ἀζώτου κυλάει.
Ἀπὸ ποῦ ἔχει κινήσει; Ποῦ πάει; Ἡ ἀρχή του
σ' ἀναρίθμητων χανεται αἰώνων τά χάη.

Μά, σάν μαγεμένο ἕνα κρύσταλλο, κρύβει
εἰκόνες ποὺ πλέον ἀπ' τὴ γῆ ἔχουνε σβήσει:
φλόγες φωτίζουν ἐρέβη καὶ φθίνουν·
θύελλες ξεσπᾶνε κι ἀνοίγονται ἀβύσσοι.

Ἔζησε μέσα σὲ τέλματα αἰῶνες·
τὸ λίκνισαν ρόχθοι τεράστιων κυμάτων·
τῆς ζωῆς μας τὸ πρῶτο εἶχε σάλεμα νιώσει·
στὶς φλέβες ὑπῆρξε γιγάντιων τεράτων.

Ἐπέρασε μέσα ἀπ' ἀρίφνητους δρόμους,
ἀλλάζοντας μύριες ζωές, καὶ κυλώντας,
στὶς φλέβες τεράτων, στὶς φλέβες ἀνθρώπων,
τὸ θάνατο ἐφήμερων ὄντων νικώντας.

Στὶς φλέβες μου μέσα, στά νεῦρα μου ἀπάνω,
ἕνα μόριο ἀζώτου κυλάει.
Μά κάτι ἀπ' τὶς πρὶν ζωές του γιά μένα,
ἀνάμνηση αἰώνων χαμένων, φυλάει.

Ὁ θάνατος ὅλα δὲν τἄχει σβησμένα.
Σαλεύουν ἐντός μου ζωὲς ποὺ ἔχουν φύγει.
Μαζὶ μὲ τὸ μόριο τοῦ ἀζώτου, σ' ἐμένα,
τῆς Ζωῆς ἡ ἀνάμνηση ὁλόκληρης σμίγει.

Κι ὅταν θἄρθη ὁ καιρὸς ποὺ κι ἐγὼ θά ἐπιστρέψω,
ἀνώνυμη τέφρα καὶ χῶμα στὴ Φύση,
ἴσως κάτι ἀπὸ μένα τὸ μόριο τοῦ ἀζώτου
στὶς ἄλλες ζωες του γιά μνήμη κρατήση.

(«Ἀναζήτηση»)

Οἱ ἀδελφοί μας, τὰ Ζῶα

Πόσο ἀνθρώπινα εἶναι

Τοῦ MAX EASTMAN (Saturday Review)

ΘΑΥΜΑΖΩ τὰ ζῶα, ἀλλὰ ὀφείλω νὰ ἐξομολογηθῶ ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν κατορθωμάτων, ποὺ καθημερινὰ σχεδὸν τοὺς ἀποδίδουν, τὰ θεωρῶ σὰν ἱστορίες μυθοειδεῖς ἢ πολὺ αἰσθηματικές. Ἐξ ἄλλου, δὲν μοῦ ἀρέσουν νὰ εἶναι ὑπερφυσικὰ τὰ ζῶα· ἀντιθέτως, τὰ προτιμῶ νὰ εἶναι φυσικά. Γι' αὐτὸ δὲν μὲ ἐνδιαφέρουν ἀφηγήσεις γιὰ περιστατικὰ διανοητικῆς διακρίσεως ἢ ἠθικοῦ ἡρωϊσμοῦ τοῦ τάδε σκύλου, ἢ γάτας ἢ ἐλέφαντος, ἐνῶ ἐνδιαφέρομαι, καὶ πολὺ μάλιστα, γιὰ ἐκεῖνα τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ζώων ποὺ εἶναι παρόμοια μὲ τὰ δικά μας καὶ μᾶς δίνουν κάποιο συναίσθημα τῆς συγγενείας ὁλόκληρης τῆς ζωῆς.

Ἂς πάρουμε ὡς παράδειγμα τὴν προσφορὰ δώρων καὶ τεκμηρίων ἔρωτος. Σύμφωνα μὲ τὸν Ἐδουάρδο Ἄρμστρογκ, συγγραφέα τοῦ «Πῶς ἀγαποῦν τὰ πουλιά», ἡ ἀνθρώπινη συνήθεια τῆς «ἐκφράσεως μὲ λουλούδια» ἀπαντᾶται σὲ μερικὰ πουλιὰ καὶ ἔντομα. Ἡ ἀρσενικὴ ἐμπίδα (ἔντομο δίπτερο ἐκ τῶν τανυστόμων) τυλίγει τὸ δῶρο της, ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνα ψίχουλο τροφῆς ἢ ἕνα ἀνθοπέταλο, μὲ μιὰ λεπτὴ μεταξένια μεμβράνη ὑφασμένη μὲ τὰ μπροστινά της πόδια, κι' ὕστερα τὸ προσφέρει στὴν ὡραία του. Τὰ ψαρώνια, λέγει ὁ καθηγητὴς Ἄρμστρογκ, ὅταν τὸ θηλυκὸ ἐγκατασταθῆ στὴ φωλιά τους, τῆς μεταφέρουν ἄνθη. Ὁ γλάρος συλλέγει ἕνα κοχύλι ἢ δρέπει ἕνα θαλασσινὸ γαρύφαλλο καὶ τὸ ἀποθέτει πρὸ τῆς γλαρίνας ὅταν κλωσσάει, μὲ τέτοια φιλοφροσύνη ποὺ εἶναι σὰν νὰ τῆς ψιθυρίζη: «Ἀγαπημένη μου, δὲν βλέπεις πόσο ἀφω-

σιωμένος σοῦ εἶμαι.».

Ἄλλα πουλιὰ τόσο προσεγγίζουν τὸν ἄνθρωπο, ὥστε γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὶς αἰσθηματικές τους συγκινήσεις μιλοῦν σὲ παιδικὸ τόνο. Δὲν μοῦ ἀρέσει αὐτὸ τὸ πονηρὸ φέρσιμο οὔτε καὶ στὰ ζῶα. Ἀλλά, καθὼς ἀναφέρει ὁ ἐξέχων φυσικὸς Κόνρατ Λόρεντζ, συγγραφεὺς τοῦ «Δακτυλιδιοῦ τοῦ Βασιλέως Σολομῶντος», ἡ ἀρσενικὴ κίσσα προσφέρει ὅσα βρῆ μεζεδάκια στὴ θηλυκιά, ἡ ὁποία τὰ δέχεται μὲ τὶς παραπονιάρικες κινήσεις καὶ φωνοῦλες τῶν βρεφῶν—πουλιῶν. Καὶ οἱ ἐρωτικοὶ ψίθυροι τοῦ ζευγαριοῦ συνίστανται κυρίως σὲ παιδιάτικους ἤχους.

Ἕνα ἀκόμη παράδειγμα τῆς ὁμοιότητος ζώων καὶ ἀνθρώπων προσφέρει ἡ τελετὴ τῶν ἀρραβώνων. Ἐθεωροῦσα πάντοτε τὴν μακρὰ μνηστεία ὡς ἀντιβιολογικὴ συμφορὰ ἐπιβεβλημένη στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του χάριν τοῦ πουριτανικοῦ ὑπερπολιτισμοῦ. Μαθαίνω ὅμως ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Ἄρμστρογκ ὅτι στοὺς κοκκινολαίμηδες ἡ παρατεταμένη μνηστεία ἀποτελεῖ ἄκαμπτον κανόνα. Ἀρραβωνιάζονται κατὰ τὰ τέλη Δεκεμβρίου ἢ τὸν Ἰανουάριο, ἀλλὰ δὲν ζευγαρώνουν καὶ δὲν ἀρχίζουν νοικοκυριὸ παρὰ κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου. Σχεδὸν ὅλα τὰ πουλιὰ ποὺ ζευγαρώνουν ἰσοβίως, μνηστεύονται προηγουμένως. Οἱ κίσσες καὶ οἱ ἀγριόχηνες μνηστεύονται τὴν πρώτη μετὰ τὴ γέννησί τους ἄνοιξι, ἂν καὶ σὲ ἀμφότερα τὰ εἴδη ἡ σεξουαλικὴ ὡριμότης ἔρχεται δώδεκα μῆνες ἀργότερα.

Ἕνα ἄλλο κοινωνικὸ ἔθιμο γενικὰ θεωρούμενο ὡς μοναδικὰ ἀνθρώπινο εἶναι ἡ διαίρεσις τῆς κοινωνίας σὲ κάστες ἢ τάξεις, παρακολουθούμενες ἀπὸ εἰδικὰ προνόμια, καταπίεσι, σκληρότητα, ματαιοδοξία καὶ σνομπισμό. Καὶ ὅμως αὐτὴ ἡ κατάστασις πραγμάτων παρατηρεῖται καὶ στοὺς ὀρνιθῶνες, ὅπου ἐπικρατεῖ σαφὴς κοινωνικὴ ἱεραρχία, μιὰ «τάξις» ποὺ διατηρεῖται «διὰ τοῦ ράμφους». Κάθε πουλερικὸ αἰσθάνεται τὸν φόβο τῶν ἀνωτέρων του καὶ ἀπαιτεῖ σεβασμὸ ἀπὸ τοὺς κατωτέρους του. Μὲ κριτήρια ἰσχύος διατηρεῖται πάντοτε ἡ τάξις αὐτή. Ἐκεῖνο ποὺ λογαριάζεται ἐπίσης εἶναι: δραστηριότης, τόλμη καί—πρὸ παντός—αὐτοπεποίθησις.

Συνήθιζα νὰ παρακολουθῶ τὰ πιτσούνια μου, σὰν ἤμουν παιδί. Κάποιο ἤθελε νὰ ἀποσπάση τὴν ψυχολογικὴ ὑπεροχὴ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ ὁ ἀντίζηλός του ὤφειλε νὰ διαθέτη κάτι περισσότερο ἀπὸ φυσικὸ ἡρωϊσμὸ γιὰ νὰ τὸ ἐκτοπίση. Καὶ καθὼς συμβαίνει στοὺς ἀνθρώπους, αὐτὴ ἡ ἱεραρχία τοῦ γοήτρου τείνει νὰ κορυφωθῆ σὲ δικτατορία.

Μία ἐπίσης ἀνθρώπινη ἄποψις τῆς κλίμακος γοήτρου σὲ μιὰ παροικία ἀπὸ κίσσες εἶναι ὁ σνομπισμὸς ποὺ προκαλεῖ. Ὁ καθηγητὴς Λόρεντζ περιγράφει πῶς ἕνας ἀρσενικὸς ὑψηλῆς θέσεως ἐρωτεύθηκε μιὰ θηλυκιὰ τῶν κατωτέρων τάξεων καὶ ἐντὸς δύο ἡμερῶν τὴν «ἐμνηστεύθη δημοσίᾳ». Τὸ γεγονὸς διεδόθη ταχύτατα. Σὲ ἄλλες δύο ἡμέρες ὅλη ἡ παροικία ἔμαθε ὅτι ἐκείνη ἡ μικρούλα νεόπλουτη, ποὺ τὰ 80 τοῖς ἑκατὸν τὴν περιφρονοῦσαν, ἔγινε τώρα «σύζυγος τοῦ Προέδρου» καὶ δὲν θὰ δεχόταν

πλέον καμμιὰ ἄσχημη ματιὰ ἀπὸ κανέναν. Καὶ ἐκείνη συναισθάνθηκε τὴν καινούργια κατάστασί της καὶ τὴν ἐξεμεταλλεύθη. «Ἔχασε τελείως—θρηνεῖ ὁ Λόρεντζ—τὴν εὐγενικὴ ἢ ἔστω μπλαζὲ ἀνοχή, ποὺ ὀφείλει μιὰ κ ί σ σ α ὑψηλῆς τάξεως νὰ δείχνη στὶς ὑποδεέστερες. Δὲν ἄφηνε εὐκαιρία χωρὶς νὰ ταπεινώνῃ τὶς πρώην ἀνώτερές της. Γενικά, ἡ συμπεριφορά της ἦταν χυδαία». Ὁ συνδυασμὸς σαρκικοῦ πάθους καὶ λεπτοῦ ἔρωτος ἐπίσης θεωρεῖται ὡς ἀνθρώπινο διακριτικό. Καὶ πάλι ὑπάρχουν πράγματα ποὺ δὲν τὰ διδάσκουν στὰ σχολεῖα καὶ μπορεῖ νὰ τὰ μάθουμε ἀπὸ τὴ ζούγκλα ἢ τὰ βάθη τοῦ ὠκεανοῦ.

Ὁ Λόρεντζ περιγράφει τὸν γαμήλιο χορὸ ἑνὸς ψαριοῦ, γνωστοῦ ὡς «πολεμιστὴς τοῦ Σιάμ». Ἡ ἱστορία ἀρχίζει ὅταν τὸ ἀρσενικὸ ἐρεθίζεται, ὄχι γιὰ ἔρωτα, ἀλλὰ γιὰ νὰ χτίσῃ τὴ φωλιά του καὶ ν' ἀποκτήση παιδιά. Πρῶτα θὰ ἑτοιμάση τὴ φωλιά, ποὺ εἶναι ἕνας μικρὸς σωρὸς φυσαλλίδων, καὶ κατόπιν θὰ ψάξη γιὰ νὰ βρῆ μητέρα τῶν παιδιῶν του. Ἀρχίζει τότε νὰ λαμπυρίζη μὲ τὰ πιὸ μεγαλοπρεπῆ χρώματα, ποὺ ὅταν πλησιάση ἡ θηλυκιὰ ἰριδίζουν περισσότερο. Αἴφνης ὁρμᾶ σὰν βέλος πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς ἐκλεκτῆς του καὶ τὴν τριγυρίζει, λαμπυρίζοντας. Ἐὰν ἐκείνη ἀνταποκρίνεται, ἀρχίζει ἐπίσης νὰ λαμπυρίζη, ἂν καὶ μετριοπαθῶς, δείχνοντας μόνον μερικὲς ἐλαφρὲς γκρίζες λουρίδες σὲ σκοῦρο φόντο. Κτυπάει τὰ πτερύγιά της καὶ τὸν πλησιάζει. Ἐκεῖνος, τρέμοντας, ἀπὸ ἐρεθισμό, κινεῖ τὰ πτερύγιά του ὅσο μπορεῖ περισσότερο καὶ μετακινεῖται πλαγίως γιὰ νὰ γοητεύση τὴ θηλυκιὰ μὲ τὰ ἐκθαμβωτικὰ χρώματα, τοῦ πλευροῦ του. Κατόπιν πλέει πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς φωλιᾶς, μὲ ἁπαλές, χαριτωμένες, κυματιστὲς κινήσεις, καλώντας τὴν μέλλουσαν συμβίαν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, πρᾶγμα ποὺ ἐκείνη πράττει δειλά, καὶ ντροπαλά.

Ὅταν φθάσουν ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὴ φωλιά, τότε ἀκολουθεῖ ἕνα ἐρωτικὸ παιγνίδι, ποὺ μοιάζει στὴ λεπτὴ χάρι μὲ μενουέτο, ἀλλὰ στὸν γενικὸ ρυθμὸ μὲ τὸν χορὸ ἐκστάσεως μιᾶς θρησκευτικῆς χορευτρίας τῶν νήσων Μπαλί. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐρωτικοῦ αὐτοῦ χοροῦ, σύμφωνα μὲ παλιὸ νόμο, ὁ ἀρσενικὸς πρέπει πάντοτε νὰ ἐκθέτῃ τὸ θαυμάσιο πλευρό του στὴ σύντροφό του, ἡ ὁποία πρέπει νὰ μένη σταθερὰ σὲ ὀρθὴ γωνία ἀπέναντί του. Πρέπει νὰ παρακολουθῆ τὶς κινήσεις του, ἔχοντας τὸ κεφάλι της πάντα στραμμένο πρὸς αὐτόν. Αὐτὸς διαγράφει κύκλους, ὁλοένα στενώτερους, μέχρις ὅτου τὰ σώματά τους σμίξουν, ἐνῷ τὰ χρώματά τους γίνονται πιὸ λαμπερά. Διδασκόμεθα ὅτι οἱ τρόποι ὅλων τῶν ψαριῶν εἶναι ἐξ ἴσου παθητικοὶ ὅπως κάθε σάρκινου πλάσματος.

Ὁ καθηγητὴς Λόρεντζ μᾶς προειδοποιεῖ ἐναντίον τῆς αἰσθηματικῆς ὑποθέσεως ὅτι τὰ ζῶα εἶναι ἠθικὰ «καλύτερα» ἢ «χειρότερα» ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Τὰ ἠθικὰ κριτήρια, λέγει, εἶναι ἀσήμαντα ἐκεῖ ὅπου ἡ ζωὴ εἶναι ἐνστικτώδης. Στὸ κεφάλαιο τῶν

σφαλμάτων τῶν κατωτέρων ἀδελφῶν μας, ἐγγράφει τὴν θλιβερὴ ἱστορία ἑνὸς κύκνου, ποὺ ὑπῆρξε τρυφερὸς σύζυγος, ἀλλὰ παραστράτισε ἀπὸ τὴν ἐπιμονὴ μιᾶς ἀποφασισμένης θηλυκιᾶς. Οἱ κύκνοι εἶναι μονόγαμοι καὶ ὑποτίθεται ὅτι μένουν πιστοὶ στὴ σύντροφό τους ἐφ' ὅρου ζωῆς. Μιὰ ἡμέρα, ἕνας γέρω—κύκνος ἔδιωξε μὲ μανία μιὰ θηλυκιά, ποὺ ἐπλησίασε τὴ φωλιὰ καὶ τοῦ ἔκανε προτάσεις, ἐνῶ ἡ σύζυγός του ἦταν μέσα. Ἀλλά, τὸ ἴδιο βράδυ ἐθεάθη στὴν ἄλλη ὄχθη τῆς λίμνης νὰ συναντᾶ τὴν ἀδιάντροπη θηλυκιὰ καὶ νὰ ὑποκύπτη στὴ γοητεία της.

Ὁ καθηγητὴς Λόρεντζ βρίσκει σχεδὸν σὲ ὅλα τὰ ζῶα αὐτὸ ποὺ ἀποκαλοῦμε «ἀνθρώπινες ἀδυναμίες». Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ἀγαπημένος του σκύλος, ὁ Μπούλη, ἦταν ψευταράκος. Ὁ Μπούλη ἔτρεχε πάντοτε νὰ τὸν ὑποδεχθῆ μὲ ἀφοσίωσι στὴν ἐξώθυρα τοῦ κήπου, ἐπίσης ἔτρεχε ἔξω γιὰ νὰ γαυγίση ξένους. Στὰ γεράματά του ἐλαττώθηκε ἡ ὅρασίς του καὶ μιὰ ἡμέρα ποὺ φυσοῦσε πρὸς τὴν ἀντίθετη μεριὰ ὁ ἀέρας, δὲν ἀνεγνώρισε τὸν κύριό του καὶ ἄρχισε νὰ γαυγίζη ἄγρια. Ὅταν ἐπλησίασε ἀρκετὰ ὥστε ν' ἀναγνωρίση τὸ λάθος του, σταμάτησε ἀπότομα γιὰ ἕνα δευτερόλεπτο, ὕστερα τὸν προσπέρασε, βγῆκε στὸ δρόμο καὶ ὑποκρίθηκε ὅτι γαυγίζει τὸν σκύλο ἑνὸς γείτονα, ποὺ ὅμως δὲν ἦταν ἐκεῖ! Αὐτό, βέβαια, ἦταν ἕνα ἀθῶο ψέμμα, πάντως δὲν ἦταν εἰλικρίνεια.

Καὶ οἱ γάτες ἐπίσης ἔχουν ἐγωϊσμὸ καὶ προσέχουν τὴν ἀξιοπρέπειά τους. Ἐὰν τύχη νὰ γλυστρήσουν στὸ παρκὲ καθὼς τρέχουν καὶ πάρουν τούμπα, τὶς βλέπετε νὰ ἐπιδίδωνται στὴν λεπτομερῆ ἐξέτασι ἑνὸς ἀντικειμένου ποὺ βρίσκεται κοντὰ ἐκεῖ καὶ ὀσφραίνονται κάθε λεπτομέρεια, σὰν αὐτὸς νὰ ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὁ σκοπός τους.

«Πρῶτα οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά», εἶναι μιὰ ἐκδήλωσις ἱπποτισμοῦ τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς, ἂν καὶ δὲν τηρεῖται πάντοτε. Στὴν κοινωνία τῶν σκύλων εἶναι ἕνα ἔνστικτο, στὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ βασισθῆ κανεὶς ἀπολύτως. Τὸ πιὸ ἄγριο μαχητικὸ σκυλί, ἂν καὶ ἀσχολεῖται διαρκῶς μὲ τὸ νὰ προκαλῆ τὸ σέβας καὶ τὸν τρόμο ὅλων τῶν ἀρσενικῶν σκύλων τῆς γειτονιᾶς, ποτὲ δὲν θὰ πειράξη μιὰ σκύλα ἢ ἕνα μικρὸ σκυλάκι. Ἐὰν συμβῆ νὰ τοῦ ἐπιτεθῆ καμμιὰ γεροντοκόρη σκύλα, θὰ τὰ χάση. Ἡ ὑπερηφάνειά του τὸν ἐμποδίζει νὰ φύγη, ἀλλὰ καὶ δὲν καταδέχεται νὰ δώση μάχη. Στέκεται σὲ ἀμηχανία ἢ στριφογυρίζει, συγχυσμένος, σηκώνοντας πότε τὸ ἕνα πόδι καὶ πότε τὸ ἄλλο, σὰν ταραγμένος μαθητὴς σχολείου.

«Οἶκτο στοὺς ἡττημένους», εἶναι μιὰ ἄλλη ὑψηλὴ ἀρχὴ συμπεριφορᾶς τῶν πολιτισμένων ἀνθρώπων, ποὺ ἔχει τὴν προέλευσί της ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν πλανοδίων ἱπποτῶν καὶ ἐπεκράτησε λίγους αἰῶνες στὴν Εὐρώπη, ἀλλὰ τείνει νὰ ἐκλείψη τώρα. Στὴν κοινωνία ὅμως τῶν λύκων εἶναι νόμος, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τὸν παραβοῦν, εἶναι «νόμος φυσικός». Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ πολλὰ ἀγριοπούλια, καίτοι στὰ

κοτέτσι ὁ νόμος τηρεῖται μόνον ἀπὸ τὶς γαλοποῦλες. Ὁ καθηγητὴς Λόρεντζ περιγράφει τὴν πάλη μεταξὺ δύο γκρίζων λύκων τῆς βορείου Ἀμερικῆς καὶ πῶς ὁ ἀσθενέστερος, νοιώθοντας ὅτι εἶναι χαμένος, στάθηκε ἀκίνητος καὶ σήκωσε τὸ κεφάλι του, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀφήση στὴ διάθεσι τοῦ ἀντιπάλου τὸ λαρύγγι του, τὸ σημεῖον ἐκλογῆς τῆς πρωτογόνου ἐπιθέσεως. Ἦταν μιὰ κίνησις παραδόσεως, εἶδος ἐκκλήσεως στὸν οἶκτο τοῦ ἀντιπάλου, ὁ ὁποῖος ἔτσι ἀφωπλίσθηκε. Τὸ θῦμα, ὅσο στέκεται σ' αὐτὴ τὴ στάσι, εἶναι σὲ ἀσφάλεια.

Τὸ ἴδιο ἔνστικτο μεγαλοψυχίας συναντᾶται καὶ σὲ πολλὰ εἴδη σκύλων. Καὶ τόσο σημαντικὸς παράγων εἶναι στοὺς βιοτικοὺς κανόνες μερικῶν πουλιῶν, ὥστε ἔχουν εἰδικὰ σηματοδοτικὰ ὄργανα γιὰ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀπέναντι ἐχθροῦ. Ὅταν ἕνα γαλόπουλο ἐξαντλήση ὅλα τὰ μέσα καὶ βλέπει ὅτι ἡττᾶται, ξαπλώνει στὸ ἔδαφος μὲ τεντωμένο τὸ λαιμό του. Ὁ νικητής, ἂν καὶ θὰ ἤθελε νὰ τὸ χτυπήση μὲ τὸ ράμφος καὶ τὰ νύχια, εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ συνεχίση τὸν ἀγῶνα.

Ἐπίσης τὸ αἴσθημα τῆς ἰδιοκτησίας, ἡ εὐχαρίστησις στὴν ἰδιοκτησία καὶ ἡ σθεναρὰ ὑπεράσπισις τῆς ἰδιοκτησίας εἶναι ἔνστικτο συναντώμενο ἕως τὶς κατώτερες βαθμίδες τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Ἴσως διακηρύττουν αὐτὸ τὸ δικαίωμα τὰ πουλιά, καθὼς κάθονται στὴν κορυφὴ ἑνὸς δένδρου καὶ κελαϊδοῦν. «Ἐδῶ εἶναι τὸ δικό μου ὑποστατικό — μακριὰ οἱ παρείσακτοι!».

Μερικὰ ζῶα σημαδεύουν μὲ τὴν ἰδιαίτερη ὀσμή τους τὰ σύνορα τοῦ ἐδάφους των. Ὁ ἰχνεύμων (ἀσιατικὸ παραποτάμιον σαρκοβόρον ζῷον ἐκ τῶν δακτυλοβατῶν) ἔχει ἕναν εἰδικὸ ἀδένα ποὺ ξεχύνει σταγονίδια γι' αὐτὸν τὸν σκοπό. Ἐὰν σβήσετε τὰ σημάδια μ' ἕνα ὑγρὸ ὕφασμα, ἐπιστρέφει καὶ τὰ ἀνανεώνει. Ὁ δόκτωρ Οὐΐλλιαμ Μάνν, διευθυντὴς τοῦ ζωολογικοῦ κήπου τῆς Οὐάσιγκτων, μοῦ ἀφηγήθηκε πῶς δοκίμασε νὰ σμίξη ἕνα ζευγάρι λεοπαρδάλεων: Τὶς ἐτοποθέτησε σὲ κλωβοὺς χωρισμένους μὲ κιγκλιδώματα μέχρις ὅτου κυριεύθησαν ἀπὸ ἔρωτα. Εἰδικὰ ὁ λεόπαρδος ἔδειχνε μεγάλη λαχτάρα καὶ λαγνεία. Ὅταν ὅμως ἐδέχθηκε τὴ λεοπάρδαλι στὸν κλωβό του, τὸ αἴσθημα τῆς ἰδιοκτησίας ἐπεκράτησε στὸν ἔρωτα καὶ τὴ λαγνεία, ἀναψοκοκκίνησε καὶ μ' ἕνα χτύπημα τὴν ἄφησε νεκρή.

* *

Ὅλα αὐτὰ τὰ περιστατικὰ μᾶς δείχνουν τὴν ὁμοιότητα καὶ συγγένεια ζώων καὶ ἀνθρώπων.

Κ. ΠΑΛΑΜΑ

Ο ΑΜΑΡΤΩΛΟΣ

Εἶπεν ὁ ἁμαρτωλὸς μέσα στὴ σκέψη του :
«Ἐδῶ εἶν' ἡ δίκη θεία, κ' ἡ καταδίκη.
Ἐδῶ γρήγορ' ἀργὰ καὶ ἡ ἀνταπόδοση,
στῆς ἁμαρτίας τὸ γλυκασμὸ τῆς ἁμαρτίας ἡ φρίκη».
Εἶπεν ὁ ἁμαρτωλὸς μέσ' στὴν καρδιά του :
«Τὰ ξεπληρώνουμε ὅλα· κ' ἐδῶ κάτου,
καὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ μεγάλα χρέη,
κι ὅσα ὁ δαρμὸς μᾶς ψιθυρίζει κι ὅσα δὲ μᾶς λέει».
Εἶπεν ὁ ἁμαρτωλὸς μέσα στὸ δρόμο του :
«Ὅποιος κι ἂν εἶναι, ὅπου μᾶς πάει ὁ δρόμος,
καὶ προτοῦ φτάσουμε στὸ τέρμα, πῶς μᾶς βρίσκει
ὅπου νὰ πᾶμε, ὅπως κι ἂν πᾶμε, ὁ νόμος,
ὁ φοβερὸς ὁ νόμος ! Πῶς νὰ κράξω τ' ὄνομά του !
Μᾶς λογαριάζονται ὅλα, κ' ἐδῶ κάτου.
Κ' εἴμαστε κληρονόμοι, καθὼς εἴμαστε
καὶ κληροδότες.
Μόνοι δὲν εἴμαστε, ὅπως κι ὅπου ζήσουμε,
γύρω μας, μέσα μας φυλᾶν, παραμονεύουν
οἱ καταδότες.
Κι ἂν σπρώχνωνται ἀλλοπρόσαλλα, πίσω ἢ ἐμπρός, τὰ πάντα,
ὁ νόμος πάει νὰ τὰ καρφώσῃ, ὁ ἴδιος εἶναι πάντα».
Εἶπεν ὁ ἁμαρτωλὸς μέσα στὰ δάκρυά του :
«Καὶ τοὺς κακοὺς τοὺς εἶδα σὰ δικούς μου,
κι ἀπ' τοὺς δικούς μου, καὶ μακριά, σὰ νὰ ἦταν ξένοι, στάθηκα,
κ' ἐκείνους ποὺ μ' ἀγάπησαν τοὺς εἶδα σὰν ἐχθρούς μου.
Φίλοι, δικοί μου, ἐχθροί, κακοί, τίποτε δὲ μοῦ ἀφήσανε,
μήτε μοῦ πῆραν τίποτε. Τίποτε δὲ μ' ἀλλάζει,
ἐκεῖνος εἶμαι πάντα ποὺ γεννήθηκα,
καὶ τοὺς καρπούς μου θὰ τοὺς καίῃ πάντα τὸ χαλάζι.
Μήτ' ἔπεισα τὴν ἄπιστη ψυχή μου, οὔτ' ἔλπισα
στὸν ἐρχομό, στὸ λυτρωμό, στὸ λόγο τοῦ Μεσσία.
Μὰ σὰ ν' ἀκούω νὰ μοῦ φωνάζῃ κάποιος μέσα μου :
«Θἄρθη μιὰ κρίση, μιὰ Δευτέρα Παρουσία».
Καὶ εἶπες ἀκόμα, ἁμαρτωλέ,
Τρισάθλια μου ψυχή, Μαγδαληνὴ Μαρία !
Στὰ χέρια μὲ τοῦ ἀλάβαστρου λαχταριστὴ τὰ μῦρα,
στέκεις ὡραία στὴν ὄψη σου μπρὸς στὴν κλεισμένη θύρα,
κι ἀκάθαρτη στ' ἀκάθαρτα τοῦ κόσμου ζῇς, πεθαίνεις,
μὰ στέκεσαι καὶ σὰ νὰ τὸν προσμένῃς
ἐκεῖνον ποὺ δὲ θἄρθῃ : τὸ Σωτῆρα.

(«Περάσματα καὶ Χαιρετισμοί»)

Στὴν Ἰνδικὴ φιλοσοφία μιὰ πολυσήμαντη λέξη:

Νετί - Νετὶ

Συγγένεια Πλατωνικῆς διδασκαλίας

τοῦ C. JINARAJADASA

ΥΠΑΡΧΕΙ στὴν Ἰνδικὴ φιλοσοφία μιὰ λέξη, ποὺ ἔχει βαθύτατη ἔννοια. Ἡ λέξη αὐτὴ εἶναι τὸ «Νετί», ποὺ συνήθως ἐπαναλαμβάνεται δυὸ φορές, ἀποτελουμένη ἀπὸ δύο σανσκριτικὲς λέξεις «νά—ἰτί», ποὺ σημαίνουν «δὲν εἶναι ἔτσι». Ὁ,τιδήποτε θελήσετε νὰ διαβεβαιώσετε στὸ φιλοσοφικὸ καὶ μεταφυσικὸ πεδίο, ὁ σοφὸς Βραχμάνος θὰ σᾶς ἀντιτείνη «Νετί, Νετί», «δὲν εἶναι ἔτσι», μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἡ γνῶσις τῶν μεταφυσικῶν προβλημάτων δὲν εἶναι ἀσφαλής.

Ἂν μιὰ μεγάλη πνευματικὴ ὀντότης ἐρχόταν καὶ μᾶς ἔλεγε ὅτι γνωρίζει τὴ φύση τῆς θεότητος καὶ μᾶς περιέγραφε τὶς ἰδιότητες ποὺ ἔχει, ὁ Ἰνδὸς σοφός, ποὺ ποθεῖ τὴν Ἀλήθεια, θὰ ἀπαντοῦσε «Νετί, Νετί», «Δὲν εἶναι ἔτσι», ἐννοώντας ὅτι αἱ ἰδιότητες τῶν φαινομένων ἀδυνατοῦν νὰ μᾶς ὁδηγήσουν εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ πραγματικοῦ.

Ὁ σοφὸς μάλιστα θὰ ἔλεγε «Νετί, Νετί», ἀκόμη καὶ ἂν ὁ ἴδιος ὁ Ἰσβάρα (=ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ) ἐστέκετο ὄρθιος ἐμπρός του νὰ τοῦ ἀποκαλύψη τὴν πραγματικότητα. Διότι κανένα μορφικὸν Ὄν, ὁσονδήποτε μεγάλο καὶ ἱερό, δὲν μπορεῖ ν' ἀποκαλύψη τὴν πέραν πάσης μορφῆς πραγματικότητα. Τὸ ἀνεκδήλωτον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἑρμηνευθῆ διὰ τοῦ ἐκδηλωθέντος. Κατὰ συνέπειαν, κάθε τὶ ποὺ μποροῦμε νὰ ἐννοήσουμε, εἶναι ἡ γνῶσις ἰδιοτήτων μόνον τῆς πραγματικότητος καὶ ὄχι ἡ γνῶσις αὐτῆς ταύτης τῆς πραγματικότητος.

Αὐτὴ ἡ ἀδιαλλαξία τοῦ σοφοῦ Βραχμάνος, ποὺ δὲν ἐπαναπαύεται στὰ φαινόμενα, ἀλλὰ ζητᾶ τὸ βάθος καὶ τὴν οὐσία τῆς πραγματικότητος ἐκείνης ποὺ βρίσκεται πέραν ἀπὸ κάθε ἐκδήλωση, εἶναι ἄγνωστη στὴ φιλοσοφία

τῆς Δύσεως.

Ἐν τούτοις ὁ Πλάτων εἰς τὸ «Συμπόσιον» διά τοῦ στόματος τῆς ἐνορατικῆς Διοτίμας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ Σωκράτης ἐδιδάχθη τα ἐρωτικά, μᾶς ἐκφράζει τὴν ὑψηλότερη ἀφηρημένη ἔννοια περὶ τοῦ πραγματικοῦ, ποὺ τὸ ὀνομάζει Κάλλος :

«Ὅστις εἰς τὴν σπουδὴν τῆς τεχνης τῆς ἐρωτικῆς ὁδηγηθῆ εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον, θεώμενος ὀρθῶς, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, τὰς διαφόρους μορφὰς τοῦ ὡραίου, ὅταν προχωρήσῃ πλέον πρὸς τὸ τέρμα τῆς ἐρωτικῆς μυσταγωγίας, θ' ἀντικρύσῃ ἐξαφνικὰ ἕνα κάλλος, χάριν τοῦ ὁποίου κατεβλήθησαν καὶ αἱ προηγούμεναι ταλαιπωρίαι ὅλαι, τὸ ὁποῖον πρῶτον μὲν ὑπάρχει αἰώνιον καὶ δὲν ὑπόκειται οὔτε εἰς γένεσιν οὔτε εἰς ἀφανισμόν, οὔτε εἰς αὔξησιν οὔτε εἰς ἐλάττωσιν, ἔπειτα δεν εἶναι ὡραῖον ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως, ἄσχημον ἀπὸ τῆς ἄλλης, οὔτε ὡραῖον σήμερον, αὔριον ὄχι, οὔτε σχετικῶς μὲ τοῦτο ὡραῖον, σχετικῶς μ' ἐκεῖνο ἄσχημον, οὔτε ἐδῶ ὡραῖον, ἐκεῖ ἄσχημον, ὡσὰν νὰ ἦτο δια μερικοὺς ὡραῖον, δι' ἄλλους ἄσχημον. Οὔτε ἀφ' ἑτέρου θὰ τοῦ παρουσιασθῆ τὸ ὡραῖον ὑπὸ τὴν μορφὴν ἑνὸς προσώπου ἢ χειρῶν ἢ ἄλλου τινὸς σωματικοῦ, καὶ οὔτε ὑπὸ τὴν μορφην ἑνὸς λόγου ἢ μιᾶς ἐπιστήμης, οὔτε παντως ὡς ὑπάρχον εἰς ἕνα διαφορον ὄν, εἰς ἕνα ἔμψυχον π.χ. ἢ εἰς ἕνα τοπιον ἢ εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ εἰς ἄλλο τι· ἀλλ' ὡς κάτι ποὺ ὑπάρχει μόνον του, αὐτοτελῶς, μὲ τὸν ἑαυτόν του, ἑνιαῖον εις τὴν μορφήν, αἰώνιον. ὅλα δὲ τ' ἄλλα τα ὡραῖα μετέχουν ἐκείνου κατα τοιοῦτον τινα τρόπον, ὥστε μὲ τὴν γενεσιν καὶ τὸν ἀφανισμὸν ἐκείνων. ἐκεῖνο μήτε αὔξησιν μήτε ἐλάττωσιν καμμίαν νὰ ὑφίσταται μήτε κανεναν ἄλλον ἐπηρεασμόν».

Καὶ περαιτέρω :

«Φαντάσου τώρα, ἂν κανενὸς ἐδίδετο ἡ χάρις τὸ ἀπόλυτον κάλλος ν' ἀντικρύσῃ, ἄδολον, καθαρόν, ἀμιγες, ὄχι ἀνακατωμένον μὲ σάρκας γηΐνας καὶ χρώματα καὶ κάθε ἄλλην ματαιότητα θνητήν, ἀλλ' ἂν τὸ κάλλος τὸ ἀπόλυτον ἠδυνατο ν' ἀντικρύσῃ εἰς τὴν θείαν μοναδικότητα τῆς μορφῆς του! Ἀνάξιος, φαντάζεσαι, θὰ ἦτον ὁ βίος ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἔχει τὸ βλέμμα του πρὸς τὰ ἐκεῖ, καὶ ἐκεῖνο βλέπει μὲ τὸ ὄργανον ποὺ πρέπει, καὶ μ' ἐκεῖνο εὑρίσκεται μαζί ; Ἠ λησμονᾶς ὅτι ἐδῶ, καὶ μόνον ἐδῶ, θὰ ἔχῃ τὸ χάρισμα, βλέπων με ὅ,τι εἶναι ὁρατὴ τὴν ὡραιότητα, νὰ γεννᾷ ὄχι φαντάσματα ἀρετῆς, ἀφοῦ δὲν εἶναι φάντασμα αὐτὸ ποὺ ἀγκαλιάζει, ἀλλὰ τὴν ἀληθινην, ἀφοῦ τὴν ἀλήθειαν ἀγκαλιάζει. Καὶ ὅταν γεννήσῃ καὶ ἀναθρεψῃ ἀρετὴν ἀληθινήν, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ γίνῃ τῶν θεῶν ὁ ἀγαπημενος καί, ὅσον εἶναι θεμιτὸν εἰς ἕναν ἄνθρωπον, ἀθάνατος καὶ ἐκεῖνος».

Τὰ θαυμάσια αὐτά λόγια τοῦ Πλάτωνος ἐκφράζουν τὴν ἴδια διδασκαλία μὲ τὰ Upanishads. Ὁ Ἰνδὸς σοφὸς ὑποκλίνεται παντοτε μὲ σεβασμὸ ἐμπρὸς στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς πραγματικότητος, ψιθυρίζοντας «Βραχμάν», ἀλλ' ἀμέσως σκέπτεται «Νετί, Νετί» καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν ἀδιάκοπη ἔρευνά του.

Μήπως ἡ διδασκαλία τοῦ «Νετί» ἐννοεῖ ὅτι ἡ Ἀλήθεια δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ ἀνακαλυφθῆ, ὅτι ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ ἱκανοποιηθῆ ; Οἱ σοφοὶ ὑπόσχονται τὴν Νιρβάνα, ἀλλὰ μᾶς λέγουν ὅτι ἡ Νιρβάνα δὲν ἐπιτυγχάνεται ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει προσωπικὸς Θεὸς ἢ προσωπικὸς

πόθος. Οἱ πραγματικοὶ σοφοὶ δὲν σταματοῦν στὴν ἰδέα ἑνὸς προσωπικοῦ Θεοῦ, ὁσονδήποτε μεγάλος καὶ ἂν εἶναι. Γι' αὐτὸ ἡ Βεδάντα τονίζει ὅτι ὁ Ἰσβάρα, ὁ προσωπικὸς Θεὸς τοῦ ἐκδηλωθέντος σύμπαντος, δὲν εἶναι παρὰ μία ἐκδήλωσις. Πίσω ἀπὸ Αὐτὸν ὑπάρχει τὸ Ἀπόλυτον. Καὶ ὁ Βουδδισμὸς ἀφήνει τελείως κατὰ μέρος τὸ πρόβλημα τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ, ἀκόμη καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ. Διότι εἶναι ἀπρόσιτο στὴν ἀντίληψη τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι καὶ ἂν λεχθῆ γι' αὐτό, «Νετί, Νετί», «Δὲν εἶναι ἔτσι».

Τὸ «Νετί, Νετί» εἶναι σκληρὸς λόγος, ἀλλὰ εἶναι ἀναγκαῖος, εἶναι τὸ μάθημα ποὺ διδάσκει ἡ ζωή. Γυναῖκα καὶ παιδιά, πλούτη καὶ δόξα, ἐργασία καὶ γνῶσις, φήμη καὶ τιμαί, αὐτὰ τὰ πράγματα αἰχμαλωτίζουν τὸν ἄνθρωπο διαδοχικῶς καὶ ἴσως γιὰ μιὰ ζωὴ νὰ φαίνωνται ἐξαίρετα. Ἀλλὰ ὁ πόνος καὶ ἡ πεῖρα, αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐνσαρκώσεις καὶ τὸ Κάρμα, διδάσκουν τὸ μάθημα τοῦ «Νετί, Νετί».

Ἀργότερα ἔρχεται τὸ στάδιον κατὰ τὸ ὁποῖον «Ὁ Γκουροῦ (Διδάσκαλος) εἶναι ὁ Βράχμας, εἶναι ὁ Βισνοῦ, εἶναι ὁ Μαχαντέβα, εἶναι τὸ ἴδιον τὸ Βραχμάν». Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ζωὴ διδάσκει τὸν σοφὸ νὰ ψιθυρίζη «Νετί, Νετί», μολονότι ὀφείλει στὸν Διδάσκαλόν του τὰ πάντα. Ἀνέρχεται ὁλοένα ὑψηλότερα, ἀπὸ ἐκδήλωση σὲ ἐκδήλωση, ἐν τούτοις διαρκῶς ψιθυρίζει «Νετί, Νετί».

Μόνον ὅταν σταθῆ μόνος, τελείως ἐλεύθερος ἀπὸ τὸ κάθε τί, ὅταν δὲν περιμένει τίποτε ἀπὸ κανέναν, οὔτε καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, τότε μόνον ὀρχίζει νὰ βλέπη τὴν ἀληθινὴ φύση τοῦ πραγματικοῦ.

Γι' αὐτὸ καὶ τὸ «Φῶς στὴν Ἀτραπὸ» καταλήγει μὲ τοὺς ἀκολούθους τρεῖς τελευταίους κανόνες, ποὺ ὁδηγοῦν ἐκεῖνον ποὺ ἔφθασε στὸ κατῶφλι τῆς Θεότητος:

«Κρατήσου σταθερα σ' ἐκεῖνο, ποὺ δεν ἔχει οὔτε οὐσία, οὔτε ὕπαρξη».

«Ἀκροασου μονάχα τὴ φωνή, ποὺ δὲν ἔχει ἦχο»

«Προσήλωσε τὸ βλεμμα ἀποκλειστικὰ σ' ἐκεῖνο, ποὺ εἶναι ἐπίσης ἀόρατο στὶς ἐσωτερικές, καθὼς καὶ στὶς ἐξωτερικὲς αἰσθήσεις»

Ἡ Ἀλήθεια καὶ τὸ Φῶς προέρχονται ἐκ τῶν ἔνδον, διότι ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ Θεὸς ἀποτελοῦν ἕνα καὶ ὄχι δύο. Ἡ ἐσωτερικὴ ὁδός, ποὺ ἀρχίζει ἐκεῖ ποὺ τελειώνει ἡ ἐξωτερικὴ ὁδός, εἶναι ἐκείνη τοῦ «Νετί, Νετί».

Τὸ Κράτος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ οἱ θρησκεῖες

Ἀπὸ τὰ «Νέα τοῦ Ἰσραὴλ» (δελτίον τῆς διπλ. ἀντιπροσωπείας τοῦ Ἰσραὴλ στὴν Ἀθήνα)

«ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ τοῦ Ἰσραὴλ —ἀναφέρει ἡ Δήλωσις Ἀνεξαρτησίας—θὰ ἐξασφαλίσῃ πλήρη ἐλευθερίαν εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους. Πλήρη κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ἰσότητα θὰ ἔχουν ὅλοι οἱ πολῖται ἀνεξαρτήτως θρησκείας, φυλῆς ἢ πίστεως. Τὸ κράτος θὰ παράσχῃ εἰς τοὺς πολίτας του τὴν εὐχέρειαν νὰ λατρεύσουν τὸν Θεὸν εἰς τὸν ὁποῖον πιστεύουν καὶ θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἁγιότητα καὶ ἱερότητα ὅλων τῶν Ἁγίων Τόπων καὶ Τόπων Λατρείας ὅλων τῶν θρησκειῶν».

Ὁ ἀνώτατος ὀργανισμὸς ποὺ διέπει καὶ ρυθμίζει τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα εἰς τὸ Ἰσραὴλ εἶναι τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων. Ἡ δρᾶσις του εἶναι ποικίλη. Ἀπὸ τὴν ἐπισκευὴν συναγωγῶν, ἐκκλησιῶν καὶ τζαμιῶν μέχρι τὴν μισθοδοσίαν τῶν ραββίνων, ἱερέων καὶ ἰμάμηδων, ἀπὸ τὴν ἐπίλυσιν θρησκευτικῶν διαφορῶν τῶν διαφόρων κοινοτήτων μέχρι τὸν ἐφοδιασμόν των μὲ ἱερὰ σκεύη, τὰ πάντα περνοῦν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ὁποίου ἀνήκουν εἰς πολλὰς θρησκείας.

Ἡ ἐπίσημος θρησκευτικὴ ἡμέρα ἀναπαύσεως εἶναι τὸ Σάββατον. Ἐν τούτοις εἰδικὸς νόμος προβλέπει ὅτι κάθε θρησκευτικὴ Κοινότης δύναται νὰ ἑορτάσῃ τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἀναπαύσεως. Οὕτω οἱ Χριστιανοὶ ἀναπαύονται τὴν Κυριακὴν καὶ οἱ Μουσουλμᾶνοι τὴν Παρασκευήν. Ἐπίσης εἰδικὸς νόμος ἀναγνωρίζει τὰς θρησκευτικὰς ἑορτὰς τῶν διαφόρων κοινοτήτων ὡς ἐπισήμους ἡμέρας ἀργίας διὰ τὰ μέλη τῆς κοινότητος. Ἄλλος νόμος δίδει εἰς τοὺς γονεῖς πλήρη δικαιώματα νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν θρησκευτικὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων των ἀναλόγως μὲ τὴν πίστιν των.

Ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης

Ἡ πλειοψηφία τοῦ ἰσραηλινοῦ λαοῦ (1.667.445 ἐπὶ 1.872.000 τὸν Δεκέμβριον 1956) ἀκολουθεῖ τὸ ἰσραηλιτικὸν θρήσκευμα. Ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἶναι τὸ Μέγα Ραββινᾶτον, ποὺ περιλαμβάνει Ραββινικὸν Συμβούλιον καὶ δύο Μεγάλους Ραββίνους.

Ἐπίσης ὑπάρχουν 169 Θρησκευτικὰ Συμβούλια καὶ 300 Θρησκευτικαὶ ἐπιτροπαὶ αἱ ὁποῖαι ρυθμίζουν κατὰ τόπους τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα τῆς περιφερείας των. Ὑπάρχουν εἰς τὸ Ἰσραὴλ 3000 συναγωγαί, ἀλλὰ μόνον 345 ραββῖνοι. Συμφώνως πρὸς τὸν μωσαϊκὸν νόμον, δύνανται αἱ συναγωγαὶ νὰ λειτουργήσουν καὶ ἄνευ ραββίνου. Ἁπλῶς εἷς τῶν μελῶν προΐσταται τῆς λειτουργίας.

Ἀντιθέτως πρὸς τὴν περὶ ἀνακωχῆς συμφωνίαν ποὺ ὑπεγράφη μεταξὺ Ἰσραὴλ καὶ Ἰορδανίας, οἱ Ἰσραηλῖται δὲν δύνανται νὰ προσκυνήσουν τοὺς πλέον Ἱερούς των Τόπους, ὡς τὸ Τεῖχος τῶν Δακρύων, τὸ Μνῆμα τῆς Ραχήλ, κ. ἄ. Οἱ Τόποι αὐτοὶ εὑρίσκονται εἰς τὸ ὑπὸ ἰορδανικὸν

ἔλεγχον τμῆμα τῆς Ἱερουσαλήμ.

Μεταξὺ τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι δύο ἰδιόμορφοι αἱρέσεις. Οἱ Καραΐται, οἵτινες δὲν ἀναγνωρίζουν τοὺς μεταβιβλικοὺς ραββινικούς νόμους, ἀλλὰ βασανίζονται μόνον εἰς τὰ διδάγματα τῆς Βίβλου τὰ ὁποῖα καὶ τηροῦν κατὰ γράμμα. Ὑπάρχουν εἰς τὸ Ἰσραὴλ περὶ τοὺς 1500 Καραΐται, οἵτινες καὶ εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς δύο χωρία.

Ἑτέρα αἵρεσις, εἶναι οἱ Σαμαρεῖται, οἵτινες διατείνονται ὅτι εἶναι οἱ μοναδικοὶ ἀπόγονοι τοῦ διαλυθέντος τὸ 722 π.Χ Βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ. Πιστεύουν μόνον εἰς τὰ πέντε πρῶτα βιβλία τῆς Βίβλου (Πεντάτευχον) καὶ δὲν ἀναγνωρίζουν τὰ ὑπόλοιπα ποὺ εἶναι καὶ μεταγενέστερα. Ὑπάρχουν εἰς τὸ Ἰσραὴλ περὶ τοὺς 100 Σαμαρεῖται οἵτινες κατοικοῦν ὅλοι εἰς τὴν πόλιν Χολόν.

Ἡ Μουσουλμανικὴ Κοινότης

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ Ἀραβικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ἰσραὴλ εἶναι Μουσουλμᾶνοι (140.000 περίπου). Τὸ κράτος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων λαμβάνουν δραστήρια μέτρα ἵνα ὑποστηριχθῇ καὶ τονωθῇ τὸ θρησκευτικὸ αἴσθημα τῶν μουσουλμάνων κατοίκων του καὶ ἵνα διευκολυνθοῦν οὗτοι εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν των καθηκόντων.

Οἱ Μουσουλμᾶνοι θρησκευτικοὶ λειτουργοὶ πληρώνονται ὑπὸ τῆς ἰσραηλινῆς κυβερνήσεως. Ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅστις ἐκπέμπει ἀραβικὰ προγράμματα 6 ὥρας ἡμερησίως, ἀφιερώνει εἰδικὰς ὥρας διὰ θρησκευτικὰ μουσουλμανικὰ προγράμματα, ἀναγνώσεις κεφαλαίων τοῦ Κορανίου, κτλ.

Ἡ Χριστιανικὴ Κοινότης

Οἱ Ἰσραηλινοὶ χριστιανοὶ εἶναι περίπου 45.000, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ἄραβες. Σχεδὸν κάθε χριστιανικὸν δόγμα ἔχει τοὺς ἀντιπροσώπους του εἰς τὸ Ἰσραὴλ καὶ οἱ χριστιανικοὶ τόποι λατρείας ὑπερβαίνουν τοὺς 160. Ἐπὶ πλέον ὑπάρχουν περὶ τὰ 50 χριστιανικὰ σχολεῖα καὶ πολλαὶ δεκάδες χριστιανικῶν ἱδρυμάτων. Οἱ χριστιανοὶ κληρικοὶ ὑπερβαίνουν τοὺς 1000 καὶ συμπεριλαμβάνουν περίπου 150 μοναχοὺς καὶ 550 μοναχάς, ποὺ ἀνήκουν σὲ 30 μοναστικὰ τάγματα.

Τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων τοῦ Ἰσραὴλ ἔλαβεν εἰδικὴν μέριμναν ὥστε οἱ Τόποι τῆς λατρείας καὶ οἱ Ἅγιοι Τόποι τῶν χριστιανῶν νὰ διαφυλαχθοῦν καὶ νὰ εἶναι ἐλεύθεροι καὶ εὐπρόσιτοι εἰς τὸ εὐρὺ κοινόν.

Τὸ Ἀρχαιολογικὸν Τμῆμα τῆς Κυβερνήσεως ἀσχολεῖται μὲ κάθε θέμα ποὺ ἀφορᾷ τὴν διατήρησιν ἢ τὸν ἀνακαινισμὸν τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιῶν ἢ μονῶν.

Μεταξὺ ἄλλων, ἡ χριστιανικὴ κοινότης τοῦ Ἰσραὴλ περιλαμβάνει :

17.685 Ἑλληνοκαθολικούς.

14.336 Ἑλληνορθοδόξους.

5.188 Ρωμαιοκαθολικοὺς (Λατίνους).

2.470 Μαρωνίτας.

1.030 Ἀρμενίους — Γρηγοριανούς.

1.133 Ἀγγλικανούς, Πρεσβυτεριανοὺς καὶ Λουθηριανούς.

Οἱ ὑπόλοιποι χριστιανοὶ εἶναι Κόπται, Σύροι Ἰακωβῖται, Ἀσσύριοι—Χαλδαῖοι, μέλη τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σκωτίας, Βαπτισταὶ καὶ ἄλλοι διάφοροι διαμαρτυρόμενοι.

Τὸ σταφύλι τῆς ζωῆς μας

Τοῦ αἰδ. Ζάνου Γουγουτᾶ
ὀρθοδόξου ἱερέως εἰς Ohio, U.S.A.

ΝΑ ΦΑΝΤΑΣΘΩΜΕΝ τὴν ζωήν μας σὰν ἕνα σταφύλι, ἀποτελούμενον ἀπὸ γλυκὲς καὶ ξυνὲς ρόγες. Ἐνῶ μὲ χαρὰ τρῶμε τὶς γλυκές, γιὰ τὶς ξυνὲς δὲν ἔχομε καθόλου διάθεσιν.

Πῶς μποροῦμε νὰ γλυκάνουμε τὶς ξυνὲς ρόγες, ποὺ ἔχει τὸ σταφύλι τῆς ζωῆς; Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐρώτημα τῆς φιλοσοφίας.

Αἱ ἀπαντήσεις ποὺ δίδονται δὲν συμφωνοῦν μεταξύ των γιὰ τὰ φάρμακα ποὺ προτείνουν. Ἔτσι τὸ πρόβλημα θὰ παραμείνῃ ἀνοικτὸ γιὰ μακροὺς ἀκόμη καιρούς.

Μήπως θὰ πρεπει νὰ σκάψουμε βαθύτερα στὴ ρίζα τοῦ κλήματος τῆς ζωῆς μας, γιὰ νὰ βροῦμε τὸ πῶς καὶ γιατὶ ὑπάρχουν οἱ ξυνες ρόγες; Φοβοῦμαι μήπως τὸ πνευματικό μου σκαλιστῆρι δὲν ἀντέχει διὰ βαθειὰ σκαψίμστα.

Ἂν σᾶς πῶ ὅμως ὅτι τὴν πιὸ ἀληθινὴ ἀπάντησι τὴν ἔχει δώσει ἡ Μεταφυσικὴ Θεολογία, ἴσως νὰ νομίσετε ὅτι τὸ λέγω διότι εἶμαι κληρικός. Ὄχι, δὲν εἶναι γι' αὐτό. ἀλλὰ γιατὶ τὸ μαρτυρεῖ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔζησαν καὶ ζοῦνε τὴ Μυστηριακὴ ζωὴ τῆς θρησκείας των.

Ἀλλὰ ποιᾶς θρησκείας; Γιατὶ ἡ θρησκεία, καθὼς τὴ βλέπομε στὴν καθημερινή μας ζωή, ἔχει τριῶν ποιοτήτων γάλα. Α'. Τὸ «ν ε ρ ό γ α λ ο». τὸ ὁποῖον περιέχει μόνον τοὺς τύπους τοὺς ὁποίους καὶ οἱ φαρισαῖοι τηροῦσαν. Β'. Τὸ «γ ά λ α», τὸ ὁποῖον περιέχει λίγη οὐσία τῆς θρησκείας και πολλὴ τυπολατρεία. Καὶ Γ'. Ἡ «κ ρ έ μ α», ποὺ περιέχει 100 ο)ο τὴν οὐσία τῆς θρησκείας, ποὺ ἐκδηλοῦται ὡς Ἀγάπη καὶ ἀνωτέρα πνευματικὴ Ζωή.

Θὰ πρέπει νὰ λυπούμεθα ὅταν βλέπουμε τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους νὰ ἔχουν συνηθίσει στὸ «ν ε ρ ό γ α λ ο» τῆς θρησκείας, φυλάγοντας μόνον ὡρισμένους τύπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸ νὰ τὸ ὀνομάζουν «Χριστιανικὴ ζωή», ἐνῷ ἔχει τόση σχέσι μὲ τὴν οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅσην ἔχει τὸ γυαλὶ μὲ τὸ διαμάντι.

Ποῖος δὲν θὰ παραδεχθῇ ὅτι οἱ πόνοι καὶ οἱ στενοχώριες μας γίνονται θηρία καὶ μᾶς ξεσχίζουν τὴν καρδιά, λόγῳ τῆς ἀδιαφορίας ποὺ δείχνουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὰ βάσανά μας: Καὶ ὅμως ὀνομαζόμεθα «Χριστιανοί»!

Συχνὰ τὴν ἀνθρώπινη καρδιὰ τὴν σιγοτρῶνε κρυφοὶ καὶ φανεροὶ καϋμοί, καὶ ὁ ἄνθρωπος ζητάει λίγη ἀγάπη καὶ συμπόνοια, γιὰ φάρμακο στὸν πόνο του, καὶ δὲν βρίσκει. Γιὰ τοῦτο ὁ καϋμός του μεγαλώνει μέσα στὰ στήθη του.

Τί μᾶς ὠφελοῦν αἱ ἐπιδείξεις καὶ τὰ μεγαλεῖα, ὅταν ἡ καρδιὰ μας μοιάζει μὲ ξηρὸ πηγάδι, γεμᾶτο λάσπη κακίας, χωρὶς διόλου καθαρὸ νερὸ ἀγάπης καὶ συμπόνοιας;

Ὁ πολιτισμός μας δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ τί φοροῦμε, ἢ πόσον ὡραῖα ὁμιλοῦμε, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν

εὐγένεια τῶν αἰσθημάτων ποὺ ὁμιλοῦν τὴν γλῶσσα τῆς ἀγάπης καὶ συμπόνοιας.

Ἡ ἀδιαφορία ξηραίνει πολλὲς ἀνθρώπινες καρδιές, ἐνῷ μποροῦμε συχνὰ μ' ἕνα γλυκὸ λόγο νὰ παρηγορήσουμε. Μᾶς λείπει ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συμπόνοια ποὺ γλυκαίνουν τὶς ξυνὲς ρόγες τοῦ σταφυλιοῦ τῆς ζωῆς.

***

Θὰ παρεξηγηθῶ, ἆρα γε, ἂν πῶ ὅτι—δόξα τῷ Θεῷ—τὸ πνευματικὸν περιεχόμενον τῆς ἐποχῆς μας δὲν εἶναι ἡ ἄγονη θεολογικὴ συζήτησις, ἀλλά ἡ μελέτη τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ζητεῖ νὰ γνωρίσῃ καὶ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπο, νὰ ἐξετάσῃ γιατί κάνει αὐτὰ ποὺ κάνει, νὰ βυθομετρήσῃ τὴν ἐσωτερική του ἐλευθερία καὶ τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης του, νὰ ἀνεύρῃ τὸν ἀσφαλέστερον δρόμον πρὸς τὴν εὐτυχίαν του;

Οἱ συγγραφεῖς ποὺ διαβάζονται σήμερον εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ καταπιάνονται μὲ τά ἐνδοσκοπικὰ προβλήματα τοῦ ἀτόμου. Τέτοιοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ παίρνουν τὸ βραβεῖον Νόμπελ. Ὁ κόσμος ἐγκατέλειψε τὸν «Χαμένον Παράδεισον» τοῦ Μίλτωνος καὶ τὴν «Θείαν κωμῳδίαν» τοῦ Δάντε. Ἡ ἐποχή μας δὲν εἶναι ἀπομακρυσμένη ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἀλλά, δὲν ἐνδιαφέρεται, ὅπως ἄλλοτε, γιά τὰ μεταφυσικὰ προβλήματα τῆς ψυχοσωτηριολογίας. Ἐνδιαφέρεται περισσότερον γιὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιστημονικοῦ πραγματισμοῦ. Αἱ φιλοσοφικαί μας ἰδέαι καὶ ἡ προηγμένη ἠθικὴ συνείδησις ζητοῦν περισσότερον τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον τῆς θρησκείας. Πῶς θὰ βοηθήσωμεν τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ἐπείγουσα ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ βοηθηθῇ μὲ συμπόνοια, ὅταν κάποιος καϋμὸς τοῦ καίει τὰ στήθη. Ὁ πονεμένος ἄνθρωπος, ἀνάμεσα σὲ χιλιάδες συνανθρώπους του, παραμενει μόνος, σὰν ὀρφανὸς καὶ πικραμένος. Ἔχει ἀνάγκην βοηθείας.

Τὸν πικραμένον αὐτὸν ἄνθρωπον θὰ εἶχε στὸ νοῦ του ὁ εὐλογημένος ποιητής μας Κωστῆς Παλαμᾶς, ὅταν ἔγραφε:

Ὑπάρχουν κάτι δράματα
μὲ σφραγισμένα χείλη
ποὺ ἄγραφα κι' ἀμίλητα
τ' ἀφήνουν οἱ Αἰσχύλοι.

Καὶ ὁ προεπαναστατικὸς Ρῶσσος συγγραφεὺς Ἀντώνιος Τσέχωφ, στὸ διήγημά του «Ὁ καϋμὸς» μᾶς περιγράφει τὸν πόνο ἑνὸς πατέρα ποὺ πέθανε τὸ παιδί του καὶ κανεὶς δὲν δείχνει γι' αὐτὸν λίγη συμπόνοια καὶ ἐνδιαφέρον, οὔτε κἂν γιά ν' ἀκούσῃ τὸν πόνο. Τότε ὁ δυστυχισμένος πατέρας, ποὺ εἶναι ἁμαξᾶς, καταφεύγει στὸ ἄλογό του καὶ σ' αὐτὸ μὲ κλάμματα λέει τὸν πόνο του, ἀφοῦ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν θέλησε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν παραμικρὴ προσοχή.

Ἡ ἔμπρακτος ἐκδήλωσις συμπόνοιας καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς πονεμένους καὶ πικραμένους τῆς ζωῆς εἶναι ἕνα ἀπὸ τά κύρια αἰτήματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ πρέπει ὅλοι νὰ ἐργασθῶμεν ὥστε νά γλυκαθοῦν οἱ ξυνὲς ρόγες τῆς ζωῆς.

Ἡ καλωσύνη καὶ τὰ γνωστικά ἐπιτεύγματα τοῦ Ἀνθρώπου

Τοῦ ΙΩ. Α. ΒΑΣΙΛΗ

ΘΑ ΗΘΕΛΑ ν' ἀνοίξω μιὰ κουβέντα στενῶν σχέσεων, μ' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος συμπτωματικὰ θὰ διαβάση τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὶς σκέψεις ποὺ θὰ ξεδιπλώσω σήμερα πάνω σὲ τοῦτο τὸ χαρτί. Κι' ἀρχίζω ἔτσι:

Φίλη ψυχή, ὅταν βρεθῇς μόνη σου, σὲ κατάσταση ποὺ νὰ μπορῇς νὰ συγκεντρωθῇς καὶ νὰ μιλήσης εἰλικρινὰ μὲ τὸν ἑαυτό σου, πρᾶγμα ὄχι καὶ τόσο εὔκολο, γύρισε τὸ κουμπὶ τῶν ἀναμνήσεών σου καὶ πρόβαλε στὴ φαντασία σου τὰ ἠθικὰ καὶ τὰ πνευματικὰ πορτραῖτα τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔχεις γνωρίσει στὴ ζωή σου.

Ὅλων μας ἡ πινακοθήκη αὐτὴ θὰ εἶναι πλούσια σὲ τέτοιες εἰκόνες. Αὐτές, ἡ ἐκτίμησή μας τὶς ἔχει ἀξιολογήσει καὶ ἡ προτίμησή μας, λόγῳ ψυχικῆς μας συγγένειας, τὶς ἔχει τοποθετήσει σὲ ἀνάλογη βαθμίδα καὶ σὲ ἀνάλογα βάθρα.

Θὰ ἔχουμε ἀσφαλῶς γνωρίσει ἀνθρώπους πολυμαθεῖς, ἔξυπνους, σοβαρούς, ἐπιπόλαιους ἢ μὲ ρηχὴ σκέψη, τολμηροὺς ἢ δυναμικούς, ταπεινούς, δειλούς, καλοὺς καὶ ἀγαθούς, εὐγενεῖς. Θὰ ἔχουμε γνωρίσει ἀτομικότητες ἰσχυρὲς ἢ ἀδύνατες μὲ προτερήματα καὶ ἱκανότητες, μὲ ἀρετὲς ἢ μὲ κακίες καὶ ἐλαττώματα. Πολλὲς ἀπὸ αὐτὲς τὶς εἰκόνες θὰ ἐπιθυμούσαμε νὰ μὴ περνοῦσαν ποτὲ ἀπὸ τὴν φαντασία μας. Γιὰ μερικὲς ἄλλες σηκώνουμε τὴν παλάμη μας γιὰ νὰ τὶς διώξουμε γρήγορα ἀπὸ τὴν μνήμη μας. Ἄλλων σταματᾶμε τὴν προβολὴ καὶ ἄλλων τὴν παρατείνουμε μὲ εὐχαρίστηση γιατὶ μᾶς σαγηνεύουν, μᾶς τραβᾶνε κοντά τους σὰν μαγνῆτες.

Πάνω στὸ ἴδιο περίπου θέμα, εἶχα, πρὶν ἀπὸ χρόνια, ἕνα διάλογο ἐγκαρδιότητος μ' ἕναν ἄνθρωπο τοῦ ὁποίου τὸ πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ πορτραῖτο θὰ ἐπιχειρήσω κάποτε νὰ σᾶς παρουσιάσω, γιατὶ πιστεύω πὼς τὸ πορτραῖτο αὐτὸ δὲν ἔχει φωτοσκιάσεις. Θὰ εἶναι πλασμένο μόνο μὲ φῶς, φῶς διανοητικό, φῶς πνευματικό, μὲ ἀκτινοβολίες καλωσύνης καὶ ἀγαθότητος ποὺ δύσκολα ἀντικρύζει κανεὶς στὸν κόσμο μας. Καὶ τοῦτο γιατὶ ἀργὰ καὶ πού, πολὺ σπάνια οἱ αἰῶνες ποὺ περνοῦν καλλιεργοῦν καὶ κυοφοροῦν αὐτὰ τὰ ὥριμα καὶ τέλεια παιδιὰ τῆς γῆς. Καὶ ἐκεῖνος ἦταν ἕνα ἀπὸ αὐτά.

Τὸ θέμα μας περιστρεφόταν γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονα: Ἱκανότητες—Καλωσύνη.

«Ἡ ἀνθρώπινη ὀντότης, ἔλεγε

ὁ σοφὸς συνομιλητής μου, κλείνει μέσα της ἱκανότητες καὶ δυνάμεις ποὺ ἂν τὶς βάλη. ὁ ἄνθρωπος σὲ ἐνέργεια, μπορεῖ νὰ γνωρίση τὴν πραγματικότητα καὶ νὰ γίνη χειριστὴς μερικῶν φυσικῶν νόμων. Μάλιστα μπορεῖ τὰ γνωστικά του ἐπιτεύγματα νὰ τὸν ἀνυψώσουν σὲ πνευματικὸ μεγαλεῖο. Μιὰ τέτοια πλατειὰ καὶ δυνατὴ διάνοια καταπλήσσει, ἐμπνέει, μεταρσιώνει τὴν φαντασία τῶν ἄλλων καὶ τὴν ὁδηγεῖ σὲ πεδία ἀόρατα καὶ ἀπάτητα γιὰ τὴν σκέψη τῶν πολλῶν ἐνῶ γιὰ τὴν σκέψη ἐκείνης εἶναι ἕνας εὔκολος καὶ συχνὸς περίπατος.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος καλλιεργήση καὶ ἐκδηλώση τὴν θεληματικότητά του, θὰ εἶναι σὲ θέση νὰ κάνη πράξη ἐκεῖνο ποὺ σκέπτεται καὶ ἐκεῖνο ποὺ πιστεύει. Μπορεῖ νὰ δαμάση τὸ πᾶν, νὰ κάνη ἐκεῖνο ποὺ γιὰ τοὺς ἄλλους ἀγγίζει τὴν ἔννοια τοῦ θαύματος. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐπιβάλλεται, κυριαρχεῖ, προκαλεῖ κάποτε τὸ δέος.

Ὁ ἀνθρώπινος λόγος ἐπίσης μὲ τὴν ἁρμονικότητά του, τὴν πειθώ, γοητεύει, παρασύρει, συγκινεῖ, σπρώχνει στὸ καλὸ ἢ στὸ κακό, ὁδηγεῖ στὴν ἀλήθεια ἢ στὴν πλάνη τοὺς πολλούς.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιτεύγματα δὲν μποροῦν παρὰ νὰ μᾶς κάνουν νὰ ἐκτιμήσουμε καὶ νὰ θαυμάσουμε ἐκείνους ποὺ τὰ φθάνουν.

Ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ σαγηνεύει, αἰχμαλωτίζει καὶ μᾶς ἕλκει σὲ μιὰ πνευματικὴ καὶ ἰδεολογικὴ ἐπιμιξία, σὲ μιὰ ψυχικὴ ἕνωση, εἶναι ἡ Καλωσύνη.

Ἡ καλωσύνη εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῆς ψυχῆς ποὺ ἔχει μέσα της ἠθικὸ περιεχόμενο καὶ ἐξαγνισμένη διάνοια.

Ἡ καλωσύνη εἶναι ἀπὸ τὰ συναισθήματα ἐκεῖνα τῆς ψυχῆς ποὺ διακανονίζουν ἁρμονικὰ τὶς σχέσεις της μὲ τὶς ἄλλες ψυχές· ταυτόχρονα δὲ, φανερώνει τὸν πραγματικὸ βαθμὸ τῆς ἐξελίξεως ἀλλὰ καὶ τῆς ὡριμότητος κάθε ψυχῆς. Ἡ πραγματικὴ καλωσύνη δὲν βάζει ὅρια καὶ εἶναι καθολική. Δὲν περιορίζεται στοὺς τοίχους τοῦ οἰκογενειακοῦ ἢ στὰ διακριτικὰ δρόσημα ἑνὸς φιλικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ καλωσύνη δὲν σταματᾶ σ' αὐτὰ τὰ στενὰ ὅρια. Τὰ ξεπερνᾶ, ἁπλώνεται στὸ ἄπειρο γιὰ ν' ἀγκαλιάση τὸ πᾶν, κάθε μορφή, κάθε συνείδηση, εἴτε ἐκείνη ἀπέναντί μας εἶναι καλὴ εἴτε κακή. Ἂν φθάσουμε στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ κλείσουμε μέσα μας ὄχι μονάχα τὴν ἀνθρώπινη μορφή, ἀλλὰ καὶ κάθε τι ποὺ ἔχει πνοὴ καὶ ζωή, τότε μιὰ μέρα θὰ κατορθώσουμε μὲ τὴν ἀκτῖνα τῆς σκέψεώς μας νὰ μποῦμε στὸν κύκλο τῆς παγκόσμιας ἁρμονίας.

Ἀλλ' ἡ ἀπέραντη αὐτὴ καλωσύνη ὅταν ἐκδηλώνεται μὲ τέτοια ἔνταση, κρύβει μέσα της ἕνα μεγάλο μυστικὸ ποὺ θὰ σὲ ξαφνιάση ὅταν τ' ἀκούσης. Αὐτὸ ποὺ θὰ μάθης ὡς τόσο εἶναι μιὰ μεγάλη ἀλήθεια καὶ θὰ ἔπρεπε κάθε ἄνθρωπος ποὺ ποθεῖ νὰ φθάση τὰ κράσπεδα τῆς σοφίας, νὰ τὴν ἀκολουθήση.

Λοιπὸν ἡ καλωσύνη καὶ ἡ ἀγάπη ὁδηγοῦν ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἐκδηλώνει ὁλοκληρωτικά, χωρὶς ὅρια καὶ ὅρους, στὸ κατῶφλι τῆς ἀπέραντης γνώσεως!

Γιὰ τοῦτο καὶ στὶς κλειστὲς ἐκεῖνες ὀργανώσεις ποὺ ἀντλοῦν τὶς ἀρχές τους ἀπὸ τὴν ἐσωτερι-

κὴ φιλοσοφία, ἐκείνους ποὺ ζητοῦν νὰ μποῦν σ' αὐτὲς τοὺς ὑποβάλλουν σὲ αὐστηρὲς δοκιμασίες καὶ ἀπαιτοῦν πλήρη ἠθικὸ καὶ νοητικὸ καθαρμό.

Ἔτσι ἐξαρτοῦν καὶ συσχετίζουν τὴν δυνατότητα τῆς ἀποκτήσεως τῆς Γνώσεως μὲ τὴν προσήλωση καὶ τὴν προσαρμογὴ στὸν Φυσικὸ καὶ στὸν ἠθικὸ Νόμον.

Ἡ ψυχὴ ἐπιτυγχάνει τὴν ἕνωσή της καὶ ἀφομοιώνεται μ' ἐκεῖνο ποὺ ἀγαπᾶ καὶ κατορθώνει ἔτσι νὰ τὸ γνωρίση.

Ὁ μεγάλος ἀνθρωπιστὴς καὶ διαισθητικὸς φιλόσοφος Βίκτωρ Οὐγκὼ ἐπιγραμματικὰ κήρυξε αὐτὴ τὴν ἀλήθεια. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως δὲν τὴν πρόσεξαν, δὲν τὴν μελέτησαν καὶ οὔτε τὴν ἀκολούθησαν. Ἔγραφε λοιπὸν ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ: «Ἀγάπησες ἓν ὄν, τὸ κατέστησες διαφανές».

Σ' αὐτὲς τὶς λίγες λέξεις περικλείεται ὁλόκληρη θεωρία καὶ ἀποκαλύπτεται ὁ τρόπος καὶ τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος κατακτᾶ τὰ γνωστικὰ ἐπιτεύγματα καὶ μὲ τὰ ὁποῖα θὰ γίνη ἱκανὸς νὰ γνωρίση καὶ νὰ λύση ὅλα τὰ αἰνίγματα καὶ ὅλα τὰ προβλήματα τῆς καθόλου ζωῆς.

Νὰ πῶς καὶ ποῦ φθάνει ἡ δύναμη τῆς ἀξίας ἐκείνης ποὺ λέγεται ἄνθρωπος!

Ὅταν ἡ καλωσύνη συμβαδίζη καὶ συζευχθῆ μὲ τὴν γνώση, τότε, ἀντὶ τοῦ πόνου, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀπολαύση ὅλες τὶς χαρὲς τῆς ζωῆς καὶ θὰ αἰσθανθῆ τὸν ἑαυτό του πραγματικὰ ἐλεύθερο καὶ παντογνώστη.

Πολλοὶ προβάλλουν τὸν πόνο καὶ τὶς ἀτομικὲς δοκιμασίες τους καὶ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοὺς ἄλλους νὰ τοὺς προσέχουν καὶ νὰ τοὺς ἀνακουφίζουν. Ἀλλ' ἐκεῖνος ποὺ ἔχει μέσα του καλωσύνη, διακρίνεται ταυτόχρονα γιὰ ἀνωτερότητα, εὐγένεια, εὐαισθησία. Τὸν δικό μας πόνο πρέπει νὰ τὸν καλύπτη τὸ ἐνδιαφέρον μας γιὰ τὸν πόνο τοῦ ἄλλου τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ αἰσθανόμαστε σὰν δικό μας πόνο. Νὰ πῶς πρέπει νὰ σκέπτεται καὶ νὰ αἰσθάνεται ὁ πραγματικὰ ἀνώτερος ἄνθρωπος. Γι' αὐτὸν τότε μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς στὸ κέντρο τῆς ψυχῆς του ἔχουν στήσει τὸν θρόνο τους ἡ ἀγάπη καὶ ἡ καλωσύνη, καὶ στὴν περιφέρεια τῆς ψυχῆς δηλαδὴ τὸν νοῦ ἡγεμονεύει ἡ πραγματικὴ εὐγένεια.

Τὰ γνωστικὰ ἐπιτεύγματα τῶν ἀνθρώπων, ἡ δύναμη τοῦ λόγου τους καὶ τοῦ θεληματικοῦ τους, προκαλοῦν τὴν ἐκτίμησή μας καὶ τὸν θαυμασμό μας. Ἡ καλωσύνη τους ὅμως καὶ ἡ γνώση τους μᾶς συγκινοῦν καὶ μᾶς σαγηνεύουν.

Γιὰ μᾶς ἡ ἐκτίμηση πρὸς τοὺς ἄλλους εἶναι προαιρετικὴ καὶ θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὸν βαθμὸ τῆς ἱκανότητος καὶ πάντα θὰ εἶναι σχετική.

Ἡ καλωσύνη καὶ ἡ ἀγάπη ὅμως πρὸς τοὺς ἄλλους εἶναι γιὰ μᾶς ὑποχρεωτική. Ὄχι ἀπὸ δεοντολογία ἢ κατὰ προσταγὴν ἑνὸς ὑπερτάτου Ὄντος. Ὄχι. Ἀλλὰ σὰν νόμος τοῦ Εἶναι μας ποὺ φωλιάζει μέσα μας λανθάνων, στὰ τρίσβαθα τῆς ψυχῆς μας καὶ ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἐκδηλωθῆ ἐνεργῶς γιὰ νὰ μᾶς ἑνώση μὲ τὴν παγκόσμια ἁρμονία, μὲ τὸ πᾶν, μὲ τὸν Θεό. Καὶ τώρα, χωρὶς νὰ ἐμπλακοῦμε σὲ θεολογικὲς συζητήσεις λέγω τοῦτο: Ὅπως κι' ἂν φαντάζεται ὁ κάθε ἄνθρωπος τὸν

Θεό, εἴτε σὰν οὐσία διέπουσα καὶ ζωογονοῦσα τοὺς κόσμους, εἴτε σὰν ὑπέρτατη μορφοποιὸ καὶ πλαστικὴ δύναμη τῶν κόσμων, εἴτε σὰν ἰσχυρὴ ἐνσυνείδητη καὶ ἀνθρωπομορφικὴ ἀτομικότητα, σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς περιστάσεις καὶ σὲ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις Του, ὁ ἄνθρωπος ἀποδίδει στὸ Θεὸ σὰν κύριο γνώρισμά Του, τὴν ὑπέρτατη καλωσύνη, τὴν ἀπόλυτη ἀγάπη. Καὶ μὰ τοὺς Θεοὺς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι Νοητὸς διαφορετικά.

Ὁ Θεὸς πρέπει νὰ εἶναι ὅλο ἀγάπη, γιατὶ μόνο ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι δημιουργικὸς καὶ μόνον αὐτὸς ἀπὸ τὸ χάος ἔφερε στὸ Εἶναι κάθε μορφὴ καὶ κάθε συνείδηση καὶ αὐτὸς ὁ νόμος θεοποιεῖ τὶς γήϊνες συνειδήσεις.

Ἔτσι πέτυχαν μερικὰ σοφὰ καὶ τέλεια πνεύματα τῆς γῆς τὴν ἕνωσή τους μὲ τὸ θεῖον, δηλ. διὰ τῆς ἀγάπης, τῆς ἁγνότητος καὶ τῆς γνώσεως.

Ἀλλ' ὅπως σοῦ ἀπεκάλυψα, ἡ καλωσύνη ἐκδηλούμενη ὁλοκληρωτικά, θὰ μᾶς ἑνώση καὶ μὲ τὴν ὑπέρτατη σοφία, ὅταν τὴν ποθήσουμε, γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε καὶ τὴν καθ' ὅλου γνώση.

Ἀγάπη καὶ Γνώση ὅταν συναντηθοῦν στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἀνεβάζουν στὴν βαθμίδα τῆς τελειότητος. Σ' αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἐπίτευγμα πρέπει νὰ φθάσουν τὰ παιδιὰ τῆς γῆς γιὰ νὰ γίνουν ὥριμα καὶ νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀτενίσουν ἢ νὰ φθάσουν τὸν Οὐρανό».

Αὐτός, φίλε ἀναγνώστη, εἶναι ὁ παλαιὸς διάλογος ποὺ εἶχα μ' ἕναν ἀγαθὸ καὶ σοφὸ ἄνθρωπο.

Ἀπὸ κάθε σοβαρὴ συζήτηση ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἀερολογεῖ, πρέπει νὰ βγάζη ἕνα συμπέρασμα καὶ νὰ τὸ ἐναποθηκεύη στὴ μνήμη του. Ἔτσι θὰ αὐξήση τὸ ἀπόθεμα τῆς ἀνθρώπινής του ἐμπειρίας;, ἡ ὁποία θὰ τὸν βοηθήση καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη θεωρία ἢ γνώμη ἄλλων, νὰ χαράζη μόνος του τὸν δικό του δρόμο καὶ τρόπο γιὰ νὰ βρεθῆ ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ κοντὰ στὴν ἀλήθεια.

Ἐκτὸς αὐτοῦ, νομίζω πὼς ὅταν τὰ πλάσματα ποὺ σκιαγραφοῦμε σὲ μιὰ θεωρητικὴ κουβέντα, θέλουμε νὰ τὰ κατεβάσουμε καὶ νὰ τὰ συγκρίνουμε μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ γνωρίσαμε καὶ συναναστρεφόμαστε στὴν καθημερινή μας ζωή, θὰ δοῦμε πὼς τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ κινοῦνται μόνο στὸν κόσμο τοῦ ἰδεατοῦ.

Ὡς τόσο μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσουν καὶ ἐκεῖνα, ὅταν τὰ πάρουμε σὰν πρότυπα καὶ ὅταν προσπαθήσουμε νὰ τὰ μιμηθοῦμε καὶ νὰ τὰ φθάσουμε.

Τί λοιπὸν παρατηροῦμε στοὺς ἀνθρώπους ποὺ συναντᾶμε στὴν σύγχρονη κοινωνία; Διόγκωση νοητικὴ καὶ ἀτροφία τοῦ συναισθηματικοῦ. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἔχει νοητικὸ περιεχόμενο πλουσιώτατο, ἀλλὰ πενιχρότατο ἠθικό. Ἔχει γνώσεις καὶ ἱκανότητες, τοῦ λείπει ὅμως ἡ ἀγάπη γιὰ νὰ τὶς καθοδηγήση καὶ νὰ τ ς κατευθύνη.

Οἱ ἀποθῆκες τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς εἶναι γεμᾶτες, ὡς τόσο ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος πεινᾶ. Γιὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν φτώχεια καταφεύγει στὰ λεγόμενα μαζικὰ συστήματα, παρασύρεται ἀπὸ μερικὰ κοινωνιολογικὰ ρεύματα ποὺ τὸν ἐξουθενώνουν πνευματικά, κονιορτοποιοῦν τὴν ψυχική

του ἀτομικότητα καὶ τὸν βυθίζουν σὲ πολιτική, οἰκονομικὴ καὶ ἰδεολογικὴ πενία καὶ δουλεία.

Ἡ φύσις προσκαλεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ γνωρίση τὰ μυστικά της καὶ νὰ χαρῆ τὰ θέλγητρά της. Ὁ ἥλιος σκορπᾶ παντοῦ τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητά του γιὰ νὰ τὸν ὁδηγήση στὸν δρόμο τῆς ζωῆς, τοῦ Ἔρωτα, τῆς χαρᾶς. Καὶ ὁ δύστυχος ἄνθρωπος ἀντὶ νὰ ἀπολαύση αὐτὰ τὰ ἀγαθά, καταφεύγει κάτω ἀπὸ τὴν γῆ νὰ χωθῆ στὰ σπλάχνα της, σὰν ἀσπάλακας, γιὰ νὰ σωθῆ ἀπὸ τὶς σκοτεινὲς ἐπιστημονικὲς δυνάμεις τῶν ὁμοίων του ποὺ σκορποῦν τὸν θάνατο καὶ τὸν ὄλεθρο. Γιατί; Διότι τὸν νοῦ καὶ τὴν θέληση τοῦ ἀνθρώπου δὲν φωτίζουν, δὲν ἐπηρεάζουν, δὲν ὁδηγοῦν ἡ καλωσύνη καὶ ἡ ἀγάπη.

Ὁ σοφὸς ἐπιστήμονας τῆς γῆς, ποὺ δὲν τρέφει μέσα του καλωσύνη καὶ ἐλευθερία, θέτει δουλικώτατα στὴν διάθεση τῶν ἀρχόντων τῶν κρατῶν τὸν νοῦ του καὶ τὴν δραστηριότητά του. Ὄχι γιὰ νὰ βοηθήση τὴν πρόοδο καὶ τὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ νὰ ἐξυπηρετήση τὸ πνεῦμα τοῦ ὀλέθρου.

Γι' αὐτὸ ὁ ἐπιστήμονας, πρέπει νὰ γίνη πρῶτα ἄνθρωπος, νὰ ἔχη ἀνεπτυγμένη συνείδηση καὶ μόνο αὐτῆς τὶς προσταγὲς ὀφείλει νὰ ἀκούη. Νὰ γίνη πρῶτα ἐπιστήμων τῆς ζωῆς, νὰ τὴν γνωρίση, νὰ τὴν ἀγαπήση, νὰ τὴν σεβαστῆ καὶ τότε δὲν θὰ τὴν ἐξολοθρεύη μὲ τὶς ἐφευρέσεις του ποὺ ἀντὶ χαρὰ καὶ ἀνακούφιση προκαλοῦν τὸ δέος, τὴν ἀγωνία τοῦ θνητοῦ καὶ συχνὰ τὶς κατάρες του.

Σεῖς λοιπὸν ποὺ εἴσαστε σὲ θέση καὶ ποὺ μπορεῖτε μὲ τὸν λόγο καὶ μὲ τὴν γραφίδα νὰ βοηθήσετε τὸν ἀδελφό μας ἄνθρωπο ν' ἀνανήψη, νὰ συνέλθη, μὴν ἀμελεῖτε, μὴν ὀλιγωρεῖτε νὰ τὸν διδάσκετε καὶ νὰ τὸν πείσετε, πὼς ἂν θέλη νὰ χαρῆ τὴν ζωὴ πρέπει πρῶτα—πρῶτα νὰ ἡμερώση, νὰ ἀπαλύνη τὴν καρδιά του. Νὰ φροντίζη κάθε στιγμὴ νὰ δυναμώνη τὸ κέντρο τῆς ψυχῆς του μὲ τὸ νέκταρ τῆς καλωσύνης γιὰ νὰ μπορῆ τοῦτο νὰ χαλιναγωγῆ τὸν νοῦ καὶ τὴν θέλησή του καὶ νὰ τὰ κατευθύνη στὸν προορισμὸ ποὺ ἔχουν αὐτὲς οἱ δυὸ μεγάλες δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ αὐτὲς τὶς δυνάμεις ὁ ἄνθρωπος θὰ γνωρίση τοὺς νόμους τῆς ζωῆς, μὲ αὐτὲς θὰ κατευθύνη καὶ θὰ προσαρμόση ὅλες του τὶς ἱκανότητες, παράλληλα μὲ τοὺς νόμους ἐκείνους ποὺ ὁδηγοῦν κάθε ὕπαρξη στὸ λιμάνι τῆς χαρᾶς καὶ τῆς γαλήνης. Τὸ λιμάνι αὐτὸ πρέπει νὰ γνωρίζουμε ὅλοι μας πὼς προστατεύεται πάντα ἀπὸ τὶς τρικυμίες καὶ τοὺς σίφουνες τῆς ζωῆς. Τὸ λιμάνι αὐτὸ δὲν εἶναι μακρυά μας, εἶναι μέσα μας. Τὰ δὲ ἄθραυστα καὶ στέρια κρηπιδώματα ποὺ τὸ ἀφίνουν ἀτάραχο καὶ ἀπαθὲς στὴν λύσσα τῶν κυμάτων, εἶναι ἡ καλωσύνη, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ γνώση.

Καὶ τώρα, φίλη ψυχή, ἀφοῦ διάβασες μερικοὺς στοχασμούς μου, δῶσε στὸν ἑαυτό σου τὴν ἀπάντηση στὸ ἐρώτημά μου:

Ποιᾶς εἰκόνας θὰ σταματήσης γιὰ περισσότερο χρόνο στὴν φαντασία σου τὴν προβολή;

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΒΑΣΙΛΗΣ

Ἡ Ἰνδικὴ Σοφία

«Φῶς στὴν ἀτραπό». Ἑλληνικὴ ἀπόδοσι Κωστῆ Μελισσαροπούλου

«ΦΩΣ ΣΤΗΝ ΑΤΡΑΠΟ» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ μικροῦ βιβλίου ποὺ κυκλοφόρησε τὸν τελευταῖο καιρό. Περιέχει πράγματα ἀξιόλογα παρμένα ἀπὸ τὴν Ἰνδικὴ σοφία.

Ἀπὸ ὅσα ἀξιοπρόσεκτα διάβασα σ᾿ αὐτὸ τὸ βιβλίο μοῦ ἔκανε ἐντύπωσι καὶ ἕνα παράγγελμα: «Πρόσεξε τὶς τρεῖς ἀλήθειες. Εἶναι ἰσοδύναμες». Καὶ πάρα κάτω εἶναι γραμμένο σὲ σημείωσι, ποὺ τὴν μεταφέρω ὁλόκληρη:

«Ὑπάρχουν τρεῖς ἀλήθειες, ποὺ εἶναι ἀπόλυτες καὶ ποὺ δὲν μποροῦν νὰ χαθοῦν. Πιθανὸν ὅμως νὰ μένουν σιωπηλές, γιατὶ ἡ γλῶσσα δὲν μπορεῖ νὰ τὶς ἐκφράση.

1. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατη καὶ τὸ μέλλον της εἶναι τὸ μέλλον ἑνὸς πράγματος, ποὺ ἡ ἀνάπτυξί του καὶ ἡ λαμπρότης του δὲν ἔχουν ὅρια.

2. Ἡ ἀρχὴ ποὺ δίνει τὴ ζωὴ κατοικεῖ μέσα μας καὶ ἔξω ἀπὸ μᾶς. Εἶναι ἀθάνατη καὶ αἰωνίως ἀγαθοεργή. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἰδῆ ἢ νὰ τὴν ἀκούση ἢ νὰ τὴν ὀσφρανθῆ. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ποὺ ποθεῖ τὴν κατανόησι, θὰ τὴν διακρίνη.

3. Κάθε ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἴδιος νομοθέτης τοῦ ἑαυτοῦ του, κατὰ τρόπον ἀπόλυτο. Χορηγεῖ στὸν ἑαυτό του τὴ δόξα ἢ τὴν ἀσημαντότητα. Εἶναι ὁ ἴδιος κριτὴς τῆς ζωῆς του, τῆς ἀνταμοιβῆς καὶ τῆς τιμωρίας του.

Αὐτὲς οἱ ἀλήθειες, ποὺ εἶναι τόσο μεγάλες ὅσο ἡ ἴδια ἡ ζωή, εἶναι τόσον ἁπλές, ὅσον ἡ πιὸ ἁπλῆ ἀνθρώπινη σκέψη. Θρέψετε μ᾿ αὐτὲς τοὺς πεινασμένους».

* * *

Στὴ σημείωσι αὐτή, καθὼς βλέπουμε, θίγονται τρία σπουδαῖα ζητήματα, θεμελιώδη στὸν ἐσωτερισμό: Γιὰ τὴν δημιουργία, γιὰ τὴν ψυχή, γιὰ τὴν ξεχωριστὴ μοῖρα τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Εἶναι θέματα ποὺ τὰ βρίσκουμε σὲ ὅλες τὶς ἐσωτερικὲς παραδόσεις, ἀρχαῖες ἢ νεώτερες, ὅσες τουλάχιστον ἔφθασαν σ᾿ ἐμᾶς, ἔστω καὶ ἀλλαγμένες. Γιατὶ ἀπὸ τὸν ἐσωτερισμό, σὰν ἰδέες βασικές, ἔχουν μεταδοθῆ στὴν ἐξωτερικὴ φιλοσοφία καὶ σὲ διάφορες θρησκεῖες.

Ὅταν ὅμως μιὰ ἰδέα ἐσωτερικὴ ἔλθη πάρα ἔξω, εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ μεταδοθῆ ἀλλαγμένη. Μὰ μερικὲς φορὲς μπορεῖ νὰ φθάση νὰ γίνη καὶ ἀγνώριστη...

* * *

Ἡ ἀρχὴ ποὺ δίνει τὴ ζωή, λέγει τὸ κείμενο, εὑρίσκεται καὶ μέσα μας καὶ ἔξω ἀπὸ ἐμᾶς. Ὑπάρχει δηλαδὴ πανταχοῦ, ἐκτείνεται στὸ Σύμπαν. Εἶναι ἀθάνατη, λέγει. Οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ἔλεγαν πὼς σὰν ἀθάνατη εἶναι αὐθύπαρκτη καὶ αὐτενερ-

γός. Εἶναι «αἰωνίως ἀγαθοεργή»· Αὐτὸ τὸ βλέπουμε ἀπὸ τὰ ἔργα της. Εἶναι πάντοτε ἀγαθά, ποὺ ἀποβλέπουνε πάντα στὴ πρόοδο. Τὸ κακὸ στὸν κόσμο, ποὺ φέρνει τὴν στασιμότητα, εἶναι θέσει καὶ ὄχι φύσει. Παρουσιάζεται ἐκεῖ ποὺ τὸ φτιάχνει ὁ ἄνθρωπος, σὰν πηγαίνει ἀντίθετα στοὺς νόμους τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ἡ ὁποία «δίνει τὴ ζωή».

Δὲν ἠμποροῦμε νὰ τὴν ἀντιληφθοῦμε μὲ τὰ αἰσθητήρια ποὺ εἴμεθα προικισμένοι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Καὶ πολὺ σωστά. Τὰ αἰσθητήριά μας εἶναι ὑλικὰ καὶ μόνον ὑλικὰ πράγματα ἠμποροῦν νὰ συλλάβουν. Ἐνῷ ἡ «ἀρχὴ» αὐτὴ δὲν εἶναι ὑλική, ἀλλὰ εἶναι οὐσία, ὑπόστασις καθολική, εἶδος ποὺ ὑπάρχει. Καὶ σὰν καθαρὴ οὐσία δὲν τὴν ἀντιλαμβανόμαστε, γιατὶ δὲν ἔχουμε ὄργανα ἀνάλογα. Μετέχει καὶ στὴν ὑλικὴ φύσι, ἀφοῦ, καθὼς λέγει καὶ τὸ κείμενο, κατοικεῖ καὶ μέσα μας καὶ βρίσκεται πανταχοῦ. Ἀλλὰ μὲ τὰ αἰσθητήριά μας, καθὼς εἴπαμε, μόνον ὑλικὰ πράγματα, σύνθετα, ἠμποροῦμε ν᾽ ἀντιληφθοῦμε καὶ νὰ μελετήσουμε. Αὐτὴ ὅμως βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ ἐπιστητοῦ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἐσωτερικὴ φιλοσοφία ὅμως, καθὼς φαίνεται, τὴν κατανοοῦσε, τὴν ἐρευνοῦσε καὶ τὴν διέκρινε. Καὶ ἔτσι ἀπὸ τὴν παράδοσι μποροῦμε νὰ μάθουμε ἀρκετὰ πράγματα γι᾽ αὐτήν. Τὴν ἀναφέρουν καὶ τὴν περιγράφουν πολλοὶ Πυθαγόρειοι καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Παρμενίδης καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, μὰ καὶ νεώτεροι, ἰδίως οἱ παλαιοὶ Ροδοσταυρῖται. Καθὼς ἔλεγε κάποιος ἀπ᾽ αὐτοὺς τοῦ περασμένου αἰώνα γιὰ τὴν ἀρχὴ αὐτὴ «οἱ ἐπιστήμονες ὑποπτεύονται τὴν ὕπαρξί της, οἱ ἀνόητοι τὴν ἀπορρίπτουν, οἱ δὲ σοφοὶ τὴν γνωρίζουν καὶ μελετοῦν τὶς ἰδιότητές της».

* * *

Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, συνεχίζει τὸ κείμενο, εἶναι ἀθάνατη. Μεγάλη ἀλήθεια κι᾽ αὐτή. Εἶναι ἀθάνατη, γιατὶ εἶναι φτιαγμένη ἀπὸ ἀθάνατες ἀρχές, θεῖες ἀρχές. Τὸ ὅτι εἶναι ἀθάνατη τὸ λένε καὶ ὅλες οἱ θρησκεῖες καὶ ὅλες σχεδὸν οἱ φιλοσοφίες οἱ ἐξωτερικές. Ἀλλὰ ποία εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἀθάνατης ψυχῆς. Τί εἶδος εἶναι. Ποῖοι εἶναι οἱ νόμοι της, δὲν μᾶς τὸ λέγει κανείς. Οὔτε καὶ ἡ ἐπιστήμη τῆς ψυχολογίας ποὺ ἔχει γιὰ ἀντικείμενο νὰ μελετάῃ τὶς ψυχικὲς ἐκδηλώσεις. Ἀπὸ τὸν ἐσωτερισμὸ γιὰ τὸ θέμα αὐτό, γι᾽ αὐτὴ τὴν ἀλήθεια, ἠμποροῦμε νὰ μάθουμε ἀρκετά. Ἀλλὰ πρέπει ὁ ἄνθρωπος αὐτὰ τὰ ζητήματα νὰ τὰ ἐξετάζῃ χωρὶς προκατάληψι. Ἀπὸ ποῦ ἔχει τὴν ἀρχή της ἡ ψυχή, ποῖο δρόμο ἔχει ν᾽ ἀκολουθήσῃ καὶ ποῖο εἶναι τὸ μέλλον της. Εἶναι ζητήματα ποὺ ἀπασχόλησαν καὶ ἀπασχολοῦν τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους. Ἡ Ἰνδικὴ σοφία μᾶς λέγει ἐδῶ ὅτι τὸ μέλλον της, ἡ ἀνάπτυξί της καὶ ἡ λαμπρότητα ποὺ ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ δὲν ἔχει ὅρια. Μὰ ἠμποροῦσε ἡ ψυχὴ τὸ καλλίτερο παιδὶ ποὺ ἔχει κάνει ἡ Φύσις νὰ μένῃ ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνο τὸν παντοδύναμο νόμο, τὴν ἐξέλιξι ; Νόμο πανίσχυρο μέσα στὸν ἀπέραντο χρόνο. Νόμο ποὺ μπορεῖ ν᾽ ἀνεβάσῃ τοὺς θαρραλέους

ἀπὸ τὸ βυθὸ τοῦ ὠκεανοῦ στὰ ψηλότερα μέρη τοῦ αἰθέρος, καθὼς ἔλεγαν οἱ Ἐλευσίνιοι.

* * *

Ἀλλὰ καὶ ἡ τρίτη ἀλήθεια, πὼς ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι νομοθέτης τοῦ ἑαυτοῦ του, πὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος κανονίζει τὴν μοῖρα του, εἶναι πολὺ μεγάλη, σὰν τὶς προηγούμενες.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μία μονάδα πνευματικὴ μέσα στὴ Φύσι. Τὸ πνεῦμα τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἔχει τὴν ἱστορία του, ποὺ τὴν γράφει τὸ ἴδιο μὲ τὶς ἰδέες του καὶ μὲ τὰ ἔργα του στὶς διάφορες ζωές. Καὶ θερίζει κάθε φορὰ ὅ,τι ἔχει σπείρει.

Βλέπουμε κι' ἐδῶ τὸ νόμο τῆς αἰτιότητος ποὺ εἶναι καθολικὸς μέσα στὴ Φύσι. Τὸ «ἀντιπεπονθὸς» καθὼς τὸ ἔλεγαν οἱ Πυθαγόρειοι, σὰν ἐφαρμόζεται στὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα. Ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος, ποὺ εἶναι ἡ σχέσις αἰτίου πρὸς ἀποτέλεσμα, στὴν ἀπρόσωπο Φύσι λειτουργεῖ μηχανικά, ἐνῷ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους λειτουργεῖ ἔλλογα, ἀλλὰ καὶ μὲ δικαιοσύνη, καθὼς ἔλεγαν. Ἡ ἑλληνικὴ παράδοσι ἔβαλε ἐδῶ τὶς τρεῖς Μοῖρες, ποὺ μὲ βάσι τὸ ἀντιπεπονθὸς κανόνιζαν τὴν εἱμαρμένη κάθε ἀνθρώπου, κάθε ψυχῆς.

* * *

Πολύτιμη πάντοτε ἡ Ἰνδικὴ σοφία. Θίγει τὶς πανάρχαιες ἀλήθειες τοῦ ἐσωτερισμοῦ, ποὺ πάντοτε καὶ σὲ ὅλους τοὺς τόπους εἶναι οἱ ἴδιες, ἂν καὶ διαφέρουν, καθὼς εἶναι φυσικό, στὴν διατύπωσι. Ἡ πραγματικότης μέσα στὴ Φύσι εἶναι πάντοτε καὶ πανταοῦ ἡ ἴδια, εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε ὄχι. Ὁ ἐσωτερισμὸς μὲ τὸν τρόπο του ἔχει γνωρίσει πολλὰ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Αὐτὲς οἱ γνώσεις εἶναι οἱ μεγάλες ἀλήθειες. Οἱ αἰώνιες ἀλήθειες.

ΔΗΜΗΤΡ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΙΝΔΙΚΑ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

Διάλεξε ! εἶπε ὁ Βισνοὺ στὸν Μπάλ : Διαμονὴ στὴν κόλαση μὲ συντροφιὰ πέντε σοφοὺς ἄνδρες ἢ στὸν παράδεισο μαζὶ μὲ πέντε ἀμαθεῖς.

Γρήγορα καὶ μὲ χαρωπὴ καρδιὰ διάλεξε ὁ Μπὰλ τὴν κόλαση. Γιατὶ κόλαση σωστὴ εἶναι ὁ παράδεισος ἀνάμεσα στῶν ἀνόητων τὴ φασαρία κ' εἶναι παράδεισος ἡ κόλαση μὲ τῆς σοφίας τὸ προζύμι.

*

Κόψε ὅλο τὸ δάσος κι' ὄχι μονάχα τὸ δέντρο· ἀπὸ τὸ δάσος ἔρχεται ὁ κίνδυνος. Ὅταν θὰ ἔχης κόψει τὸ δάσος ὁλόκληρο καὶ τὶς ρίζες του, τότε μονάχα θὰ εἶσ' ἐλεύθερος ἀπὸ τὸ πάθος.

Ο «ΙΛΙΣΟΣ»

Ἀπευθύνεται στούς φίλους του

Τοὺς εὐχαριστεῖ ὅλους γιὰ τὴν βοήθεια ποὺ τοῦ ἔδωσαν, μὲ ἀποτέλεσμα ὄχι μόνον νὰ σταθεροποιηθῇ ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ σημειώση βήματα προόδου: Ἐξεκίνησε τὴν ἄνοιξι τοῦ 1956 μὲ 64 σελίδες. Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ πρώτου ἔτους οἱ σελίδες ἔγιναν 80. Τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ δευτέρου ἔτους εἶχε 96 σελίδες. Ἀπὸ 288 σελίδες ἀπετελέσθη ὁ πρῶτος τόμος. Μὲ 100 σελίδες ἐπὶ πλέον κλείνει ὁ δεύτερος.

Στὸ διάστημα αὐτό, μολονότι ἀνετιμήθησαν καὶ τὸ χαρτὶ καὶ τὰ τυπογραφικα, ἐπὶ πλέον δὲ ἔγιναν ἔκτακτα ἔξοδα γιὰ τὴν καλλιτεχνικώτερη ἐμφάνισι τοῦ περιοδικοῦ, ἡ συνδρομὴ παρέμεινε ἀμετάβλητη.

Ἐπιθυμία μας εἶναι νὰ κρατήσωμε τὴν συνδρομὴ σὲ χαμηλὸ ἐπίπεδο, ὥστε νὰ διευκολυνθῇ ἡ περαιτερω διάδοσις τοῦ περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖον μεταδίδει ἕνα πνευματικὸ μήνυμα. Γιὰ ν' ἀντιμετωπισθοῦν δὲ οἱ ηὐξημένες ἐκδοτικὲς δαπάνες, ἀπεφασίσαμε τὴν καθιερωσι δύο εἰδῶν συνδρομῶν:

Ἡ βασικὴ συνδρομὴ παραμένει δραχμὰς 30

γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ φίλοι τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» νὰ αὐξήσουν τὸν ἀριθμὸ τῶν συνδρομητῶν καὶ γιὰ νὰ γίνουν συνδρομηταὶ ὅλοι οἱ σημερινοὶ ἀναγνῶσται κατὰ τεῦχος. Παραλλήλως καθορίζεται:

Συνδρομὴ φιλίας πρὸς δραχμὰς 50

γιὰ τους δυναμένους νὰ διαθεσουν αὐτὸ τὸ ποσόν, ὥστε νὰ στερεώσουν τὸν «ΙΛΙΣΟ», ἕνα περιοδικὸ που ὁπωσδήποτε

εἶναι φθηνότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο καὶ δὲν μοιάζει μὲ κανένα

στὸ περιεχόμενο, διότι χαρίζει τροφὴ στὴ σκέψι καὶ ἀληθινὴ ψυχαγωγία μὲ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς λεξεως.

Ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» δὲν ἀποτελεῖ ἐπιχείρησιν. Κάθε ἐνίσχυσις τοῦ περιοδικοῦ θὰ ἐπιστρέψη στους φίλους του ὑπὸ μορφὴν περαιτέρω βελτιώσεων. Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ φίλοι τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» θὰ ὑποβληθοῦν εὐχαρίστως στὴν ζητούμενη μικρὴ θυσία, ταυτοχρόνως δὲ θὰ ἐργασθοῦν γιὰ τὴν διαδοσί του.

Κάθε συνδρομητής, ἂς γίνῃ κατὰ τὸ 1958 «συνδρομητὴς φιλίας»

Ἂς γράψῃ ὁ ἕνας ἄλλον ἕνα ἔστω καὶ μὲ «Βασικὴν συνδρομήν»

Αἱ συνδρομαὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ σταλοῦν ἐντὸς τοῦ Ἰανουαρίου

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΣΥΜΠΑΝ

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος—γράφει ὁ Φώτης Κόντογλου («Ἐλευθερία» 3 Νοεμβρ.) — ἀσχολεῖται μὲ τὸ ὑλικὸ σύμπαν καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ ἐξερευνήσῃ μὲ τοὺς τεχνητοὺς δορυφόρους καὶ ξέχασε τελείως τὸν κόσμο ποὺ βρίσκεται μέσα του, τὸ πνευματικὸ σύμπαν.

«Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος—γράφει—ζῇ ὑλικά, μὲ ὅλα τὰ ψευτοπνευματικὰ ποὺ καταγίνεται. Γιὰ τοῦτο, μοναχὰ ἡ ὕλη τὸν ἐνδιαφέρει, ποὺ εἶναι κι' ἡ πιὸ θετική, μὲ ἄλλα λόγια ἡ πιὸ χοντροειδὴς ὄψη τοῦ κόσμου, ἡ πιὸ χεροπιαστή. Δὲ μπορεῖ πιὰ νὰ νοιώσῃ τὸ πνεῦμα μὲ τὶς χοντρὲς αἰσθήσεις του, καὶ δὲν νοιάζεται γι' αὐτὸ καθόλου. Αὐτός, ποὺ σφεντονίζει στὸ διάστημα μὲ μηχανὲς μπάλλες ἀπὸ ἀλουμίνι, αὐτὸς ποὺ ἔχει τὸ κεφάλι του γεμᾶτο ἀριθμούς, βίδες, ἐλατήρια καὶ τέτοια, ποῦ νὰ καταλάβῃ τί κρύβεται πίσω ἀπὸ τὸ ὑλικὸ σύμπαν, ποῦ τὸ νοιώθει μὲ τὶς αἰσθήσεις, Ποῦ νὰ μπορέσῃ ν' ἀπογευτῇ τὸν καρπὸ ποὺ βρίσκεται κρυμμένος μέσα στὸ φλοῦδι τοῦ κόσμου; Αὐτὸς θρέφεται μοναχὰ μὲ τὴ φλούδα, γιατὶ τούτη τὴ φλούδα ὁλοένα ἐξιχνιάζει κ' ἐρευνᾷ ἡ ὑλιστικὴ ἐπιστήμη του. Ποῦ νὰ νοιώσῃ ὁ δυστυχὴς τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ποὺ λέγει «Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν», ἢ τοῦ Παύλου ποὺ λέγει «Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν»; Ποῦ νὰ νοιώσῃ αὐτὴ ἡ βάρβαρη καὶ χοντρόκαρδη ἀνθρωπότητα, ποὺ εἶναι κολλημένη στὴ λάσπη τῆς ὕλης, ἐκεῖνα τὰ ἄλλα τὰ λόγια τοῦ θεόγλωσσου Παύλου, ποὺ λέγει πὼς οἱ σαρκικοὶ ἄνθρωποι «ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευαν τῇ κτίσει, παρὰ τὸν κτίσαντα».

ΠΛΑΝΗΤΑΙ

Ὁ Ρῶσσος καθηγητὴς Τίχωφ, εἰς δηλώσεις του πρὸς τὸν ραδιοφωνικὸ σταθμὸ τῆς Μόσχας, εἶπε :

—Ἐμμένω εἰς τὴν πεποίθησί μου ὅτι ὑπάρχει ζωὴ εἰς τοὺς ἄλλους πλανήτας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν Ἄρη.

Ὁ καθηγητὴς Τίχωφ, ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ τὸν Ἄρη ἀπὸ 60ετίας, εἶναι πεπεισμένος ὅτι δὲν ἀπέχει ὁ καιρὸς ποὺ οἱ σοβιετικοὶ ἀστροναῦται θὰ φέρουν εἰς τὴν Γῆ τὰ πρῶτα δείγματα τῆς βλαστήσεως εἰς τὸν Ἄρη.

Καὶ φυσικά, ἀπέχει πολὺ ὁ καιρὸς ποὺ ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις ἑτοίμαζε δεμάτια τὰ ξῦλα γιὰ νὰ κάψῃ τὸν Γαλιλαῖο γιὰ τὴν «αἱρετικὴ» ἀντίληψι ὅτι δὲν εἶναι ἡ Γῆ ἀκίνητη καὶ δὲν κινοῦνται γύρω της εὐπειθῶς τ' ἄλλα ἀστέρια...

ΠΝΕΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

Στὸ παγκόσμιο πνευματιστικὸ συνέδριο, ποὺ συνῆλθε τελευταίως στὸ Λονδῖνον μὲ συμμετο-

χὴν 500 ἀντιπροσώπων ἀπὸ 17 χῶρες, ὁ λόρδος Ντάουντιγκ, ἀρχηγὸς τῆς ἀεροπορικῆς ἀμύνης τοῦ Λονδίνου κατὰ τὴν περίοδο 1940—43, ἔκαμε μιὰ κατάθεσι ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἐπιδιώσεως τοῦ σαρκικοῦ ἀνθρώπου :

«Περισσοτέρας ἀπὸ 20 φορὰς —εἶπε—ἦλθα εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ πνεύματα πιλότων, ποὺ ἐσκοτώθηκαν κατὰ τὴν μάχην. Μοῦ ἀφηγοῦντο πῶς εἶχαν καταρριφθῆ τὰ ἀεροπλανα των καὶ ἀπὸ τὰς ἀφηγήσεις των συνῆγα τὰ συμπεράσματα ἐκεῖνα, ποὺ μοῦ ἐπέτρεπαν νὰ δίδω τὰς καταλλήλους συμβουλὰς εἰς τὰ πληρώματα τῶν καταδιωκτικῶν. Ἔτσι μπόρεσα νὰ σώσω πολλοὺς καὶ νὰ συντελέσω εἰς τὴν τελικὴν νίκην».

Ἀτυχῶς, ὁ λόρδος Ντάουντιγκ, ὁ ὁποῖος φέρει τὸν βαθμὸν τοῦ πτεράρχου, ἐμείωσε τὴν ἀξία τῆς καταθέσεώς του, ὅταν ἐν συνεχείᾳ διετύπωσε τὴν γνώμη ὅτι... ὑπάρχουν μάγισσες καὶ ὅτι αὐτὲς στέλλουν τοὺς ἱπταμένους δίσκους, ποὺ ἔκαμαν τὰ τελευταῖα ἔτη τὴν ἐμφάνισίν των εἰς τοὺς οὐρανούς.

ΥΠΝΩΤΙΣΜΟΣ

Ὁ ὑπνωτισμὸς θὰ εἶναι τὸ θέμα τριετοῦς ἐρεύνης στὴν Ἀγγλία, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν δυνατοτήτων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων του καὶ πρὸς καθορισμὸν τῶν κινδύνων του στὰ χέρια μὴ εἰδικῶν. Σπουδασταὶ τῆς ἰατρικῆς καὶ ἄλλοι ἐθελονταὶ θὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς ὑπνωτισταὶ καὶ ὡς «πειραματόζωα». Τὸ ἵδρυμα «Νάφφηλντ» ἐψήφισε ἐπιχορήγησιν 10.000 λιρῶν γιὰ τὴν ἔρευνα, τὴν ὁποίαν θὰ διευθύνῃ ὁ ὁ καθηγητὴς Ἔϊνσεκ, διευθυντὴς τοῦ ψυχολογικοῦ τμήματος τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου. Ἤδη ὁ καθηγητὴς πιστεύει ὅτι δὲν ὑπάρχει «ἐνδογενὴς δύναμις» ὑπνωτισμοῦ, ἑπομένως εἶναι μεγάλοι οἱ κίνδυνοι ὅταν χρησιμοποιοῦν τὸν ὑπνωτισμὸ ἄτομα μὴ ἔντιμα ἢ ἀνεύθυνα. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁμὰς 36 ἐπιστημόνων ἐργάζεται πυρετωδῶς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σταδίου Λένιν τῆς Μόσχας γιὰ τὴν χρησιμοποίησι τοῦ ὑπνωτισμοῦ καὶ αὐθυποβολῆς στὸν ἀθλητισμό. Λέγεται ὅτι ἤδη ἔχει χρησιμοποιηθῆ ὁ ὑπνωτισμὸς σὲ χιονοδρόμους καὶ ἄλλους ἀθλητάς.

ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Στὴν Δυτικὴ Γερμανία τελευταίως ἔχει διαδοθῆ ὁ ὑπνωτισμὸς ὡς... παιγνίδι συναναστροφῆς. Ἀλλὰ ὁ ὑπνωτισμὸς δὲν εἶναι παιγνίδι. Καὶ τὸ διεπίστωσε ἀργὰ ὁ παραγγελιοδόχος Ἔδγαρ Φ.—πολὺ ἀργά, ὅταν ὡδηγήθη στὴν φυλακὴ ὡς ἔνοχος φόνου. Εἰς κύκλον φίλων του ὑπνώτισε μίαν νέαν καὶ τῆς ἔδωσε νὰ καταβροχθίσῃ ἕνα λεμόνι, λέγοντάς της ὅτι ἦταν γλυκύτατον μῆλον. Ἐν συνεχείᾳ τῆς ὑπέβαλε τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἐξαιρετικὴ ἀκροβάτις καὶ εὑρίσκεται ἐνώπιον κοινοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπλήρωσε ἀκριβὸ εἰσιτήριο γιὰ νὰ θαυμάσῃ τὴν τέχνη της. Ἡ νέα, σὰν «κινούμενον» ἀνέβηκε σ' ἕνα τραπέζι, κατόπιν ἄνοιξε ἕνα παράθυρο καὶ στάθηκε στὸ κάτωθεν αὐτοῦ διάζωμα τοῦ τοίχου. Αἴφνης ἀκούσθηκε μιὰ σπαρακτικὴ κραυγή. Ἡ νέα, ἡ ὁποία εἶχε συμμορφωθῆ μὲ τὴν διαταγὴ τοῦ ὑπνωτιστοῦ, διασκελίζοντας τὸ παράθυρο εἶχε πέσει ἀπὸ τὸν τρίτο ὄροφο στὸ δρόμο καὶ σκοτώθηκε.

Ὁ ἐρασιτέχνης ὑπνωτιστὴς εἶπε ὅτι διαταγὴ πηδήματος δὲν περιελαμβάνετο στὴν θέλησί του, ποὺ διεβίβασε πρὸς τὸ μέντιουμ. Ἀλλὰ ἴσως ἡ διαταγὴ νὰ ἐδόθη ὑποσυνειδήτως. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐκρίθη ἔνοχος ἀνθρωποκτονίας ἐκ βαρείας ἀμελείας καὶ ἀντιμετωπίζει καταδίκη εἰς πενταετῆ, τουλάχιστον, φυλάκισιν. Μία ἄλλη ὑπόθεσις, σχετικὴ μὲ τὸν πνευματισμό, ἀναγράφεται στὸν ἀγγλικὸ Τύπο. Ἡ Σέϊλας Ντάργκαν ἐγκατέλειψε τὸν σύζυγό της, ἐπειδὴ πολλὲς φορὲς εἶδε στὸν ὕπνο της ὅτι ἐπιχειροῦσε νὰ τὴν στραγγαλίσῃ. Καὶ προσέφυγε στὰ δικαστήρια γιὰ νὰ πάρῃ διαζύγιο, ἀλλὰ δὲν τὸ πέτυχε, διότι διεπιστώθη ὅτι τὰ ἐφιαλτικά της ὄνειρα ἦσαν ἀποτέλεσμα πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἐξάψεως ἀπὸ τὴν παρακολούθησι πνευματιστικῶν συγκεντρώσεων.

ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ

Δι᾿ ἐνάτην φορὰν ἐντὸς ἐννέα ἐτῶν ἀνεστάλη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ Κάρυλ Τσέσμαν. Καθὼς εἶναι γνωστόν, ἐπρόκειτο νὰ εἰσαχθῇ στὸν θάλαμο τῶν ἀερίων κατὰ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1948, ἔγινε ὅμως δεκτὴ ἡ πρώτη αἴτησις ἀναστολῆς τῆς ἐκτελέσεώς του. Ἔκτοτε ὁ Τσέσμαν, μὲ διάφορα ἐπιχειρήματα κάθε φορά, ἐπέτυχε ἐννέα μὲ τὴν ἐφετεινὴ ἀναστολὰς ἐκτελέσεως. Ἡ ἀπεγνωσμένη προσπάθειά του νὰ κρατηθῇ στὴ ζωὴ ἔχει συγκλονίσει ὅλη τὴν Ἀμερικὴ καὶ μέγα μέρος τῆς παγκοσμίου κοινῆς γνώμης, διότι, ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Τσέσμαν ἔγινε περιβόητος συγγραφεύς. Δὲν ἔμαθε μόνον νομικὰ μέσα στὸ κελλί του — τὸ πασίγνωστο πλέον «Κελλὶ 2455» — γιὰ νὰ ὑπερασπίζεται τὸν ἑαυτό του καλλίτερα ἀπὸ τὸν δικηγόρο του, ἀλλὰ καὶ συνέγραψε βιβλία, ποὺ ἔκαμαν πάταγο. Παρ᾿ ὅλα τὰ προληπτικὰ μέτρα, κατώρθωνε νὰ βγάζῃ ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὰ χειρόγραφά του καὶ νὰ φθάνουν ἀσφαλῶς στὰ χέρια τοῦ ἐκδότου του. Τὸ ἀμερικανικὸν δημόσιον, ποὺ «στεγάζει» καὶ διατρέφει τὸν θανατοποινίτη, δὲν ἠρνήθη νὰ εἰσπράξῃ 4.000 δολλάρια, ὡς φόρο ἐπὶ τῶν συγγραφικῶν δικαιωμάτων τοῦ καταδίκου. Δὲν ἀποκλείεται πρὸς χάριν του νὰ καταργηθῇ ἡ θανατικὴ ποινὴ ἢ νὰ τοῦ χορηγηθῇ ἐπ᾿ ἀόριστον ἀναστολή, διότι ὁ Τσέσμαν εἶναι ἕνα «πρόσωπο τῆς ἐποχῆς». Οἱ ἀμερικανικὲς ἐφημερίδες τονίζουν ὅτι δὲν εἶναι πλέον ὁ ἀλήτης τοῦ 1948. Τὸ χαμίνι — γράφουν — ἔχει πεθάνει ὁριστικά. Ἡ πάλη του μέσα ἀπὸ τὴν φυλακή, ἡ ἀγωνία του καὶ αἱ ταλαιπωρίαι του ἔκαμαν τὸν Κάρυλ Τσέσμαν ἕνα σωστὸν ἄνδρα, τὸν ὁποῖον σέβονται ἀκόμη καὶ οἱ δεσμοφύλακές του, διότι ἀναγνωρίζουν τὴν σημειωθεῖσαν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν ἀλλαγήν του. Καὶ προβάλλει τὸ ἐρώτημα: Μιὰ θανατικὴ ἐκτέλεσις δὲν θὰ εἶχε ἐμποδίσει αὐτὴν τὴν συγκινητικὴν ἀνάνηψι καὶ σχεδὸν ἀναγέννησι;

ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ

Μιὰ νέα περίπτωσις Μπράϊντυ Μάρφυ ἀναφέρεται ἀπὸ τὴν Ἀγγλία. Ὁ ὑπνωτιστὴς δὲν εἶναι ἐρασιτέχνης, ὅπως ὁ Ἀμερικανὸς τραπεζίτης Μπερνστάϊν, ἀλλὰ ἀνεγνωρισμένος γιατρός, μέλος

τῆς Βρετανικῆς Ἰατρικῆς Ἑταιρίας. Ἡ οἰκοκυρὰ Νοεμὴ Χένρυ, 34 ἐτῶν, ἔγγαμος καὶ μητέρα 5 τέκνων, ὑπεβλήθη σὲ πειραματικὲς ὑπνώσεις ἐπὶ ἕνα χρόνο. Μετεφέρθη— κατὰ τὴν ἔκθεσι τοῦ γιατροῦ—στὸν 18ον αἰῶνα καὶ εἶπε πὼς λεγόταν τότε Κλάρις Χέλλιερ, γεννήθηκε τὸ 1880 στὸ Γκόλντερς Γκρὴν τοῦ Λονδίνου, πέθανε τὸ 1912 καὶ ἐνεταφιάσθη στὸ Οὐέστ Μπέρυ στὸν ὑπ' ἀριθ. 207 τάφο. Ἀλλά, δὲν βρέθηκε καμμιὰ ληξιαρχικὴ πρᾶξις ἢ γεννήσεως ἢ θανάτου στὰ ἀρχεῖα τοῦ Λονδίνου μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἐξ ἄλλου, ὁ ὑπ' ἀριθ. 207 τάφος τοῦ κοιμητηρίου Οὐέστ Μπέρυ ἀνήκει σὲ ἄλλο ἄσχετο ἄτομο. Ἡ κυρία Χένρυ ὀπισθοχώρησε ἀκόμη παλαιότερα καὶ ἀφηγήθηκε ἄλλη ζωή της, ποὺ ἄρχισε τὸ 1773 στὸ Ἰρλανδικὸ χωριὸ Γκρέναχ. Οἱ ἔρευνες συνεχίζονται ἀπὸ τὴν Ἰατρικὴ Ἑταιρία, στὴν ὁποία ἀνεφέρθησαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν πειραμάτων. Μέχρι στιγμῆς, ἡ ἀγγλικὴ «περίπτωσις» ἀπέτυχε, ἐξ ἴσου μὲ τὴν ἀμερικανική, ν' ἀποδείξη ὅτι τὸ παραπέτασμα μεταξὺ τῶν μετενσαρκώσεων μπορεῖ νὰ περασθῆ διὰ τοῦ ἁπλοῦ ὑπνωτισμοῦ.

"ΚΑΚΟ ΜΑΤΙ,,

Ὁ Γάλλος Ἀκαδημαϊκὸς Ἀντρὲ Μωρουὰ πιστεύει στὴν δύναμι τῆς ψυχοβολίας, κοινῶς στὸ «κακὸ μάτι». Εἰς ἕνα ἄρθρον του γράφει:

«Μοῦ φαίνεται πολὺ ὀρθὸν νὰ ὁμιλῇ κανεὶς διὰ «κακὸ μάτι», διότι εἶναι μέσα ἀπὸ τὰ μάτια ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνη τὰ μειονεκτήματα τοῦ χαρακτῆρος ποὺ κάνουν κακοδαίμονα ἕναν ἄνδρα ἢ μίαν γυναῖκα. Ἕνα πρόσωπο φαίνεται ὅλο εὐτυχία, γεμᾶτο μίαν ἀκίνδυνον εὐδαιμονίαν. Ἔχει κανεὶς τὴν τάσιν νὰ πῇ: «Νὰ ἕνας ἀγαθούλης». Κυττάξτε τον προσεκτικώτερα, τὸ μάτι του στρέφεται ἐλαφρὰ πρὸς τὰ κάτω ἢ πρὸς τὰ πλάγια τὴ στιγμὴ ποὺ γίνεται μία σοβαρὰ συζήτησις. Παρ' ὅλες σας τὶς προσπάθειες, δὲν μπορεῖτε νὰ ἀντιμετωπίσετε τὸ βλέμμα του. Προσοχή! Ὁ ἀγαθούλης αὐτὸς ἔχει κακὸ μάτι. Ἕνας ἄλλος σᾶς χαμογελᾶ, σᾶς φωνάζει «καλέ μου φίλε» μὲ ἕνα ὕφος βιασύνης καὶ μὲ ἕνα τόνον σχεδὸν τρυφερόν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δεν σᾶς κυττάζει ποτὲ κατὰ πρόσωπον. Μοιάζει νὰ στυλώνη τὸ βλέμμα του εἰς κάποιο μυστηριῶδες σημεῖον πέραν ἀπὸ σᾶς. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς κι' αὐτὸς δὲν σᾶς ἀγαπᾶ, ὅτι οἱ ἐπιτυχίες σας, γιὰ τὶς ὁποῖες σᾶς συγχαίρει τοῦ προκαλοῦν δυσφορίαν, ὅτι οἱ ἀτυχίες σας, γιὰ τὶς ὁποῖες σᾶς προσφέρει τὴν παρηγοριά του τὸν γεμίζουν χαράν. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον κυττάζει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον— πέραν ἀπὸ τὸ πρόσωπόν σας, με μιὰν ἐλπίδα ποὺ βάζει μεσα εἰς τὴν φωνήν του — ὅλα αὐτὰ κρύβουν τὶς μελλοντικές σας δυστυχίες. Φυλαχθῆτε ἀπ' αὐτὸ τὸ μάτι».

Καὶ καταλήγει μὲ τὴν ἑξῆς συμβουλή:

«Γιὰ τὸν σύζυγο, γιὰ τὴν γυναῖκα, γιὰ τὸν φίλο, γιὰ σύμβουλο, για δικηγόρο, γιὰ ὁ,τιδήποτε τέλος πάντων ἐκλεξετε κατὰ προτίμησιν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀποπνέουν εὐτυχίαν καὶ ποὺ φέρνουν εὐτυχίαν».

ΙΑΠΩΝΙΑ

Γυρίζοντας ἀπὸ ἕνα ταξίδι στὴν Ἰαπωνία, ὁ πρώην ὑπουργὸς κ. Χρ. Εὐελπίδης (τοῦ ὁποίου τὸ τελευταῖο βιβλίο «Πολιτισμὸς καὶ Πολιτισμοί» προσφά-

τως ἐβραβεύθη ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Κρατικῶν λογοτεχνικῶν βραβείων) ἐδημοσίευσε τὶς ἐντυπώσεις του στὴν «Ἐλευθερία». Στὸ πρῶτο σημείωμα (6 Ὀκτ.) γράφει γιὰ τὴν θρησκεία τῶν Ἰαπώνων:

«Ὁ Σιντοϊσμός, ἡ θρησκεία ποὺ ἀκολουθεῖ τὸ μεγαλύτερο μερος τοῦ πληθυσμοῦ ἀλλὰ καὶ ποὺ σέβονται κ' οἱ περισσότεροι Βουδδιστές, ἀνέπτυξε στὴν καρδιὰ τῶν Ἰαπώνων ἕνα βαθὺ αἴσθημα: τὴν ἀγάπη στὸ παρελθόν. Εἶναι, κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Λευκάδιου Χέρν, αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνοιρλανδοῦ μελετητὴ τῆς ἰαπωνικῆς ψυχῆς, τὸ βαθύτερο ἀπὸ τὰ συναισθήματα τῆς φυλῆς. Αὐτό δίνει στὴν ἠθικὴ ζωὴ τοῦ Ἔθνους τὴν εἰδική της ἀπόχρωση. Θυμοῦνται εὐλαβικὰ τα ὅσα οἱ πεθαμένοι ἔκαναν γιὰ τοὺς ζωντανούς. Ζοῦν μὲ τὴν ἐνθύμιση καὶ μὲ τὴν παρουσία τους. Αἰσθάνονται πὼς τοὺς κρινουν, τοὺς ἐπιδοκιμάζουν ἢ τοὺς κατηγοροῦν. Ἔτσι οἱ πρόγονοι μετέχουν στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀφιερώνουν στὰ πνεύματά τους προσφορὲς καὶ προσευχές.

Ὅσο γιὰ τὸ θάρρος τῶν Ἰαπώνων, εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τοὺς διαφόρους πολεμους καὶ φθάνει στὴ σκληρότητα τόσο γιὰ τὸν ἑαυτό τους ὅσο καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Οἱ «ἀεροπόροι τῆς αὐτοκτονίας», «οἱ ἄνθρωποι τορπίλλες», ἀποτελοῦν τὴν καλύτερη ἀπόδειξη. Μὰ καὶ ἡ διατήρηση τοῦ θεσμοῦ τοῦ χαρακίρι, γιὰ λόγους φιλοτιμίας πρὸ πάντων, δείχνει πὼς τὸ θάρρος δὲν λείπει ἀκόμα ἀπὸ αὐτὸν τὸν μικρόσωμο ἀλλὰ καὶ μεγαλόψυχο λαό. Ἡ πίστις πὼς ἡ ζωὴ ἐξακολουθεῖ μετὰ τὸ θάνατο, πὼς ὁ ἔντιμος θάνατος φέρνει τὴν ἐκτίμηση τῶν ζωντανῶν καὶ δυναμώνει τὴν ἀγάπη τους, ἔχει σὰν ἐπακόλουθο τὴν περιφρόνηση σ' αὐτόν».

"ΑΚΤΙΝΕΣ Ζ"

Στὸ Πόρτο Σὰν Τζιόρτζιο τῆς Ἰταλίας, κάποιος Μέμο Νάρντι ἔχει καταπληκτικὲς ἰδιότητες, ὅπως ἀναφέρει μιὰ ἀνταπόκρισις: Περιπίπτει εἰς ἔκστασιν καὶ ἐκτελεῖ διαγνώσεις καὶ δὴ ἐξ ἀποστάσεως, ποὺ ἀφήνουν ἄναυδους τοὺς ἐπιστήμονες. Γίνεται δὲ λόγος περὶ κάποιων «ἀκτίνων Ζ». Κατὰ τὸν κ. Βασ. Τσινούκαν, ἰατρόν—ἐλεγκτὴν τοῦ ΙΚΑ καὶ συγγραφέα τοῦ βιβλίου «Δὲν ὑπάρχει θάνατος», ὁ Μέμο Νάρντι εἶναι, ἁπλούστατα, ἕνα μέντιουμ διαγνωστικόν:

«Τὰ εἰς κατάστασιν ὑπνώσεως διαγνωστικὰ μέντιουμ—γράφει («Βῆμα» 3 Νοεμ.)—εἶναι κάτι τὸ σύνηθες, διότι κατὰ τὴν ὕπνωσιν ἐπέρχεται ὁ προσωρινὸς ἀποχωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σάρκινον σῶμα, διότι δὲ ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνατομικὴ ὀντότης ξεχωριστὴ ἀπὸ τὸ σάρκινον σῶμα καὶ διατηρεῖ ὅλας τὰς ἐπὶ τῆς γῆς αἰσθήσεις της καὶ ἐπὶ πλέον ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ μετακινῆται ἀκαριαίως εἰς τὰς πλέον μακρινὰς ἀποστάσεις καὶ νὰ βλέπῃ διὰ μέσου τῆς ὕλης καὶ νὰ ἐνεργῇ ὡς ζωντανὸς ἄνθρωπος. Συνεπῶς, ἀκτῖνες Ζ δὲν ὑπάρχουν...».

ΜΑΥΡΗ ΜΑΓΕΙΑ

Ἐμπειρογνώμονες τοῦ Μουσείου Καλῶν Τεχνῶν στὸ Παρίσι ἀνέλαβαν ἔρευνα γιὰ τὸν βίο καὶ πολιτεία τοῦ Gilles De Retz, συντρόφου τῆς Ζὰν ντ' Ἄρκ, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους μαζικοὺς σφαγεῖς τῆς ἱστορίας. Ἐλπίζουν νὰ βροῦν στὰ ἐρείπια τοῦ ἡλικίας 500 ἐτῶν πύργου τῆς Tiffauges στοιχεῖα γιὰ ἕνα ἀπὸ τὰ φρικιαστικώτερα ἐπεισόδια τῆς γαλλικῆς ἱστορίας—τὴν

σφαγὴ 200 παιδιῶν σὲ τελετὲς μαύρης μαγείας. Στὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνος ἀνεκαλύφθη ἕνας σκελετὸς καὶ πιστεύεται ὅτι κάποιο ἀπὸ τὰ νεαρὰ θύματα εἶχε ταφῆ βιαστικά, ὅταν ὁ Δελφῖνος διάδοχος τοῦ γαλλικοῦ θρόνου ἐπεσκέφθη ἀπροόπτως τὸν πύργο. Ὁ De Retz, μετὰ τὸ μαρτύριο τῆς Ἰωάννας, περιεφέρετο στὴν περιοχὴ ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς δαπανηροῦ θεατρικοῦ συγκροτήματος καὶ ἔπαιζε τὴν ἱστορία τῆς «παρθένου τῆς Ὀρλεάνης», δοξολογώντας, φυσικά, ἰδιαίτερα τὸν ἑαυτό του. Εἶχε ἄνω τῶν 460 ἠθοποιῶν στὴν ὑπηρεσία του. Οἱ θεαταὶ ὄχι μόνον δὲν ἐπλήρωναν εἰσιτήριο, ἀλλὰ καὶ προσεκαλοῦντο μετὰ τὴν παράστασι σὲ πλούσιο γεῦμα. Σύντομα ὁ De Retz κατεστράφη οἰκονομικῶς. Καὶ τότε ἐπεδόθη στὴν ἀλχημεία, πιστεύοντας ὅτι ἂν εὕρισκε τὴν «φιλοσοφικὴ λίθο» θὰ μετέβαλε τὰ ἀγενῆ μέταλλα εἰς χρυσόν, κυριολεκτικῶς. Πράκτορές του, ἅρπαζαν παιδιὰ καὶ τὰ ὁδηγοῦσαν στὸν πύργο του, γιὰ τὶς θυσίες, ποὺ ἐνόμιζε ἀναγκαῖες γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ του! Τελευταίως, ὁ πύργος ἐχαρακτηρίσθη ἐθνικὸν μνημεῖον καὶ ἐπίκειται ἡ ἔρευνα τῶν μυστικῶν του...

ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Σπῦρος Μελᾶς, σ' ἕνα χρονογράφημά του («Ἐλευθερία» 15 Σεπτ.) κατὰ τοῦ κυνηγιοῦ τῶν πουλιῶν, καταλήγει:

Ὅλα τὰ φαινόμενα τοῦ Συμπαντος, ἥλιος, σελήνη, ἀστραπές, κεραυνοί, σύννεφα, φῶτα τῆς αὐγῆς, σκιές ποὺ μετατοπίζονται, στοὺς Βεδικοὺς μύθους παρουσιαζονται μὲ τὴ μορφὴ πουλιῶν. Ἡ Αἴγυπτος λάτρευε ἕνα πουλί, ποὺ καθάριζε τὶς ὄχθες τοῦ Νείλου ἀπὸ τὰ ἑρπετὰ καὶ ὁ θεὸς ποὺ ἔκρινε τὶς ψυχές, εἶχε κεφάλι γερακιοῦ. Τὰ παντα εἶναι φτερωτὰ στὴν Περσία τοῦ Ζοροάστρη, ὁ Ὀρμοὺζ καὶ ὁ Ἀριμάν, τὰ πνεύματα τοῦ φωτὸς καὶ τα πνεύματα τοῦ σκότους, οἱ ἱεροὶ ταῦροι καὶ οἱ τερατώδεις δράκοντες. Καὶ μυριάδες πουλια φτερουγίζουν στὸ μαγικὸ δάσος τῆς βραχμανικῆς ἐποποιΐας. Ὁ Μωάμεθ λέει στὸ Κοράνι του: «Ρίξατε μιὰ ματιὰ στὰ πουλιὰ ποὺ πετοῦν στὸν οὐρανό; Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ τὸ Θεὸ τὰ ἐξουσιάζει; Ὑπάρχουν σ' αὐτὸ σημεῖα, γιὰ κείνους ποὺ νοιώθουν». Καὶ ὁ Ἰησοῦς τὰ ἔφερε παράδειγμα στοὺς ἀνθρώπους—παράδειγμα ἐμπιστοσύνης στὸν οὐράνιο πατέρα ποὺ τὰ τρέφει.

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ Ἅγιος Δάνσταν, ὁ Ἰρλανδὸς καλόγηρος ἔκανε τὴν προσευχή του, στὸ ἄνοιγμα τῆς σπηλιᾶς του, μὲ τὰ χερια κατα τὸν οὐρανο, ἕνας μελισσουργὸς τὸν πέρασε γιὰ πέτρινο ἄγαλμα καὶ πῆγε καὶ γεννησε τὸ αὐγό του μέσα στὴ φούχτα του. Καὶ ὁ καλόγερος δε θελησε νὰ διαψεύση τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ ἀθώου πλάσματος· ἔμεινε σάν ἐσταυρωμένος στὴν ἀκινητη στασι του καὶ περίμενε ὡς ποὺ νὰ βγῆ τὸ πουλάκι ἀπὸ τ' αὐγὸ γιά νὰ κατεβάση τὰ χερια του. Εἶναι πλῆθος τα ὡραῖα παραμύθια γιὰ τὰ πουλιά—πολὺ περισσότερα κι' ἀπὸ τα σκαγια τῶν κυνηγῶν, πού, πρὸ παντων αὐτὸ τὸν καιρό, τα ρίχνουν κατω ματωμενα. Ὅταν περνῶ μπροστα ἀπὸ τους ἀνθρώπους, ποὺ τα κρατοῦν καὶ τα προτείνουν, ματσο στους διαβάτες, σκεπτομαι, τὴν παρακμὴ τῆς ἀγάπης και τῆς συγκινήσεως ποὺ ἔνοιωθαν ἄλλοτε οἱ ἄνθρωποι για τα πουλια...

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Κρισναμοῦρτι: Στοχασμοὶ (πανω στὴ ζωή μας), δρχ. 50

Φῶς στὴν Ἀτραπό: (Μετάφρασις Κωστῆ Μελισσαροπούλου) δρχ. 10.

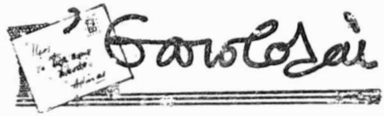
Α. Μπέζαντ (Μετάφρασις Τιμ. Τ. Βρατσάνου): Κάρμα, δρχ 15

Παν. Γιωτοπούλου: Ἡ Μεταψυχικὴ (ὡς ἐπιστήμη καὶ ὡς φιλοσοφία), τεῦχος τρίτον, δρχ. 20

Ἰω. Ἀρχιμανδρίτου: Ἐπιθεωρητὴς καὶ Διδάσκαλοι.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἐλάβαμε τὰ κάτωθι Περιοδικα καὶ Ἐφημερίδας: Ἀρχιτεκτονική, Καινούργια Ἐποχή, Ἱστορια καὶ Ζωή, Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς, Ἐπιστημονικὰ Χρονικά, Ἐφημερὶς τῶν Ποιητῶν, Νεος Δρόμος, Κρητικὴ Ἑστία, Ἐλεύθερη Θράκη, Φωνὴ Αἰγίου, Φιλοθεάτης, Παρατηρητής—Κύπρου, Σουδανικὰ Νέα—Χαρτούμ, Ἑλληνισμός—Νεας Ὑόρκης, Οἰκογένεια—Μελβούρνης.

Ἡ εἰσφορὰ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» στην προσπαθεια τῆς εἰρηνης—μὲ την δημοσίευσι τῆς «Διακηρύξεως Συνειδήσεως» τοῦ μεγάλου ἀνθρωπιστοῦ Ἄλμπερτ Σβάϊτσερ—εἶχε μεγάλη ἀπήχησι. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὸ κείμενον τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» ἀνεδημοσιεύθη ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ἐφημερίδα τῆς Χίου «Χιακὸς Λαός» καὶ ἀπὸ τὸν «Παρατηρητὴ» τῆς Λεμεσοῦ σὲ συνεχειες—ἴσως καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐφημερίδες που δὲν μᾶς ἐστάλησαν—καὶ ἔτσι ἔφθασε σὲ πλατύτερα στρώματα ἡ ἔκκλησις γιὰ τὴν κατάργησι τῶν θερμοπυρηνικῶν πειραματων, χάρις στὸν «ΙΛΙΣΟ».

Καὶ ἄλλα δημοσιεύματα τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» ἀναδημοσιεύονται ἀπὸ ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, που μερικὰ ὅμως παραλείπουν ν' ἀναφέρουν τὴν πηγη. Ἔχομε καὶ ἄλλες φορὲς δηλώσει—καὶ ἐπαναλαμβάνομε—ότι ἡ ἀναδημοσίευσις ὕλης ἀπὸ τὸν «ΙΛΙΣΟ» εἶναι ἐλεύθερη, ἐφόσον γίνεται μὲ τοὺς κανόνες τῆς καλῆς πίστεως, δηλ. να εἶναι ἡ ἀναδημοσίευσις χωρὶς περικοπὲς καὶ ν' ἀναφερεται ἡ πηγή. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει, ἡ γενομενη ἀπὸ διάφορα ἔντυπα ἀναδημοσίευσις ἄρθρων μας, ὅπως τοῦ ἄρθρου τοῦ προέδρου τῆς Θ. Ε· Ἰνδιῶν Rohit Mehta «Εἰρήνη πρῶτα στὸ νοῦ τῶν ἀνθρώπων», τοῦ ἄρθρου τοῦ J. L. Vidyarth «Ἄνθρωπος: τὸ μεγάλο ἐρώτημα», τοῦ ἄρθρου γιὰ τὴν Ἄννα Φρὰνκ κ.ἄ. μαρτυρεῖ το ἐνδιαφέρον ποὺ προκαλεῖ ἡ ὕλη τοῦ περιοδικοῦ μας καὶ συντελεῖ στὴν εὐρύτερη διάδοσι ὡρισμένων ἀπόψεων ἐλευθερίας σκεψεως καὶ πνευματικῆς καλλιεργείας.

Ἐλάβαμε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

Ἀγαπητὲ κύριε,

Διαβάζοντας προηγούμενα τεύχη, τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν σας ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «ΙΛΙΣΟΣ», ποὺ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ συστήσῃ καὶ νὰ μοῦ δανείσῃ ὁ ἀγαπητός μου Διευθυντὴς κ. Κ. Λεονταρίτης, κατάλαβα π ό σ α ἔ χ α σ α μη γνωρίζοντας την ἔκδοσιν του.

Μὲ τὴν παροῦσα μου δὲν θέλω νὰ ἐγκωμιάσω το καθόλα θαυμάσιο περιοδικό σας. Θέλω μόνο νὰ σᾶς παρακαλέσω δια την ἐγγραφήν μου ὡς συνδρομητοῦ σας καὶ την ἀπόκτησιν τῶν προηγουμένων ἐκδοθέντων τευχῶν.

Σᾶς εὐχαριστῶ ἐκ τῶν προτέρων, σας ἀποστελλω δὲ το ἀντίτιμον τῶν συνδρομῶν τῶν ἐτῶν 1956 καὶ 1957.

Σαςεὐχαριστῶ με ἐξαιρετικὴ ἐκτίμησι

ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΤΗΡΗΣ

Ο.Τ.Ε. Τήλου—Δωδεκάνησος

Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη πολὺ ἔδαφος γιὰ την διάδοσι τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ», που σημαίνει πολὺ ἔδαφος για τὴν προσφορὰ πνευματικῆς βοηθείας σὲ ἀδελφούς μας, φερνοντάς τους κοντα σὲ μιὰ σπίθα φωτος. Γιὰ τους ἤδη συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» τίθεται τὸ καθῆκον να μιμηθοῦν τὸ παραδειγμα τοῦ κ. Λεονταρίτη καὶ νὰ κινηθοῦν στὸ περιβάλλον τους γιὰ τὴν ἐγγραφὴ νέων συνδρομητῶν.

***

Κ. Στεφ Χανιά. Συνεπληρώσατε 30 συνδρομητάς εἰς τὸν «ΙΛΙΣΟΝ». Σᾶς συγχαίρομεν. Ἐὰν ὅλοι ἔδειχναν τὴν δραστηριότητά σας, ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» θὰ ἐξεδίδετο πλουσιώτερος. Διότι, τὸ ἐπαναλαμβάνομε, ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» δὲν εἶναι ἐπιχείρησις, εἶναι πνευματικὴ προσπάθεια. Κάθε ἐνίσχυσις τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ» θὰ ἐπιστρέφεται στοὺς ἀναγνώστας του ὑπὸ μορφὴν περαιτέρω βελτιώσεων. Ν. Βοιν. Καβάλαν. Ἀπεστείλατε δραχ. 200 χωρὶς νὰ γράψετε τί καλύπτουν. Σᾶς ἐγράψαμε, χωρὶς νὰ λάβωμε ἀπάντησίν σας. Ἀναμένομεν ὁδηγίας σας. Π. Ἀνν. Βόλον, Δ. Δημ. Χαλκίδα, Α. Στυλ., Στ. Σταυρ., Χρ. Χριστ., Ρ. Γαλ., Α. Ἀγκ. Κύπρον. Ἐγράψαμεν, ἀναμένομεν ἀπαντήσεις. Ἰω Κάλφ Δράμαν. Ἐλήφθη συνδρομή. Ἀπεστάλησαν τὰ βιβλία. Δ. Κλαυδ. Ζάκυνθον. Ἀπηντήσαμεν ἀπὸ 13.11. Βασ. Παπακ. Καρλόβασι, ὁμοίως. Χρ. Δραγ. Καλλιθέαν. Ἐλήφθη συνδρομὴ 1957. Καν Μαρ. Κουσ. Μιτσιγκαν. Λυπούμεθα διότι δὲν μᾶς συναντήσατε εἰς Ἑλλάδα.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» ΕΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΙΣ: Ἀντ. Ἠλιόπουλος.

ΒΟΛΟΣ: Π. Ἀννινος.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Εὐδ. Μουράδογλου.

ΚΑΒΑΛΑ: Ρένος Βαμβακούσης.

ΚΑΛΑΜΑΙ: Χρ. Παρασκευόπουλος.

ΚΟΜΟΤΙΝΗ: Χρ. Πουγκακιώτης.

ΜΥΤΙΛΗΝΗ: Γ. Ἀλεπουδέλλης.

ΠΑΤΡΑΙ: Λάμπης Ἀντωνόπουλος.

ΡΟΔΟΣ: Ἠλίας Χαρλαύτης.

ΧΑΝΙΑ: Κων. Στεφανίδης.

ΧΑΛΚΙΣ: Δημ. Δημαρέλος.

ΛΕΜΕΣΟΣ—Κύπρου: Ἀντ. Στυλιανοῦ.

ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΚΑΙ ΕΙΣ ΑΛΛΑΣ ΠΟΛΕΙΣ

ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ: Τόμοι 1956 καὶ 1957, ὡς καὶ μεμονωμένα τεύχη εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα «ΕΣΤΙΑΣ» Ι. ΚΟΛΛΑΡΟΥ, Σταδίου 38, Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Σταδίου 40, Χ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ, Σταδίου 34β, «ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ», Σταδίου 41, «ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ», Πεσμαζόγλου 9 καὶ «Θεοσοφικὲς Ἐκδόσεις», Τιμ. Βρατσάνος, Πατησίων 204.

Εἰς τὰς ἐπαρχίας ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» κυκλοφορεῖ διὰ τοῦ Πρακτορείου Ἀθηναϊκοῦ Τύπου.

Ἡ ὑγεια εἶναι τὸ κλειδὶ τῆς εὐτυχιας ... και το κλειδὶ τῆς ὑγείας εἶναι ἡ μπύρα. Ἡ μπυρα σοῦ χαριζει δύναμη καὶ ὑγεία. Ἡ μπύρα σὲ κανει νὰ ζῆς, νὰ γελᾶς, ν᾽ ἀγαπᾶς ... να ἐρωτεύεσαι τὴν ἴδια τὴ ζωή. Γιατὶ ἡ μπύρα εἶναι ἡ τροφη, ὁ δημιουργὸς τῆς μυϊκῆς δυναμεως, ὁ χτί-στης τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ σωματος. Ἡ χρυσαφένια μὲ τὸ ὡραῖο της ἄρωμα μπύρα θα σὲ ὠφελήση πολύ

ΠΙΝΕ ΥΓΕΙΑ-ΠΙΝΕ ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ ΦΙΞ!

Ξέρετε τί γράφουν γιά σάς τά άστρα;

Άλλος εκτός από τόν Νοστράδαμο, πού έζησε καί πέθανε πρίν τετρακόσια χρόνια, δέν μπόρεσε νά μάθη τήν τέχνη νά διαβάζη στά άστρα τή μοίρα των ανθρώπων.

Έτσι από τότε δέν υπάρχει τρόπος νά εξιχνιάση κανένας τί τού επιφυλάσσει τό μέλλον.

Η αλήθεια βέβαια είναι ότι, όσο αυτό τό μέλλον μπορεί νά εξαρτάται από τούς ίδιους τούς ανθρώπους, όλοι, λίγο πολύ, προσπαθούν νά τό επηρεάσουν.

Δέν αρκεί όμως η προσπάθεια αυτή.
Χρειάζεται καί μιά προστατευτική

"Ασπίς"

γιά χίλιες δυό κακοτυχίες πού συμβαίνουν σέ κάθε άνθρωπο καί πού τίς οικονομικές τους τουλάχιστον συνέπειες μπορεί κανείς νά εξουδετερώση μόνον εάν έχη τήν σοφή

"Πρόνοια"

νά ασφαλισθή κατά παντός κινδύνου σέ
μιά σοβαρά καί προοδευτική
Ασφαλιστική Εταιρεία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΤΟΥΣ 1957

ΠΟΙΗΜΑΤΑ (Συνέχεια)

Τιμὴ τεύχους δρχ. 7.50